GANGRÆNA THEOLOGIÆ ANABAPTISTICÆ,

Disputationibus XLIIX. olim publicè ventilata in Illust. Gymnasio Gelro-velavico.

Auctore

JOHAN. CLOPPENBURGIO

S.S. Theol. Doctore & Professore nunc in Academia Franekerana.

ET

FREDERICI SPANHEMII

S. S. Theol. Doct. & Profess. Leidensis

DIATRIBA HISTORICA

DE

Origine, Progressu, & Sectis Anabaptistarum.

Editio altera & Emendatior

Accedunt

Disputationes septem ad quinque Articulos Remonstrantium,

FRANEKERÆ,

Sumptibus JOHANNES ARCERII Bibliopolæ.

ANNO MDCLVI.

C

Nobilissimis Amplissimis Consultissimisque IV-Viris.

D. D. CURATORIBUS

Illustris Academiæ Franekeræ

D. RENICO à BURMANIA
D. HOBBIO ab AYLVA
Ordinum Frisiæ Ex-Delegatis.
D. LIVIO à SCHELTINGA
J. U. D. Ordinum Frisiæ à Secretis.
D. JOHANNI NYS J. U. D.
Supremæ Curiæ Frisiorum Assessori.

QVandoquidem, Viri Nobiliss. Amplissimi, Consultissimique, vestris auspiciis ab Illustribus & Potentibus Frisiæ Ordinibus, vocatus ad Academiæ (quæ vobis curæ est) Cathedram Theologicam, Deum vocationis Dominum veneratus cum timore & tremore, me Providentiæ ipsius commisi, sequuturus quo ipse me extrudit: Prima mihi hinc migraturo cogitatio fuit, quam possem animi vobis devoti & grati tesseram novus hospes apud vos deponere; qui me prævenistis nuper, insignis amoris & benevolentiæ demonstratione, ac coram vobis totum devinxistis. Atque hoc consilio vobis dicandum censui hoc Opusculum, quod exhibet in Synopsi Elenchum Theologiæ Anabaptisticæ: indicata errorum Gangræna, cum

sanorum sermonum Antidoto. Annus labitur decimus nonus, ex quo vernacule à me instituta fuit scriptio ista; quæ Gangrænam istam palam fieri flagitabat hypocrisis Confessionis editæ Amstelredami, A. 1624. à Secta Anabaptistica, quam Flandricam vocant, antesignanis: Quam illi opposuerant exprobratæ cunctis, in varias sectas scissis Anabaptistis, linguarum confusioni, in edenda fidei Confessione. Ediderat siquidem variorum erotematum forma Anabaptistarum Babel Clariss. Hermannus Faukelius Synodi Nationalis Dordrechtanæ Assessor ὁ μακαρίτης, de Ecclesiis nominatim Zelandicis optime meritus: qui hanc mihi lampada tradidit. Scopo itaque paululum diverso, ex hypothesi istius, quam simulant illi, cunctorum Anabaptistarum discordiæ concordis: hoc egi, ut detecto fallaci Syncretismo, qui ferè mera verborum æquivocatione imponit simplicioribus, quæ magis in Doctoribus suis attendunt exteriorem pietatis μόρφωσιν, quam sanorum sermonum ὑποτύπωσιν, ut, inquam, discerent simpliciores quæ zelum Dei habent animæ, nosse profunditates Satanæ & efficaciam erroris: ac nuncium mittere Syncretismo cum istis, in quorum Theologia superest μηδὲν ὑγιὲς, ac quibuscum frustra speres aliquem in fundamento religionis consensum orthodoxum. Hanc operam olim à me laboratam civibus meis, cum in urbe patria Amstelredami Verbi Dei ministerio fungerer, ut Latinam facerem in communes Theologiæ studiosorum usus, qui flagitabant Enchiridion Theologiæ universæ contra Anabaptistas Elencticæ, hortatus fuit Clarissimus nunc in Academia Ultrajectina Professor, Collega meus olim ἰσόψυχος in Ecclesia Heusdanæ Pastoratu: cui morem gessi isthoc schemate, ut sine tædio adstrictæ interpretationis lucubrationes Amstelredamenses paulo diffusiores libere recognitas dispescerem in istas XLIIX. Disputationes; quibus se jam prope triennium in palæstra Theologica hic exercuerunt ordinariæ juvenes viri S. S. Theologiæ studio in hoc illustri Gymnasio initiati. Oportune jam mihi videor hoc vobis exhibere specimen conatuum meorum, quibus prodesse studio discentibus, quibus ille est studiorum scopus, ut ipsi quoque evadant διδακτικοὶ & δυνατοὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν qui & docere possint & contradicentes convincere, cum (jam inde à temporibus illis τῆς διασπορᾶς Anabaptistarum, post motus Monasterienses,) Frisiam insederint atque etiamnum insideant Anabaptistarum agmina, quæ etsi, abjectis armis corporalibus, Rempublicam non turbent, non patiuntur tamen absque certaminibus quotidianis ædificari Ecclesias puriores Refor-

matas

matas. Vt in illis esse, & in palæstra isthac Anti-baptistica exercere juventutem, pars sit futura non minima laboris mihi mandati & villicationis, cujus vobis post Deum mihi reddenda erit ratio: Nec alia mihi quærenda sit, qua me vestro amori & favori commendem, insinuatio, Viri Nobilissimi & Amplissimi: quam ut possim hoc specimine vobis probare fidem saltem & diligetniam, qua me impendi & impendam, cum bono Deo, discentium studiis in Professione & defensione Veritatis quæ secundum Pietatem est. Deum Optimum maximum supplex precor, ut Vos veros pios Docentium & discentium Mæcenates, quam diutissime, quam fœlicissime, sospitet: ac pia vestra Cura, quâ vigilatis pro salute & incolumitate nobilis Seminarii Reipublicæ & Ecclesiæ, quod fovent Illustres ac Potentes Frisiæ Ordines, rependat cumulatissimè benedictiones hujus & futuræ vitæ. Dabam Harderovici VII. *Kalendas Aprileis, Anno Iuliano Æra Christianæ* 1644.

Vestræ Nobil. Amplitudinis
observantissimus

JOHANNES CLOPPENBURCH.

DISPUTATIONUM
SYLLABUS.

I. De Dei Nominibus & Natura Unica. 1641. 27. Maji.
Respondente FRANCISCO HOLLIO Doesburgensi.
II. De Mysterio S. S. Trinitatis. 5. Iunii.
Resp. DANIELE NICOLAI Arnhemiensi.
III. De Dei Immensitate. 10. Iunii.
Resp. OTTONE HENRICO SCHLEBUSCH Coloniensi.
IV. De Dei Invisibilitate. 19. Iunii.
Resp. GFRLACO RYNVISCH Elburgensi.
V. De Essentiæ Dei Immutabilitate. 26. Iunii.
Resp. ALTETO GOSSUINI Hattemiensi.
VI. De Filiatione Christi Divina. 8. Iulii.
Resp. JOHANNE COETSIO Neomagensi.
VII. De Deitate Christi Patientis & Resurgentis. 15. Iulii.
Resp. JUSTO WILHELMO MOLLERO Herbornensi.
VIII. De Origine Carnis Christi ex Matre. 24. Iulii.
Resp. SEBASTIANO MAGIRO Neo-paludano Gelro.
IX. De Origine Carnis Christi ex Patribus. 5. Augusti.
Resp. RABANO TEUTONE Hammona Westphalo.
X. De Unione Hypostatica duarum naturarum in Christo. 14 Augusti.
Resp. RUDOLPHO LANDMESSER Wassenbergensi Juliaco.
XI. De Syncretismo Anabaptistarum circa originem Carnis Christi.
Resp. THEODORO à BRUCH Heinsbergensi Juliaco.

II.

XII. 1. De Spirituali natura Fœderis Dei in Genere. 28 Octobris.
Resp. GERARDO à THIEL Harderviceno.
XIII. 2. De Creatione hominis ad Dei Imaginem. 23. Decemb.
Resp. RUDOLPHO LANDMESSER Wassenbergensi Iuliaco.
XIV. 3. De Mortalitate primi hominis.
1642. 8. Januarii.
Resp. OTTONE HENRICO SCHLEBUSCH Coloniensi.
XV. 4. De Peccato primo Imputato. 22. Januarii.
Resp. GERLACO RYNVISCH Elburgensi.
XVI. 5. De Peccato Originis & Servo arbitrio. 3. Febr.
Resp. ALTETO GOSSUINI Hattemiensi.
XVII. 6. De Instauratione hominis lapsi. 10. Febr.
Resp. SEBASTIANO MAGIRO Neo-Paludano Gelro.
XVIII. 7. De Gratia Mediatoris Christi. 24. Febr.
Resp. RABANO TEUTONE Hammona Westphalo.

XIX.

XIX. 8. De Effectis Unionis Hypostaticæ in Christo Mediatore:
11. Junii.
Resp. CASPARO CAROLI Harderviceno.
XX. 9. De Electione & Iustificatione Gratuita. 23. Iunii.
Resp. JOHANNE VOSSIO Arnhemiensi.
XXI. 10. De Vocatione Efficaci. 30. Iunii.
Resp. OTTONE HENRICO SCHLEBUSCH Coloniensi.
XXII. 11. De Fide & Imperata & Donata. 28. Iulii.
Resp. ALTETO GOSSUINI Hattemiensi.
XXIII. 12. De Differentia Legis & Euangelii. 10. Novemb.
Resp. M. HENRICO FROM Coloniensi.
XXIV. De bonorum Operum Dignitate & Perfectione in hac vita.
19. Novemb.
Resp. PETRO HOOGLANDT Hagiensi Batavo.
XXV. 14. De Certitudine Salutis & Perseverantia in Fide.
24. Novemb.
Resp. LUDOLPHO TEUTONE Hammona Westphalo.
XXVI. 15. De Sancta Catholica Ecclesia. 3. Decemb.
Sesp. BERNHARDO DECANO Marcano.
XXVII. 16. De Ecclesia Triumphante.
1643. 26. Ianuarii.
Resp. IOHANNE RYNVISCH Elburgensi.
XXVIII. 17. De Resurrectione Carnis. 9. Febr.
Resp. FREDERICO à STAVEREN Swollano.

III.

XXIX. 1. De Novo Testamento in genere. 13. Maji.
Resp. GERLACO GERLACI Iucheno-Iuliaco.
XXX. 2. De Una Ecclesia Veteris & Novi Testamenti. 18 Maji.
Resp. SEBASTIANO MAGIRO Meo-Paludano Gelro.
XXXI 3. De lege Cæremoniali abrogata in N. T. 1. Iunii.
Resp. ALTETO GOSSUINI Hattemiensi.
XXXII. 4. De Scriptura Sacra Testamenti Veteris & Novi. 10. Iunii.
Resp. CORNELIO à THIEL Harderviceno.
XXXIII. 5. De Verbo Dei Interno. 29. Iunii.
Resp. BERNHARDO DECANO Neoradensi Marcano.
XXXIV. 6. De Fine Legis & initio Euangelii. 8. Iulii.
Resp. PETRO LEONARDI SCHIRTEN Embricensi.
XXXV. 7. De Primo præcepto Decalogi. 13. Iulii.
Resp. FREDERICO à STAVEREN Swollano.
XXXVI. 8. De Secundo præcepto Decalogi. 20. Iulii.
Resp. LUDOLPHO TEUTONE Hammona Westphalo.
XXXVII. 9. De Iuramento, ad Tertium præceptum Decalogi.
3. Augusti.
Resp.

Resp. IOHANNE THIENS Aquisgranensi.

XXXIIX. 10. Ad Præceptum Decalogi IV. & V. 12. Aug.

Resp. JOHANNE RYNVISCH Elburgensi.

XXXIX. 11. Ad Præceptum Decalogi V. & VI. de Magistratu Politico 26. Octob.

Resp. JOHANNE THIENS Aquisgranensi.

XL. Ad Præceptum Decalogi VI. de Jure Gladii. 4. Novemb.

Resp. CASPARO CAROLI Harderviceno.

XLI. 13. Ad præceptum Decalogi VII. de Matrimonio & Divortio. 9. Novemb.

Resp. JOHANNE WELDENERO Neid. Hasso.

XLII. 14. Ad Præceptum Decalogi IIX. IX. X. 18. Novemb.

Resp. GUALTHERO HEGEMAN Elburgensi.

XLIII. 15. De Regimine Ecclesiastico N. T. 23. Novemb.

Resp. BERNHARDO DECANO Neoradensi Marcano.

XLIV. 16. De ministris Ecclesiæ N. T. 2. Decemb.

Resp. BALTHASARE HYDOREO Appelthorna Gelro.

XLV. 17. De Sacramentis N. T. in genere. 9. Decemb.

Resp. JACOBO MARTINI à Sevender Embdano.

XLVI. 18. De Ana-baptismo. 14. Decemb.

XLVII. 19. De Pædo-Baptismo. 21. Decemb.

Resp. LUDOLPHO TEUTONE Hammona Westphalo.

XLIIX. 20. De Cœna Domini & Notis Ecclesiæ 1644. 23. Janv.

Resp. IOHANNE WELDENERO Neid. Hasso.

Gisbertus Voetius *in Bibliotheca Studiosi Theologiæ, edita Anno* 1644. *lib. secundo, de Apparatu ad controversias Anabaptisticas*, pag. 554.

Hoc anno Iohannes Cloppenburch Professor Theol. Harderovicenus, nunc Franequeranus, scriptum suum Belgicum veste latina & scholastica induit, quod studiosis nostris commendo.

DISPUTATIONES VII.

Ad Quinque

ARTICVLOS

REMONSTRANTIUM.

QUAS

Præside & Autore

JOHAN. CLOPPENBURGIO,
SS. Theol. D. & Prof.

Publicè defendit

JOHANNES THIENS,
Aquisgranensis. 1645.

FRANEKERÆ,
Sumptibus JOHANNIS ARCERII Bibliopolæ. ANNO M DC LVI.

Lectori Candido

JOH. CLOPPENBURCH.

SCriptæ ſunt hæ Diſputationes ad V. Articulos Remonſtrantium, anno ſuperiori, in uſum Collegii privati, quo ſatisfieret deſiderio pręſtantiſſimorum Juvenum, S. Theologiæ Candidatorum, quorum pars magna erat Nationis Ungaricæ, qui flagitabant manuductionem iſtam, qua penetrarent in cognitionem controverſiarum Belgicarum, quas pepererunt jam dicti Articuli, quos (prout jacent in Remonſtrantia anno 1610. exhibita) repræſentamus in calce hujus noſtræ opellæ: in qua hoc egimus & confidimus nos demonſtraſſe ἀναντιῤῥήτως, ſub controverſiæ de Divina Prædeſtinatione & capitibus ei adnexis, contineri illam alteram de Hominis peccatoris coram Deo Juſtificatione, quam non patiuntur nos acceptam ferre Juſtitiæ & Obedientiæ Chriſti nobis imputatæ, Quinque dicti Articuli, ex mente Remonſtrantium intellecti. Primi enim Ar-

ticuli ſententia explicata non poteſt non hæc eſſe, *Salutem ſalvandorum à Deo decretam eſſe, Non ex vocante, ſed ex Opere quo Deo vocanti paretur.* Secundi hæc: *Teſtamento illo quod morte Chriſti obſignatum eſt, nulli individuo legatam eſſe plenam cum Deo conciliationem & hæreditatem vitæ æternæ: ſed viam tantum patefactam novo fœderi, in quo quilibet, per obedientiam mandatæ à Chriſto Religionis, plenam conciliationem & vitam æternam obtinere poſſit.* Tertii & Quarti hæc: *Nullas, in Regeneratione, novas qualitates aut habitus ſalvandis à Deo infundi, neque in Intellectum, neque in Voluntatem: ſed parere illos ſuo Marte Deo vocanti, atque eo pacto habitum Fidei & Novæ Obedientiæ acquirere.* Quinti denique hæc: *Nullam eſſe ex Fide Euangelii perſonalem certitudinem, qua ſalvandi ſciant ſe ſalvandos ſed laudabile eſſe hic dubitare.* Breviter: Quinque Articulorm ſumma hæc eſt: Non poſſe ſoli Gratiæ in ſolidum acceptum ferri illum ſingularem fructum Electionis divinæ, Donationis Chriſti in mortem, Vocationis ad ſalutem, ac Perſeverantis Amoris Dei, quo ſalvandi diſcernuntur diſcernenturve à damnandis: ſed diſcerni illos ſolo uſu ſingulari, univerſalis, aut ſaltem cum aliis etiam non ſalvandis communis, gratiæ. Con-

Contra, in Ecclesiis Reformatis semper creditum est. Hoc plane ad salutem esse necessarium, ut omnia divinæ gratiæ, nihil nobis hic acceptum feramus: & ut non in nobis, (quasi nos ipsos ab aliis discernamus, quod statuunt Remonstrantes) sed ut in solo Domino, qui nos solus discernit, humiliter gloriemur.

Editionem peperit zelus pius Respondentis, qui cum, per morbum diuturniorem, à commilitonibus abfuisset, reversus typis illas exscribendas sibique de iis publicè septies respondendum censuit, ut eo pacto & gratum faceret commilitonibus officium, & suam privatarum exercitationum jacturam, publicis compensaret. Illum jam hinc peregre abiturientem Typographus monet, flagitari exemplaria, per Bibliopolarum aliunde scriptas literas, in gratiam studiosorum, qui symbolam etiam nostram de hoc argumento legere aveant. Hæc te Candide Lector scire volui, ne si quid forte occurrat, in quo Prophetandi usi sumus libertate, aliud nobis fuisse propositum credas, quam familiariter, pro modulo nostro, armare in hac palæstra juventutem fidei nostræ commissam, contra com-

munes veritatis hoſtes; ſalvo de quæſtionibus nonnullis intercurrentibus aliorum, judicio, ſi quid noverunt rectius iſtis. Vale, è Muſæo noſtro: Franekeræ Friſiorum, 28. Auguſti Juliani, CIↃ IↃC XLVI.

DISPUTATIONUM

ad Quinque Articulos Remonstrantium,

Prima:

Ad Articulum Primum.

SECTIO I.

De Statu Naturæ citra Gratiam Euangelicam.

1. GRatiæ Euangelicæ accurata meditatio flagitat tractationem tripertitam: Spectantur enim thesauri Gratiæ, vel ut ante vocationem Euangelii in Christo ἀπόκρυφοι: vel ut exhibiti salvandis vocatis. In Christo ἀπόκρυφοι rursum spectantur, vel ut ab æterno destinari salvandis per Dei secundum Electionem propositum: vel ut obsignati & reconditi in Testamento condito in Morte Christi.

2. Tripertitæ isti tractationi debentur Loci Theologici ex ordine quatuor. 1. *de Electione gratuita*: 2. *de Morte Christi*: 3. *de Vocatione efficaci*: 4. *de Perseverantia Sanctorum.* Quos, in Quinque Remonstrantium articulis damnatis, à corruptelis vindicavit Synodus Dordrechtana.

3. Flagitant autem loci isti Theologici omnes *Collationem Naturæ & Gratiæ*: ut asseratur Deo Gratiæ suæ dispensatio liberrima, quippe indebita homini in statu Naturæ considerato: quod fit ista Hypothesi, quæ facit in *Iudicio Synodi Articuli* I. *Canonem primum*: *Cum omnes homines in Adamo peccaverint, & rei sint facti maledictionis & mortis æternæ; Deus nemini fecisset injuriam, si universum genus humanum in peccato & maledictione relinquere ac propter peccatum damnare voluisset: juxta illud Apostoli, Totus mundus est obnoxius condemnationi* Dei. *Rom.* 3. 19. *Omnes peccaverunt & destituuntur gloria Dei vers.* 23. *& Stipendium peccati mors est.*

4. Ha-

4. Habet hypothesis illa Antithesin contra *Pelagii hæresin*, qui contendebat uti *Augustinus* refert Ep. 106. *Adamum sive peccaret sive non peccaret Moriturum fuisse.* &, *Quod peccatum ejus ipsum solum læserit, non genus humanum: &, Quod neque per mortem, neque per prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur.* Quam hæresin adoptarunt Anabaptistæ, aliique.

5. Vis veritatis cogit Remonstrantes invitos fateri: *Peccatum Adami à Deo imputatum dici posse posteris ejus, quatenus Deus posteros Adami, eidem malo cui Adamus per peccatum obnoxium se reddidit, obnoxios nasci voluit: seu quatenus Deus malum, quod in pœnam Adamo inflictum fuerat, in posteros ejus dimanare & transire permisit: Verum* Dimanationem istam seu propagationem mali explicant illa *naturæ conditione, quam ex Adamo peccatores trahunt, quæ privata bono gratiæ & gloriæ, non aliter quam posteros eodem bono privatos proseminare potest. Apologia, pag. 57.*

6. Atque ibidem negant *se offendi si* (scilicet sano sensu) *dicatur Deum omnes Adami posteros sub morte potuisse relinquere si voluisset*: Verum profitentur *se offendi, quando dicitur illa Mors æterna, ex sensu* apud Euangelicos recepto, *ut scilicet complectatur mortem æternam corporis & animæ cum sensu pœnæ conjunctam.* Ac negant strenue *illam Adamo denunciatam fuisse, verbis istis, Morte morieris: aut uspiam aliis.*

7. Asserunt autem *denunciatam Adamo* directe *Mortem corporalem, sive dissolutionem animæ & corporis, quam præcedunt mala omnia ad mortem disponentia: & quam deinde æterna pœna damni, id est divinæ visionis sive gratiæ & gloriæ privatio consequitur*: Aliam in hac de Adamo quæstione Mortem æternam se agnoscere negant. Ac porro profitentur se offendi, quando dicitur *Deum non tantum jure id potuisse, sed etiam reipsa voluisse & velle quotidie, relinquere sub æterna morte non paucos.*

8. Atqui manifeste hoc quidem dicitur cum Sriptura, quę affirmat, eos qui non salvantur Manere in morte. 1. Ioh. 3. 14. Qui non diligit fratrem manet in morte: cum quo loco conferendum illud cap. 2. 9. ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι. In tenebris est usque adhuc: Item, Iram Dei super ipsos manere. Ioh. 3. 36. cum sint naturâ filii iræ; merui mortis per omnem vitam obnoxii. Eph. 2. 3. cum Hebr. 2. 15.

9. Re-

9. Refellitur porro Remonſtantium iſta inficiatio, hac demonſtratione ex Scripturarum analogia: Quod gratis annunciatur in Euangelio fides, per quam credimus in Chriſtum ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης, Eruentem nos & liberantem ab ira ventura, 1. Theſſ. 1. 10. cum Matth. 3. 7. Si nulli relinquuntur ſub morte, & ſub ira illa, quæ Euangelio revelata eſt: ſed nova eſt per Euangelium denunciatio mortis & iræ venturæ. Neque ex eadem hypotheſi verificari poteſt, quod docet Johannes liberationem ſalvandorum fieri per μετάβασιν, ſeu Tranſitum ex morte in vitam; Nos ſcimus ὅτι μεταβεβήκαμεν, nos tranſiiſſe ex morte in vitam, 1. Joh. 3. 24.

10. Utramque autem & juris & facti quæſtionem, de relictione ſub morte æterna cum pœna ſenſus, Odioſe per ἀπαγωγὴν trahunt ad *Infantes in infantia morientes*. Et profitentur *ſe hic æquare infantes Ethnicorum infidelium infantibus fidelium Chriſtianorum, nec tamen à ſe deſtrui naturam fœderis gratuiti, Apologia pag.* 87. Atqui non ſolos Infantes ſua iſta hypotheſi liberant pœna omni ſenſus æterna, ſed omnes quoque adultos Ethnicos morientes in peccatis actualibus, ſine vera veri Dei aut Chriſti notitia. Quia alia ipſos manere non poteſt mors æterna, quam quæ Adamo denunciata eſt.

11. Quidquid ſit autem *de Infantium Ethnicorum morte æterna*, an abſque, an cum pœna ſenſus futura; ſaltem Ethnicis adultis damnatis Mors æterna accidere non poteſt ſine pœna ſenſus: Niſi inficias eant Remonſtrantes cum *Socino, Poſt hanc vitam ita per ſe ſubſiſtere Animam ſive Animum hominis, ut præmia ulla pœnaſve ſentiat, vel etiam iſta ſentiendi ſit capax*, atque ſic *nihil quidquam immortalis vitæ in homine agnoſcant per creationem naturæ, Socinus in Epiſtolis, pag.* 484.

12. Stabilita enim vera Animarum Immortalitate, homo, qui cum conſcientia peccati mortuus eſt, non poteſt hanc vitam ſentire iram Dei. Vermis ille non moritur. Marc. 9. 44. 46. 48.

13. Accedit quod, extra μετάβασιν ex morte in vitam per gratiam Chriſti, Apoſtolus affirmat Diabolum habere τὸ κράτος τοῦ θανάτου imperium mortis, Heb. 2. 14. Jam nullum eſt illud imperium Diaboli carnificis, niſi ad torturam & carnificinam, & conſequenter ad pœnam ſenſus: Et quidem etiam poſt mortem

 cor-

corporalem: Nisi fingamus, non in solis salvandis per mortem Christi, sed in quibusvis extra Christum in Adamo morientibus, imperium mortis, quod habet Diabolus ipsa illorum morte corporali aboleri.

14. Omnino autem destruitur natura Fœderis gratuiti, quando hic æquantur *Infantes Ethnicorum infidelium* & *Infantes Christianorum fidelium*: Promissiones enim Fœderis manifeste hos ab illis separant; Ero Deus tuus & seminis tui, Gen. 17. 7. Vobis & liberis vestris facta est Promissio hæc, Act. 2. 39. Quæ quidem Promissiones non patiuntur parentes fideles de infantium suorum morientium salute magis dubitare, quam de sua in Christo morientum salute.

15. Quamvis autem de Infantibus Ethnicorum infidelium morientibus judicium, ejusque temperamentum quo ad pœnam æternam sensus, ut arcanum, Deo libentes relinquamus. Hactenus tamen Revelatum habemus Dei verbum, Ut cum infantibus fidelium Cœlum illis asserere nefas sit: non patitur hoc Apostolus, illos pronuncians τέκνα ἀκάθαρτα, liberos impuros esse. 1. Cor. 7. 14. nec Christus ipse docens Cœlum ingressuris nova regeneratione opus esse. Ioh. 3. 3. 5. citra quam Caro sint, quæ hæreditatem regni Dei accipere non potest. 1. Cor. 15. 50. contra, qui vel uno parente fideli nascuntur illos Apostolus pronunciat τέκνα ἅγια liberos sanctos. 1. Cor. 7. 14. Et illis Christus asserit regnum cœlorum Matth. 19. 14. & Marc. 10 14.

SECTIO II.

De Vocibus Electionis, Prædestinationis & synonymis.

1. Initio *de Voce Electionis* præcognoscendum, An notet principali scripturæ usu Æternum Dei de Gratiæ dispensatione decretum: An actualem in tempore exemptionem & segregationem illam, qua salvandi evocantur ad Gratiæ fruitionem.

2. Sua quidem analogia, & in hoc argumento etiam Scripturæ usu, vox Electionis in significatione propria notat *exemptionem, & segregationem ac sequestrationem* illam: Et hac quidem notione

notione videtur accipiendum illud Ioh. 15. 19. Ego elegi vos ex mundo, & illud quod anteceſſit. v. 16. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, item Ioh. 13. 18. Ego novi quos elegerim & Pauli illud, 1. Cor. 1. 27. Sed ſtulta hujus mundi elegit Deus.

3. Verum neque perpetua eſt ſignificatio illa propria, neque illis ipſis locis ita præciſa, ut excludatur conſignificatio æterni decreti, quod per actualem illam ſegregationem in tempore exſequutioni mandatur.

4. Frequentiori ergo Scripturæ uſu à ſignificatione illa propria per metonymiam tranſlata eſt vox Electionis, *ut accipi non poſſit niſi de Æterno Dei decreto*: Quod ſine omni exceptione liquet Epheſ. 1. 4. cum dicitur, ſicut nos Elegit in ipſo ante jacta mundi fundamenta. Et habemus hic confitentes *Remonſtrantes. Declar. Synod. Art. 1. pag.* 3.

5. Hac porro analogia nominat Apoſtolus ἐκλογὴν τῆς χάριτος Electionem gratuitam. Ro. 11. 5. loquens de reliquiis, ſicut olim ita & hoc tempore ſalvandis: intelligens Dei, Conſilium æternum, ſecundum quod in tempore gratiam diſpenſat: Quod vocat τὴν κατ' ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσιν Propoſitum Dei ſecundum Electionem. Ro. 9. 11.

6. Eodem autem nomine per alteram metonymiam, ipſi ſalvandi Electi Apoſtolo dicuntur ἡ ἐκλογὴ Electio. Ro. 11. 7. Vox autem ἐκλεκτοὶ Electi exſtat paſſim, ut Matt. 20. 19. §. 22. 14. §. 24. & 31. Marc. 13. 20. 22. 27. Luc. 8. 7. Rom. 8. 33. Col. 3. 12. 2. Tim. 2. 10. Tit. 1. 1. Apoc. 17. 14. Circa quam vocem inanis eſt ab *Hubero* olim conficta diſtinctio, qua *nominaliter* alios quam *participialiter* Scriptura vocet ἐκλεκτοὺς; paucos ſtatuens ἐκλεκτοὺς, omnes autem ἐκλελεγμένους. Periphraſis enim Scripturæ iſta, Electi quos Elegit Deus, hic præſcribit. Marc 13. 20.

7. Remonſtrantes magis hoc urgent, locis illis inſignioribus, quæ nos accipimus de Æterno Electionis decreto, *notari tantum actualem in tempore ſegregationem*. V. G. 2. Pet. 1. 10. ſtudete vocationem & electionem veſtram firmam facere. & 1. Theſſ. 1. 4. Ut qui ſciamus, fratres dilecti, à Deo Electionem veſtram. Sed fruſtra ſunt. Eſt enim in priori quidem loco, non *per exegeſin* voca-

tioni adjecta electio: sed *per gradationem*, quæ temera negligitur, fit ascensio à vocatione ad Electionem.

8. Ad posteriorem autem locum futilis est ista Remonstrantium pro sua evasione cavillatio, quasi necessum sit, scilicet ex nostra hypothesi, *Apostolum Electionem æternam asserere omnibus Thessalonicensibus, ad quos scripsit*: Non magis enim hoc consequens est, quam illud sequitur ex sequentibus v. 5. 6. 7. in omnibus & singulis ad quos scribitur fuisse exemplarem illam obedientiam fidei, quam Apostolus asserit Thessalonicensibus.

9. Paradoxon autem est & ἀλλόκοτον quod Remonstrantes ibidem volunt *nomen Electorum in Scriptura tribui etiam Judæis jam rejectis, Rom.* 11. 28. Quod quidem ad Euangelium attinet, inimici propter vos, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν, quod ad Electionem autem dilecti propter Patres: Est illa Apostoli de Judæis oratio indefinita, eaque partitive accipienda: suggerente Apostolo ipso illud ἀπὸ μέρους, ex parte v. 25. Parti ergo populi Judaici, non illi, cui accedit induratio, & rejectio, & inimicitia, eidem tribuenda dilectio secundum Electionem, sed alteri, quæ habuit Patres fideles & nascituros olim & credituros seros nepotes.

10. Vox autem Electionis cum conjugatis suis jam vindicata Decreto Dei æterno Duo notat. 1. *Æternam Dei decernentis actionem.* 2. *Constitutam à Deo decernente ὁροθεσίαν seu positos Gratiæ terminos, quibus in tempore circumscripta esset Gratiæ dispensatio.* Æternam Dei decernentis actionem solam directe exprimunt voces aliæ, quæ hic quasi Synonymæ censentur, 1. προορισμὸς *Prædestinatio*: 2. πρόγνωσις *Præcognitio*: 3. πρόθεσις *Propositum*: quibus singulis hoc commune est, quod propositio πρὸ Pro seu Præ notet præexistentiam æternam decreti divini ante omnem salvandorum existentiam.

11. *Prædestinatio* προορισμὸς est à προορίζειν, quod est antedeterminare, præfinire, præstituere, prædeterminare. Act. 4. 28. 1. Cor. 1. 7. quemadmodum simplex ὁρίζειν, terminare, definire, transfertur ad animi propositum, Act. 11. 29. & usurpatur de divina Christi prædestinatione ad exercendum ultimo die judi-

judicium. Act. 16. 42. & 17. 31. Et ab ὁρίζειν Decretum Dei dicitur & simpliciter τὸ ὡρισμένον, Luc. 22. 22. & ὡρισμένη βουλή. Act. 2. 23. ibi, Quod determinatum est: hic, Determinatum consilium. *Usurpatur autem antonomastice vox Prædestinationis, pro gratuita Electione salvandorum,* Rom. 8. 29. & Eph. 1. 5. quippe quæ illustre est exemplum Prædestinationis divinæ; *Cum per se Prædestinatio notet quodvis æternum Dei decretum.*

12. *Præcognitio* πρόγνωσις legitur 1. Pet 1. 2. & verbum προέγνω præcognovit. Rom. 8. 29. & 11. 2. Notat autem hic non simpliciter actum intellectus, sed decretum voluntatis divinæ, quo elegit quos voluit: Ac placet nonnullis, ut τὸ γινώσκειν ex Hebræorum idiotismo sit *agnoscere & gratam habere.* ut Psal. 1. & Matth. 7. At secus censet *Beza*; *quia transfertur* πρόγνωσις *ad ea quoque, quæ, sicut optima sunt, quoad Dei decretum attinet, ita hominum respectu sunt summa maximaque scelera, ut Act. 2. 23. dicitur Christus* προγνώσει τοῦ Θεοῦ *proditus & impiorum manibus crucifixus fuisse*: Existimat ergo rectius τὸ γινώσκειν hic esse *Sciscere, id est, scienter ac prudenter sancire & decernere. Beza tractatu in Rom.*

13. *Propositum* πρόθεσις Rom. 8. 28. & 9. 11. Eph. 1. 11. & 2. Tim. 1. 9. habet analogiam significationis illam, qua verbum simplex τιθέναι est ponere in animo, statuere, decernere, destinare, 1. Thess. 5. 9. & 1. Pet. 8. & similiter compositum προτιθέναι proponere, Eph. 1. 9.

14. Ad æternam Dei decernentis actionem (quatenus illa θεοπρεπῶς consideranda venit, convenienter divinæ perfectioni & simplicitati) non autem ad definitam Dei decreto ὁροθεσίαν Gratiæ: spectat *Disquisitio inter Orthodoxos controversa de Prædestinationis hominum Objecto, An infra lapsum præciso, An vero ejusmodi, ut complectatur etiam Hominem Creabilem & Labilem*: adeo ut sine præcisione ulla Deus decreverit complexu unico totam à Creatione prima usque ad terminum vel damnationis.

15. Posterius illud nos censemus esse θεοπρεπὲς: Quamvis præcisionem infra lapsum, commodam esse censeamus, quando tractandum venit definitum Electionis & Reprobationis subje-

 ctum,

ctum, in ipsa Gratiæ ὁροθεσίᾳ; Censemus inquam illud esse θεοπρεπὲς; propter hypothesin, quam lubet verbis *Clar. Walei* exscribere. *Sicut Deus in scientia simplicis intelligentiæ omnia, quæ fieri potuerunt & non potuerunt unico actu contemplatus est: ita etiam unico actu ex omnibus illis per unicum suum decretum se legit, quæ fieri voluit aut noluit, quæ facere decrevit, aut permittere atque ordinare.*

16. Frustra autem *P. M. in Anatome Arminianismi edit. primæ, pag. 88. secundæ 77.* se expugnare censet Indefinitum illud divinæ Prædestinationis Objectum Homines Creabiles labiles; &c. argumentatione ista: *Si Deus elegit hominem creabilem; quid obstat quo minus dici possit eum aliquos nunquam creaturus est? nam hi quoque sunt creabiles.* Notavimus olim manifestam ἀσυλλογισίαν: quæ palpabilis est isthoc parallelismo: Si Deus justificat hominem sanctificabilem; quid obstat quo minus dici possit eum aliquos justificasse, quos nunquam Sanctificaturus est? nam hi quoque sunt sanctificabiles. Indefinita quidem illa vera est, Deus elegit hominem Creabilem; sed non universalis illa, Deus elegit omnem hominem creabilem.

17. Est a. extra illam sententiarum dividiam, stabilitus in *Synodo Art. 1. Canone 7.* consensus orthodoxus, de æterna ὁροθεσίᾳ, seu de positis divina Prædestinatione terminis Electionis gratuitæ, ad Electorum à Reprobis segregationem, ex communi utrisque statu naturæ miseræ & corruptæ.

18. Est ergo, definitione à Synodo posita, *Electio immutabile Dei propositum, quo ante jacta mundi fundamenta, ex universo genere humano, ex primæva integritate in peccatum & exitium sua culpa prolapso, secundum liberrimum voluntatis suæ beneplacitum, ex mera gratia, certam quorundam hominum multitudinem, aliis nec meliorum nec digniorum, sed in communi miseria cum aliis jacentium ad salutem elegit in Christo; quem etiam ab æterno Mediatorem & caput, salutisque fundamentum constituit: atque ita eos ipsi salvandos dare, & ad ejus communionē per verbum & Spiritum efficaciter vocare ac trahere, seu vera in ipsum fide donare, justificare, sanctificare & potenter in Filii sui communione custoditos, tandem glorificare decrevit: ad demonstrationem suæ misericordiæ & laudem devitiarum gloriosæ suæ gratiæ, sicut scriptum est Eph. 1. 4. 5. 6. & Ro. 8. 30.*

SEC-

SECTIO III.
De Electionis gratuitæ Subjecto.

1. Electionis gratuitæ *Subjectum* vocamus Homines ſecundum voluntatis Dei beneplacitum Electos: quemadmodum *Objectum* Electionis vocamus non actu Electos, ſed Eligibiles omnes, quos ſi voluiſſet, eligere potuiſſet Deus; ex quibus elegit, quos voluit, rejectis aliis. Quos utroſque Electos & Reprobos ſtatuimus Subjectum divinæ Prædeſtinationis; quippe quæ utrumque tum Electionem tum Reprobationem complectitur.

2. Subjectum ergo divinæ Prædeſtinationis ad vitam & ad mortem commune, eſt Univerſum genus humanum lapſu Adami, cum Adamo morti obnoxum; ſine ulla cujuſquam naturalium Adami poſterorum exceptione, qui non ſit vel ad vitam vel ad mortem deſtinatus, aut tertiam Claſſem faciat.

3. Remonſtrantes contra ſuis hypotheſibus *Prædeſtinationem ad vitam & ad mortem* iiſdem cancellis circumſcribunt, quibus *Electionem ad Gratiam*, quam *ab Electione ad Gloriam perperam divellunt.* Ac ſtatuunt *illos tantum intelligi poße ac debere Prædiſtinatos ad vitam & ad mortem; quibus Gratia divina aut re ipſa jam facta eſt, ut credere poſſint, & jam credentes in fide perſeverare ad finem uſque: aut quibus Deus paratus fuit Gratiam illam, quæ ad Fidem concipiendam & conſervandam neceſſaria eſt facere, Ne videlicet quis nobis,* inquit, *Infantium, ſurdorum, amentium, rabioſorum,* Indorum, *aliorumq; exempla hic alleget. Lex enim non lata aut non intellecta, cum intelligi non poſſit non obligat. Rom.* 10. 14. *Ioh.* 15.22. *Declar. Synod. Act.* 1. *pag.* 6.

4. Indignum eſt omnino, quod Infantes fidelium morientes ſic æquant infantibus Ethnicorum, ut etiam cum Indorum Gente illos objecto divinæ Electionis excludant.

5. Arcanum autem hoc ſubeſt iſti Eliminationi Infantium, Surdorum, Amentium, Rabioſorum, Indorum, aliorumque, extra Prædeſtinationis ad vitam & ad mortem ſubjectum: Quod illos omnes etiam adultos, velint exemptos damnationi ad mortem æternam conjunctam cum pœna ſenſus, infligendam in extremo judicio. Cui fini non verentur *fidelium Infantes morientes in Infantia* ſtatuere *à Deo derelictos in conditione naturæ privatâ bono gratiæ & gloriæ: damnandos*

nandos saltem morte aeterna illa, quam sola pœna damni definiunt. Vide Desput. 1.

6. De Indis aliisque Ethnicis infidelibus, hoc quidem probant loca Rom. 10. 14. & Joh. 15. 22. damnandos illos esse minori pœnarum gradu, quam quos sentient contemptores Euangelii: Sed minime efficitur nullam ipsos in morte æterna manere Pœnam sensus. Qui non novit voluntatem Domini sui & fecit digna plagis, cædetur paucis. Luc. 12. 48.

Disputatio II.

SECTIONIS III.

Reliqua.

7. DE Surdis & Mutis, temere fit quod sine distinctione videantur omnes ad Garamantas & Indos relegare, ad æternam pœnam damni, sive sint fidelium sive infidelium liberi: Deinde quod negligatur quoque discrimen, quod dictat experientia, videlicet surdorum & mutorum, qui & nutibus & operibus piis spirant interiorem devotionem: & aliorum, in quibus se prodit peccatum regnans per opera carnis. Illos quidni accenseamus Electis fidelibus & fidelium liberis ex promissione fœderis gratuiti? Illos autem dicamus relinqui in peccatis mortuos sub justa per Legem naturæ damnatione?

8. De Amentibus quoque & Rabiosis cum distinctione loquendum & sentiendum: nec æquandi omnes: Cum dictet experientia, Esse quos mala conscientia & sensus reprobus, justo Dei judicio, agat in rabiem, ut canes rabiosos qui non possunt non reprobis accenseri: Esse rursum alios, qui in amentiam aut rabiem incidunt divina castigatione tantum, homines pios & Deum timentes: quos eliminare extra subjectum Electionis gratuitæ impium esset.

9. Enimvero contradictionem implicat quod comminiscuntur *actum aliquem Prædestinationis ad vitam & ad mortem, qui non sit prædestinatio*

ſtinatio hujus vel illius ad vitam aut ad mortem. Eſt enim merum Non Ens Prædeſtinatio Non Entis, ſeu Individui Vagi, ad vitæ aut mortis terminum.

10. Jam, ſuppoſito *Subjecto uniformi* vero Prædeſtinationis ad vitam & ad mortem, videlicet *univerſo genere humano*: determinamus *Subjectum uniforme Electionis gratuitæ;* definito perſonarum illarum numero, quem definite novit ſolus Deus, 2. Tim. 2. 19. videlicet illis omnibus & ſolis, qui die noviſſimo ſecundum promiſſionem Euangelii gloriaficabuntur, in vita æterna cœleſti, Matth. 24. 31. & 25. 34. cum Rom. 8. 30.

11. Remonſtrans, (*excogitatis extra Scripturas deſtinictionbus, Electionis ut alia ſit generalis & indefinita, alia ſingularis & definita: & hac rurſus, vel incompleta, revocabilis, non per emptoria ſive conditionata, vel completa, irrevocabilis, peremtoria, ſeu abſoluta: Item, alia ad fidem, alia ad ſalutem*) non patiuntur, ut Subjectum Electionis gratuitæ ſit uniforme, aut complectatur omnes & ſolos ſalvandos & glorificandos. Quo facto *auream illam ſalutis catenam diſſolvunt, quam connectit Apoſtolus* Rom. 8. 30. Quos prædeſtinavit, eos etiam vocavit, & quos vocavit, eos etiam juſtificavit, quos autem juſtificavit, eos etiam glorificavit.

12. Perimunt autem diſtinctiones illæ omne illud τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς Θεοῦ immutabilitatem conſilii Dei: quod, ut unicam animæ anchoram & conſolationis ſolidæ fundamentum commendat Apoſtolus Hebr. 6. 17. 18.

13. Deinde deſtruunt diſtinctiones illæ omnem in hac vita fidem Electionis immutabilis ad vitam & ad gloriam.

Scilicet ultima ſemper
Exſpectanda dies homini, dicique beatus.
Ante obitum nemo ſupremoque funera debet.

Quod adeo illos non pudet, ut (quod infra examinandum erit) aſſerant Electionis ad vitam objectum non eſſe uniformiter omnes vere converſos & fideles, ex quo conveſi ſunt & crediderunt: ſed *in fide perſeverantes aut morientes, Declar. Synod. Art.* 1. *pag.* 6.

14. Atqui loco jam laudato Heb. 6. 17. 18. Apoſtolus urget fruitionem ſolidæ conſolationis, per demonſtrationem ἐπίδειξιν immutabilis conſilii Dei ex ſenſus ſpirituali Electionis, non de-

mum in morte, ſed jam in hac vita. Et confirmat illam Chriſtus paracleſi illa, Gaudete vero potius, quod nomina veſtra ſcripta ſint in cœlis, Luc. 10. 20. & altera illa: Ne time parve grex; nam viſum eſt Patri veſtro dare vobis regnum, Luc. 12. 32. Nec non Apoſtolus acclamatione illa Juſtificatos, credentes Chriſtum pro ſe mortuum & excitatum; Quis intentabit crimina adverſus Electos Dei? Quis damnabit? Ro. 8. 33. 34. Non patiuntur illa teſtimonia divortium Electionis ad Gratiam Chriſti ab Electione ad vitam: quo poſito damnarentur multi Electi. Quod ſuo loco refutandum in loco de Perſeverantia.

Sectio IV.

De Electionis Gratuitæ Objecto Formali.

1. Ad uniforme Electionis Gratuitæ Subjectum, quod omnes & ſolos ſalvandos continet, diſquirendum jam *de Objecto Formali*: quod naturæ ordine anteceſſerit ἐρηθεσίαν ſeu poſitos à Deo Electionis terminos, quibus diſcrevit à damnandis ſalvandos, cum utrique eſſent Prædeſtinationis divinæ, vel ad vitam vel ad mortem ſubjectum.

2. Verſatur Diſquiſitio iſta circa hoc κρινόμενον, An in ſalvandis conſideratis citra definitam ipſorum à Deo deſtinationem ad ſalutem, *præviſa* fuerit à Deo ſalvandorum *Fides aut opera bona*: qua Fide præviſa tanquam ratione Formali objecti, Deus, non antecedenter, ſed conſequenter, ipſos diſcreverit à damnandis.

3. Nos minime negamus, Eſſe ab æterno in mente divina præviſam Salvandorum Fidem ſalvificam, & Fidei fructus bona opera. Neque ſtatuimus nos *Decretum* Electionis ad vitam æternam *præciſum* à deſtinatione mediorum ducentium ad vitam. Elegit enim Deus ſalvandos ad ſalutem, per Sanctificationem Spiritus, & Fidem veritatis, 2. Theſſ. 2. 13. At negamus Fidem illa methodo præviſam, ut illam præviſam conſequenter excipiat præfinitio divina de ſalute donanda. Affirmamus autem Deum ex liberrima ſua prædefinitione prævidiſſe, quibus ipſe Fidem omniaque ad vitam & pietatem donaturus eſſet.

4. *De Fide* quidem, non illa, ſed iſta methodo, *præviſa*, aſſertionem noſtram confirmat locus illuſtris, Act. 13. 48. Et crediderunt, quotquot erant τεταγμένοι ordinati ad vitam æternam.

5. In loco illo vocem græcam fruſta torquet *D. Tilenus in notis ad Canones Synodi*, aliique: quaſi τεταγμένοι ſint εὔτακτοι, *bene diſpoſiti interiori cordis affectu, ac minime* ἄτακτοι, *ſeu* ἀνυπότακτοι *qui ſubjici neſciant.* Loci διάνοιαν perimit illa acceptio vocabuli forma nominis verſalis, neglecta forma participii præteriti: Eſt enim aperta commendatio benedictionis divinæ, quando ad Gentes ſe converterunt Apoſtoli, cum Judæorum dedignatione juſta. Ut omnino interpretatio peti poſſit ex verbis aliis Act. 2. 47. Dominus autem addebat quotidie Eccleſiæ, qui ſalvi fierent. Conſentaneus autem eſt illi interpretationi uſus verbi τάττειν pro τιθέναι, relato ad animi propoſitum, ubi etiam de deſtinatione & deſignatione perſonarum ſermo eſt, Actor. 15. 2.

6. Porro *de Operibus* illa quam inficiamur methodo, *præviſis*, expreſſa eſt Apoſtoli inficiatio illa: Gratia eſtis ſervati, per Fidem idque non ex vobis, Dei donum eſt, non ex operibus ne quis glorietur: Nam ipſius opus ſumus; conditi in Chriſto Jeſu ad opera bona, quæ præparavit Deus, ut in eis verſaremur, Eph. 2. 8. 9. 10. & Eph. 1. 4. Elegit nos in ipſo antequam jacerentur mundi fundamenta, ut eſſemus ſancti & inculpati coram eo per charitatem. Et 2. Tim. 1. 9. Qui ſervavit nos & vocavit vocatione ſancta, non ex operibus noſtris, ſed ex ſuo ipſius propoſito & gratia, quæ data eſt nobis in Chriſto Jeſu ante tempora ſæculorum. Et 1. Joh. 4. 10. In hoc eſt Charitas, non quod nos dilexerimus Deum, ſed quod ipſe dilexit nos, & miſit Filium ſuum.

Sectio V.

De ſenſu Capitis IX. ad Romanos.

1. Manifeſtiſſime autem tam Fidem, quam opera ante Electionem præviſa jugulat Apoſtolus *capite IX. ad Romanos*: Ubi in hypotheſi gemellorum fratrum Eſavi & Jacobi, Nondum natis pueris, inquit, cum nihil feciſſent boni aut mali, ut propoſitum Dei,

quod est secundum Electionem, non ex operibus, sed ex vocante: firmum maneret, dictum à Deo, Major serviet minori: & Jacob dilexi, Esau vero odio habui, Rom. 9. 10. 11. 12. 13. Et in Thesi mox ex Mose, asserit Deum misereri, quorum vult misereri, & indurare quem vult: Ut electio non sit volentis neque currentis, sed miserentis Dei. Ac vindicat Deo, contra quasvis obmurmurationes humani ingenii, liberrimum ad Electionem & ad Reprobationem jus illud Dominii, quod habet figulus in lutum, ut ex eadem massa faciat aliud vas ad dedecus, aliud ad decus. v. 19. 20. 21. 22.

2. De libertimo illo Dominii jure, quod habet figulus in lutum, *Seb. Castellio Dialogo 2. de Electione, edit. Goudanæ pag.* 113. nodum quem solvere non potest desperate secat, pronuncians, se *malle Ieremiæ credere quam Paulo. &c.* Qua profana evasione perimitur Uniformiter divina Auctoritas Scripturæ sacræ.

3. Remonstrantes, in suæ sententiæ *Defensione Synodali,* inter duas capitis istius explicationes fluctuant, quarum discordia est circa *objectionem quam Apostolus præoccupat vers. 6. verbis illis: Fieri tamen non potest, ut exciderit sermo Dei*: ex qua Objectione aliter atque aliter accepta fluit alia atque alia totius capitis Analysis: Priori explicatione accipiunt objectionem sensu recepto: *Fore ut excidat sermo promissionis Abrahamo facta, Ero Deus tuus & Seminis tui, si rejecto populo Iudaico Gentes fiunt populus Dei*: atque hoc saltem largiuntur contineri in responsione Apostoli. *A solius divinæ voluntatis arbitrio pendere, quem populum suum facere & habere velit: ac Deum sibi hanc libertatem plenariam atque integram semper reservasse, populum Iudaicum, licet non plus quam Gentes commeritum, rejiciendi & abdicandi Gentiles vero, non meliores, sed forte etiam pejores & deteriores, vocandi, pag.* 78.

4. Bene habet illud quidem, quod Populi hujus præ illo Electionem in populum Dei, illius autem rejectionem & abdicationem, fateantur auctores istius explicationis, pendere à solius divinæ voluntaris arbitrio, non à prævisis bonis aut malis meritis, quibus hic populus illo melior sit vel deterior: Quod propter Scripturas credendum, Deut. 7. 6. 7. 8. & 9. 6. & 10. 14. Josuæ 24. 2. & Jer. 9. 25. Ezech. 16. Amos. 3. 2.

5. Enimvero, in illâ libertima electione populi hujus vel illius in populum Dei, vel rejectione & abdicatione, omnino statuit Deus exemplar & exemplum libertimæ Electionis & Rejectionis, plurium individuorum, quæ populum faciunt, ad salutem, vel à spe salutis.

6. Illa autem plurium individuorum, quæ populum faciunt Rejectio, esto, *causam habeat in illis, quos primos Deus rejicit & abdicat, ut qui populus erant ultra non sint per suam Apostasiam*, quod nemo negat de Rejectione in tempore. Dato quoque, non concesso, decreto Reprobationis illorum Apostatarum, ex prævisa Apostasia. An statuemus ex primorum Apostatarum prævisa Apostasia eadem, decretam Reprobationis æterno decreto, Rejectionem & abdicationem individuorum aliorum, quæ ab illis Apostatis nascentur in multas generationes. V.G. in illis Gentibus, in quibus antiquior est Gentilismus ipsis Reip. incunabulis: hodie in Indis aliisque nationibus, per secula aliquot destitutis omni luce Euangelii, ideoque omni vocatione ad salutem, Eph. 2. 12.

7. Ex adverso, quem Deus primo Populum facit ex non populo, illum non aliter facit populum, quam per adductionem & collectionem individuorum singulorum ad Ecclesiam; ad Verbi prædicationem à singulis auditam, dans incrementum insingulis 1. Cor. 3. 6. & sic addens ad Ecclesiam salvandos, Act. 2. 47.

8. *Altera explicatione capitis IX. ad Romanos, volunt Remonstrantes, Objectione illam, quæ est versu 6. non spectare proprie aut directe Iudæorum Rejectionem, aut verbum promissionis, quod excidat si Iudæi non manent populus Dei: Sed volunt, ut Verbum Dei illud sit, quo Fœderis secundum Legem conventio olim constiterit, quod irritum fieri existimarint Iudæi per doctrinam Apostoli: quæ erat, Iustitiam, & Adoptionem esse ex operibus Legis.*

9. Ut, scilicet, summa responsionis Apostoli ista sit, *Doctrinam suam verbum Fœderis non evitere: quia Propositum Dei jam olim fuerit, homines peccatores, & Iudeos quoque ipsos, non ex Fide in Christum justificare, adoptare, & salvare: ac Deum in eo non esse injustum; sed jus habere ac potestatem id faciendi liberrimam*; pag. 103. &c.

10. In hac explicatione πρῶτον ψεῦδος Remonstrantium est inficiatio omnis Fœderis Gratiæ & Justificationis, Adoptionis &

& Salutis per Fidem in Christum, ante Christum in carne exhibitum. Propositum enim illud Dei de Justificatione peccatorum, non ex operibus Legis, sed ex fide in Christum, jam olim quidem fuisse dicunt: sed minime tamen intelligunt homines peccatores jam olim fuisse Justificatos non ex operibus Legis, sed ex Fide in Christum. Pronunciant enim in *Apologiæ cap. XV. fol.* 151. *versio. Præceptum Fidei in Iesum Christum nuspiam in V. T. clare traditum exstare, uti neque in terminis Promissio vitæ æternæ in eo exstat.*

11. Ergo hoc volunt, Paulum Deo asserere jus ac potestatem liberrimam mutandi viam adoptionis & Justificationis veterem, novo præcepto Fidei in Christum. Quod ut tueantur, fingunt *Apostolorum ad id probandum usum testimonio illo quo dictum est Abrahamo, Non in Ismaele, sed in Isaaco vocabitur tibi semen, minime in sensu literali, quem verba flagitant, sed in sensu allegorico.*

12. Atque hic produnt ipsi quam alienus sit sensus iste allegoricus, cum fatentur *se illum non recte percepturos unquam fuiße, neque quo pacto ex istis Apostolus adversus Iudæos concludat id, quod probandum erat, nisi divina, scilicet, per Apostolum accessißet interpretatio, pag.* 108.

13. Pro interpretatione autem divina dum ingerunt *verba illa, Non qui secundum carnem filii sunt, ii sunt filii Dei, sed filii promißionis censentur in semine*, temere præscribunt de verborum illorum vero sensu, dum *Filios promissonis* interpretantur *amatores sectatoresque divinæ promissionis* & *Filios secundum carnem, eos, qui secundum carnem, h.e. ex Lege justitiam & adoptionem sectabantur: quemadmodum*, scilicet, *Rom.* 4. 1. 2. *idem significat secundum carnem, quod ex operibus, pag.* 111.

14. Enimvero, id quod Abrahamo dictum fuit, flagitat citra omnem allegoriam πρᾶγμα illud, Deum Promissionem Seminis benedicti, in carnali genealogia Abrahami liberrimo suo beneplacito destinasse lineæ Isaaci, neglecta linea Ismaelis, atque inde etiam dictum Deum Isaaci.

15. Jam indigitamentum illud, *Deus Isaaci*, secum trahit prærogativam adoptionis in filios Dei: illorum qui nomine Filiorum Promissionis in Apostoli interpretatione intelligi debent: iidem quippe ut liberrima Dei adoptione in tempore segregati, ita Promissione divina designati filii & hæredes.

16. Per Filios autem ſecundum carnem, Apoſtolus intelligi debet ſignificaſſe, communi quidem vocum notione omnes, qui ſecundum carnem ex Abrahamo oriundi erant: in antitheſi autem illos, qui de ſola illa carnis origine ex Abrahamo gloriari poterant; nec erant imitatores fidei aut operum Abrahami.

17. *Secundam rationem Apoſtoli ſimiliter* volunt *allegoricam eſſe, qua Apoſtolus producit alterum divinum oraculum de Eſavo & Iacobo, Geneſ. 25. 21. confirmatum teſtimonio Malachiæ 1. 2. ad Rom. IX. v. 10. 11. 12.* Et torquent Apoſtoli verba ad hoc idem πρῶτον ψεῦδος; *Olim quidem operarios, nunc autem credentes in Chriſtum juſtificari, & in filios Dei adoptari*: Et affirmant, *periculum eſſe, ne ubivis, tum à propoſito Apoſtoli, tum à ſcopo ab ipſo expreſſo aberres, ſi quemcunque etiam proprium & literalem ſenſum accipias.*

18. Volunt ergo, *ſive ipſis gemellis, ſive populis ex iiſdem oriundis ſuperſtruas allegoriam, per Majorem & ſeniorem ſignificari, & præfigurari, populum ſeniorem Filios veteris fœderis. Per minorem vero & juniorem, populum juniorem, Novi ſcil. fœderis filios: ac ſenſum eſſe: Illos, ut qui ex Lege ſunt, non fore hæredes: ſed his hæreditatem obtingere oportere, qui ex Fide Euangelii juſtitiam, filiationem & ſalutem quærunt*

19. Interim non poſſunt elabi, quin fateantur *ſaltem verſu 11. contineri liberrimum aliquod ſecundum Electionem propoſitum, quod tangit perſonas Eſavi & Iacobi*: Verum, quod fateri coguntur, id torquent, ad *ſpecialem aliquam dignationem, & ſeparationem perſonæ, ad prærogativam aliquam, & dignitatem, ſive eminentiam ſupra alium: citra omnem excluſionem à ſalute æterna alterius ita non electi, Declarat. Sent. Art. 1. pag. 4.*

20. Refellitur vero hypotheſis illa de Eſavo rejecto à temporali tantum prærogativa, citra omnem tamen excluſionem à vita æterna: ex eo quod Chriſtus ex illa Jacobi prærogativa, quod Deus ſe nominarit ſingulariter Deum Jacobi, demonſtret Jacobo promiſſam reſurrectionem ad vitam æternam Matth. 22. 23. cum Hebr. 11. 16. Aut fatendum eſt ergo, odio Eſavi etiam includi excluſionem ejus à vita æterna: aut negandum eſt prærogativam illam, quod Deus ſe nominavit Deum Jacobi, pendere ab illo ſecundum Electionem propoſito, de Jacobo diligendo.

21. Accedit, quod Esavum Apostolus alibi manifeste pronunciat reprobum, eumq; facit exemplum iniquitatis, quam odisse debemus, Heb. 12. 16. Ne quis sit scortator aut profanus sicut Esau. Quando ergo in persona ejus statuitur typus Rejectionis & destinationis ad Odium; non potest non intelligi ejus exclusio à vita æterna: seu non potest esse nudus & umbratilis tantum typus, in ejus Rejectione & Odio, quo ipsum odit Deus: Sed necesse est, extra allegoriam, ipsum facere verum exemplum Rejectionis à spe vitæ æternæ, seu Reprobationis divinæ, oppositum vero exemplo veræ Electionis ad vitam in Jacobo fratre: atque ex isto Apostoli testimonio discenda omnino in exemplis istis methodus vera decreti liberrimi Electionis & Reprobationis.

22. Quandoquidem vero Methodus vera propositi secundum Electionem, ab Apostolo asserta, hæc est; Non ex operibus, sed ex vocante: Non est volentis neque currentis, sed miserentis Dei: Præscribitur perperam vocantis Dei libero bene placito, Methodo præposterá, per quodcunque opus prævisum, quo Deo vocanti paret homo currens & volens.

Quocirca neque esse potest Electio ex Fide prævisa, quando illam Remonstrantes definiunt, opere nostræ obedientiæ, quo Deo vocanti & præcipienti paremus.

Sectio VI.

De Fide Prævisa.

1. Enimvero, ubi timide olim Fidem tantum prævisam urgebant in Electionis ad vitam objecto formali, cum dissimulatione ista, quasi intactam vellent Justificationis doctrinam receptam: Tandem fecerunt Electionis ad vitam Objectum formale ejusmodi, quod necessario supponit Justificationem ex operibus Novæ Obedientiæ, quæ ad vitæ finem usque Novo Legislatori præstatur. Est enim ipsis *in Electionis Objecto Fides & Perseverantia in Fide ad mortem usque consummata per bona opera conditio prævisa à Deo, ut præstita ab homine: ac proinde tanquam causa sine qua non in hoc decreto consideranda; Conditio enim,* inquiunt, *præscripta & præstita necessario causa*

causæ alicujus rationem induit: &c. Declarat. Synod. pag. 6.

2. Ea propter negant hic *Electionem ad gloriam sub ratione præmii & mercedis fidei & obedientiæ ab Electis præstita, pag. 7. 8.* Et ne quid præter solum Meriti nomen desit, exserte dictavit jam olim *Poppius, Augustæ Portæ pag. 282. Quod Merces vitæ æternæ dabitur nemini, nisi iis qui laborem obedientiæ usque ad vitæ finem consummaverint: neque* NB. *alio pacto, quam intuitu in illud ipsum plenu consummatum opus.*

3. Assertioni isti Remonstrantium (*de Prævisa, in Objecto Electionis ad vitam, Fide & Obedientia præstita ad mortem usque, ut Electionis Objectum sint Fideles in Fide perseverantes & morientes*) hoc subest Arcanum: Quod ne quidem omnes vere conversos, in vera & seria conversione morientes, fateantur uniformiter ad vitam æternam Electos esse, sed tantum illos, juxta Catechesis Socinianæ methodum, qui justo aliquo tempore supervixerint suæ obedientiæ primi illius mandati Christi, μετανοεῖτε *Resipiscite*: Ut, scilicet, ante mortis articulum, veræ conversionis operi impleto, successerit obedientia secundi mandati, *Credite Euangelio*; atque sic moriantur non in Conversionis, sed in Fidei opere occupati.

Disputatiio III.
SECTIONIS VI.

Reliqua.

4. NEc tamen de morientibus in Fide id sine trepidatione, sed timide per Videtur, pronunciat *Poppius, opusculo posthumo de Mandatis Christi.* Hæret enim hic aqua, eo quod videatur isthoc casu, (quando, post veram conversionem etiam vere redentes, ilico ex quo crediderunt, excedunt ex hac vita: ut non possit operi Fidei, in quo est obedientia mandati secundi successisse justo tempore vita nova ad obedientiam tertii mandati Christi) Fides ante sanctificationem bonorum operum, adeoque sine operibus commortua homini morienti, & consequenter nihil profutura ad promissiones Euangelicas obtinendas,

quippe quæ tantum factæ sunt Fidei vivæ per charitatem operanti.

5. Quicquid sit de morientibus in vera fide, sive illi uniformiter omnes, sine brevioris aut longioris vitæ reliquæ differentia, sive tantum post justi temporis perseverantiam in fide morientes, statuantur ex Remonstrantium sententia Electi ad vitam æternam, ipsis definiendum relinquimus.

6. Quandoquidem saltem Morientes in vera & seria, sed sera scilicet conversione, *Poppius* eliminat à subjecto Electionis ad vitam æternam:per Spiritum vertiginis fit, ut dum ipse cum sociis videri vult *in Prædestinationis Objecto* hærere *formulæ Euangelii*, tamen censeat, fieri præter revelatam in Euangelio voluntatem Dei, si vitam æternam divina Electione assequantur, qui operi conversionis seræ, quantumvis seriæ immoriuntur: Atque pronunciet huc facere, quod Apostolus dixit *capite ad Romanos IX. v. 18. Miseretur, cujus vult, & indurat, quem vult,* nec non verba illa Christi *Matt. 20. 16. Pauci Electi*: adeoque *Deum hic ut libero Domino in jure salvandis aut non salvandis, sero conversis. Augustæ Portæ pag. 229.*

7. Enimvero dum meri satagunt *Gratiæ Christi & Promissionum Euangelicarum universalitatem* hic in istum se conjiciunt labyrinthum, ut fabricent, juxta jam dicta, præter voluntatem Dei in Euangelio revelatam, istiusmodi Electionem & Reprobationem voluntatis arcanæ; propter quam profiteri necesse habent, (& non veretur profiteri, *Poppius in praxi Consolationis ægrotantium*, quæ publice legitur) *Se destitui adeo universali promißione Euangelica, ut per illam poßit certa esse in cœlum migratio morientium in sera, quantumvis seria, & vera, cordis contritione, & resipiscentia: Sed eße incertum & dubium, Ante tales cum Latrone illo sero vere converso migrent in Paradisum, Luc. 23. 43. An migrent ad inferos cum iis qui moriuntur in peccatis.*

6. Videt inter Remonstrantes, annon illa, quæ ipsi nusquam non evomunt in doctrinam orthodoxam, plaustra convitiorum & blasphemiarum *de Deo Tyranno & Hypocrita, &c.* rectius conveniant in illam ipsorum extra Euangelium confictam Prædestinationem vere conversorum, hujus ad vitam, illius ad mortem æternam. Ex hypothesi quidem ista, credendum ipsis, donec morte abri-

piantur,

piantur, *se Electos ad Gratiam, cum affectu ac voluntate communicandi gloriam ac vitam;* post mortem autem experiuntur plurimi, affectum ac voluntatem Dei, qua ad inferos damnantur.

7. Ut autem salva sit doctrina Orthodoxa gratuitæ per Fidem Justificationis, Fides prævisa, ut conditio præscripta & præstita, non potest ingredi *Objectum Electionis ad vitam*, atque sic inducere rationem causæ; Sed contra *in Electionis definito Subjecto* statui debet, ut donum gratiæ à Deo donandum Electis, secundum Electionis popositum.

9. Hoc pacto à divina Electione prçveniri Fidem Electorum, non à Fide prævisa Electionem, confirmat porro Christi illa affirmatio; Alias etiam Oves habeo, quę non sunt ex hac causa: illas quoq; oportet me adducere; & vocem meam audient, fietq; unum ovile & unus pastor, Joh. 10. 16. Similiter illa Domini affirmatio de Corinthiis Pauli prædicatione, nondum credentibus, sed credituris: Quoniam populus est mihi multus in hac urbe, Act. 18. 10.

9. Destruit quoque istam Electionem ad vitam ex Fide prævisa, ut conditione præscripta & præstita, quæ causæ rationem induat; Christus: aperte docens, Electos sibi à Patre dari in peculium, (prius quam fiant oves Christi per Fidem Euangelii;) ut per Fidem Christo inserantur. Omne quod dat mihi Pater ad me veniet, Joh. 6. 37. 39. Patefeci nomen tuum hominibus, quos dedisti mihi è mundo: Tui erant, & mihi eos dedisti, Joh. 17. 6. & mox vers. 9. Pro iis rogo, quos dedisti, mihi quia tui sunt.

10. Ex locis istis duobus prior aperte loquitur de omnibus: sed neque in posteriori ita ad Apostolos, quà Apostolos adstrictus est sermo, ut torqueri possit ad nudam illorum *electionem & vocationem ad Apostolatum* reliquis communem cum Juda proditore: quia Judam Christus excludit, illum contradistinguens omnibus, quos ipsi dederat Pater, vers. 12. Apostolis autem reliquis ad vitam electis associat eos omnes, qui per sermonem ipsorum in ipsum erant crediturì, v. 20.

11. Flagitat hic vindicationem locus unus & alter insignis quem pro Fide prævisa urgent Remonstrantes; primo quidem *locus, Eph. 1. v. 3. 4. & 5. ubi dicitur in Christo facta Electio*: torquent autem ad suam hypothesin voces ἐν χριστῷ, & ἐν αὐτῷ, quas

duplici explicatione conantur extorquere orthodoxis: Prior est *ex Collatione Hagiensi, ut in Christo, positum dicatur pro existentes in Christo, quam ellipsin faciunt, 1. Cor. 3. 1. & 2. Cor. 12. 2. Quia nempe nemo est in Christo, nisi per Fidem: Quos Deus elegit, existentes in Christo, illi ante Electionem in divina præscientia fuerunt credentes.*

Atqui non patiuntur interpretationem illam invicta Scripturæ loca ista, quæ Gratiam Christi, qui se tradidit pro nobis, faciunt priorem fide nostra; eamque asserunt nobis datam in Christo ante tempora sæcularia, ut peccatoribus per vocationem sanctificandis, 2. Tim. 1. 9. Rom. 5. 8. & Eph. 5. 25. Quod hoc ipso loco expressum; *ut essemus sancti. &c.*

13. *Altera Remonstrantium expositio est*, qua videntur priorem retractare, *exponentes Propositionem ἐν per διὰ, quod affirmant commodissime fieri & ex usu Scripturarum sacrarum.* Verum conantur elabi interpretantes Electionis vocem *de Electione ad Gratiam; sive decreto divino Eligendi, id est, eximendi & segregandi aliquando per vocationem Ephesios, ad communionem Gratiæ Euangelicæ; ex affectu illos per Christum salvandi, si modo crederent & officium præscriptum facerent.* Bene habet saltem, quod non fidant expositioni priori, quando *hanc potiorem censent. Defens. Synod. pag. 60. 61.* Retractant hoc pacto, velint nolint, ex hoc quidem loco demonstrationem Fidei prævisæ.

14. Extra ergo illam hypothesin, *de Electione ad vitam & gloriam, ex Fide prævisa*, quam dictant hic, non docent Remonstrantes; Ad prioris expositionis refutationem nobis sufficit, quod largiuntur, Præpositionem ἐν per διὰ commodissime, & ex usu sacrorum scriptorum, exponi.

15. Alteram autem pro expositione altera hypothesin, *de divortio inter Electionem ad Gratiam, & Electionem ad Gloriam.* Refellit id quod præcesset vers. 3. Qui benedixit nobis omni benedictione spirituali, in cœlestibus, in Christo, v. 4. sicut nos elegit in ipso.

16. Orthodoxa autem loci interpretatio (ex concessa jam expositione ἐν Χριστῷ per διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, quod exstat, mox vers. 5.) hæc erit; Factam in arcano Trinitatis consilio Electionem à Patre per Filium: ut intelligatur ipse quoque Christus, ut Dei Filius, auctor esse Electionis nostræ.

17. Thesin hanc ipse Christus docet alibi: Ego elegi vos ex Mun-

Mundo, Joh. 15. 16. 19. Non de omnibus loquor, Ego scio quos elegerim, Joh. 13. 18. Quæ loca ad nudam electionem Apostol. ad Apostolatum adstringi non patitur, illud maxime quod posteriori loco subnectitur de Proditore Juda: Sed ut impleatur Scriptura. &c. vers. 19. 21. Ubi manifeste Christus sibi asserit, arcanæ Electionis aliorum, Juda exclusio scientiam, indicio infallibilis præscientiæ proditionis Judæ, qua se demonstraret Reprobum: juxta illud: Noverat enim Jesus initio, quinam essent, qui non crederent, & quis esset, traditurus, Joh. 6. 64.

18. Nos breviter negamus verbis illis, in Christo, notari *ullam in Christo existentiam, vel per Fidem* ex hypothesi Remonstrantium, *vel*(quod pro Mantissa adjicimus) *ante Fidem*, ex hypothesibus Zanchii, Polani, aut Walæi, qua scilicet ante exstiterint in Christo, quam illos elegerit Deus. Sed, in Christo, notat vel Christum Patris Coelectorem: vel accipienda sunt verba illa Pauli in illam sententiam, ut Deus dicatur in Christo elegisse, quos destinavit Christo inserendos, & per insitionem in Christum salvandos.

19. Contra priorem expositionem à Remonstrantibus concessam disputat. *Cl. Walæus in Loc. Comm.* tribus istis argumentis, 1. *Quia vox Christi adhibita est, quæ respicit munus ejus Mediatorium.* 2. *Quia etiam videmur dici eodem modo electi in Christo, quomodo dicimur benedictione spirituali in Christo, quæ quidem nobis confertur per Christum, non simpliciter, ut Filium Dei consideratum, sed ut Mediatorem & Redemptorem.* 3. *Quia sic etiam dicendi essemus in Patre & Spiritu S. electi: quomodo hic Scriptura non loquitur.*

20. Atqui primum quidem illud refellitur ex loco, quem ipse A. W. notavit Col. 1. 13. ubi dicitur Filius dilectionis Dei: mox autem dicuntur omnia esse creata ἐν αὐτῷ in ipso, id est, per ipsum, vers. 16. ut ibidem exponitur δι' αὐτοῦ. Manifeste enim etiam v. 19. respexit Regnum Christi Mediatorium: nec tamen intra cancellos regni Mediatorii illa compingi debent; quæ de opere Creationis, vers. 16. subnectuntur.

21. Ad secundum respondemus: Neminem Orthodoxum hoc velle, ut simpliciter per Christum, ut Filium Dei consideratum dicatur confecta Electio: Sed omnino per Filium Dei consentientem destinationi sui ipsius ad Munus Mediatorium: quemad-

modum venit Christi illa destinatio seu Electio, etiam nomine illius Unctionis, à qua Unctus dicitur.

22. Ad tertium dicimus, nihil obstare quo minus per Præpositionem ἐν etiam dicatur in Spiritu S. facta Electio, id est, à Patre, & à Spiritu S. per voluntatis beneplacitum æternum: sed tantum obstare ordinem Personarum in Trinitate, quo minus reciprocetur phrasis ista, ut, sicut Pater per Filium, sic Filius dicatur per Patrem vel decernere vel operari.

23. Tota autem hæc disputatio versatur in hoc cardine, *An Electio Christi Mediatoris & Redemptoris ac Capitis nostri prior sit Electione nostri, qui per Christum salvamur. Vt scilicet fuerit Electorum aliqua existentia in Christo, etiam antequam crederent*: Cui fini notat A. W. *quosdam hic distinguere inter duos respectus Christi, nempe 1. ut Caput est. 2. & ut Redemptor est*: Priori modo Electionem Christi antecedere ex illorum hypothesi, posteriori modo sequi. Atqui distinctio ista nulla est: quia, exclusa notione Redemptionis respectus seu notio Capitis non subjacet Decreto seu Predestinationi divinæ: Est enim Christi, qua Filius Dei est & Dominus omnium, jure Creationis.

24. Hypothesis autem, de Electione Christi, ut Redemptoris nostri, quæ prior sit nostri Electione, refellitur ista sui ipsius explicatione, *Antecessisse voluntatem in Patre quosdam eligendi, antequam Filium elegit.*

25. Patrum autem feliciter conciliatur explicatio ista, per *distinctionem, inter plenariam Electorum Electionem, quæ sequuta demum sit Electionem Mediatoris: & inter voluntatem seu propositum Eligendi, quod antecessit Filii Electionem, per modum affectus incompleti, & à justitia impediti, donec in Electione Mediatoris supponeretur satisfactio, quâ Iustitiæ Dei cautum esset*: Distinctio illa, Voluntatis impeditæ seu incompletæ, & plenariæ, jugulatur ibidem, A. W. concessione. *Deo ante omne decretum fuisse præsentia & finem & media: utrumque vero simul elegisse & finem & media uno Electionis decreto.*

26. Superest locus alter, quem urgent Remonstrantes pro Electione in Christo ex Fide prævisa, Hebr. 11. 6. Sine Fide impossibile est Deo placere. Quapropter contendunt non potuisse sine prævisa Fide fieri decretum Electionis divinæ, quo nos Deus dilexerit ab æterno. Atqui loquitur Apostolus in hypothesi de Enocho,

cho, in cœlum translato; qui priusquam transferretur testimonium obtinuit, quod Deo placuisset. Subjungitur autem χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι, Absque Fide autem impossibile fuisset placuisse. Ex ista hypothesi sequitur quidem Thesis illa, Neminem ex numero adultorum, Accedentem ad Deum, actu, in tempore Deo placere, aut à Deo amari, absque Fide. Nihil tamen inde consequens est contra liberum Dei beneplacitum æternum, quo destinat libere amorem & misericordiam suam, quibus vult.

Sectio VII.

De Decreto Reprobationis.

1. Connexa est Doctrinæ, de Libera Electione ad vitam Salvandorum, Hypothesis de Libera Damnandorum Reprobatione: qua ipsos præordinavit Deus ad justam damnationem: De qua Reprobatione sobrie sentiendum & loquendum cum Scripturis: Quæ testantur Reprobos Damnandos Damnatione justâ ob peccata: Damnationi autem & naturâ obnoxios esse per Peccatum originis, Eph. 2. 3. & Rom. 3. 19. & 23. Rom. 5. Et Damnationem illam ætate adulta cumulare per peccata actualia, Rom. 2. 5. 8. 9.

2. Enimvero, sicut Deus Damnatione illa liberat citra prævisam Fidem aut bona opera, pariter reos, & liberrime miseretur quorum vult; Sic testatur Scriptura Deum liberrimo suo beneplacito ab æterno, quos voluit, præordinasse, ad derelictionem in peccato ad mortem & ignominiam æternam: sine spe vitæ æternæ.

3. Rejectionem à vita æterna; exprimit Scriptura, per Non inscriptionem in libro vitæ ab initio Mundi, Apoc. 17. 1. & 20. 15. & voce illa Christi, Nunquam novi vos, Matth. 7. 23.

4. Destinationem seu præordinationem ad terminum Mortis & Damnationis justæ exprimit Scriptura, Paratione ignis æterni, Matth. 25. 41. Positione ad Iram, 1. Thess. 5. 9. Creatione ad diem malum, Prov. 16. 4. Coagmentatione ad interitum, à qua dicun-

dicuntur etiam, vasa ad ignominiam facta, Rom. 9. 21. 22. Descriptione ad damnationem, Judæ 4.

5. Derelictionem in statu peccati, & sub damnatione per transgressionem Adami accersita, demonstrant loca, indicata Disp. I. Johan 3. 36. Ira Dei manet super eum, 1. Johan 2. 9. In tenebris est usque ad huc, & 1. Johan 3. 14. Manet in morte.

6. Cumulatiorem damnationem, cui nonnunquam etiam intercedit arcanum Dei judicium, in cordis induratione; ad exemplarem demonstrationem justitiæ Dei, docet Apostolus ad exemplum Pharaonis, adhibito axiomate generali, Indurat quem vult, Rom. 9. 17. 18.

DISPUTATIONUM

Ad Quinque Articulos Remonstrantium,

Prima:

Ad Articulum Secundum.

SECTIO. I.

De Reconciliatione per Mortem Christi quæsita.

1. PEndet Demonstratio Gratuitæ Electionis salvandorum, & liberæ Rejectionis damnandorum, vel maxime, à *gemino Fine destinato Mortis Christi. Prior est Finis οὗ, Cujus gratiâ, seu fructus mortis Christi Testamento legatus: Alter est Finis ᾧ, Cui Persona, scilicet quibus, Testamentum conditum est, ut ad illos redeat fructus Mortis Christi. Fructus autem Mortis Christi duo sunt principales* præsentis considerationis, sub quibus continentur reliqui. Prior est *Plena cum Deo Reconciliatio* quæsita iis, pro quibus Christus est mortuus: Alter est *hæreditas vitæ æternæ.*

2. Plenam cum Deo reconciliationem intelligimus, minime *μονόπλευρον* qualem *Socinus* fingit, obtentu loci 2. Cor. 5. 20.

Velut

Veluti Deo vos precante per nos oramus Chriſti nomine, reconciliamini Deo: quaſi ex verbis illis reliquorum omnium Scripturæ locorum ſolida interpretatio iſta ſit, Non Deum nobis, ſed nos Deo reconciliari, nulla ſcilicet ita Dei placata, ſed mente tantum noſtra ad amorem Dei allecta.

3. Nos ad ſolidam Conciliationis τῆς καταλλαγῆς expoſitionem, ex antecedentibus 2. Cor. 5. 18. & ex reliquæ Scripturæ Analogia illam definimus liberatione noſtri ab ira ventura 1. Theſſ. 1. 10. & Dei pacati ad nos appropinquatione, Iac. 4. 8. Adeo ut, in noſtra ad Deum appropinquatione, non ſpectetur principaliter noſtræ converſionis opus; ſed noſtra ad Judicem univerſi προσαγωγὴ adductio ut ad Patrem propitium. Eph. 2. 18. cum Hebr. 12. 23. Ut habeamus παῤῥησίαν, & ſalvum conductum, accedendi ad thronum illum, à quo nos arcebat Deus iratus, ut ignis conſumens. Hebr. 12. 29.

4. Quamvis ergo Conciliatio ſeu καταλλαγὴ interminis illis enuncietur frequentius, ut nos dicamur Deo reconciliati Rom. 5. 10. 11. & alibi. *ſemper tamen mutua Conciliatio, per peccatorum noſtrorum à Deo condonationem, mortis Chriſti Sacrificio quæſitam intelligi debet*, ut de nulla apud Deum amplius oblatione pro peccato peccatori laborandum ſit Hebr. 10. 18. 19.

5. Hac quam contra Socinum aſſerimus ſacrificio mortis Chriſti quæſitam reconciliationem, qua primo & principaliter nobis conciliatus eſt Deus, *Plenam* hic vocamus, id eſt *plene homini peccatori quæſitam*, ut novo illo Teſtamento, quod morte Chriſti obſignatum eſt, legari potuerit ac debuerit, omnibus & ſingulis pro quibus Chriſtus mortuus eſt.

6. Plenitudinem illam reconciliationis tuemur evidentibus ſcripturæ teſtimoniis plurimis: Deus reconciliavit nos ſibi per I. C. Deus erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians, non imputando eis peccata ipſorum. 2. Cor. 5. 18. & 19. Inimicitiis per carnem ſuam abolitis faciens pacem, utroſque in uno corpore reconciliavit Deo, per crucem peremptis inimicitiis, per eum. Eph. 2. 15. 16. Deleto, quod adverſum nos erat, chirographo, quod nobis erat contrarium, & ipſum cruci affixum è medio ſuſtulit

ſtulit Col. 2. 14. Si quum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo, per mortem Filii ejus, multo magis reconciliati ſervabimur per vitam ipſius, Rom. 5. 10. In eo placuit Patri, ut omnis plenitudo habitaret: Et pace per ſanguinem crucis ejus facta per eum, reconciliare omnia ſibi per eum, tum quæ in terra, tum quæ in cœlis. Itaque vos nunc ſane reconciliavit in corpore illo carnis ſuæ per mortem, &c. Col. 1. 19. 20. 21. Unica oblatione conſecravit in perpetuum eos, qui ſanctificantur, &c. Hebr. 10. 14. Ut nulla amplius oblatione pro peccatis opus ſit, v. 17.

7. Cum iſtis Scripturæ teſtimoniis pugnant iſta, quæ olim *contra Ameſium* diſputavit, ex Remonſtrantibus ſex unus, *Grevinchovius, de Reconciliatione per Mortem Chriſti univerſim omnibus impetrata, ſed non applicata pariter.*

8. Diſputationem *Grevinchovii* Scholaſticam, habemus populariter explicatam à *Poppio*: (qui item ex ſex Remonſtr. unus) Tradit ille *Anguſtæ Portæ pag.* 314. Diſtinctionem geminæ reconciliationis, quarum prior contineatur 2. Cor. 5. verſ. 19. altera verſ. 20. illam tribuit *Morti Chriſti*, hanc *Vitæ Chriſti*. Scilicet *Morti Chriſti tribuendum, quod Deus ſe nobis Reconciliabilem præbeat*: nec ultra intelligenda verba illa, Deus erat in Chriſto mundum ſibi reconcilians, non imputans ipſis peccata. *Propter mortem nempe & merita Chriſti Deus toti generi humano gratiam iſtam facit, ut neminem, quantumvis peccatorem & mortis reum punire velit in æternum: niſi nova inobedientia ſe nove reum fecerit*: Verba ſunt ejuſdem, *in Praxi conſolationis ægrorum, pag.* 27. 28.

9. Quæ ergo eſt altera Reconciliatio, qua actu Deo reconciliamur per vitam Chriſti; Illa ſcilicet: *Qua Deus nobis in Chriſto viam aperit ad ſalutem per Fœderis conventionem iſtam. Se velle nobis dare ſalutem ea Lege, ut nos faciamus id, quod à nobis exigitur, atque ſic Deo nos reconciliemus juxta illud 2. Cor. 5. 20. Reconciliamini Deo, vid. ibid. pag.* 30 *Debemus*, inquit, *laborare, ut tollamus intergerinum parietem, quo ſeparamur à Deo, ſcilicet peccata noſtra, pag.* 100.

10. Plura habet idem in hanc ſententiam, quorum ſumma eſt: *Per mortem Chriſti Deum factum Reconciliabilem: Quod autem actu Reconcilietur Deus; id relictum nobis ipſis, operaturis ſalutem noſtram, per obedientiam mandatorum Chriſti Novi Legiſlatoris: Atque, hoc* ſcilicet

licet, *est, actu conciliari per vitam Christi,* vide *ibidem pag. 27. cum 73. 75. 77.*

11. Enimvero perimitur istis assertionibus omnis Novi Fœderis œconomia Testamentaria, quam tantopere urget Apostolus Heb. 9. 16. 17. Quæ constat non Hypothetica & incerta condideris, quod irritum fieri possit: sed Categorica donatione causa mortis: quæ scilicet intercedente Testatoris morte irrita fieri non potest, Luc. 22. 29.

12. Neque Hypothetica ista reconciliatio, qua Christus non actu reconciliaverit Deum, sed tantum fecerit reconciliabilem, conciliabilis est cum interempta inimicitia, & deleto ac cruci affixo & sublato chirographo, Eph. 2. 15. 16. cum Col. 2. 14.

13. Neque consistere potest, cum ista Hypothetica reconciliatione, mysterium Christi pro nobis mortui, ut Sponsoris nostri, qui loco nostro in morte sua exsolverit debitum nostrum, Hebr. 7. 22. Ad quod mysterium Apostolus revocat reconciliationem, quam morte sua Christus impetravit, 2. Cor. 5. 15. cum Rom. 8. 3.

14. Excluduntur quoque necessario per Reconciliationem istam Hypotheticam (quâ reconciliatio cum Deo plena & Categorica suspenditur à conditione per nos implenda) à fructu omni Mortis Christi, quotquot ante Christum mortuum mortui fuerunt.

15. Denique potuit fieri ex hypothesi reconciliationis istius hypotheticæ per Christi mortem, ut frustra mortuus esset Christus, atque ad neminem, usque ad mundi finem, perveniret fructus & applicatio reconciliationis impetratæ. Quod infra tractabitur plenius suo loco.

SECTIO II.

DE

Hæreditate vitæ æternæ legata in Morte Christi.

1. Alter fructus Mortis Christi, est *legata salvandis hæreditas vitæ æternæ*: de qua Christus moriturus dixit: Ego vobis lego, sicut

Pater legavit mihi, regnum: ut edatis & bibatis in mensa mea, in regno meo. &c. Luc. 22. 29. 30.

2. *Ex Remonstrantium sententia*, neque plena cum Deo reconciliatio, neque hæreditas vitæ æternæ dici potest ulli individuo legata novo illo Testamento, quod morte Christi obsignatum est; sed dicendum est, Viam tantum patefactam novo Fœderi, in quo qui libet per obedientiam mandatæ à Christo Religionis, Deo plene conciliari & hæres fieri possit vitæ æternæ.

3. Contra flagitat Testamentariam dispositionem (non autem pactionem ejusmodi hypotheticam mercedis vitæ æternæ, quæ irrita fieri possit, ut fructum solidum Mortis Christi) affirmatio Apostoli ista, Christum ob id Mediatorem Novi Fœderis esse, ut morte intercedente rata esset promissio æterna hæreditatis Hebr. 9. 15. 16. 17.

4. Et mandatum Patris, cui Christus se obstrinxit moriturus, non fuit hypotheticum, sed Categorice definitum, hoc nempe, ut omnes sibi à Patre datos ultimo die suscitaret ad vitam æternam, Joh. 6. 39. & 40. & 44.

5. Et flagitabat definitum tale Mandatum, Mortis Christi destinatio à Patre ad finem istum, Ut multos filios in gloriam adduceret: Decebat ipsum propter quem omnia, & per quam sunt omnia, multos filios in gloriam adducentem, Principem salutis ipsorum per afflictiones consecrare Hebr. 2. 10.

6. Ea propter, ex Fide Christi pro se mortui certa est, contra mortem & damnationem æternam consolatio. Quis est qui condemnet; Christus pro nobis mortuus est, Rom. 8. 34. Quia, quemadmodum regnaverat peccatum in mortem, ita etiam Gratia regnat per justitiam nobis donatam in morte Christi in vitam æternam, Rom. 5. 17. 21. Amen Amen dico vobis, Qui sermonem meum audit & credit ei, qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet: sed transivit à morte in vitam.

7. Accedit Christi morturi precatio illa, qua illis, pro quibus se in mortem offerebat, flagitabat vitam æternam. Pater quos dedisti mihi velim ut ubi ego sum, & illi sint mecum, ut conspiciant gloriam illam quam dedisti mihi, &c. Joh. 17. 14.

8. Quin, si Morte Christi non est quæsita illis pro quibus mor-

mortuus eſt hæreditas vitæ æternæ; nulla eſt in hac vita in Chriſto Adoptionis Gratia, qua adoptemur in Filios Dei; nullus Spiritus adoptionis, qui teſtetur una cum Spiritu noſtro nos eſſe Filios Dei, Quod ſi Filii etiam hæredes, hæredes a. Dei, cohæredes autem Chriſti. Rom 8. 16. 17. Gal. 4. 7.

9. Nulla quoque ne quidem ad Gratiam Electio fingi poteſt, ſi Legalis tantum ex Lege Nova ſpes eſt vitæ æternæ, ſine ſolida Adoptione credentium in hac vita in Filios Dei. Quia προορισμὸς Dei ad Gratiam, eſt ad υἱοθεσίαν ad Adoptionem Eph. 1. 5. Solidam autem ex Adoptione ſpem vitæ æternæ, dictat Apoſtolus, vocans illam Spem vivam hæreditatis nobis ſervatæ in cœlis, quæ nec perire poteſt nec contaminari, nec marceſcere. 1. Pet. 1. 3. 4.

10. Hic palpabilis eſt Gangræna diſtinctionis iſtius, qua *Remonſtrantes Electionem ad Gratiam divellunt ab Electione ad Gloriam:* iſta enim diſtinctione poſita, neceſſe habent negare ſolidam in hac vita Gratiam Adoptionis filiorum Dei; ut non ante contingat vocatis, quam poſt vitæ hujus terminum: Quam negationem palliant teſtimoniis maxime duobus, 1. Rom 8. 23. ubi Apoſtolus dicit nos exſpectare Adoptionem in futura corporum liberatione. 2. Matth. 5. 9. Filii Dei vocabuntur.

11. Atqui teſtimonia illa in futurum tempus rejiciunt, non Adoptionis Gratiam omnem, ſed glorioſum tantum Adoptionis complementum; Quod manifeſte confirmat locus illuſtris 1. Joh. 3. 2. ubi interim nunc Apoſtolus affirmat nos eſſe Filios Dei: νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν. Et capitis ad Romanos octavi v. 16. affirmatur de præſenti tempore teſtificatio Spiritus S. cum Spiritu noſtro, nos eſſe Filios Dei.

12. Idem arcanum ſubeſt in illa quam notabamus gloſſa, qua *Remonſtrantes nomine Filiorum Promiſſionis nolunt intelligi Hæredes promiſſionis, jam Filios Dei per Adoptionis gratiam: ſed tantum ſectatores Promiſſionis illius qua Adoptio promiſſa eſt.* Secundum quam gloſſam Nomen Filiorum Dei, contra Scripturæ analogiam, notat, non Adoptionis beneficium divinum, ſed Imitationis Dei officium noſtrum.

Sectio III.

Pro quibus Christus sit mortuus.

1. Præscribit jam explicatus Finis οὗ seu Cujus gratia Christus est mortuus, de Fine ᾧ Cui, seu pro quibus Christus sit mortuus: Ut nequeat pro aliis mortuus esse, quam quibus morte sua quæsivit plenam cum Deo reconciliationem, & Adoptionem in Filios Dei, qua efficiantur hæredes vitæ æternæ: Breviter, pro solis & omnibus per Gratiam salvandis: Quod jam porro explicandum & demonstrandum.

2. Initio, apud illos saltem, qui Merito Mortis Christi salvatos credunt fideles ante Christum mortuos, videtur invicta demonstratio illa de Præterito tempore. Pro solis actu tunc salvatis Christum se obtulisse in mortem ac morientem effudisse sanguinem suum. Moritutus enim, nec pie, quia contra voluntatem Dei, nec sapienter, quia frustra, potuit mortem suam destinare pro illis in remissionem peccatorum, qui eo tempore jam ob peccata sua sine ulla spe veniæ damnati erant, Luc. 16. 24. 25. 26. cum Pet. 2. 2. 5. 6. & Judæ 7. Temere ergo *Grevinchovius Dessert. pag.* 46. *Respondeo*, inquit, *quo ad actum oblationis, omnium omnino hominum sacerdotem fuisse, etiam Pharaonis, &c.*

3. Deinde, nec pie nec sapienter potuit Christus se offerre, pro iis saltem, quos vivens sciebat non paucos in Spiritum S. peccare, ut peccata ipsis remitti non possent, Matth. 12. 31. 32. cum 1. Johan. 5. 16. Quos ipse pronunciaverat esse Filios Diaboli, nec posse effugere judicium Gehennæ, Johan. 8. 44. Matth. 23. 33. sed morituros in peccatis suis, Joh. 8. 24.

4. Quemadmodum nec sapienter mori poterat pro salute Judæ proditoris; quem ab initio noverat esse Filium perditionis: & antequam ipse mortem gustaret jam male periisse, Joh. 17. 12. cum Joh. 6. 70. 71. & 13. 10. 11. & Matth. 16. 24.

5. Quod jam attinet illos, qui post Christum mortuum victuri erant; non potest dici mortuus Christus pro aliis, quam pro quibus moriturus sua Oratione apud Patrem intercessit. Indissolubili enim vinculo ista connexa sunt, in Mortis Christi negatio, Sacri-

ficii in mortem oblatio, & oratio: seu velle peccatorum remissionem, ac se pro ea in mortem offerre, & eam velle & petere à Patre.

6. Atqui negat Christus se pro Omnibus & singulis orare. Non pro mundo rogo, Joh. 17.9. Quin ex Psalmo 96. à versu 23. ad 30. manifesta est Christi oratio contra illos, pro quibus negat se orare, si non contra omnes, contra plures saltem.

7. Accedit, quod neque omnes & singulos Christo salvandos dederit Pater, seu tantum à se electos ex mundo, quod sua Oratione testatur Christus Joh. 17. Ut quotquot dedisti Filio, det eis vitam æternam, v. 2.

Patefeci nomen tuum hominibus, quos mihi dedisti è mundo: tui erant & mihi eos dedisti, v. 6.

Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo; sed pro iis, quos dedisti mihi, quia tui sunt, v. 9.

Quos dedisti mihi ego custodivi, & nemo ex iis periit, vers. 12.

Mundus eos odio habuit, quia non sunt ex mundo, v. 14.

Ex mundo non sunt, v. 16.

Pater juste, Mundus te non novit .... & hi noverunt me à te missum esse, vers. 25. Nec potest Christo Pater alios dedisse, quam quorum nomina scripta sunt in libro vitæ agni mactati, Apoc. 13. 8.

8. Porro manifesta est Scripturæ affirmatio; pro quibus Deus proprium suum filium in morte dedit, iis Deum cum ipso donare omnia ad salutem necessaria. Is quidem, qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum: Qui non vitam omnia cum eo nobis gratificabitur, Rom. 8. 32. Adeoque illi omnes habent ex novi fœderis formula promissionem solidam, morte Christi confirmatam, fore ut mente ac corde sanctificentur. Pro iis ego sanctifico me ipsum, ut sint & ipsi sanctificati per veritatem, Joh. 17. 19. cum Hebr. 8. 10. & 10. 16. Unica oblatione consecrevit in perpetuum eos, qui sanctificantur, Heb. 10. 14.

9. Demonstrant autem loca illustria, Eph. 1. 4. & Thess. 2. 13. Non esse communem Electis & Reprobis, sed omnibus & solis salvandis, sanctificationem illam mentis & cordis, quæ ad salutem utilis est: vindicatur enim illis solis Electis ad vitam solida sanctificatio. Quod ultra liquet ex Christi illa assertione: Spiritum

ritum illum veritatis mundus non potest recipere, quia non videt eum nec novit eum Joh. 14. 17.

10. Et aperta est assertio, quando, non omnes & singuli tribuum, populorum & gentium, sed Electæ ex iis & obsignatæ myrindes, decuntur lavisse stolas suas ac dealbasse in sanguine Agni Apoc. 7. 4.---14. Et profitentur salvati hoc suum privilegium: Mactatus es, & redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Apoc. 3. 9. confer Act. 20. 28.

11. Hinc est quod Scriptura Christum non damnandorum sed salvandorum bono & loco mortuum significat, *per Multorum à reliquis descretam nominationem*: Notitia sui justificabit justus servus meus multos: & iniquitates eorum ipse bajulabit. Esai. 53. 11. ipse peccatum multorum tulit ibid. v. 12. Venit ut daret animam suam redemptionis precium pro multis. Matth. 20. 28. Hic est sanguis novi testamenti, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Matt 26. 28. Oblatus ad tollenda multorum peccata. Heb. 9. 28. Illa autem multorum à reliquis discretio circumscribitur ab Apostolo manifeste, numero Filiorum Dei sanctificandorum ad salutem, & salvandorum. Hebr. 2. 10. 11.

12 Nec aliud patiunt loca Scripturæ quæ nomen & officium Iesu Servatoris definiunt, expressâ populi electi discretione à reliquo mundo, Vocabis nomen ejus Iesus, ipse enim servabit populum suum à peccatis ipsius. Matth. 1. 21. Prophetavit Cajaphas; fore ut Iesus pro ea gente moreretur, nec tantum pro ea gente; sed ut filios Dei dispersos cogeret in unum Joh. 11. 51. 52. Vnde debuit per omnia fratribus similis fieri, ut misericors esset & fidelis Pontifex in iis quæ apud Deum agenda, ad expiandum peccata populi. Heb. 2. 17. Ut morte intercedente vocati promissionem accipiant æternæ hæreditatis. Heb. 9. 15. Christus dilexit Ecclesiam, & semet ipsum tradidit pro ea: ut eam sanctificaret, purgans lavacro aquæ per verbum: atque sic est σωτὴρ τοῦ σώματος. Servator corporis Ecclesiæ, cujus caput est Eph. 5. 23. 25.

13. Illustrat idem ac confirmat Christus docens se animam suam ponere pro ovibus suis, quas angnoscit, & à quibus agnoscitur, quibus vitam æternam daturus est; Joh. 10. 24. 15. 27. 28. Neque

patitur

patitur Officium Pastoris ovium in anima ponenda, ut pro aliis quam Ovibus, puta hircis aut lupis Ovium inimicis capitalibus, aut pro furibus & latronibus, quos ibidem versu 8. & 12. notat, animam posuerit Christus.

14. Antequam vindicemus loca alia ἐναντιοφανῆ, illud in præsens ἐναντιοφανὲς solvendum: Quomodo non pro mundo oraverit Christus in morte sua, Deum orans pro eorum reconciliatione, qui crucifixionis ipsius erant auctores: Pater remitte iis, nesciunt enim quid faciant. Luc. 23. 34. cum Esai. 53. 12. Respondemus esse orationem indefinitam, quæ ad mundum impiorum non pertinet.

15. Si orationem illam indefinitam facias universalem, consequens erit, Christum pro quibus oravit non esse exauditum: quod est contra affirmationem Christi illam Ego sciebam me semper à te exaudiri. Joh. 11. 42. Exauditus autem revera hic fuit Christus, quandoquidem ex eorum numero, qui Christum sua flagitatione adegerant in crucem, circiter octo milia sunt conversi, duabus Patri concionibus. Act. 2. 41. & 4. 4. cum Act. 2. 23. & 3. 13. 14. 15.

Disputatio I I.

ad Artic. Secundum

SECTIO IV.

qua

Vindicantur loca Scripturæ.

ἐναντιοφανῆ

DE

Christo mortuo pro Mundo, & pro Omnibus.

1. LOca ἐναντιοφανῆ seu quæ videntur pugnare in contrarium, sunt primo illa in quibus se offert *vox Mundus*: V. G. quando Christus dicitur Agnus Dei tollens peccata Mundi. Joh. 1. 29. Missus in Mundum, ut servetur Mundus per eum: Quod Deus sic dilexerit Mundum. Joh. 3. 16. 17. Servator Mundi Joh. 4. 42. Panis cœlestis dans vitam mundo: dans carnem suam pro mundi vita. Joh. 6. 33. & 51. Deus erat in Christo mundum sibi reconcilians, 2. Cor. 5. 19. Respondemus autem; non pati, nec rem subjectam, nec circumstantias locorum, ut Universus ille mundus intelligatur, qui dicitur Rom. 3. 19. Deo obnoxius ad condemnationem.

2. Responsionis vulgatæ plenioris summa est; *Esse Mundi nomine intelligendam*, (cum de Mortis Christi fine ac fructu agitur,) *Electorum universitatem, ob excellentiam dignitatis: sicut opposita Synecdoche Reproborum turba, ob numeri excellentiam Mundus nominatur.* Joh. 14. 17. & 17. 9. 2. Pet. 3. 6. & *Totus Mundus* 1. Ioh. 5. 19. *Qui etiam Mundus impiorum* 2. Pet. 2. 5. *Vt scilicet, in duos hosce Mundos quasi particulares facta distributione Mundi universi, Scriptura etiam Totum Mundum nominet trifariam:* 1. *Absolute hominum omnium & singulorum universitatem.* Rom. 3. 19. 2. *Reproborum turbam* 1. Joh. 5. 19. 3. *Vniversitatem Electorum.* 1. Joh. 2. 2.

3. Nobis solidius videtur, ut *non, ipsa vocis Mundi notione*, adstrictum

ctum sit beneficium reconciliationis per mortem Christi ad solam Electorum Universitatem; *sed propter ipsius plenæ reconciliationis definitionem*, quæ ad alios extra Electorum universitatem se extendi non patitur.

4. *Vocis autem Mundi notione rectius intelligetur* in locis indicatis, *status miser communis universitati Electorum cum turba reproborum*: ut Mundus breviter notet Peccatores in concreto: quemadmodum alibi etiam in Abstracto videtur Mundus, & ea quæ in Mundo sunt, notare Vanitatem & Peccatum. 1. Joh. 2. 15. 16. 17.

5. Hac quam ponimus notione, accepta voce Mundi pro peccatoribus, Universitas Electorum partem facit Mundi universi qui condemnationi est obnoxius, Rom. 3. 14. Et qua talis nominatur Mundus κατὰ μνήμην, ad recordationem Peccati & Miseriæ, ex qua redempti sunt Electi, adeoque ad meditationem Gratiæ Dei liberrimæ, qui illos Christo dedit ex mundo electos Joh. 17. 6. cum 15. v. 19. Ut emphasis Vocis Mundi in locorum istorum explanatione ista sit, Nos Deo reconciliatos, cum inimici essemus, cum adhuc essemus peccatores. Rom. 5. 8. 10. Venisse Christum ut servaret peccatores. 1. Tim. 1. 15.

6. Ex illa jam communi notione, qua Mundus notat communem Electis & Reprobis statum peccati, pendent reliquæ acceptiones vocis Mundi; ut κατ' ἐξοχὴν *nominentur Mundus, qui* κατ' ἐξοχὴν *nominantur peccatores; qui in peccatis derelicti moriuntur in peccatis scilicet Mundus Impiorum*. 1. Joh. 5. 19. quod passim obvium est.

7. Ea autem analogia, *speciatim nominantur Mundus, olim rejecti Gentiles*: quod liquet, si conferatur illud, Nos natura Judæi & non ex Gentibus peccatores. Gal. 2. 15. cum Rom. 11. v. 12. & 15. ubi Gentium olim rejectarum vocatio nova dicitur opulentia mundi, & reconciliatio mundi.

8. Hinc porro se offert vera expositio loci singularis, 1. Joh. 2. 2. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nec pro nostris solum, sed etiam pro totius mundi peccatis: *ut Totus mundus significet & Iudeos & Gentiles, ex Omni tribu, populo, natione & lingua.*

9. Urgentur porro loca illa, in quibus per Christum dicuntur nova facta, *Omnia* 2. Cor. 5. 17. & ipse mortuus esse *pro Omni-*

bus. 2. Cor. 5. 15. pro Omnibus mortem gustasse, Hebr. 2. 9. Responsio vulgata est, *Christum pro Omnibus, mortuum esse sufficienter, sed non Efficaciter.*

10. Atque sic etiam loco jam vindicato 1. Joh. 2. 2. vulgo respondetur, Christum dici expiationem pro peccatis totius mundi, quantum ad dignitatem & sufficientiam λύτρου attinet: juxta illud, Qui semet ipsum dedit precium redemptionis pro omnibus 1. Tim. 2. 6. Quam reconciliationem, *ex Augustino, de Artic. falso impactis. Art.* 1. *ex Lombardo, lib.* 3. *Dist.* 80. *ex Thoma Summa de Verit. art.* 26. *quæst.* 6. plures, adoptarunt, etiam *in Visini Catecheticis Pareus*: sed retractavit idem ut minus solidum, *in Editione posthuma, ad Domin.* 16. *Quæst.* 40.

11. Et certe, quamvis ob Personæ Christi infinitam dignitatem mortis illius precium valoris sit infiniti, adeo ut vel mille mundis servandis abunde sufficeret: Interim tamen, quia, pro quibus Christus affirmatur mortuus esse, intelligendus est illorum loco ac bono mortuus, tanquam sponsor novi fœderis ac Testameti, ipsis à Patre donatus, ad plenam cum Deo reconciliationem, ac hæreditatem Filiorum Dei; Et quia, ex illa hypothesi, pro quibus sufficienter mortuus est Christus, illorum nomine satis factum est justitiæ Dei per mortem Christi; non patitur conciliatio illa vulgata rigidum examen. Non potest enim fieri per justitiam Dei, quin sequatur redemptio efficax illorum pro quibus à sponsore λύτρον sufficiens est persolutum.

12. Solidior ergo locorum illorũ conciliatio est, *ut Omnia & Omnes nuncupetur Salvandorum universitas*: Quemadmodum 2. Cor. 5. *τὸ Omnia* nõ patitur se applicari ad irregenitos, sed manifeste adstringitur v. 17. ad regenitos, qui in Christo sunt nova creatura. Et similiter v. 15. *illud pro Omnibus* adstrictum est ad omnes ζῶντας viventes, postquam una cum Christo censentur fuisse mortui. Et loco ad Hebræos c. 2. qui versu 9. dicuntur *Omnes*, ilico v. 10. definiuntur *Multi* Filii à Patre in gloriã adducendi & v. 11. qui sanctificantur.

13. Eadem expositione concilianda *vox Omnes* Rom. 5. 18. ubi adstricta est manifeste ad Justificationem vitæ; hoc est, ad donandam vitam æternam, propter imputatam Christi justitiam, confer v. 21. Item 1. Cor. 15. 22. *Sicut enim in Adamo omnes moriuntur,*

antur, ita & in Christo omnes vivificabuntur: Omnes οἱ χριστοῦ, qui ſunt Chriſti, in adventu ejus. v. 23.

14. Intra illam electorum univerſitatem ſimiliter accipiendum illud, omnes homines: 1. Tim. 2. 4. *Qui omnes homines vult ſervari, & ad agnitionem veritatis venire.* qui locus infra vindicandus erit ſuo loco: eſtq; intelligendus ſpecialiter de Omnis generis & conditionis hominibus: ut preces fiant etiam pro Regibus, omnibuſque in eminentia conſtitutis.

15. Similiter in loco 2. Pet. 3. 9. *quod dicitur Deus nolle ullos perire, ſed omnes ad reſipiſcentiam tendere*: ad eandem Electorum univerſitatem adſtrictum eſt, verbis antecedentibus, Longanimis eſt erga *Nos*, & explicandum collatione loci Joh. 17. 6. 12.

16. Ineſſe autem illam emphaſin *in* τῷ *Nos* (ut, excluſis aliis extra univerſitatem Electorum, Gratia morte Chriſti quæſita vindicetur ſolis Electis, quando de illa ſermo eſt) evidens eſt Eſai. 53. 6. *Omnes Nos ut ovis erravimus, quiſque in viam ſuam nos convertimus: & Iehova fecit ut incurrat in eum iniquitas omnium noſtrum.* 2. *Cor.* 5. 21. *illum enim qui non noverat peccatum, fecit pro Nobis peccatum, ut nos efficeremur Iuſtitia Dei in ipſo Eph.* 5. 2. *Chriſtus dilexit Nos, & tradidit ſemet ipſum pro Nobis.* 1. *Ioh.* 4. 10. *Manifeſta eſt Charitas Dei in Nos, quod Filium ſuum. &c.*

17. Excludi autem Reproborum turbam, manifeſtum facit collatio locorum. 1. Joh. 2. 19. *E nobis egreſſi ſunt, ſed non erant ex Nobis: nam, ſi fuiſſent ex Nobis, manſiſſent utique Nobiſcum. ſed ut manifeſtum fieret non omnes eſſe ex nobis.* & Hebr. 10. 39. *At Nos non ſumus qui nos ſubducamus ad exituum.* &c.

18. Locus maxime ἐναντιοφανὴς eſt. 2. Pet. 2. 1. Quo loco etiam illi qui ſibi exitium accerſunt dicuntur à Domino empti: etiam Dominum qui illos mercatus eſt abnegantes, Conciliatio autem eſt iſta: Quod Empti hic dicuntur non à Domino Filio; ſed ab Hero, quem vocat Apoſtolus τὸν ἀγοράσαντα ἀυτοὺς δεσπότης: Appellationem enim δεσπότου Heri, diſtincte à voce κυρίου Domini, Patri ſoli in ſacris literis attributam, & quaſi propriam eſſe cenſet *Fr. Gomarus*: ex Luc. 2.29. Act. 4. 24. 2. Tim. 2. 21. Judæ. 4.

19. Ad hanc reſponſionem F. G. noſtra ἐπίκρισις eſto: Obſcurius eſſe nec ſatis liquidum Judæ 4. an Patri an Filio nomen

 δεσ-

δεσπότῃ tribuatur. Et forte rectius esse ut etiam locus 2. Tim. 2. 21. non minus de Filio, quam de Patre, accipiatur. Interim *non est manis observatio distinctionis inter* δεσπότην *Herum* & κύριον *Dominum* Vt verorum Ecclesiæ membrorum Christus dicatur κύριος: Dominus, dicatur a. Herus omnium quos in visibilem Ecclesiam quomodocunque adsciscit: seu, tanquã in magna domo, ut vasa pura ad decus, seu impura ad dedecus: seu Filios atque hæredes; quos κατ' ἐξοχὴν agnoscit suos. 2. Tim. 2. 19. ut speciatim precio singulari sanguinis sui emptos 1. Cor. 6. 20. & 7. 23. & Apoc. 4. 9. seu generatim tantum emptos, hoc est acquisitos servos qui in domo non manent, sed exhæredes sunt. Johan 8. 34. 35. Gal. 4. 30. qui dicuntur, empti, ut mercede conducti Matth. 20. 1. 2. 3. &c. vel ἀργυρώνητοι argento empti.

20. Ex loco Rom. 14. 15. *Ne esca tua illum perdito pro quo Christus est mortuus & v. 20. Ne cibi causa destrue. opus Dei*, Non efficitur perdi posse illum pro quo Christus est mortuus, adeoque mortuum esse Christum, etiam pro iis qui pereunt, sed ostenditur tantum, quid faciant quantum in se est, qui scandalum dant infirmo: minime autem quid efficiant actu, sicut nonpotest actu effici ut iterum crucifigatur Christus, quamvis sint quid facere censeantur justo Dei judicio, Heb. 6. 6.

21. Ex verbis jam istis Heb. 6. 6. *Qui iterum crucifigunt sibi ipsis Filium Dei*: non efficitur pro illis desperate ruentibus in perniciem, Christum crucifixum semel fuisse, ipsorum bono: sed intelliguntur illiguntur illi semel atque iterum quantum in ipsis est Christum crucifigere suo damno: ut semel iterumque super se accersant sanguinem Christi: juxta illud, *Sanguis ejus sit super nos & liberos nostros*, Matth. 27. 25.

22. Ex loco Heb. 10. 29. verbis illlis: καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη. *Et sanguinem Fœderis profanum qui dexerit, per quam fuerat sanctificatus*: secundum interpretationem videtur prima facie consequens, pro reprobis etiam sanguinem fudisse Christum: quia scilicet fuere sanctificati sanguine illo. Sed non videtur largiendum, ut verbo ἡγιάσθη, sanctificatus fuisse dicatur sanguine Fœderis, qui sanguinem Fœderis profanum ducit.

DISP.

DISPUTATIONUM

ad Quinque Articulos Remonstrantium,

Prima:

Ad Articulum III. & IV.

De Vocatione Efficaci.

SECTIO I.

De Verbo Vocationis

1. HActenus fuit consideratio thesaurorum Gratiæ Christi, prout in Christo sunt ἀπόκρυφοι ab æterno, donec actu exhibeantur salvandis: quæ exhibitio fit per *vocationem efficacem*: De qua hæc sunto præ cognita. Primo: *Nullam esse Vocationem quæ vel sufficiens vel Efficax sit, ad fœderis Spiritualis societatem cum Deo per Christum, absque Verbo supernaturaliter facto.*

2. *Verbum illud supernaturaliter factum,* (tam ante Christum exhibitum, quam post illum exhibitum, & mortuum, atque ex mortuis excitatum & exaltatum) *non fuit unquam per solam Legis Catechesin sufficiens Pædagogus, hominibus ad Christum Servatorem adducendis:* Sed institutioni in Lege comes semper fuit in Ecclesia Promissio Gratiæ Christi prædicata, Traditione Prophetica; ante Mosem non scripta, post Mosem scripta.

3. Verbo illo prædicato Gratiæ Christi promissæ constitit olim Fœdus Dei cum Ecclesia Patriacharum vetustissima ab Adamo ad Mosem, & Veteri a Mose ad Christum: Habuitque Fœdus illud connexam Verbo prædicationis religionem & cultum Sacrificiorum divinitus imperatorum: & in eo Sacramenta sacrificialia, ac tandem Circumcisionem, Ad Communem & ordinariam salvandorum vocationem per Verbum Fidei, & obsignationem justitiæ Fidei.

4. Consequenter non tantum illis nobiscum *communis* fuit *Salus* per Gratiam Christi; sed etiam *communis revelatio Gratiæ Christi, & vocatio efficax ad Fidem in Christum,* Salva tamen differentia inter revelationis aliam atque aliam mensuram: quam cumulatiorem habet Novi jam Testamenti Ecclesia, quæ jam fruitur, post

Chri-

Chriſtum mortuum & excitatum, plene quæſito jure ſuæ cum Deo reconciliationis.

5. Poſt hæc præcognita: de Verbo Vocationis ſciendum: Non ex ſolo per ſe Verbo foris prædicatio, Efficacem cenſeri vocationem divinam ad Gratiam Chriſti & ſalutem. ſed ex concurſu Revelationis externæ Euangelii per Verbum, & Benedictionis internæ quæ qua Spiritus S. eos qui Verbum Vocationis audiunt perducit ad Vocationis metam. Quod confirmandum & illuſtrandum atque ante omnia *vindicandum ab adverſariorum criminatione de Enthuſiaſmo.*

6. Verbum Euangelii ſe habet ad modum cauſæ, exemplaris & Canonis neceſſarii audientiæ & obedientiæ Fidei: Quomodo credent de quo non audiverunt? Fides ex auditu eſt, auditus autem per Verbum Dei. Rom. 10. 14. 17.

7. Ab externa autem revelatione Euangelii per Verbum, communiter Omnes Verbi auditores etiam in quibus non eſt efficax Vocatio, Vocati dicuntur. Multi vocati pauci electi. Matth. 20. 16. & 22. 14.

8. *Vocationis autem per Verbum appellatione non præciſe intelligimus publicam vocationem in viſibili Eccleſia omnibus obviam*: ſed communiter revelationem Euangelii, à prima Apoſtolorum prædicatione propagatam, & Scripturis comprehenſam: per quam, *etiam præter ordinem conſtitutum divinitus in Eccleſia inſtituta, vel remoto publice candelabro, divinitus excitari poſſunt plures vel pauciores, ad diſcendum privata lectione ad fidem, & ſic perduci divina benedictione ad fidem, & Eccleſiæ inviſibilis communionem.*

9. Hoc quoque notandum vocari quidem per Verbm Euangelii ad audientiam ſolos adoleſcentes & adultos, non ſurdos, nec infantes: Tamen *adſciſci & accenſeri adultis vocatis, & per Verbum vocationis ad Baptiſmi uſum ſanctificari adultorum infantes:* Vt de illis in infantia morientibus judicandum ſit, illos juxta Verbum Euanlii per Chriſtum intus illuminatos in exceſſu ex hac vita, & perductos ad vocationis metam.

10. Interim *non obſtante Infantium, & ſurdorum, perductione ad metam vocationis præter ordinem: Manet tamen illa neceſſitas Verbi ſcripti, ut cauſa exemplaris & Canonis unici,* ut data etiam præter ordinem,

ſine

sine externa lectione vel auditione Verbi, revelatione divina & Fide salvifica; ipsa tamen revelatio & Fides ad Verbum scriptum sit examinanda: nec habenda pro divina revelatione aut vera fide, quæ aliquid dictat præter aut contra Verbi scripti Canonem, Gal. 1. 8.

11. Est ergo *Anathemate damnandum Verbum internum non scriptum Papistico - Enthusiasticum, per quod carere possint, illi, qui Deum intus loquentem audiunt, Verbo scripto, tanquam parvulorum lacte: & litera mortua.*

12. Quamvis enim non tribuenda sit literæ scriptæ Euangelii, vel auditæ vel lectæ, principalis vitæ efficientia, sed Spiritui sancto Euangelium cordibus inscribenti, 2. Cor. 3. tamen in genere causæ exemplaris, habet Perfectionem sufficientissimam illam, ut nihil Spiritus S. intus cordibus inscribat, præter id, quod Verbo Euangelii scripto docetur foris, ab eodem Spiritu: quia nihil ille loquitur á se ipso, Joh. 16. 13. i.e. nihil privatim intus docet, quod non publice foris doceat. Ut hoc criterio explorari debeat, loquatur ne intus in corde verus Dei spiritus, an spiritus deceptionis & mendacii.

13. Monstrose autem ab Enthusiastis, cum Verbo Euangelii confunditur, circa Vocationem per Verbum, Verbum Æternum Filius λόγος, qui Verbi Euangelii auctor est. Intelligi enim hic debet ὁ λαληθεὶς λόγος Sermo quem Deus Pater ipseque Filius loquutus est, Hebr. 1. 1. & 2. 2. Joh. 12. 48. & 15. 3. Adeo ut hic relative opposita sint, *Sermo Christus*, Joh. 1. 1. Apoc. 19. 13. & *Sermo Christi.*

14. Indocte a. hic voces confundunt ex Anabaptistis, qui in controversia de Verbo vocationis, ne Socinianis accedant scilicet, Enthusiasmo velificantur, quando ad Verbum λόγον rapiunt loca pene omnia N. T. in quibus etiam vox ῥῆμα occurrit, Rom. 10. 17. Eph. 6. 17. 1. Pet. 1. 25. quæ *etiam in plurali* promiscue usurpatur de Verbo vocationis, Joh. 3. 34. & 8. 47. Apoc. 17. 17. Quæ quidem vox si ad Sermonem Christum approprietur, phrasis hæresin Anti-Trinitariam sapiet. Neque est ullus Scripturæ locus, qui in plurali nominans τοὺς λόγους *Sermones numero plurali*, complectatur ipsum Christum λόγον Sermonem loquentem, una cum

Verbis

Verbis & Sermonibus Dei seu Christi.

15. De cætero *Verbum Euangelii*, quod sufficientissimam vocationis causam exemplarem dicimus, *vel notat universum Canonem ministerii, mandati prædicatoribus Euangelii*; adeoq; etiam Legis Pædagogiam complectitur via, quâ paranda est & munienda prudenter Euangelicę exhibitioni Christi, ne detur Sanctum Canibus, & objiciantur margaritæ porcis, Matt. 7.6. Qua notione manifeste accipitur Euangeliũ Ro. 2.16. In die, quo judicabit Dominus de occultis hominum, secundum Euangelium meum per Jesum Christum.

16. *Vel notat Verbum Euangelii, præcise Verbum Consolationis de Reconciliatione cum Deo*, sive, de Remissione peccatorum, regeneratione Spiritus, & vita æterna gratis danda & donata per & propter Christum.

17. In hoc autem ipso Verbo consolationum Euangelii subest Demonstratio Justitiæ divinæ in Christo, facto sub lege, quæ confirmat, Legem non inanem reddi per Fidem, imo stabiliri: Rom. 3, 31. Atque hinc fit, *ut Gratia Christi doctrina explicata* (per hypothesin, de obedientia à Christo plenissime præstita, ad implendam Legis justitiam; absque qua non potuerit fieri peccatoribus gratia) *doceat cumulatius & in Christi exemplo ob oculos ponat Legis* δικαίωμα: Rom. 3. 25. 26. cum 1. Pet. 3. 21.

18. Denique considerandum est, in ipso Verbo consolationum Euangelii, Quod *externa concio seu prædicatio consolatoria, quæ humano ministerio relicta est*, propter impervestigabiles cordis humani recessus, non potest Categorica assertione asserere auditoribus singulis internam consolationum efficaciam: sed necessario est hypothetica, nihil affirmans determinate de singulorum salute, nisi secundum charitatis judicium, fide habita exteriori oris confessioni, 1. Cor. 2. 11. relicta unicuique exploratione interiori sui ipsius 1. Cor. 10. 28. & 2. Cor. 13. 5.

19. Hinc ipsum *Verbum consolatorium prædicatum, habet etiam schema conventionis Legalis*: Ut sub Conditione veræ resipiscientiæ, & Doloris secundum Deum, Christi gratia hominibus quibusvis offeratur, & jubeantur πλέιως credere & sperare. Adeoque *à Legali illo schemate Euangelium Lex Fidei appellatur*: Rom. 3. 27. revera obligans, omnes & solos vere resipiscentes. Quamvis ipsam conditionem

ditionem resipiscentiæ, & Fidem imperatam Deus Ipse promittat ac donet.

Sectio II.

An Promissione Euangelii sint Universales.

1. Ex superioribus pendet quæstio: *An & quatenus Promissiones Euangelii sint Universales.* Ad quam respondemus, Primo, *Universales dici posse* promissiones Euangelii in N. T. quatenus, ex mandato Christi, *promiscue nullo populorum delectu aut discrimine* Judæis & Gentibus toto orbe dispersis annunciantur ac prædicantur: Neque ulla gens excipitur aut excluditur, cui nefas sit prædicare Euangelium. secus quam in V. T. œconomia Mosaica.

2. Universalitatem istam confirmat hypothesis, de discrimine Judæorum ac Gentium, & universim omnium populorum per Christum abolito & sublato, Eph. 2. 14. 15. 16. Col. 3. 11. Gal. 5. 6.

3. Quo discrimine Judæorum & Gentium sublato, Christus Apostolis mandavit profectionem ad omnes Gentes, in mundum universum: ut prædicarent Euangelium omni Creaturæ, usque ad ultimas terras, Matth. 28. 18. 19. 20. Marc: 16. 15. 16. Luc. 24. 48. Act. 1. 8. Cui mandato obsequuti Apostoli egressi Hierosolymis ac Judæa, toto urbe prædicarunt Euangelium. Marc. 16. 20. Rom. 15. 18. 19. & 16. 25. 26. Col. 1. 23.

4. Interim quamvis, mandato illo Christi universali, nulli jam Genti nefas sit prædicare Euangelium; nec Genti aut populo ulli singulari privilegio donata sint & concredita eloquia Dei, sicut olim Judæis, Rom. 3. 2. Attamen *arcana divinæ providentiæ dispensatione factum, ut nulla unquam ætate* N. T. *universis ac singulis hominibus per totum terrarum orbem prædicatum sit Euangelium.* Sed quemadmodum initio cum Judæorum rejectione facta est plenior Gentium vocatio, Rom. 11. 12. 15. sic neque ad illas cunctas simul & semel pervasit prædicatio Euangelii: sed temporum nomenta successiva moderatus est pro arbitrio Spiritus S. Act. 16. 6. 7.

5. Ea propter, contra experientiam etiam historiæ Apostolicæ, torquent loca sequentia Act: 17. 30. Deus nunc denunciat omnibus ubique gentibus ut resipiscant: & Rom 10. 18. Sed, in-

quam ego, an non audierunt? Imo vero in omnem terram exivit sonus eorum & in fines orbis terrarum verba eorum. & Col. 1. 23. Euangelium prædicatum omni creaturæ, quæ sub cœlo est: Quicunque inde voluerint exprimere, *universalissimam aliquam, omnium & singulorum hominum in toto mundo, vocationem ad resipiscentiam & fidem per prædicationem Apostolorum.*

6. Et post Apostolorum excessum testis est Historia sacra & Ecclesiastica; & ob oculos est experientia, candelabri translati à Gente una in aliam, Apoc. 2. 5. Ut plurimis Gentibus, maxime per Asiam, Africam & Americam, quibus Euangelium prædicarunt Apostoli & viri Apostolici illud desierit prædicari, jam à multis retro annorum centuriis.

7. *Vniversalitas ergo Promissionum Euangelii, necessario limitata & restricta est, saltem ad solos per Verbum Euangelii vocatos:* juxta illud, Vobis & liberis vestris facta est promissio; & Omnibus, qui procul sunt; Quoscunque advocabit Dominus Deus noster, Act. 2. 39.

8. Enimvero, quamvis Verbum prædicatum commune sit, omnibus per Verbum vocatis *non tamen in solidum communis est omnibus & singulis, definita consolatio per promissiones remissionis peccatorum, & plenæ cum Deo reconciliationis ac hæreditatis vitæ æternæ: sed hæc contractiori quadam Vniversalitate, intra visibilem Ecclesiam, tantum est salvandorum:* qui consequenter, ut juxta propositum Electionis divinæ vocati, Electorum nomine segregantur, à commmniter per Verbi prædicationem vocatis. Multi vocati, pauci Electi, Matth. 20. 16. & 22. 14. Quia etiam illi Vocatorum nomine à reliquo auditoribus verbi discernuntur, propria & singulari notione Vocationis interioris efficacis, Rom. 8. 28. & 1. Cor. 1. 24.

9. *Commune ergo est Verbum prædicatum auditoribus etiam non salvandis, spectata concione resipiscentiæ, & Pædagogia Legis illa,* quæ gignit Spiritum servitutis ad metum; *nec non schemate illo legali,* quo hypothetice sub conditione veræ resipiscentiæ, annunciantur promissiones Euangelii, relicta unicuique interiori applicatione illorum, post probationem sui ipsius: Et vere resipiscentibus mandatur opus Fidei, Joh. 6. 28. 29.

10. Communi illa exteriori vocatione, *absolute omnes verbi auditores jubentur serio resipiscere: nec non fide divina sine fluctuatione credere, Iesum*

Jesum esse Christum Filium Dei, qui omnes vere resipiscentes redemit suo sanguine. Adeoque juste cumulatur illorum damnatio, in quibus, vel per neglectum & contemptum Euangelicæ veritatis, manet ἀγνωσία τοῦ θεοῦ Dei ignoratio, 1. Cor. 15. 34. Vel, non obstante illuminatione à Spiritu S. cor ἀμετανόητον resipiscere nescium, seu καρδία πονηρὰ ἀπιστίας Cor malum infidele, generans Apostasiam, Heb. 3. 12. Rom. 2. 5. cum. 2. Tim. 3. 7. 8. & Tit. 1. 13. 16.

12. Verum *non pariter omnes prima instantia jubentur de se quisque credere, Christum pro se mortuum esse, atque se per mortem Christi Deo plene reconciliatos esse*: juxta illud Pauli, Qui dilexit me & tradidit se ipsum pro me, Gal. 2. 20. *hoc enim certo & absolute de se credere jubentur soli serio & vere resipiscentes.*

13. Quin, ne intempestive illam Fidem, & consolationem de Christo pro se mortuo illotis manibus quisquam usurpet, cautum est à Christo, & generali interdicto, ne detur Sanctum canibus &c. Matth. 7. 6. & institutione disciplinæ Ecclesiasticæ, ad excommunicationem, in usu clavium, Matth. 16. 19. Johan. 20. 23. Adeo ut nonnunquam annunciandum sit illud: Non est tibi pars neque sors in hoc negotio: cor enim tuum non est rectum in Dei conspectu, Act. 8. 21.

14. Quotquot tamen vere resipiscunt audita prædicatione Euangelii; (quamvis nihil se exserat præter contritionem & dolorem ob peccata ἀνυπόκριτον, in praxi seu opere spirituali τῆς μετανοίας resipiscentiæ) illis omnibus & singulis Lege Euangelii imperatur, non tantum καταφυγὴ seu refugium ad Christum, & propositam spem Gratiæ Christi: verum etiam Fides illà non frustra fore. τὴν καταφυγὴν, propter immutabilitatem consilii Dei; de qua fidejussit jure jurando ad solidam consolationem per duas res immutabiles, in quibus fieri non potest, ut Deus mentiatur. Imperatur quippe mandato Fidei, ut testimonium accipientes obsignent Deum veracem esse, Johan. 3. 33. Atque hoc pacto *obligantur Verbo seu lege Euangelii seu lecta seu audita*; (ut credant Christum pro se mortuum esse, atque se morte Christi Deo plene reconciliatos, sibique Testamento, quod morte Christi obsignatum est, legatam haeredi-

hæreditatem vitæ æternæ,) *omnes & soli vere resipiscentes:* ut contrarium teneantur de se credere non resipiscentes, quatenus & quantisper tales.

15. Ut autem solis vere resipiscentibus propriæ sunt, cum illa ad Fidem perticularem obligatione Promissiones & Consolationes Euangelicæ, non autem communes, communi omnibus & singulis auditoribus verbi sententia & lege seu præcepto Euangelii. Ita rursus *omnibus vere resipiscentibus universales sunt.*

16. Estque ita *Vniversalitas vera Gratia Christi* in eo sita; quod neque ulla temporis præscriptione aut vitæ brevioris vel longioris limitatione, seu præfinitione, quisquam vere resipiscens verbo consolationis destituatur: Spondet enim Christus consolationem solidam universim Omnibus fatigatis & oneratis, Matth. 11. 28. ac pronunciat beatos, Pauperes spiritu, Lugentes, Esurientes ac Sitientes justitiam, Matth. 5. 3. 4. 6. ac fidem dat, ex iis, qui ad ipsum veniunt, se neminem ejecturum foras, Johan. 6. 37.

17. *Negatur, non citra impietatem, vera hac Gratia Christi & promissionum Euangelii Vniversalitas, per illam Remonstrantium Theologiam practicam in consolatione morientium, quam notavimus Artic. I. Sect. IV. parte III.*

18. Est ergo inanis Consolationis πρόφασις tantum, in illa, quam ipsi tuentur Promissionum Euangelii Universalitate: quandoquidem negant illam Universalitatem Promissionum, qua Verbo & juramento divino confirmata est, Psal. 51. 10. Matth. 12. 18. ex Esai. 44. 2. Ezech. 18. 32. cum 33. 11. Rom. 14. 7. 8. 9. 1. Cor. 3. 21. 22. Rom. 8. 38. 39. Quibus locis Omnes & singuli vere conversi, in vita & in morte, eriguntur in certam spem vitæ æternæ: & abunde cautum est contra scrupulum de sera in morte conversione, modo sit seria.

19. Pro alia *præpostera Vniversalitate promissionum Euangelii,* qua scilicet teneantur omnes credere, Christum pro se mortuum esse, saltem quotquot per Verbum Euangelii. vocantur ad audientiam: Achilles adversariorum est locus illustris Tit. 2. 11. &c. Illuxit enim Gratia illa Dei salutifera omnibus hominibus: Erudiens nos ut abnegata impietate & mundanis cupiditatibus, temperanter & juste & pie vivamus in præsenti sæculo: &c. Enimvero non est sermo

mo illic de Gratiæ Dei salutiferæ Promissione aut promissionis Universalitate: sed de Religionis Christianæ evidenti apud quosvis adversarios & obvia omnibus Apologia, ut Sermo sanus damnari non possit; & nihil illi habeant quod de illa maledicant: Siquidem Christiani ambulent convenienter Doctrinæ Servatoris & Gratiæ Dei salutiferæ, ne sermo Dei blasphemetur; v. 5. 8. & 10.

SECTIO III.

De Vocationis per Verbum Successu.

1. *De vocationis per Verbum successu*, quæritur hic, *an tribui debeat efficaci operationi divinæ; an hominis operi, quo Deum vocantem sequitur*: Intelligitur autem in hac quæstione non successus qualiscunq; qui & Electis & Reprobis communis esse solet, per illuminationem à Spiritu S. & naturæ vitiosæ refrænationem ac repressionem: vitiis tamen non exstinctis: quæ in Reprobis est πρόσκαιρος temporaria, sine Perseverantia, quia non radicata; Hebr. 6. 4. 5. 8. cum Luc. 8. 13, 14.

2. Verum intelligitur *successus vocationis solidus, quo solida cordis ad Deum fit conversio, & creditur in Deum per Christum Fide salvifica, radicata electis propria.* Hunc autem solidum successum tribuimus non homini resipiscenti & credenti, nec operi resipiscentiæ & fidei humano, sed efficaci operationi Dei hominem regenerantis; qua & Cor circumcidit ipse, & donat Cor novum, adeoque & τὸ Resipiscere, & τὸ Credere. Eph. 2. 8. Phil. 1. 19. cum Deut. 30. 6.

3. Et in hac, & in altera (quæ sequetur Art. V.) de Perseverantia sanctorum controversia, Remonstrantium πρῶτον ψεῦδος est: *Non posse fieri, per Dei sapientiam & naturam Fœderis, ut quod nobis mandatur tanquam opus nostrum idem Deus in nobis operetur efficaciter & gratis nobis donet aut se operaturum & daturum promittat.*

4. Hinc putant se elabi posse ejusmodi responsione ad locum Phil. 1. 19. Vobis gratis datum est τὸ credere in ipsum, quin etiam pro ipso pati. *Non posse inde effici, quod datio hæc significet efficientiam determinantem; quod contrarium satis inde liqueat; quod Apostolus diserte Philippenses monet, ut lubenti ac forti animo afflictiones omnes tolerent, & propter illas ab instituto suo dimoveri se nullo modo patiantur: Monere autem,*

inquit.

inquiunt, *serio aliquem, ut in tolerando perseveret, & eidem indicare, quod Deus per determinantem efficaciam in eo operetur, ut perseveret in tolerando, sapientem monitorem non decet. Apol. Confess. c. 17. fol. 168. 19. 169.*

DISPUTATIONUM

ad Quinque Articulos Remonstantium,

II.

Ad Articulum III. & IV.

SECTIONIS III. RELIQUA.

5. Nos asserimus flagitare omnino naturam Fœderis novi Testamentariam, ut mandatam fidei & resipiscentiæ conditionem salvandis Deus donet ac conservet; Hebr. 8. 7.---13. cum Ezech. 11. 19. 20. Quia Testamentum Fœderi intercedens non patitur, ut denuo irritum fiat Fœdus novum, sicut irritum fuit Vetus. Atque hoc unum est, propter quod Apostolus affirmat, quæsitum locum novo illi fœderi, (quod præstantius esset & præstantioribus promissis sancitum) quod confœderati non perstiterint in illo Veteri fœdere.

6. Remonstrantes autem illa sua assertione necesse habent saltem illud retractare, quod in medio relinquunt, *Declar. Synod. Art. 5. de Persev. pag. 190. An non aliquando Deus fideles quosdam dono perseverantiæ indefectibilis remuneretur*, Hoc enim quomodocunque fiat, etiamsi, quod illi volunt, ratione quadam extraordinaria: cessat illa criminatio. Donationem perseverantiæ indefectibilis, non decere sapientem monitorem.

7. Demonstrabimus autem apertissimo Scripturæ testimonio, insipienter illos pronunciare illud, Non decere sapientem monitorem, ut per efficaciam determinantem Deus in nobis operetur Fidem & resipiscentiam nobis imperatam, Marci 13. 11 --- 13. sic discipulis suis loquitur Christus: Quum autem vos traditos duxerint ne ante, soliciti estote, quid dicturi sitis: neque meditamini, sed quidquid datum vobis fuerit illo momento, id loquimini: non enim estis vos, qui loquimini, sed Spiritus

S. &

S. & mox verſ. 13. Qui perſeveraverit ad finem, uſque is ſervabitur.

8. Non potuit Chriſtus, magis efficaciter, & independenter ab homine operantem, gratiam Spiritus S. in homine & per hominem, promittere, & donandam oris apertionem ad loquendum: quam ut vetet etiam ante momentum illud ipſos ſolicitos eſſe aut præmeditari, quid loquuturi ſint, quia non ipſi ſint loquuturi, ſed Spiritus. Attamen exſerte monet & mandat, ut, quod illis datum fuerit eloqui, illud eloquuntur τȣ̃το λαλεῖτε; nec non hortatur ad perſeverantiam & invitat.

9. Huc ſpectat hiſtoria Act. 2. collata à Petro cum promiſſione facta; Joel. 2. De qua iſta eſt Remonſtrantium evaſio: *Non agi de donatione ſeu effuſione Spiritus, quo Fides efficitur, ſed de donatione donorum iſtorum miraculoſorum Spiritus, quæ Deus in ſervos & miniſtros ſuos effuſurus erat, ut idonei & apti redderentur ad prædicationem Euangelii inter epide faciendam,* &c. *Apparet autem,* inquiunt, *ex hiſtoria, Dona illa Spiritus data non fuiſſe niſi jam credentibus & adſentientibus Euangelio, uti Act. 5. 32. diſerte affirmatur.*

10. Non elabuntur evaſione iſta. Etenim argumenti noſtri robur in eo ſitum eſt: Non implicare contradictionem, qualis non deceat ſapientem monitorem; ut Deus promittat ſe daturum & donet, vel efficaci miraculo, id quod mandat, & monet: Hoc autem circa illam hiſtoriam Act. 2. jam confirmatum ex Marci 13.

11. Dato itaque, non conceſſo iſthoc Remonſtrantium poſtulato, Non niſi jam credentibus & aſſentientibus Euangelio, Donationem apud Joelem promiſſam, miraculoſa effuſione præſtitam: Tamen certiſſimum eſt, miraculoſa illa effuſione Spiritus S. Apoſtolorum, qui crediderant Fidem περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας de communi ſalute, auctam & confirmatam, ad obeundum intrepide & perſeveranter martyrium pro Chriſto; In quo martyrio conſtituti loquebantur ex Spiritu Fidei, per quem omnes credentes, ut credunt, ita loquuntur, 2. Cor. 4. 13. Atque ea propter Spiritus in Apoſtolos effuſus die Pentecoſtes à Chriſto fuerat promiſſus nomine παρακλήτȣ Conſolaturis, Joh. 14. 16. 26. & 15. 26. & 16. 7.

12. Confirmatur porro fieri poſſe per ſapientiam Dei donationem Fidei & reſipiſcentiæ, ipſa experientia *in converſione Pauli,*

quem

quem contra ruentem, & persequentem fideles, Deus, efficacissima operatione interiori, donavit vera contritione & Fide infusa, Act. 9. In qua Pauli conversione (quantumvis illa esset miraculosa in solidum) ipso miraculo intercedente confirmatum est, non implicare contradictionem cum Dei sapientia nostram assertionem: quia *nunquam impingunt miracula in Dei sapientiam; sed illam vindicant.*

13. Enimvero *in Pauli quidem conversione fuit miraculosa exterior vocatio per verbum cœlitus factum, & pulsatio hominis exterioris*: Sed vocationis exterioris successus ille, quod sequuta sit Cordis contritio & Infusio habitus Fidei, fuit eadem illa Spiritus Dei efficacia in Paulo, quæ fidem & resipiscentiam operatur in cordibus salvandorum: Fuit enim in Pauli conversione edita ὑποτύπωσις seu exhibitum exemplum operationis Gratiæ efficacis, qua se consolarentur in Christum credituri, 1. Tim. 1. 16.

14. Similiter censendum est de donata Apostolis aliisque, qui miraculose acceperunt Spiritum S. certitudine salutis, ad solidam consolationem contra futuri temporis Apostosiam, Rom. 8. 38. 39. Non posse illam vindicari solis illis, quibus miraculose confirmata est revelatione extraordinaria, exclusis aliis fidelibus. Quandoquidem dictat Apostolus exserte, Omnes Apostolis donatas consolationes de communi salute, usu communes esse ex Dei consolantis intentione omnibus credentibus, 2. Cor. 1. 4.

15. Deinde, dato non concesso, extra ordinem Paulo aliisque Apostolis donatam certitudinem Perseverantiæ, hoc saltem habemus, quod Thesi 6. vidimus vi veritatis Remonstrantibus expressum, *Perseverantia, quam Deus mandat monitionibus urget, certitudinem divinitus sapienter donari posse: In qua Perseverantia est Vocationis per Verbum successus solidus & plene consummatus.*

Sectio IV.

De Infusione Habituum Spiritualium.

1. Est hoc in Pontificiorum schola vestigium veteris orthodoxiæ in loco de Vocatione efficaci? Quod, Fidem, Spem, Charitatem faciunt *Habitus* & quidem *non Acquisitos, sed Infusos.*

2. Re-

2. Remonſtrantes contradicunt: *Epiſcopius Diſp. XIV. de Fœdere Novo. Theſ. 3. Conditio*, inquit, *quam ſtipulatur Deus continetur Præceptis Fidei & Reſipiſcentiæ. Ineptos autem eſſe credimus illos, qui hæc duo conditiones N. T. eſſe negant, ſed ea aut ſub Promiſſis N. T. comprehendunt, aut Habituum vel qualitatum Infuſarum nomine definiunt: cum habitus & qualitates infuſæ ſub præcepto nullo modo cadere poſſint.*

3. Nos auctoritate Scripturæ confirmamus primo, *Fidem Habitum eſſe*: Quia affirmat Scriptura nos illam habere Matth. 17. 20. 21. 22. Marc. 4. 40. Luc. 17. 6. Rom. 14. 22. 1. Tim. 1. 19. Phil 1. 5. Jac. 2. 1. 14. 18.

4. Quod ne exiſtimetur in loco Jacobi accipiendum univoce de Fide & de Operibus, dicente Jacobo, Tu Fidem habes, & ego Opera; habemus limitate explicatum Modum habendi Fidem, per habitationem in nobis, 2. Tim. 1. 5. ἥτις ἐνῴκησε; Quæ inhabitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice: perſuaſus autem ſum, quod etiam in te.

5. Inhabitat autem Fides in nobis, ut chariſma Spiritus S. ut æquipolleat habere fidem & habere ſpiritum Fidei, 2. Cor. 4. 13. Quare etiam Fides vocatur Unctio in nobis manens, nos docens omnia, 1. Joh. 2. 20. 27.

6. Deinde conſequenter aſſerimus *Fidem eſſe Infuſum habitum*: quia Spiritus S. Unctio & chariſmata ejus, quibus regeneramur & renovamur, effunduntur in nos, Tit. 3. 6. atque ſic Charitas Dei effunditur in corda noſtra per Spiritum S. qui donatur nobis, Rom. 5. 5. Sic baptiſamur Spiritu S. quando Deus per Fidem purificat corda, Matth. 3. 11. Act. 15. 9.

7. Quamvis autem *ſub præcepto non cadat actus Dei infundentis & ingenerantis habitum*, adeoque *nec exiſtentia habitus infuſi ratione iſtius determinatæ originis*: Attamen non uno modo habitus ſub præcepto cadit, & antequam divinitus infundatur, quando à Lege Pædagogo præcipitur tantiſper, ut labore & exercitatio reſipiſcentiæ acquirendus, donec experiatur himo τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου, &c. Rom. 8. 3. & Spiritus ſublevans infirmitatem noſtram infundat cum Reſipiſcentia Fidem.

8. Poſtquam autem infuſa eſt à Spiritu Fides, rurſus ſub præceptum cadit, quatenus conſervandus & fovendus eſt habitus

 Fidei

Fidei meditationibus perpetuis & jugi exercitatione. Ut applicari possit illud Pauli, Depositum serva, 1. Tim. 6. 20. & Ne negligito donum, quod in te est, 1. Tim. 4. 14. Hoc respectum exserte præcepit Christus Ἔχετε πίστιν Θεοῦ Habete Fidem in Deum, Marc. 11. 22. & Jacobus vetat haberi fidem ἐν προσωποληψίαις, Jac. 2. 1.

9. Minime autem contradictionem implicant ista, neque uno affirmato alterum negamus: Esse τὸ Credere & τὸ Resipiscere conditiones N. T. nobis præscriptas: & Esse charismata seu dona gratis data, Habitus Spirituales Fidei & Charitatis, quin ipsas ex habitu e licitas actiones: quia, ut primum illud, ita posterius pariter affirmat Scriptura Phil. 1. 29. & 2. 13.

10. Conciliatur autem Enantiophanes, per Euanglici fœderis differentiam istam, Quod in Euangelico fœdere, secus quam in Legali, salutis dispensatio divina, & jus ad hæreditatem promissionum, non fit à Conditionibus istis, ut ab opere nostro suspensa.

11. Adeo ut hanc ob causam Apostolus in ipsa Salvifica Fide removeat, ab opere nostræ obedientiæ, efficaciam salutarem in antithesi ad Gratiam Dei, qua nobis datur τὸ Credere, Eph. 2. 8. 9. 13. Gratia salvati estis per Fidem, non ex vobis, Dei donum est: Non ex operibus, ne quis glorietur. Ipsius enim sumus opus, creati in Christo Jesu ad opera bona.

12. Est ergo de præcepto; πιστεύητε Credite, sic censendum: *Operi nostro normam & modulum præscribere Legem, non Euangelium præcise intellectum: secundum quam normam Legis Fides judicatur robusta aut imbecillis, & urgetur debita operis Fidei perfectio: adeoque hic etiam Præceptum ipsum materiam ministrat non Spei, sed desperationi: estque sicut reliqua Lex, Litera occidens.*

13. *Euangelio autem ancillatur & Spem ministrat salutis, ut Pædagogus ad Christum*: quatenus vocat Præceptum istud ad propriæ Justitiæ abnegationem & ejusmodi exhibet *objectum operationis Fidei nostræ, in quo præexistit solidum consolationis fundamentum, etiam contra ipsam Fidei imbecillitatem.*

14. Hinc omnium vere credentium, tam infantium quam adultorum in Fide, Fides in justitia Dei nostri & Servatoris nostri Jesu Christi est ἰσότιμος. 2. Pet. 1. 1. Quod locum non haberet, si

æstima-

æſtimatio fieret ad mandatam perfectionis normam: aut appreciatio operis perfecti, ad ſalutem ut operis mercedem.

15. *Euangelice ergo accepta vox illa, Crede & Fidem habe*, æquipollet Conſolationi, qua datur reſipiſcenti πληροφορία iſta, ut tuto recumbat anima ipſius in Gratiam Chriſti, quando vere ſalutem ſitit; juxta illud, μὴ φόβου, μόνον πίστευε, Ne metue, ſolummodo crede, Marc. 5. 26.

16. Ad hanc analogiam, juxta præceptum veræ reſipiſcentiæ & bonorum operum, ſunt expreſſæ in Scriptura illæ Novi Fœderis formulæ, per quas ipſa reſipiſcentia, ad peccati mortificationem & bonorum operum ſtudium promittitur, tanquam donum Dei, quod ipſe operaturus ſit in nobis; ut iſthoc ſigno & argumento cumulatior ſit & ſolidior Fidei conſolatio, Jere. 32. 40. Eſai. 59. 2. 1. Pet. 1. 4. 2. Pet. 1. 3. 1. Joh. 3. 9. & 5. 18.

17. Eſt ergo à Lege quidem, non ab Euangelio præciſe intellecto petenda in reſipiſcentiæ praxi bonorum operum norma, & ipſa interior conſcientiæ directio in Odio peccati & Amore juſtitiæ: Sic tamen ut Jus ad vitam æternam Euangelio promiſſam, non pendeat à Legali perfectione reſipiſcentiæ, & bonorum operum, ut acquirendum demum.

18. Pendet enim nobis jus illud totum ut jam quæſitum à Chriſto, ex divina noſtri inſitione in Chriſtum, in ſe arcana, nobis autem revelata per fidem, quæ per bona opera fructificat ad gratitudinem noſtram. Nam qui credit, habet vitam æternam, (per arrhabonem Spiritus) tanquam παρακαταθήκην ſeu depoſitum, quod ipſi ſervatur in cœlis, Joh. 3. 36. 5. 24. 6. 40. 47. 54. 1. Johan. 5. 13. 2. Cor. 1. 22. 2. Tim. 1. 12. 1. Pet. 1. 4.

ARTICULUS V.

DE

Perſeverantia Sanctorum.

SECTIO I.

De Subjecto Perſeverantiæ.

1. Controverſia *de Perſeverantia Sanctorum certa an incerta*, pendet in initio à determinatione Subjecti, cui certitudinem Perſeverantiæ vindicamus ſecundum Scripturas, quod Sanctorum nomine continetur. Intelligimus autem initio *Perſonas Sanctorum ſingulares*; non autem *populum ſanctum* per externam viſibilis Eccleſiæ ex mundo ſegregationem: qualiter Populus ſanctus dictus fuit Eccleſia Judaica, Deut. 7. 6.

2. Nam ut Eccleſiæ viſibilis permanſio non dicitur in ſingulorum perduratione, ſed in perpetua aliorum ſucceſſione. Sic Perſeverantia ſanctitatis continetur ſola ſimilitudinis ſucceſſione: adeo ut neceſſario ſancta eſſe deſinat, ſi ſanctis ſingularibus paulatim in cœlum ſublatis; reſidui maneant & ſubnaſcantur poſteri profani.

3. Hanc *Eccleſiarum viſibilium poſſibilem Apoſtaſiam*: ſine præjudicio Perſeverantiæ ſingularium ſanctorum nemo orthodoxus negat: ac de illa, non autem de Sanctorum ſingularium Apoſtaſia accipienda ſunt loca, de vitis generoſæ & fertilis defectione, in degenerem & noxiam, Jeſ. 5. 2. & de ramis naturalibus ſua incredulitate defractis ex ſpirituali oleâ Chriſto, Rom. XI.

4. Sanctos autem ſingulares porro intelligimus, non quoſvis quocunque modo in Eccleſia viſibili ſacrorum conſortes, aut donorum Spiritus S. participes, ad mentis illuminationem per fidem dogmaticam, quin etiam, aliquam affectuum mutationem, ut priſtinarum cupiditatum refrænationem, per agnitionem veritatis, ad externam vitæ correctionem.

5. Sed intelligimus, *Sanctos vere interna regeneratione ſanctificatos*, & à Spiritu regenerante donatos fide ſalvifica vera, ad Juſtificationem Euangelicam, & vitæ ſpiritualis interioris novitatem: breviter, qui non *humano ſecundum charitatem judicio* Sancti cenſentur, ſed qui Dei, & fidem & conſcientiam ipſorum pernoſcentis inti-

intime; *judicio secundum veritatem*, Sancti sunt, & imputata Sanctitate Christi perfecta, & inhærente ipsis sanctitate inchoata.

6. Hujus loci est plenior vindicatio loci Hebr. 10. 29. quem tangebamus Thesi 22. Disput. ad Artic. II. Sectio. IV. Diximus illic non videri largiendum, ut verbo ἡγιάσθη sanctificatus fuisse dicatur sanguine Fœderis, qui sanguinem Fœderis profanum ducit. Quid ergo? Verbum ἡγιάσθη *sanctificatus est, accipiendum videtur non de hoste Filii Dei, sed de Filio Dei ibidem nominato*; atque exponendum ex verbis Christi Joh. 17. 19. Pro ipsis me sanctifico, hoc est consecro me corporis & sanguinis mei sacrificio. Cujus quidem expositiones optionem faciunt lectori ipsi *Remonstrantes. Defens. Synod. Art. 5. pag. 237. & 238.*

7. Posset autem, quod mallemus nos, accipi τὸ ἡγιάσθη de ipso Fœdere, *In quo sanctificatum est*, Latine in neutro genere: ut Sanctificatum sit sancitum, ut synonyma sint ista Fœdus sanctificatum, & Fœdus sancitum, in sanguine.

8. Hos autem quos definivimus omnes & solos facimus Subjectum illius, quam asserimus Perseverantiæ: hoc sensu, ut quum à cœtibus aut populis ingratis & contumacibus, propter Apostasiá à Fidei & Pietatis Professione: & praxi exteriori, justo Dei judicio etiam ministerium Euangelii omnino aufertur, (quod necessarium est regenerationis ac sanctitatis propagandæ semen atque Instrumentum) singulares tamen sancti & regeniti non deficiant: sed his paulatim in cœlum sublatis, & profanis manentibus residuis, & similibus subnascentibus posteris, sanctus populus esse desinat, Rom. 11. 2. 5. 7. cum 17. 19.

9. Subjectum autem Perseverantiæ facimus illos omnes & solos, pariter quidem *ratione veritatis essentiæ*, non pariter *ratione integritatis ac mensuræ*: ut laus Perseverantiæ non ex homine perseverante sit, sed ex Deo conservante & perficiente virtutem suam in infirmitate, 2. Cor. 12. 7. 8. 9. Rom. 3. 7.

10. A Perseverantis ergo subjecti infirmitate varia, varias quidem eclipses habet Perseverantiæ vigor & virtus ac consequenter etiam consolationum divinarum sensus interior: Et posset Carni Satanæ & Mundo, sibi relictus homo etiam regenitus, viribus cedere ac victus succumbere non minus, quin magis, quam tenta-

tentationi succubuit Adamus primus; Non accidit tamen nec evenit aut totalis aut finalis Sanctorum Apostasia: quia subvenit laborantibus promissum Spiritus S. subsidium, per jugem & semper vivam pro illis Christi intercessionem: juxta id, quod Petro dictum à Christo, Luc. 22. 31. &c.

Sectio II.

De Impossibili Sanctorum Apostasia propter Fœdus Gratiæ æternum.

1. Ex præsenti instituto sufficiet Perseverantiæ sanctorum Euangelicè Justificatorum demonstratio, ex Fœderis novi Gratiæ Æternitate, quæ contradictionem implicat cum eorundem Totali aut Finali Apostasia.

2. Æternitatem illam novi Fœderis Gratiæ confirmamus primo, ex illorum testimoniorum classe, quibus commendatur præstantia & excellentia Promissionum Novi Fœderis supra Promissiones Vereris Fœderis legalis, hoc nomine, Quod Vetus Fœdus factum sit irritum per Apostasiam, Hebr. 8. à v. 6. ad finem capitis: & Hebr. 10. 14.-17. ex Jere. 31. 31. 32.

3. Hoc enim Veteris legalis Fœderis ἀνωφελὲς corrigitur ista Promissione nova; Fore ut Deus Leges suas mentibus & cordibus inscribat, & peccatorum atque iniquitatum ipsorum non recordetur amplius, Jer. 31. 33. 34. atque ut indat illis cor unum & viam unam ad timendum Deum omnibus diebus: Quo nomine, Deus inquit, pangam ipsis Fœdus perpetuum, quia non avertam me à prosequendo ipsos, benefaciendo ipsis, & timorem mei judam animo ipsorum: ne recedant à me, Jer. 32. 39 40. Quam promissionem confirmat & illustrat testimonium Ezechielis 36. 2. 5. 29.

4. Non corrigeretur certe illud Veteris Fœderis ἀνωφελὲς, quod corrigendum erat, à Deo illis verbis expressum: Isti non perstiterunt in illo meo Fœdere, & ego dispexi eos: si (quod contendunt Remonstrantes) in Novo fœdere etiam hoc fit, ut confœderati non perstent in Novo Fœdere, & Deus tandem illos despiciat.

5.

5. Quod fieri asserunt hoc pacto, ut Deus, tentato sine successu illo Gratiæ apotelesmate, quod locis jam indicatis se moliri velle testatur, (puta, ut indat cor novum, amoveat cor lapideum, indat timorem animis ipsorum, ne ab ipso recedant, servet ipsos ab inquinamentis:) Victus ipsorum cordis duritie, non persequatur ipsos benefaciendo, sed peccatorum postliminio recordetur; quod ubi fit fœdus antiquatur.

6. Deum non tentare unquam sive successu illud Gratiæ Perseverantis apotelesma; confirmant expressæ affirmationes Scripturæ in contrarium, 1. Cor. 8. 9. Phil. 1. 6. 1. Thess. 5. 23. 24.

7. Atque indubitatum Perseverantis Gratiæ apotelesma promittit Deus, ultra Novi melioris Fœderis titulum, adhibita nomenclatura expressa Fœderis perpetui, Gen. 17. 7. Jere. 32. 39. quæ flagitat benignitatem sempiternam, qua Deus sic misereatur semel, ut non denuo effervescat, contra illos quorum misertus est, increpatione & indignatione æterna: Quod non fore Deus jurat, ex Fœderis Noacho jurati typo: addens porro, Quamvis hi montes recederent, & hi colles dimoverentur; attamen benignitas mea à te non recedet, & Fœdus pacis meæ dimovebitur, ait miserator tuus Jehovah, Esaj. 54. 8. 9. 10.

8. Benignitatis illius æternæ, perpetui Fœderis titulo olim juratæ Abrahamo, illam, quam urgemus Persevarantem efficaciam, explicat Pater Joh. Baptistæ, asserens Deum Jurejurando jurasse Abrahamo patri nostro: se daturum nobis, ut sine metu, è manu inimicorum nostrorum liberat, serviremus ipsi cum sanctitate & justitia, in ipsius conspectu, cunctos dies vitæ nostræ. Atque hoc vocat Fœdus seu Testamentum Dei sanctum, Luc. 1:70.--76.

9. Eandem illustrat celebris illa ter inculcata promissio, communis omnibus viva fide Christo insitis: Desponsabo te mihi, desponsabo te mihi in sæculum justitia, judicioque ac misericordia & miserationibus: & desponsabo te mihi in fide, Hos. 2. 19. 20.

10. Ex versu ibidem 23. collatione facta cum Rom. 9. 24. 25. & 1. Pet. 2. 10. nihil certius est, quam accipiendum esse Hoseæ testimonium de Spirituali Ecclesiæ conjugio cum Deo, quo ex non populo, efficitur populus: ejusque miseretur Deus, cujus non

liberantes, animam fide fulcientes, cientes: oculum lege temperantes, non aliter ad salutem æternam & patentes beatitudinis campos transmittendi: Consequens est potuisse fieri, ut nec subditos nec membra haberet Christus, quæ ei obedire vellent, aut in Fidei obedientia perseverarent: atque ut eo pacto nulli per Christum salvarentur, *Grevinchovius* Dissert. contra Amesium: pag. 14. Remonstr. Declar. sent. in Synodo. Art. 2. pag. 285. & Apol. Conf. cap. 9. fol. 103. 104.

15. Atqui ex Promissionibus Christo factis, quas jam Thesi 13. produximus, omnino necessarium fuit, ut plurimi fierent subditi Regis & membra Capitis Christi, & manerent. Etenim oraculum illud Psal. 2. de uncto Rege super Zion monte sancto Dei, flagitat, ut non dominetur Christus, ex hypothesi, tantum puniendo rebelles & apostatas: sed ut habeat fideles subditos, qui Spiritu Christi ducantur, ut unctionis ipsius consortes, & perducantur ad vocationis metam: alias enim tantum haberet regnum in monte Sinai, ex legali fœdere, confer Gal. 4. 24--31.

16. Porro ex jurata promissione æterni Sacerdotis Ps. 110. concludit Apostolus ad Hebr. cap. 6. & 7. hanc solidam nostram consolationem: quia non potuit frustra susceptum esse hoc juramentum divinum, necessarium fuisse, ut plurimi essent, quos juxta immutabilitatem consilii divini Christus serviret εἰς τὸ παντελὲς. Quos Apostolus jam ante capite 2. 10.---13. definiverat divina Prædestinatione ad adoptionem in filios, quando dixit; Decebat enim ipsum, propter quem sunt hæc omnia, & per quem sunt hæc omnia, multos filios in gloriam adducentem, principem salutis ipsorum per afflictiones consecrare.

17. Non ergo potuit fieri, ut per æternum Christi Sacerdotium, nulli Filii Dei adducerentur in gloriam: aut ut nullum haberet Regiæ potestatis exercitium Christus, quam in puniendis rebellibus & perduellibus.

18. Atque ex indicatis jam locis Esaj. 53. & 54. idem planissime confirmatur: Promittitur enim Christo absolute Semen, id est, Filii spirituales multi, quos prænunciatur sui cognitione justificaturus: & promittitur Christo Satietas, quæ significat expletionem desiderii illius, ex quo suscepturus esset laborem animæ

suæ: estque ipsissimus laboris animæ fructus, quem spondet Deus Christum visurum, illa, quæ capite 54. prænunciatur, numerosissima Ecclesiæ prole.

19. Hæ promissiones non potuerunt non habere in Christo τὸ ναὶ καὶ τὸ Ἀμήν ad Dei gloriam, 2. Cor. 1. 20. Excidissent autem prorsus, si, ex hypothesi Remonstrantium, quæ locis indicatis legitur accidere potuisse, nemo meriti ejus particeps esse cupivisset, saltem non perseveranter: Nisi dixerint, quod cogitare blasphemum est, eo casu Christum sanguine rebellium & perduellium, quem sitiisset, satiandum fuisse.

20. Postremæ hæ demonstrationes confirmant solidissime, & Gratiam conversionis salvandorum irresistibilem, quam Remonstrantes impugnant Artic. 3. & 4. & Sanctorum Perseverantiam, quam impugnant hoc Articulo quinto.

Ne pagellæ vacent, repræsentatur

Remonstrantium famosi Quinque Articuli, prout jacent.

In Remonstrantia, anno 1610. Mense Julio Illustr. Hollandiæ Ordinibus oblata, quæ legitur initio Collationis Hagiensis, interprete P. Bertio. *Testantur ergo de divina Prædestinatione & capitibus ei adnexis, hanc suam esse sententiam,* pag. 8. 9. & 10.

1. Deum æterno & immutabili decreto in Christo Jesu filio suo antejacta mundi fundamenta statuisse ex genere humano in peccatum prolapso, eos in Christo, propter Christum, & per Christum salvare, qui per gratiam Spiritus Sancti in eundem Filium suum Jesum credituri, inque ea ipsa fide & obedientia fidei per eandem gratiam usque ad finem essent perseveraturi: Contra vero contumaces & incredulos, sub peccato & ira relinquere & condemnare, tanquam à Christo alienos: juxta verbum Euanglii Joh. 3. 36. *Qui credit in Filium habet vitam æternam, qui verò Filio non obtemperat, non videbit vitam, sed ira manet super ipsum:* Cui alia quoque scripturæ dicta respondent.

2. Proinde Jesum Christum Mundi salvatorem pro omnibus & sin-

ſingulis hominibus mortuum eſſe: omnibuſque per mortem crucis promeritum reconciliationem & remiſſionem peccatorum: ita tamen, ut nemo remiſſionis illius reipſa particeps fiat, præter credentes, idque etiam ſecundum verba Euangelii, Ioannis 3.6. *Ita Deus dilexit Mundum, ut Filium ſuum unigenitum dederit, ut quiſquis credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Et Epiſtola priore Ioannis, cap. 2.v.2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, nec pro noſtris tantum, ſed etiam pro totius Mundi peccatis.*

3. Hominem ſalvificam fidem non habere à ſe, neque liberi ſui arbitrii viribus: quandoquidem in ſtatu apoſtaſiæ & peccati nihil boni (quod quidem vere bonum ſit, cujuſmodi in primis eſt fides ſalvifica) ex ſe & à ſe poteſt cogitare, velle aut facere: ſed neceſſarium eſſe, ut à Deo in Chriſto per Spiritum ipſius Sanctum regeneretur atque renovetur, intellectu, affectibus ſeu voluntate, omnibuſque viribus: ut verum bonum rectè poſſit intelligere, meditari, velle, atque perficere, ſicut ſcriptum eſt, Joh. XV. 5. *Sine me nihil poteſtis facere.*

4. Hanc Dei gratiam eſſe principium, progreſſum & complementum omnis bonis: adeo quidem ut ne ipſe quidem regenitus abſque præcedente, ſive præveniente iſta, excitante, proſequente, & cooperante gratia, bonum cogitare, velle, aut peragere poſſit, ulliſve ad malum tentationibus reſiſtere: ita ut omnia bona opera actioneſque, quas quis cogitando poteſt, adſequi, gratiæ Dei in Chriſto adſcribendæ ſint. Cæterum quod ad modum operationis ejus gratiæ attinet, non eſt ille irreſiſtibilis, quandoquidem ſcriptum eſt de multis, quod *Spiritui Sancto reſtuerint*, Act. VII. Et alibi locis compluribus.

5. Eos qui Chriſto vera fide inſiti, ac per conſequens vivificantis ejus Spiritus participes facti ſunt abunde inſtructos eſſe viribus, quibus adverſus Satanam, peccatum, Mundum ſuamque carnem poſſint pugnare, atque adeo etiam victoriam ab iis referre: ſemper tamen (quod cautum volumus) auxilio gratiæ Spiritus Sancti: & Jeſum Chriſtum ipſis per Spiritum ſuum in omnibus tentationibus adſiſtere, manum porrigere, ac eoſdem (ſi modo ad pugnam ipſi parati ſint, ejuſque opem depoſcant, ſibique ipſis non deſint) fulcire ac confirmare, ita ut nulla fraude aut vi Satanæ ſeduci, aut ex

Christi manibus eripi possint, juxta dictum Christi Joh. x. *Oves meas nemo rapiet ex manu mea.* Cæterum, utrum iidem non possint per socordiam τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως χερσοῦ καταλείπειν, & præsentem mundum iterum amplecti: à sancta doctrina ipsis semel tradita recedere, bonam conscientiam amittere gratiamque negligere: esse prius accuratius ex sacra scriptura inquirendum, quam nos illud possemus alios cum πληροφορίᾳ animi nostri docere.

FINIS.

GANGRÆNA
Theologiæ Anabaptiſticæ.
DISPUTATIO I.
DE
Dei Nominibus & Natura Unica.

1. GAngrænam fecit hæreſis etiam illorum Anabaptiſtarum, qui poſt motus Monaſterienſes an. 1535. exſtinctos, ſaniores viſi ſunt, aut minus noxii, inter quos eminuit *Menno Simonis*, à quo communi denominatione hodie dicuntur *Mennonitæ*, Menniſten / ut in hodierna ipſorum Theologia ſit μηδ ἐν ὑγιές nihil ſani: quod maxime imputandum efficaciæ erroris in articulo de Incarnatione Chriſti.

2. De Incarnatione Chriſti controverſia inter *Mennonem S.* & *Iohannem à Laſco*, & *Micronium* diſputata, circa annum 1545. ut ex *Defenſione I. à Laſco* conſtat, tangebat tantum *Originem carnis Chriſti.*

3. Salva erat Fides Orthodoxa de Unitate Eſſentiæ Dei & Trinitate Perſonarum: quam contra Arianum *Adamum Paſtoris* in *Colloquio Lubecenſi* vernacule excuſo, habemus à *Mennone S.* defenſam: Et ponebat *Ioh. à Laſco* extra controverſiam quæſtionem illam, *An Chriſtus Dominus ſit Dei Patris* ὁμοούσιος *Filius.*

4. At diu ſalvam eſſe non permiſit pertinacia Anabaptiſtarum, qui quidvis potius ſibi cenſuerunt movendum, quam ut cogitarent de Palinodia, ac faterentur veram Carnis Chriſti originem ex carne Virginis Mariæ.

5. Hodie enim inſigniores Anabaptiſtæ, maxime illi, qui dicuntur *ſectæ Flandricæ*, quibus refertum eſt Belgium, iſti Orthodoxæ & Catholicæ Fidei de Unitate Eſſentiæ divinæ & Trinitate Perſonarum nuncium miſerunt, ut, quando uno ore nobiſcum loqui videntur, ludant tantum æquivocationibus ad decipiendos idiotas comparatis.

6. Negant initio, Verum Deum, qui nobis adorandus est, Deum in Scripturis nominari Nominibus significantibus Essentiam ejus æternam & increatam, adeoque ipsi propriis; sed tantum notari nominibus Dei Dominium Dei, significatione communi, qua etiam Moses & Præfecti Israelis dicti sunt Dii.

7. Refellitur hoc πρῶτον ψεῦδος (quod ex idiotarum affectata ignorantia, qua linguas originales Scripturæ S. negligunt, ortum videtur) ex nomine Tetragrammato יהוה Iehovah: quod negari non potest ab Essentia suam habere Etymologiam, atque illa nominis notatione soli æterno & increato Deo proprium esse: Atq; in versionibus librorũ & Locorum V.T. Nomen κύριος, Dominus, frequenter respondere huic vero nomini proprio veri Dei.

8. Errant graviter, qui hoc, quod fateri coguntur *verum nomen proprium veri Dei*, existimant in Scriptura etiam creaturis communicari; quod negamus ex ullo Scripturæ loco evinci posse factum, neque figurata acceptione, neque per catachresin aut ironiam, à Scriptura loquente; neque hoc concedendum propter nominis illius contestationem divinam, Es. 42. 8. & 48. 2. 11.

9. Enimvero dato non concesso esse in Scripturis loca, ubi unus memoretur Angelus creatus, Dei personam nomenque Dei proprium sustinens: non infringitur tamen, quod hic urgemus, Quando saltem Vero Deo tribuitur hoc nomen יהוה esse hoc notatione non Dominii, sed essentiæ verum nomen proprium.

10. Quamvis autem singulariter sua etymologia, & notatione Essentiæ, nomen illud יהוה sit verum nomen proprium veri Dei; De reliquis tamen Veri Dei Nominibus in Scriptura S. hoc quoque affirmamus, sive absolute Deo propria censeantur sua Etymologia, sive communia, & nonnunquam communicata creaturis: nusquam tamen ita absolute & definitive in singulari de natura aliqua aut persona creata prædicari, quin ipso schemate dictionis manifesta sit ironia aut catachresis.

11. Illustramus assertionem hanc, distinctione Nominum Dei, ab Indigitamentis illis, quæ Attributorum Sapientiæ, Bonitatis & Justitiæ Dei quadam igamine analogica Creaturis sunt communia: ut quamvis, κατ' ἐξοχὴν Deo vero ut propria vindicentur, dicaturque ipse solus Sapiens, Bonus, &c. Tamen etiam absolute & de-

definitive prædicentur de creaturis, nulla nominis divini profanatione aut catachresi: Non poteſt ſimiliter abſolute & definitive de aliqua ſingulari creatura dici, ipſe eſt Deus, quemadmodum fas eſt dicere, ipſe eſt Sapiens, Bonus, Juſtus, Ezech. 28. 2. 9.

12. Hinc manifeſtum eſt Nomina vero Deo in Scripturis attributa, quibus ſalutatur Deus à creaturis adorandus, V. G. in acclamatione iterata, 1. Reg. 18. 32. יהוה הוא האלהים Jehovah ipſe eſt Deus, ſignificare directe Eſſentiam & Naturam divinam, qua ipſe ab omnibus λεγομένοις Θεοῖς dictis Diis, etiam Magiſtratibus & Angelis, quibus ipſe dixit Dii eſtis, diſtinguitur, ut ſolus φύσει Θεὸς Natura Deus, Gal. 4. 8. cum 1. Cor. 8. 4. 5.

13. Neque jam, per diſtinctionem Nominum Dei ab Indigitamentis, locus eſt evaſioni iſti, *Naturam Dei non eſſe ipſam Dei eſſentiam, ſed Sapientiam Bonitatem & Iuſtitiam Dei*: quod ſatagunt confirmare ex 2. Pet. 1. 4. ubi dicuntur fore Θείας κοινωνοὶ φύσεως Divinæ naturæ conſortes. Nihil quidquam efficitur ex hoc loco contra noſtram aſſertionem quomodocunque illum torqueant; quia nunquam erimus aut dicemur Natura Dii φύσει Θεοὶ: etiam quando erit conſummata naturæ noſtræ ſanctificatio.

14. Non eſt autem ad verborum Petri vindicationem, contra Enthuſiaſtarum monſtroſam Apotheoſin ſeu Deificationem naturæ createę; neceſſum, ut hoc Anabaptiſtis largiamur in hac concertatione; ut Θεία φύσις ſignificet hic non ipſam eſſentiam Dei, ſed attributa Sapientiæ, Bonitatis & Juſtitiæ. Scimus favere iſti exceptioni commentarios orthodoxorum: Verum cenſemus rectius nos poſſe interpretari Θείαν φύσιν Divinam naturam, Deum ipſum, qui ſua natura Deus eſt, illa loquutione, qua Hominem Jacobus vocat φύσιν ἀνθρωπίνην Naturam humanam, Jac. 3. 7. Dici autem optime poſſunt pii abſque ſuæ naturæ Deificatione, Divinæ naturæ, id eſt, Dei ipſius κοινωνοὶ, quia cum ipſo habent κοινωνίαν 1. Joh. 1. 3. Confer phraſin 1. Cor. 10. 20.

15. Præcognita & adſerta Nominum Dei in Scripturis prædicatione de Vero Deo, ſignificatione non communi Dominii, aut attributorum communicabilium quadam analogia, ſed propria notione naturæ & eſſentiæ divinæ:

 cor-

corruit Hypothesis Anti-Trinitaria Anabaptistarum Doctoris *I. Outermanni*: Unius Dei appellatione non notari unam divinam Veri Dei viventis Vitam & Essentiam æternam: sed contineri posse Essentias plures, sua Vita singulari discretas, modo intelligantur in Cathedra una, & Regno uno, uniti, una individua gubernatione & dominatione.

16. Æquivocationem illam Anabaptisticam, qua si dixeris Patrem Filium & Spiritum S. esse tres Personas, at Deum unum: possis tamen cum Arianis sentire Patrem solum habere Vitam & Essentiam æternam & increatam; quod non obscure urgent ex Joh. 17. 3. Eph. 1. 17. Matth. 27. 45. & Joh. 20. 17. *Confessionis opposita H. Faukelio* 1624. *auctores, pag.* 48. Æquivocationem, inquam, illam non patitur locus illustris Deut. 6. 5. in quo & subjectum & prædicatum enunciationis facit verum nomen proprium veri Dei, quod Essentiam æternam notat. Audi Israel Jehovah Elohim noster, est Jehovah unus. Nullo schemate potest esse unus Jehovah extra unam æternam essentiam.

17. Ad locum Joh. 17. 3. in quo volunt singulariter Patrem appellari Solum verum Deum, respondemus, contrarium verum esse, & ipsis Christi verbis doceri: & Patrem & quem ille misit Jesum Christum esse unum illum verum Deum.

18. Loca reliqua non subjiciunt Deitatem Filii Deitati Patris, sed tantum naturam humanam assumptam.

19. Linguarum inter Anabaptistas confusionem & desperatum Babel merito nominaveris quod hic cum *Mennone* discordiam Concordem jactent, quæ sola verborum ambiguitate concillata expediri queat: *confess. pag.* 57. ubi à *I. Outerman.* scriptum exstat. *Confiteri Deum* ὁμοούσιον *seu unius essentiæ, esse Nomen extra & contra Verbum Dei* X. *Art. art.* 3. §. 93. Scripsit ergo seu dictavit extra & contra verbum Dei *Menno* S. sequentia hæc: quæ ex vernaculo colloquio Lubecensi exscribimus Latine ad verbum translata.

20. *Quamvis dicamus: Omnipotens Pater, Omnipotens Filius, Omnipotens Spiritus S. tamen non sunt tres Omipotentes; sed unus, omnipotens, & æternus, individuus Deus: Non enim est unus absque alio. Iterum, inquam, Quamvis illi sint tres Substantiæ seu Personæ: sunt tamen Virtute,*

Opera-

Operatione, Voluntate & in Omnibus, una æterna, individua, Omnipotens Eßentia, Natura, Gloria, Spiritus & Deus unus.

21. Unitatem æternæ Eſſentiæ à *Mennone* cum Perſonarum Trinitate orthodoxe contra *Adamum Paſtoris* adſertam, demonſtrant verba 1. Joh. 5. 7. Hi tres Unum ſunt: & nominatim Filium eſſe Patri Homoouſium, verba Chriſti Joh. 10. 27. Ego & Pater unum ſumus: Et hic ludibrium debet Anabaptiſtarum Doctor *I. Outermannus*, quando profitetur, *ſe hic contemnere Artis Grammaticæ analogiam.*

DISPUTATIO. II.

De Myſterio S. S. Trinitatis.

1. ILlis Scripturæ locis 1. Joh. 5. 7. & Johan. 10. 30. ipſo dictionis ſchemate Grammatico ἕν ἐσμεν, ἕν εἰσι, Unum ſumus, Unum ſunt, demonſtratur ſingularis in Deitate Eſſentiæ Unitas, quamvis communis tribus Perſonis: ſed priori loco ſolida altera demonſtratio ſubeſt, ex Teſtificatione ipſa cœleſti, quæ, extra unicam æternam & increatam eſſentiam non poteſt eſſe, à teſtificatione quavis alia independenter, authentica & infallibilis: ex quo conſequitur per Teſtificationis identitatem, Teſtium trium, in divinæ Omniſcientiæ & Veracitatis attributis, adeoque, (propter abſolutam Dei ſimplicitatem,) in ipſa Deitatis Eſſentia, Unitas.

2. Enimvero, ubi teſtes tres negare tutum non eſt, ne tamen Perſonas tres fateri cogantur, averſantur Mennonitæ in Myſterio S. S. Trinitatis vocem Perſona; quaſi *confictam* tenere & *ambiguam. Confeſſ. oppoſita Fauketio pag.* 53. Quamvis ignorare non poſſint illa uſum *Mennonem S. in Colloqu. Lubec.* & in *Confeſſione* quam inſcribit *claram & ἀναντίρρητον* quæ exſtat *Summarii part.* 2. *Quod Chriſtus Ieſus ſit unica & individua Perſona.*

3. Si adhibita voce *Perſona*, edi poteſt Confeſſio Clara & quæ contradictionem non patitur, de Chriſto Jeſu: cur inſimulatur, ambiguitatis vox illa Patri Jeſu Chriſti attributa, vel Spiritui ſancto

4. Nec conficta censeri potest, etiam Ciceroni & Quintiliano usurpata, non de hominis tantum conditione & qualitate, sed de humano individuo Cic. Ep. ad fam. lib. 3. ep. 5. & de Invent. lib. 1. §. 48. Quintil. Instit. Orat. lib. 3. c. 8. lib. 4. c. 1. lib. 9. c. 2. Quod notamus propter falsam & temerariam *Vallæ* censuram in *Boethium Elegant. lib. 6. cap. 35.*

5. Analogica similitudine substantiæ humanæ primæ & individuæ, nec temere, nec à Boethio primum, sed ante illum à Tertulliano Latinorum Patrum antiquissimo, adhibita est, ad distinctius significandum, id quod in hoc mysterio Græci Patres dictum volebant, maxime voce ὑπόστασις Hypostasis: quam non satis à præcisa notione Essentiæ communii, ut incommunicabilem, distincte exprimebat Latina vox *Substantia*, quando olim dixerunt Patres Latini sensu orthodoxo *Vna essentia, tres Substantia.*

6. Jam vox *Hypostasis*, (quam Latine *Personam* interpretatus est *Tertullianus contra Praxeam*, *cap.* 11. 12. 13. 14. & illum sequuti Patres alii, ut nulla esset in voce ambiguitas,) ab ipso Apostolo extat usurpata in hoc ipso mysterio, ubi Filium vocat characterem ὑποστάσεως Hypostasios Dei (Patris) Heb. 1. 3. Quare non magis ἄγραφος, seu præter Scripturam conficta dici debet vox *Persona* seu Latina, seu ad usum linguæ vernaculæ cujuscunque traducta, ad necessariam vocis Græcæ interpretationem; quam quævis vox alia vernacula, qua ipsum Dei nomen ex originali lingua transfertur.

7. Sed morositatis Mennonitarum circa vocem Personæ, mysterium est, Quod Christum non unanimiter nec constanter credant, Personam divinam aliam à Patre esse, ante nativitatem ex Maria virgine, ab æterno genitam.

8. Latet ille anguis in herba, quando videri volunt vel maxime asserere Æternam Filii à Patre generationem, ejusque modum arcanum inscrutabilem & ineffabilem: *Confeß. opposita Faukel. pag.* 60. 61. Istius enim Confessionis socii, inter quos agmen ducit *Iac. Outerman. Respons. ad 57. Artic. pag.* 59. §. 37. & 12. §. 129. crasse nimis produnt hoc καὶ κατ' ὃ affectatam ad μεθοδείαν τῆς πλάνης æquivocationem.

9. Quid ergo Æternæ Filii à Patre generationis nomine, hære-

hæretico ſenſu intelligant, diſcendum ex *I. O. Art.* 5. *§.* 22. 8. *§.* 52. ille non ſemel dictat, *Chriſtum propterea à Prophetis Deum nominatum, & eſſe Æternum Dei Filium, quod pro nobis prævifus fuerit ante mundi initium, ut Petrus inquit* 1. *Pet.* 1. 20. Quod quando ipſis viſum eſt diſſimulare, qui tamen non diſſentiunt, negant *Chriſtum hoc nomine eſſe unigenitum Dei filium, quod ad hoc electus ſit*, ludentes in voce *electus*: quam nolunt eſſe Synonymam voci *praordinatus*, aut *prævifus*: quamvis illam adhibeant, ut quod ajunt negare credantur, quando intempeſtivum videtur, quod ſentiunt enunciare.

10. Præordinatio certe illa ſeu Prædeſtinatio, qua Filius Dei eſt προεγνωσμένος ſeu præordinatus ante jacta mundi fundamenta 1. Pet. 1. 20. perperam pro æterna filii generatione, vel obtruditur, vel cum illa confunditur; Eſt enim Præordinationis illius (ut à libero Dei decreto profectæ, in ſecundo quaſi momento æternitatis,) Objectum præexiſtens in primo momento, Perſona Filii genita: & Subjectum eſt voluntaria Filii fidejuſſio & fidejuſſionis in tempore ſubſequutura exſequutio, Atq; ea propter Præordinatio omnino aliud quid eſt ab ipſa Æterna Filii generatione, eaque poſterius.

11. Accedit ex ipſo Petri loco, quod præordinationis terminus præfinitus, definitur non Filiatione ipſa glorioſa in forma Dei (quod debuerat fieri ex hypotheſi) ſed ignominioſa ad mortem exinanitione in forma ſervi, quaſi Agni devoti mactatione.

12. Luxata iſtis æquivocationibus confeſſione de Æterna Filii Dei generatione, ut hoc nomine liberum ſit intelligere Æternam præordinationem Filii hominis: Confundunt monſtroſe veram ab æterno exiſtentem eſſentiam veri Dei, cum Eſſentia Carnis Chriſti nondum exiſtentis, quando aſſerunt *Filium Dei ab æterno fuiſſe in forma Dei* & (quaſi contra *Arium* orthodoxe ſentiant) *Chriſtum eſſe cum Patre & Spritu S. Creatorem omnium, non creaturam*: ita n. loquuntur ὅμοια, quamvis ἀνόμοια φρονοῦντες C.C. & J.O.

13. Prodit enim ſuo ſe indicio J. O. affirmans *Chriſtum etiam ſecundum carnem, & ſecundum eſſentiam humanam non eſſe Creaturam Art.* 7. *§.* 41. *&* 8. *§.* 30. 37. 40. Quæ eſt ἀθεόλογος & ἀφιλόσοφος, hoc eſt, pugnans cum Theologiæ & Philoſophiæ principiis hæreſis Euthuſiaſtica *Swenkfeldii*. Et rurſum, quando repudiat

&

& ut absurdam Orthodoxis exprobrat hypothesin, de vita Deitatis Christi antiquitatis infinite imparis ad ætatem vitæ carnis Christi. Twee levens van ongelycken ouderdom. *Art.* 9. §. 14. & 10. §. 33.

14. Gangrænam facit hæc ἀλλόκοτος assertio Æternæ Filii essentiæ sine existentia, ut idem I. O. quamvis Æternam essentiam & Deitatem Filii; tamen nec immutabilem nec immortalem: sed *tantum incorrptibilem* confiteatur: *ex loco Act.* 13. 35. *Ac locum Iacobi* 1. 17. non patiatur ad Filium accommodari, sed *de Patris solius essentia immutabili* interpretetur. I. O. *Art.* 5. §. 51. 62. & 7. §. 43. 48.

15. Neque quantumvis vernacule de Filio enunciet Filium ab æterno fuisse in forma Dei, ende God gelijck/ pronunciat fuisse Deo *æqualem*, sed ludens in vocis vernaculæ ambiguitate, *similem* tantum dicit, detorsione manifesta loci Philip. 2. 6. ubi ἴσα θεῷ significat necessario æqualitatem Filii cum Deo Patre, & consequenter *in forma Dei* non est in idea mentis divinæ à decreto præfinita, juxta quam ad imaginem Dei Christus homo factus est: sed in unica Dei essentia immutabili.

16. Ex loci ergo istius verbis, quæ æquivocationem istam non ferunt, ut similis tantum Patri intelligatur Filius, sed necessario flagitant, ut credatur Filius in Essentia Deitatis patri coæternus & coæqualis, & consequenter pariter immutabilis, ut Pater, concludimus ferire Doctorem Anabaptistam J. O. hoc ipsius præjudicium, quod Anathematis vice vibrat in Confessionem Orthodoxam de alia persona Filii à Persona Patris, sed Essentia æterna & immutabili unica: *Siquidem Servatorem profiteamur Servum talem, quem non docet nos Scriptura: proclive est, ut sit abnegatus Dominus, qui nos redemit.* 10. *art. Art.* 5. §. 46.

17. De Deitate Filii reliquam Gangrænam servamus ad sequentem suo loco titulum de Incarnatione: hujus loci porro sunt hæreticæ hypotheses Mennonitarum degenerum, de Essentia Spiritus S. & Persona. Fatentur enim *jam quidem esse illum alium à Patre*, sed premunt responsionem suam ad quæstionem, *An fuerit ab æterno distinctus à Patre & alius à patre*, quod Orthodoxi affirmant, confitentes alium atque alium Patrem & Spiritum S. sed non aliud

atque

atque aliud Ens. I. O. Resp. ad 57. Art. pag. 19. §. 36. & 12. §. 26.

18. De cætero, æquivocationibus ludunt in Confessione, nec edunt, quid sentiendum sit de donorum Spiritus S. diversitate ab ipso Spiritu S. ex qua demonstratur esse Persona vera, *Conf. opposita Faukelio pag.* 68. 69. Neque si quidem jam Persona est, an Persona fuerit ab æterno: & an Æterna sit ejus Processio à Patre & Filio. Tantum confitentur *quatenus à Patre in nomine Filii procedit sive mittitur, alium esse à Patre & Filio, Ioh* 15. 16. *&* 14. 16. *ibidem*, Qua confessione confundunt Processionem arcanam, cum Missionis Spiritus S. opere ad extra.

19. Sic videmus luxatam apud Mennonitas Fidem Orthodoxam de S. S. Trinitate. Ubi autem illa salva non est, vel sacrilege non colitur & adoratur religiose, cum Patre Filius & Spirit. S. vel idololatrice juxta Creatore collitur & adoratur creatura, Christus merus homo, qui non est natura Deus, Rom. 1. 25. Gal. 4. 8.

DISPUTATIO III.

De Dei Immensitate.

1. NOn est negligenda nec levis momenti etiam hæc Gangræna Theologiæ Anabaptisticæ, qua cum Socino & Vorstio, jam olim, negant Essentiæ divinæ immediatam Omnipræsentiam, adeoque vere Immensitatis Dei attributum, qua nulli loco commensurabilis est Essetia veri Dei.

2. Negavit illam prolixe in X. Articulorum libro, & impugnavit *Art.* 2. *Anno.* 1611. *I. O.* quando eodem anno & *breviori & pleniori Apologetica Exegesi* hæresin illam à nobis ex libro *de Deo Excerpto XVI.* notatam, frustra & mala fide dissimulabat *Conr. Vorstius.* A quo haustum censemus in *Confessione* Anabaptistarum *opposita Faukelio,* schema dictionis istud Deum divina sua potentia *aliquo modo* ubique præsentem esse; verum *speciali modo* habitare in cœlis. Utebatur ille Evasione ista distinctionis, inter *rem ipsam* & *modum rei specialem.* Rem ipsam, hoc est, *Deum vere immensum atque omnipræsentem esse, eoque cœlum & terram implere, simpliciter & gratim,*

ex

ex verbo Dei, ſcilicet credebat. *Modum autem ſpecialem inter arcana Dei* numerabat. *Apolog. Exeg. pag.* 84.

3. Rem ipſam ſimpliciter & generatim ex verbo Dei credendam ſalvam eſſe fruſtra contendebat, quum ſcripſiſſet, *Scripturam videri aſſerere, Deum eſſentia ſua tantum in cœlo eſſe*: item: *Non ſequi, Deum illic eſſentia ſua immediate præſentem eſſe, ubicunque operatur: quia per cauſas medias, ſive phyſicas ſive hyperphyſicas, puta Angelos, operari poteſt: ut Rex aliquis per ſuos miniſtros.* &c. *in libro de Deo, à pag.* 230. *& ſeqq. uſque ad* 243. Eſt ſcilicet (ſi Vorſtio concinentes Anabaptiſtas audimus) aliquis etiam *præſentiæ modus mediatus*, ubi per vicarios Angelos præſens eſt Deus: *Specialis* autem *modus* eſt ille nobis incomprehenſibilis, *immediatus*, in cœlis.

4. Enimvero abſque immediata Eſſentiæ Dei præſentia, nullus eſt, nec generalis nec ſpecialis, veri nominis præſentiæ modus: Qui enim fingitur præſentiæ modus mediatus, rem ipſam deſtruit; eſt autem revera Eſſentiæ Dei abſentia, cum abſentiæ compenſatione; eſt enim compenſationis abſentiæ modus aliquis ille, quo per vicariam miniſtrorum ſuorum præſentiam Rex aliquis habet ſuæ abſentiæ, in locis, in quibus fruſtra cuperet ſimul & ſemel præſens eſſe, ſolatium.

5. Negamus autem Specialem modum Præſentiæ Dei recte dici Immediatam eſſentiæ Dei præſentiam: hæc enim eſt res ipſa generatim ex Verbo Dei credenda. Quæ ſi in Cœlis vere creditur, ſimiliter in terris credenda eſt, *ut certus & neceſſarius fidei articulus*, qui niſi credatur, corruit Fides veræ Deitatis Chriſti verſantis in terris: Eſſentiæ enim ſeu naturæ divinæ non immediate præſenti in terris, adeoque, velis nolis, ex hypotheſi, abſenti, nulla potuit intercedere, cum natura humana abſente, Unio hypoſtatica. Eſt enim illa intima ejuſmodi unitio, quam fingere abſque intima præſentia Chimæricum eſt. Quomodo Chimærica cenſemus, quæ *de modo Unionis duarum in Chriſto naturarum per arcanum quendam* abſentis *Deitatis τῦ λόγυ in humanitatem* abſentem *influxum*, ex Scholaſticorum lacunis haurire maluit *Vorſtius*, *Apolog. Exeg. cap.* 17. quam cum Scholaſticis idem ſentire de vero modo Omnipræſentiæ Dei.

6. Nos quidem hic neminem adſtringendum cenſemus, curioſis

Schola-

Scholasticorum definitionibus: nihil tamen videmus reprehendendum in illa quidem hypothesi,quam ille carpendam censuit *Apol. Exeg.pag.77.Dei essentiam adeo Infinitam esse,ut ne ipsius quidem Dei respectu definita dici possit,quippe quæ non modo cœlum & terram immediate,sed & tantum spacii verè ac realiter occupet, quantum non centies aut millies, sed infinities milleni mundi (si per impossibilem hypothesin forte darentur) occupare poßent.*

7. Omnino enim vel nulla est absoluta Dei Infinitas,ne quidem per veram Æternitatem, vel cum Æternitate credenda est Immensitas: ratio enim nulla est, quare credamus magis, quam locum tempus Essentiæ divinæ commensurari posse, ut magis ipsius Dei respectu definitum dici possit Essentiæ ubi, quam ejusdem duratio.

8. Si autem creditur Absoluta Infinitas, quæ credenda est Scripturæ auctoritate, per quam, ut exstitit ante omne Tempus, sic ante omnem locum aut ubi, in tempore, sic in spacio imaginaricor eabili: Quidni credamus non Immensam esse Dei essentiam, per omnipræsentiam, quæ ponit definitum aliquod universum; sed Omnipræsentem per Immensitatem essentiæ independentem ab omni creato Loco & ubi? Auctoritates Scripturæ habemus, quibus munita est vera Dei per Immensitatem Essentiæ Omnipræsentia, Jerem. 23. 24. 1. Reg. 8. 27. 2. Chron. 2. 6. & 6. 18. Job. 11. 8. Psal. 139. 7. 8. 9. 10. Esai. 66. 1. 2.

9. Nervos autem dogmatis *Socini*, *Vorstii*, & *Iac. Outermanni* incidimus per sequentes Hypotheses veras, quibus ad Scripturæ ἐναντιοφανῆ, quæ objiciuntur, respondemus. Ex *Dei in Cœlo habitationis modo speciali*, non demonstratur, Deum Essentia sua tantum in cœlo præsentem esse: Alioqui demonstrabitur similiter ex Dei in Templo habitationis modo speciali, Matt. 23. 21. Deum Essentia sua tantum in Templo præsentem fuisse.

10. *Adoratio Dei cum cordis & manuum in cœlos elevatione* Thr. 3. 41. & *Formula Precationis illa, Pater noster qui es in cœlis.* Non docent Deum à nobis adorari, cum illa loci distantia absentem, qua distat à terra cœlum: hoc enim repugnat testimonio isti, Act. 17. 27. 28. Non enim longe abest ab unoquoque nostrum in ipso vivimus, movemur & sumus.

11. Quid ergo? Testamur nos desiderare & quærere nobis in cœlo paratim cohabitationem cum Deo, Heb. 11. 16. cum Matth. 25. 34. & benedictiones illic nobis destinatas & servatas, seu hæreditatem, non extra cœlum fruendam, Eph. 1. 3. 1. Pet. 1. 4. Et singulariter, post Christi in cœlum ascensionem, nos è cœlo exspectare secundum Christi adventum, Phil. 3. 20.

12. *Ascensus & descensus è cœlo*, Proverb. 30. 4. Exod. 19. 18. Nehem. 9.. 13. non notat Essentiæ Dei facultatem Locomotivam, aut ejus migrationem è cœlo in montem Sinaji: sed manifestationem virtutis divinæ extra ordinem operantis in cœlo vel in terra.

13. Si, ex hypothesi, descensu locali datur migratio essentiæ Dei in terram: datur quoque intercisio Visionis illius, qua facies Patris ab Angelis in cœlo videtur *διὰ παντὸς* semper, Matth. 18. 10.

14. Rursus, Dei essentia, ex hypothesi, migrante per ascensum localem in cœlum, verificatur oratio illa, quæ Atheismi charactere notatur Ezech. 8. 12. & 9. 9. Dereliquit Dominus terram: quia est hoc antecedens istius consequentis ibidem expressum, Dominus non videt nos.

15. Quod *Deus dicitur alicubi non fuisse*. V. G. (quod ex 1. Reg. 19. 11. 12. 13. urget I. O.) *in Vento, in Terræ motu, in Igne*, quem persentiscebat Elias, id nullam notat Essentiæ Dei absentiam: neque absentia illa ex visione ejusmodi Prophetæ oblata magis concludi potest, quam ex visione oblata, Esai. 6. 1. verè Deo tribui possunt aut debent vestes fimbriatæ.

16. Verum ad locum 1. Reg. 19. 11. 12. 13. pressius respondemus, quamvis ad id Interpretes negligant; non esse in Hebraica veritate adjectum Verbum substantivum; sed tantum scriptum לא יהוה Non Jehovah: ac consequenter nihil cogere, ut fiat enunciatio secundi adjecti, per quam absolute dicatur Jehovah non fuisse in Vento, in Terræ motu, in Igne: æque proclive est facere enuntiationem tertii adjecti, per ellipsin verbi מדבר, hoc pacto, Deus in vento, in Terræ motu, in igne, non fuit loquens, quemadmodum potior videri potest Hebr. 12. 25. verborum *τὸν ἀπ᾽ οὐρανῶν* interpretatio, juxta versionem utramque Gallicam Genevensium, Qui à cœlis loquitur: quam juxta aliorum versiones, illa Qui è cœlis est.

17.

17. Quod hic miſcetur de locis ſpurcis, quaſi τὸ οὖρον aut ὀκόπρον, non ſinant nos de Dei eſſentia ubique præſente ſanctis eſſe cogitationibus, ſi quem hoc movet, cogitet ille, non eſſe hic magnopere de reſponſione laborandum, cum nullus ſit contactus, quo Deo ſe affricet corpus purum vel impurum. Spiritus enim eſt Deus, Joh. 4. 24. Deinde cogitet, ſi propter iſta jam dicta vacillat Eſſentiæ Dei omnipræſentia; annon una ruat novimeſtris Chriſti Θεανθρώπε geſtatio in Utero, & partus, à quo Purificatione Legali opus erat: denique an ſancte cogitare liceat de unione Deitatis Perſonali, ſine localià corpore Chriſti non glorificato diſtantia: Atque hoc Anti-Trinitarium virus exiſtimamus latere ſub ſpurca hac objectione.

18. Nodum autem hunc, ſicut etiam alterum de Dei præſentiâ, in ſpeciem abſurda, in igne inferni, ſolvit Eſſentia Dei Spiritualis nec viſibilis nec palpabilis, de qua diſputatione ſequenti.

DISPUTATIO IV.

De Dei Inviſibilitate.

1. Chriſtus Deum deſcribens nomine Spiritus, Joh. 4. 24. πνεῦμα ὁ θεὸς Deus eſt Spiritus; docet eſſentiam Dei ἀσώματον incorpoream & immaterialem; quæ extra controverſiam caret craſſa illa compoſitione ex partibus integrantibus, quæ eſt naturæ corporeæ imperfectio, quod habeat partem extra partem, ſua quantitate menſurabilem & loco circumſcriptam.

2. Infinita Spiritus infiniti Simplicitas, à Dei eſſentia removet, non tantum palpabilem illam partium integrantium, ſed quamcunque vel ſubtiliorem partium eſſentialium compoſitionem: quin & ſubtiliſſimam illam, quæ ſita eſt, vel in concretione ſubjecti & accidentis; vel in coalitione naturæ univerſalis, quovis tempore poſſibilis, cum natura particulari, ad actum eſſentiæ ſpecificum, & exiſtentiam in tempore individuam.

3. Breviter quidquid ſupponit vel poſſibilem Deitatis ſeu Na-

turæ & Eſſentiæ Dei multiplicationem; hoc perimit Scriptura generatim, (ſuppoſita Dei infinitate & unitate,) Spiritus appellatione: Speciatim autem, & Immenſitatis attributo, &, de quo jam dicendum, Inviſibilitates.

4. Inviſibilitas Dei docetur teſtimoniis illis Scripturæ, quæ teſtantur Dei inviſibilia & Deum inviſibilem, Rom. 1. 20. Exo. 33. 20. & 23. Joh. 1. 18. Col. 1. 15. 1 Tim. 1. 17. & 6. 16. 1. Joh. 4. 12. Per quæ teſtimonia damnatur omnis veri Dei vel imaginatio Anthropomorphitica, vel effigiatio adumbrans ſubſtantiam Dei oculis corporeis viſibilem, Rom. 1. 23. Eſai. 40. 18. 19. 20. & 44. 9. 20.

5. Enimvero per Synecdochen, removetur non tantum unus ille ſenſus oculorum, ſed omnes etiam reliqui ſenſus animales externi, nec non interni; quorum nulli proportionabilis eſt Dei eſſentia, quippe ſolo intellectu, ab omnibus phantaſmatis abſtracto, cognoſcibilis.

6. Amplius hoc inſinuant eadem teſtimonia illa, Omnem vel maxime perfectam Dei Eſſentiæ & attributorum cognitionem, quæ in creaturam cadit minime eſſe commenſuratam infinitæ Dei perfectioni, neque comparabilem illi cognitioni infinitæ, qua ſolus Deus ſe ipſum cognoſcit.

7. Mennonitæ hic ſingulariter de Patre accipi volunt teſtimonia Joh. 4. 34. 1. Tim. 6. 16. ſimilia non autem de Filio & Spiritu S. Ac pronunciat J. O. pudendo magis errore, quam eſt Anthropomorphitarum error, *Deo placuiße Iohanni videndam exhibere Eßentiam Spiritus S. in forma Columbæ: non tamen illum ſemper eſſe ſimilem Colnmbæ.* X. *Art. art.* 3 *§.* 80. 81.

8. De Filii eſſentia quid idem monſtri alat, dicendum in loco de Incarnatione; vel nullam certe credit Divinam Filii eſſentiam, vel in Carnis Chriſti forma viſibilem, quippe Chriſto mortuo mortuam.

9. Merentur hæc cenſuram illam Apoſtolicam, quam ſtrinxit contra Gentilium Idolatriam Rom. 1. 22. 23. quia mutatur gloria incorruptibilis Dei eſſentiæ in efformatam imaginem, modo hominis mortalis, mox volucris columbæ,

10. Neque hic elabi poteſt J. O. pronuncians Eſſentiam Spiritus S. videndam exhibitam in forma Columbæ. Cui ad locum

Luc.

Luc. 3. 22. quem huc torquet, respondemus, Columbæ εἶδος σωματικὸν non pinxisse ipsam essentiam Spiritus S. quod est absurdum, sed Innocentiam Christi unctione Spiritus S. Christo obsignatam & confirmatam: juxta illud, Innocentes ut Columbæ, Matth. 10. 16. Qui secus hic sentiat, næ is cogetur statuere, vel Spiritus S. ad tempus Transsubstantiationem in columbam; vel saltem corporis columbini cum Spiritu S. unionem hypostaticam. Utrumque portentosum,

11. At neque Patris Essentiam absolutè Invisibilem categoricè confitentur auctores *Confess. oppos. Faukelio*: sed Invisibilitatem Essentiæ Patris tantum referunt ad *nostram in hac vita visionem. pag.* 44. *&* 66.

12. Incidendi hujus erroris nervi, quem, cum *Conr. Vorstio*, hic errant illi Mennonitæ, ille enim asserit futurum, ut *externa oculorum quoque inspectione*, qua videamus *Dei Substantiam facie ad faciem* constet *magna futuræ nostræ felicitatis pars*: vide *librum Vorstii de Deo pag.* 200. 201. *&* 237.

13. Nervorum incisione alia non est opus hic, quam isthoc indicio; erroris istius efficacia *Vorstium* non vereri *Deo etiam corpus adscribere, & Deum dicere corporeum*: Quod frustra satagit palliare latiori Corporis significatione, qua *Spiritum sub Corpore tanquam Speciem sub Genere* comprehendit.

14. Errorem enim de Deo, cumulat errore alio; pronuncians eo pacto, *cum nonnullis veteribus Angelos, & cum Bodino, etiam Animas humanas, corporeas dici posse*: Perimitur eo pacto revera & finitæ & infinitæ Spiritualis essentiæ τὸ ἀόρατον, seu invisibilitatis perfectio.

15. Verum destruit quoque eo pacto *Vorstius* suam alteram hypothesin, qua monstrosam asserit futuram elevationem corporum nostrorum in futura vita supra suam naturam: qua fingit ad videndum Deum invisibilem *nos habituros corpora spiritualia, absque carne & ossibus & sanguine*. Quæ quidem assertio perimit resurrectionem carnis.

16 Quod à Johanne dictum, objicitur, *Videbimus eum sicuti est*, 1. *Ioh.* 3. 2. non existimamus dictum de Persona Patris: sed de Filio, ac notari singulariter futuram in vita æterna visionem & inspe-

ctionem gloriosi corporis Christi: Quam non negamus futuram partem aliquam felicitatis nostræ, qua in æternum satiabitur etiam oculorum desiderium.

17. Indocte, & crassa de natura Angelorum hæresi (ad probandam visionem Essentiæ, per externam oculorum inspectionem) adfertur *Visio Angelorum*, qua dicuntur *Dei faciem videre*, Matth. 18. 10. Omnis enim Angelorum visio illa, est Intellectualis contemplatio divinorum attributorum; Et est quamvis nostræ cognitionis modulo perfectior, minime tamen absolute perfecta, aut Dei comprehensiva, cognitio Dei: talis enim in creaturam non cadit.

18. Quod de nobis dictum, *Tunc a. videbimus de facie ad faciem*, 1. *Cor*. 13. 12. item *& videbunt faciem ejus*, *Apoc*. 22. 4. hoc accipiendum de perfectiori in futura, quam in hac vita, cognitionis intellectualis modulo; quando efficiemur *ἰσάγγελοι* Angelis pares, Luc. 20. 26. Matth. 22. 30.

19. Phrasis illa, *de facie ad faciem*, neque hic, neque quando Moses è Jehova cognitus facie ad faciem, Deut. 34. 10. dicitur ipse Deo locutus facie ad faciem, Num. 12. 8. aliud quid significat, quam familiare absque internuntio sermonis commercium: quod evidens est ex collatione loci Ex. 33. 11. ubi alloquutio dicitur Mosi facta à Deo facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum.

20. Breviter ergo, Illis testimoniis, quibus Deus dicitur esse Invisibilis, Deum nemo vidisse unquam, nec videre posse, ut qui habitat lucem in accessam: primum & ex principali scopo docetur, cognitionis Dei intellectualis, inscrutabilis, & impervestigabilis profunditas, Rom. 11. 33. Secundario autem, id quod ad literam expressum est, Dei essentia Spiritualis, infinita, nulli externæ oculorum inspectioni proportionata, nec in se, nec imaginis alicujus specie, Deut. 4. 12. 15. 16. &c.

COROL-

COROLLARIA.

I.

An Angeli beati & Sancti ἰσάγγελοι Deum videat aut visuri sint unquam, visione ejusmodi intellectuali, quæ immediate apprehendat essentiam Dei? *Negamus.*

II. An ergo in rigore vera sit recepta distinctio inter Cognitionem Dei Apprehensivam & Comprehensivam?

R. si quando cum Scholasticorum vulgo sic loquantur orthodoxi, hoc volunt, Nullam dari posse in creato Intellectu Cognitionem Dei à priori, sed tantum à posteriori.

III. An *Theologia Archetypa* recte vulgo definiatur *cognitio, qua Deus cognoscit se ipsum, qua re ipsa non differt à Dei essentia*? *Negamus*: est enim non infinitus, sed à Deo libere definitus τύπος διδαχῆς, ut imago Dei à Deo creanda in creatura intellectuali. Quæ nisi ut libere decretum & definitum objectum Scitum, à Scientia Dei & Sciente Deo distinguatur, sequetur Euthusiastica naturæ creatæ Deificatio, quæ fingitur per monstrosam Essentiæ divinæ, & Personæ Verbi æterni participationem.

IV. An *Theologia Animæ Christi in his terris* fuerit æqualis illi cognitioni Dei, quæ *Theologia visionis* dicitur? *Negamus.*

V. An in agonia Christi patientis, per visionem Dei beatificam, immunis ab interiori doloris spiritualis sensu fuerit Anima Christi, affecta tantum per sympathiam seu consensum, à corporis exquisitis doloribus? *Negamus.*

VI. An Beati Angeli & Sancti, videndo Deum in cœlis, videant reliqua in ipso tanquam in Speculo; quæ est Pontificiorum hypothesis in disputatione de Sanctis & Angelis invocandis? *Negamus.*

DISPUTATIO V.

De Essentiæ Dei Immutabilitate.

1. QUandoquidem Testimonium illud Johannis, Verbum Caro factum est, Joh. 1. 14. Anabaptistæ nolunt accipere hoc sensum Orthodoxo, quod λόγος Carnem assumserit, atque sibi unierit unione hypostatica: subvertunt cum attributis Immensitatis & Invisibilitatis, etiam, Essentiæ Dei Immutabilitatem, ac consequenter veram Æternitatem.

2. Vera & proprie dicta Æternitas,(quæ solius Dei est per necessariam existentiam, quæ ἄναρχος est & ἀναίτιος principium & causam non habens:) est Duratio Infinita,quæ omni termino & mutatione necessario caret: unde dicitur à sæculo in sæculum Deus, Psal. 90. 2. Primus & ultimus, Esai. 44. 6. & 48 12. Idem permanens, absque transmutatione, & absque mutationis obumbratione, Jac. 1. 17. Psal. 102. 27. 28. Heb. 1. 11. 12.

3. Ad Præsentem Disputationem facit observatio necessaria, Quod illa omni termino & mutatione carens æternitas, Jehovæ vero Deo Israelis asserta, antequam Verbum Caro factum est, locis jam indicatis Esai. 44. & 48. & Psal 102. Christo vindicatur, Apoc. 1. 11. 17. & Heb. 1. 8. 10. Ut credendus sit Christus esse ipse ille Jehovah, Æternus & Immutabilis, essentiæ suæ duratione absolute Infinita.

4. Immutabilitatis autem modus singularis est, veræ Deitatis, Christi Immortalitas, quæ ponit, cum necessaria existentia divinæ essentiæ, vitam necessario existentem, cum morte minime commutabilem. Hanc docet Scriptura, Deum verum à Diis non Diis discernens indigitamento Fontis vitæ & aquæ vivæ, Psal. 36. 10. cum Jer. 2. 13. & Dei viventis, Jos. 2. 10. Heb 10. 31. 1. Tim. 6. 17. & Deus jurans per seipsum hac formula vivo ego: & Sancti jurantes per ipsum: Vivit Jehovah. Denique Scriptura asserens soli Deo ἀθανασίαν Immortalitatem, 1. Tim. 6. 16.

5. Ab hoc immortalis vitæ fonte in Essentia suæ Deitatis, etiam Christus dicitur ipsa vita æterna, & verus ille vivens Deus, qui mor-

mortuis idolis in Scriptura opponitur, 1. Joh. 1.4. & 5. 20. Et, nec initium dierum habens nec vitæ finem, Heb. 7. 3.

6. Hanc Immutabilem Immortalem Christi Deitatem, per efficaciam erroris, quidquid dissimulent Anabaptistæ in *Confessione oppos. Faukelio*, inficiantur ejusdem Confessionis socii: quam Gangrænam, jam post assertam veritatem, suffecerit indicasse. Anabaptistica itaque æquivocatione interroganti *Faukelio* respondent, sic ut non videant idiotæ profunda Satanæ: *Mansisse in Incarnatione Christum id quod erat, Deum & Dei Filium: sed factum esse id quod non erat, Hominem & Filium Hominis: & mox, Christum in Persona una esse verum Deum & Dei Filium, nec non verum Hominem & Filium hominis*, pag. 99. 100.

7. Tantum verba se dare, produnt ipsi, quando pag. 115. & 116. Negant *hoc pacto Christum hominem factum, ut, insolidum*, in syn geheel / *manserit Filius Dei, sicut fuerat ab æterno, Invisibilis, Impassibilis & Immortalis.*

8. *Deitatem* scilicet *seu divinam naturam Christi*, quæ manserit non mutata, quando Verbum Caro factum est, describunt *Habitu seu Qualitate, Bonitatis, Sanctitatis & innocentiæ, in Christo existente*, pag. 117. 133. 134. & 135.

9. Confessionis illius socius *I. O.* Categorice *negat, Quando Christus fuit homo mortalis, fuisse in ipso Essentiam divinam Invisibilem & Immortalem.* X. Art. Art. 1. §. 24. *Habuisse autem* affirmat *Vitam tantum unicam, illam, quam posuit pro ovibus suis; quæ etiam fuit vita corporis ejus.* Art. 1. §. 34. 9. §. 24. *Non fuisse itaque Patri, aut æqualem aut similem in Essentia & forma Art.* 1. §. 31. 9. §. 36.

10. Idem negat in loco illo 1. Tim. 3. 15. ubi Christus dicitur *Deus manifestatus in carne, Nomen illud Deus posse accipi pro Essentia Invisibili.* Art. 9. §. 52. 53. *Sed Verbum æternum, quod Spiritus ante erat, factum* dicit *Visibile & Palpabile* Art. 9. §. 55.

11. Idololatrice porro asserunt: *Secundum illam Deitatem* non Deitatem *Christum omni divino honore dignum; eumque ipsi etiam ab Angelis & Hominibus deberi. Auctores Confess. oppos. Faukelio*, pag. 117. & 135. & J. O. *Martham ipsum confessam esse Viventis Dei Filium secundum humanam ipsius essentiam: atque hoc facere ad Dei gloriam, ut ipsum secundum humanam essentiam confiteamur Deum & Dei Filium* Art.

 9. §.

9. §. 64. Idem, *Christum se adorandum exhibuisse secundum humanam suam essentiam*: *quod secundum humanitatem Deus sit cum Patre*, *Art.* 9. §. 66.

12. Ex ista hæretica vertigine torquet oraculum Esai. 40. 9. 10. Dic civitatibus Jehudæ, ecce Deus vester, Art. 9. §. 73. 76: Visus scilicet fuit mutata Deitate Invisibili in Visibilem, Deus Christus in civitatibus Judæ. Atqui detorsionem istam non patitur oraculum illud, Quia veri Dei nomen vere proprium Jehova versu 10. sicut ante v. 3. Christo tribuitur, quod non habere aliam notationem, quam Essentiæ illius Æternæ & Immutabilis, per quam Pater ipse Deus est: quod proinde Christo secundum carnem tribui nequit: & omnino non tribueretur, si ex Hypothesi tantum unam Carnis Essentiam & Vitam in se habet. Quapropter visus est Deus in civitatibus Judâ, non in Essentia illa, à qua dicitur Jehovah, mutata in Carnem visibilem, sed per demonstrationem adventus Messiæ in carne visibili, hypostatice unita Essentiæ æternæ immutabiliter invisibili.

13. Ex eadem Fidei Analogia intelligendum illud Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ Deus manifestatus est Carne, 1. Tim. 3. 15.

14. Et ἀναλόγως: Quamvis propter unionem hypostaticam sit quædam etiam Carnis & humanæ naturæ Christi Excellentia illi propria, quæ necessario etiam incurrit & mentibus obversatur, quando adoratur Religiose Christus: Non mutavit tamen illa in Novo Testamento Antiquum Adorationis religiosæ Objectum Spirituale ἀσώματον, quod Deum Jehovam salutabant Patres in Veteri Testamento: Neque fecit ullo pacto Carnem seu Humanam essentiam Christi adorabilem aut adorandam.

15. Verum in eo tantum sita est illa Carnis Christi excellentia, quæ Religiosa Christi adoratione mentibus obversatur: Quod in carnis Christi Templo habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, & in Carne, ut in Templo suo adoranda sit; quamvis non cum carne: Quemadmodum olim in Typo, non Templum cum Deo Israelis, sed Deus Templum inhabitans in Templo adorabatur. Vide Joh. 2. 21. Colos. 2. 9. cum Matth. 23. 21.

16. Quod autem Idololatricæ Adorationi Christi secundum humanam Essentiam, propter *naturam*, quam vocant *divinam Bonitatis*, *San-*

Sanctitatis & Innocentiæ, obtenditur, *Christum secundum humanitatem dicendum, Deum & Dei Filium*, falsissimum est: neque hic largiendum, quod imprudenter Theologi Orthodoxi nonnunquam largiuntur: *Christum aliquatenus dictum Filium Dei unigenitum secundum humanitatem propter gratiam conceptionis è Spiritu S.*

17. Nemini tamen Orthodoxo hoc largienti in mentem venit, quod contra consensum Orthodoxum & contra Scripturas pronunciant *Remonstrantes Apol. cap. 2. fol.* 48. *Nihil falsius esse, quam ut unicam tantum Deitatis communicationem Christo tribuat Scriptura*, scilicet, per æternam generationem.

18. Neque quando cum Melanchthone, Ursino, Amesio, admittitur Adoratio Filii Dei sub illa formali, qua Mediator est; (quæ admittenda est, quia imperata, Heb. 4. 14. 15. 16.) consequitur, quod impie pronunciant Remonstrantes, ut argumentum pro vera Deitate Filii ab Adoratione ejus imperata plumbeum sit, neque eo amplius pugnandum, Apol. pag. 155. Quia sub quocunque formali, seu quacunque *ratione formali sub quâ*, adoretur Christus, sive ab Angelis, quâ Creator, sive ab hominibus, quâ Mediator, Unica tantum & constans est in Christo *ratio Formalis, qua* adoratur persona divina, & *ratio Formalis, qua seu per quam*, vera æterna & Immutabilis Deitas.

DISPUTATIO VI.

De Filiatione Christi Divina.

1. Asserenda est in præsens vera Filiatio Christi Divina, à qua est Vere Dei Filius: ut solidius explicetur contra Gangrænam Theologiæ Anabaptisticæ, & contra quoscunq; Unionis Hypostaticæ in Persona Filii Dei *τὸ ἄτρεπτον κὴ ἀσύγχυτον*, mysterium sine mutatione & sine confusione naturam constans: Præmissis de Persona Patris nonnullis Hypothesibus.

2. Patris nomen Filio correlatum, notione impropria relata ad Creaturas Deo vero tribuitur, Esai. 64. 8. Jere. 3. 4. Qui saltem concipitur esse Persona intelligens, volens, operans; nec posse

 esse

esse substantia carens sua subsistentia, sive credatur sive negetur Personarum Trinitas; Et quidem esse Persona, illa ipsa impropria Patris notione, prior omni Persona creata: Absque enim Personalitate non existit naturæ intellectualis substantia.

3. De Nomine autem Patris, in Christiana religione ad Christum, ut Dei Filium relato, Fides orthodoxa est: Non esse intelligendum notione ista communi & impropria ad creaturas relata; sed propriâ; ut significans Primam Deitatis Personam; quæ sola per æternam ac naturalem divinæ Essentiæ primam communicationem in se Filium unicum genuit.

4. Hac notione propria Christum sibi asserere Deum Patrem πατέρα ἴδιον Patrem proprium, probe intellxerunt Judæi, ac consequenter illum se facere Filium Dei, Patri parem & æqualem: quamvis id improbe acciperent, ut blasphemiam, Joh. 5. 17. 18.

5. Actionem Patris Personalem statuimus Generationem Filii sibi æqualis: de qua necessario intelligendum est oraculum illud, Filius meus es tu, hodie genui te, Psal. 2. 7. Illa enim alloquutione Paulus asserit Christo tributum Filii nomen, cum supereminentia illa, hoc nomine ipsis Angelis excellentior sit, hæres ac Dominus omnium declaratus, Hebr. 1.

6. Filium sibi æqualem generare non potuit Persona divina prima, nisi per æternam ac naturalem divinæ essentiæ communicationem in se: quia quicquid aliud concipi potest cogitatione, erit actio ad extra voluntatis libere agentis, supponens ad ejus, qui Filius dicetur existentiam creationem ex nihilo, cum aliquo temporis initio: atque sic negata æternitate perimitur æqualitas cum Deo.

7. Aliud ergo à Generatione æterna, & illa posterius quid, est Prædestinatio Filii Dei illa, de qua Petrus Epist. 1. cap. 1. 20. vide Disp. II. Thesi. 1. 9. 10.

8. Sanctificatio quoque & missio, qua Pater Filium sanctificavit & misit in mundum, Joh. 10. 36. non fundat relationem Patris ad Filium, nec Deitatem Filii, sed fundatur in illa; atque illam demonstrat à posteriori; quia ad munus Mediatorium mitti & sanctificari non potuit, qui non esset coæternus & coessentialis Patri mittenti.

9.

9. Nulla est itaque Personæ primæ in natura divina Majoritas relata ad Filium, sed tantum ordinis prioritas: Et omnis illa Majoritas, de qua loquitur Christus Joh. 14. 8. Pater est major me; & quam notant loca illa, quæ Patrem dicunt Deum Christi, Joh. 20. 17. Caput Christi, 1. Cor. 11. 3. & Filium patri subjiciendum, 1. Cor. 15. 28. relativa est ad naturam humanam à Persona Filii assumptam.

10. Filius itaque Dei, ἀναλόγως, ipsa Filii Dei notione, intelligitur esse secunda Persona genita à prima, ut à subsistentiæ origine, non essentiæ causa, per æternam ac naturalem essentiæ communicationem primam, qua Pater & Filius unum sunt; Pater Filio, & Filius Patri immanens & coæqualis.

11. Generationis Filii modus, quo ille à Patre genitus est, proprio suo charactere, quo in se distinguitur à processione Spiritus S. arcanus est ejusque tantum τὸ ὅτι infallibiliter cognoscitur ex prioritate, qua Filius in Trinitate est persona prior persona Spiritus sancti. Quam prioritatem Generationis demonstrat unitas utriusque termini, quia non sunt duo in Trinitate unius Filii genitores, neque unius Filii genitoris duo Filii, sed est unicus filius ἀμήτωρ, à solo non conjugato Patre Unigenitus, Joh. 1. 14. & 3. 16. Hebr. 7. 3.

12. Extra æternam illam, processione Spiritus S. priorem ordine Generationem, nulla est vera Deitatis cum Filio à Patre communicatio, adeoque nulla vera & propria Filii à Patre Generatio, nulla vera & propria Filiatio, præter illam, à qua dicitur Filii exitus esse ab antiquo à diebus sæculi Mich. 5. 2. ipse ante colles genitus Prov. 8. 22. 23. Extitisse, in principio, Joh. 1. 1. Ante omnia, Coloss. 1. 17. esse primogenitus omnis creaturæ πρωτότοκος πάσης κτίσεως Col. 1. 15. hoc est, genitus ante omnem creaturam & creationem, & primogeniti titulo hæres & Dominus omnium, Heb. 1. 6.

13. Si largiendum esset, quod absque necessitate ulla imprudenter Orthodoxi admittunt, Impropria notione Scripturam etiam appellare Christum Filium Dei secundum naturam humanam: nemini tamen Orthodoxo hoc in mentem venit, illa impropria notione Filiationis intelligendum esse novam Deitatis communicatio-

tionem, ob quam Christus nove Patrem vocet τὸν ἴδιον πατέρα Patrem Proprium, Joh. 5. 18. & ipse novo titulo dicendus fuerit ἀληθῶς vere Filius, Matth. 14. 33. & ἴδιος Proprius Filius, Rom. 8. 32.

14. Nos asserimus omnem in Scripturis denominationem Filii Dei, esse tantum à vera & propia Christi à Patre generatione æterna, jam asserta: Et nullam esse Deitatis communicationem, neque Filiationem divinam, 1. neque in Christi productione ex utero Virgins Luc. 2. 32. 35. 2. neque in sanctificatione & missione in mundum, Joh. 10. 35. 36. 3. neque in suscitatione ex mortuis, & ex terra, veluti ex utero altera, eductione in vitam, Act. 13. 32. 33. 4. neque in Collocatione ad dexteram Patris, Heb. 1. 4. Sed esse illas totidem demonstrationes & assertiones iteratas unius æternæ generationis, & Deitatis semel per æternam generationem Filio communicatæ.

15. Productio quidem ex utero Virginis, per miraculosam Spiritus S. operationem, ne quidem impropria notione, videtur esse aut dici debere Filiatio nova, qua dicitur Christus Filius Dei unigenitus: quia ex illa hypothesi dicendus esset Filius Spiritus S. quod inauditum est & præposterum.

16. Sed neque à Gratia Unionis Personalis facta humanæ naturæ Christi in conceptione à Spiritu S. nova existit Christi Filiatio, sed tantum hoc effectum est, ut Persona illa (quamvis denominata Filius hominis à natura nove assumpta) tamen propter ἀτρέπτως & ἀσυγχύτως unitam naturæ assumptæ naturam divinam, ab hac etiam denominetur Filius Dei ἀτρέπτως.

17. Falsissimum autem est, & per imit, necessaria & immediata consequentia, omnem veram Deitatis communicationem in Generatione Filii æterna: quod hic Remonstrantes affirmant: Deum Patrem Filio suo unigenito Deitatem suam altero modo communicassé per gratiosam divinæ Potestatis ac gloriæ supremæ communicationem: atque illo communicationis gratiosæ modo, tanquam Filiatione nova, Christum demum post resurrectionem, & sessionem ad dexteram accepisse illud Filii nomen, quo Angelis præstantior est; de quo Apostolus Hebr. 1. 4. Apol. cap. 2. fol. 48. 49.

18.

18. Aut nulla est ante omne temporis initum ab æterno Filiatio Christi divina, aut cum Filiatione æterna est ab æterno nomen illud, quo Christus Angelis præstantior est, quod Psal. 2. 7. & Prov. 30. 4. expressum est: ut nulla in tempore nova Filiatione Christo quæsita sit nominis Filii excellentioris Angelis κληρονομία.

19. Est illustris locus ille Hebr. 5. 8. καίπερ ὢν υἱός quamvis esset Filius; tamen ex iis, quæ passus est, didicit obedientiam: Ex quo discimus Christum Filium dici, non in illas Servi forma assumpta, in qua patiendo obedientiam didicit ac præstitit Patri: alias ridiculum esset Axioma discretum, verbis istis conceptum & enunciatum; *Quamvis esset Filius*: Si enim Filius dicatur secundum humanam naturam, ex hypothesi, certe Quâ Filius Deo debet obedientiam, Malach. 1. 6. Jam quandoquidem præter rationem illam formalem, quâ Filius est, & per se Filio inconveniens esse, indicatur obedientia: necessario intelligitur Christus Filius Patri coæqualis absque ulla ὑποταγῇ seu subjectione ad obedientiam: quam nec præstitisset nec præstare potuisse, nisi assumpsisset, cum Filius esset, formam servi.

DISPUTATIO VII.

De Deitate Christi Patientis & Resurgentis.

1. Per Gangrænam Theologiæ Anabaptisticæ hactenus indicatam, circa Incarnationem Filii Dei, tollitur, & Unionis hypostaticæ, τὸ ἀσύγχυτον καὶ ἄτρεπτον mysterium sine Confusione & Mutatione utriusque naturæ: &, quod ab initio vidimus, unitas Essentiæ veri Dei; ejusque loco substituitur Unitas Voluntatis & Operationis, quod profiteri non veretur J. O. Art. 3. §. 48.

2. Enimvero hic se exserit Spiritus contradictionis, per quem modo ajunt, modo negant homines indocti & instabiles. Negata enim Unitate Essentiæ Patris & Filii, & negata in Christo, cum Monotheletis, alia atque alia Voluntate, Unitas revera nulla est

Voluntatis, qua Pater & Filius unum sint: neque illa proprie dicta unitas Identitatis, quam credunt Orthodoxi: neque altera, improprie dicta unitas omnimoda volitionis centientis in idem: qua semper idem voluerint, idem noluerint Pater & Filius.

3. Certe si non aliam atque aliam in Filio ipso voluntatem demonstrari patiuntur Anabaptistæ, contra Monotheletas; contra ipsos saltem demonstratur, non una, sed alia atque alia voluntas Patris & Filii, ex Joh. 6. 38. Descendi è cœlo, ut faciam non Voluntatem meam, sed Voluntatem ejus, qui misit me: & ex Precatione illa Christi in Angonia: Veruntamen non mea Voluntas, sed tua fiat, Luc. 22. 42. Non ut ego volo, sed ut tu vis, Matth. 26. 39. Non quod ego velim, sed quod tu, Marc. 14. 36.

4. Unitas vero Patris & Filii, in divina operatione, qua scilicet absque Essentiæ unitate, se exserit unitas Voluntatis in Gubernatione & sustentatione universi, & in mortuorum excitatione, (à qua secundum sectæ Anabaptistarum Flandricæ hypotheses Filius creditur unus cum Patre Deus:) Intercisa saltem, quando Filius mortuus fuit: Non enim potuit cum Deo vivente unus esse, ne quidem Operationis unitate, extra Essentiæ divinæ unitatem, Deus ille, ex hypothesi, in essentia sua mortuus.

5. Intercisionem illam Unitatis omnis, ut non fuerit in morte sua Filius unus cum Patre Deus, nec Essentia nec Operatione, evincit eorundem assertio de Christi Resurrectione, *Non excitaße Christum se ipsum, ex mortuis*, I. O. *Art.* 10. §. 77. 80. 82. 83. Et auctores *Confess. opposita Faukelio* non verentur pronunciare, contra Fidem orthodoxam, qua creditur Filius operans à Patre, ut Patri ὁμοούσιος, Deitatis immortalis robore, corpus suum mortuum vivificasse, *Se talem Christum in Scriptura descriptum non invenire. pag.* 130.

6. Contradictionis πρόφασις Prætextus est in illis Scripturæ locis, quæ Patri adscribunt Excitationem Christi ex mortuis, annotant autem Act. 3. 15. & 10. 40. & 2. 24. Rom. 6. 4. Eph. 1. 17. 20. De quibus respondemus: non posse non Patri adscribi operationem illam divinæ omnipotentiæ, siquidem Pater & Filius unum sunt essentia: & similiter non posse non adscribi Filio: Sed interesse ad Fidem Salvificam, ut Patri adscribatur, non sola omnipotentiæ, quæ Filio communis est, communi operatione: sed

etiam

etiam Personali illa œconomia, qua Filius cum subjectione sub Patre in forma servi ex sequens munus Mediatoris, debuit à Patre damnari in carne pro nobis, & postquam damnationis judicio satis ferit, in justificationis testimonium excitari à mortuis, non potenter tantum, sed jure etiam judicii, Rom. 4. 25. cum Esai. 50. 8.

7. Anabaptistarum autem abnegationis talis Christi, qui Deitatis suæ robore, ipse corpus suum mortuum vivificarit, opponimus ipsius Christi affirmationem, Joh. 2. 19. *Solvite templum hoc, & ego intra triduum illud excitabo*: Quod de corpore Christi excitato in resurrectione ipsius à mortuis intelligendum, & secundum Scripturas creditum, dictat Euangelista, vers. 21. 22.

8. Locum hunc *sibi δυσνόητον, intellectu difficilem* profitetur *I. O. Art.* 10. §. 78. scilicet ut illum libere torqueat, homo indoctus & instabilis; quem nec torqueri, nec jam δυσνόητον esse patitur commentarius Euangelistæ planus & perspicuus.

9. Obmurmurat ille, *Non esse conveniens Scripturarum analogiæ, ut qui in Templo habitat, & vivus manet, Templo distructo, ipse propter Templi ruinam mortuus dicatur*, *Art.* 10. §. 77. At nullius momenti hoc est, nullo negotio refellitur, ex phrasiologia Scripturæ, quæ Hominis mortem, in qua viva manet anima, vocat Tabernaculi depositionem, 2. Pet. 1. 14. dissolutionem tabernaculi terrestris hujus domus nostræ, 2. Cor. 5. 1. & quidem hanc ipsam ob causam, quod cum domicilio corporis anima morti non succumbat, Matth. 10. 28. Est ergo manifesta Scripturarum analogia, quam ille temere negat.

10. Altera illius evasio hæc est, *Christi corpus non fuisse Templo externo figuratum, sed Ecclesiam: quæ etiam Corpus Christi, 1. Cor. 12. 27. & Templum Dei nominatur, 1. Cor. 3. 16. & 6. 19.* Respondemus per retorsionem: Si hoc pacto per Templum figurata est Ecclesia, ut etiam corpora membrorum Ecclesiæ, appellentur ab Apostolo Templa, 1. Cor. 6. 19. Quidni eadem allegoriæ analogia Corpus suum Templum nominarit, qui Caput est corporis mystici Ecclesiæ? Eph. 1. 22. 23. 1. Cor. 12. 12. Et hic homo instabilis sui oblitus videtur, exponens locum Col. 2. 9. in ipso habitat tota plenitudo Deitatis corporaliter, hac paraphrasi, *per Inhabitationem illam in Christo impletas omnes Figuras*: Ergo, velit nolit,

sit nolit, Figura quoque habitationis Dei in Templo, Matt. 23. 21. impleta est.

11. Tertia evasio est, ex Hos. 6. 7. Vivificabit nos post biduum, & die tertio excitabit nos, ut per ipsum vivamus: Quia scilicet de Ecclesia, non de corpore suo loquutus est Christus. Respondemus: ne quidem de Ecclesia, apud Hoseam, promissionem illam, mystice intelligendam, nisi statuatur in ipsa literâ praenunciatum, illud Promissionum omnium τὸ ναὶ καὶ τὸ Ἀμὴν in resurrectione Christi impletum; absque quo universim de tota Veteris & Novi T. Ecclesiae salute actum fuisset, 1. Cor. 15.

12. Locum jam vindicatum confirmat locus 1. Pet. 3. 18. Mortificatus carne, Vivificatus Spiritu. Ubi Spiritus notat in Filio Dei Essentiam Spiritualem Deitatis, sicut 1. Tim. 3. 16. Hebr. 9. 14.

13. Blasphema, sunt quae hic statuit J. O. Christo moriente in carne Deitatem Christi passam & mortuam esse Art. 4. §. 30. 31. 32. Art. 5. 8. secus sentientes, ait edere verius abnegationem Salvatoris, quam Christianam confessionem, Art. 5. §. 9. Enimvero necesse est, ut adoptet ille cum sociis istius Confessionis Judaeorum blasphemias, in Christumcrucifixum istas: Alios servavit, servet se ipsum: serva rem & ipsum, Luc. 23. 35. 37. Sannis enim istis nihil opponi potest, si mortuus Christus, sicut alios vivificaverat, se ipsum vivificare non potuit.

14. Auctores Confess. Faukelio oppositae Pag. 116. hoc urgent: nisi per exinanitionem facta sit παθητὸς Deitas Christi, Nos nequaquam Deo reconciliatos esse per mortem Filii Dei, sed per mortem hominis in eum finem assumti à Filio Dei. Atqui contra Scripturas disputant, quae Deitatem Christi patientis advocant, non ad passionem ex infirmitate, sed ad sustentationem naturae patientis, & ut vincere atque eluctari posset atque se ipse ex morte in vitam asserere, 2. Cor. 13. 4. cum Esai. 63. 5. Eodem digito Dei, quo ejecerat daemonia, etiam in morta sua triumphans illum, qui habebat mortis imperium, & se ipse fortiorem demonstrans forti illo armato, Matth. 12. 28. Luc. 11. 20. cum Hebr. 2. 15. & Act. 2. 24.

15. Apotelesma ergo Redemtionis nostrae non constat sola pas-

passione ex infirmitate, sed etiam gloriosa perpessionum victoria: cui intercessit quidem, reconciliatio per sanguinem Filii Dei, sed qui non alio pacto est, vel esse potuit filii Dei, quam per Unionem ἀσύγχυτον Hypostaticam naturæ humanæ cum divina: propter quam Unionem tamen per Communicationem idiomatum vere dicitur non Deitatis quidem, sed Dei Filii proprius sanguis, Act. 20. 28. atque eo nomine dicitur τίμιον αἷμα. preciosus sanguis, 1. Pet. 1. 19. cum extra Unionem illam sanguis meri hominis nullius foret precii ad Deum conciliandum, Psal. 49. 8. 9.

DISPUTATIO VIII.

De Origine Carnis Christi ex Matre.

1. VEniendum ad Anabaptisticæ Theologiæ πρῶτον ψεῦδος, de Origine Carnis Christi, quam Orthodoxi Christo asserunt per naturalem carnis & sanguinis ex Adamo primo, per matrem Mariam virginem, participationem, & cognationem eo pacto remotam cum universo genere humano: propinquam autem cum Judæis: quam universim complectitur passim in Euangelio frequentata appellatio Filii hominis.

2. Quia hanc Filii hominis appellationem vident Anabaptistæ officere suæ hæresi, qua humanam ex hominibus originem carnis Christi inficiantur; torquent adeo præfracte, ut si ipsos audimus, non uno temporis articulo Christus factus sit Homo, & Filius hominis: tuetur enim ex ipsis non nemo, fuisse Christum Filium hominis antequam Homo esset, Cuperus V. Art. §. 146.

3. Alius est, qui Christum affirmat factum Filium hominis, per Traditionem in mortem J. O. Art. 8. §. 94. Asseruerat §. 93. Filium hominis dictum, non quod ex hominibus homo sit, sed quod ex amore hominibus donatus sit. Altera. ille, sic ipse se interpretatur: Christum antequam factus est homo, genitum fuisse per fidem, atque eo pacto fuisse Filium hominum istorum, qui faciebant voluntatem Patris cœlestis. Manifesta nimis detorsione verborum Christi, Marc. 3. 33. 34. 35. quasi illic stabilita sola cum

 ho-

hominibus cognatione, causa regenerationis, omnem cum matre ipsa cognationem secundum carnem ejurarit.

4. Nos credimus Christum Filium hominis similem, cuivis Filio hominis, Apoc. 14. 14. adeoque illa notione dictum Filium hominis, qua Marc. 3. 28. & Eph. 3. 5. dicuntur Filii hominum, homines, qui ex hominibus habent carnis suæ originem. Quod porro confirmamus, illis Scripturæ testimoniis, quæ Christo afferunt originem carnis & immediatam ex Matre Virgine, & mediatam ex Patribus.

5. Originem Carnis Christi immediatam ex Matre Virgine testantur Scripturæ loca, quæ docent Christum esse Semen mulieris, Gen. 3. 15. Factum γενόμενον ex muliere, Gal. 4. 4. Ex ea genitum & natum, γεννώμενον, Luc. 1. 35. ut fuerit vere καρπὸς τῆς κοιλίας Fructus ventris Mariæ, ibid. 42. quæ certe non sunt obscuritate aliqua involuta, per quam fiant δυσνόητα, sed plana & aperta, ut luce sua discutiant tenebras, quas hic offundunt Mennonitæ oggannientes de Spiritualis mulieris Spirituali semine; de Seminis foris illati à Spiritu S. conceptione in corpore Virginis per Fidem: urgentes hic etiam vocem vernaculam Ontfangen/ propter quam scilicet Concipere est Accipere aliunde

6. Jugulant quoque suam ipsi evasionem de Maria matre Christi Spirituali per Fidem; quando illud Beata, quæ credidit, Luc. 1. 45. quod Christus ipse secernit à sui in utero Mariæ gestatione, Luc. 11. 27. 28. ad illam in utero gestationem advocant, & cum illa miscent.

7. Quod autem universim negant omne Semen mulieris, & ἀφιλόσοφον est, contra Medicorum experientiam, & contradicit Scripturæ, quæ Saram divina benedictione fœcundatam asserit accepisse δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος, vim ad dejectionem seminis, Hebr. 11. 11.

8. Quod porro urgent Christi conceptionem sanctam esse non potuisse, ex Matris carne peccatrice; apud ipsos quidem responsione non eget: quando quidem Pelagiana hæresi negant nasci infantes cum vera peccati originis hæreditate: secatur autem nodus per Fidem operationis arcanæ Spiritus S. quæ intercessit, ut factum esset τὸ γεννώμενον quod ex Maria nasceretur, Luc. 1. 35. Quam nos,

nos, salvo aliorum judicio, definiendam censemus, nova creatione animæ Christi perfecte sanctæ, per quam ipse factus est caput novæ creaturæ, Rom. 13. 14. Gal. 27. Col. 3. 10. Eph. 4. 24.

9. Loca, quæ detorquent pro fructu ventris Mariæ, ejusque vera conceptione obtrudunt, carnem extra uterum Virginis formatam, & foris illatam atque inditam operatione Spiritus S. sunt illa, quæ docent Christum superne è cœlo venisse, Joh. 3. 31. 8. 23. Eph. 4. 9. 10. exivisse à Patre, Joh. 10. 27. 28. Esse Panem illum, qui de cœlo descendit: & Dominum è cœlo, Joh. 6. & 1. Cor. 15. 47. De quibus respondemus, Christi adventum è cœlis, & descensum, non notare originem cœlestem carnis Christi, sed tantum Personæ divinæ exinanitionem, qua suppressis majestatis cælestis radiis, in terra in utero Virginis carnem nostram assumsit.

10. Ad locum. 1. Cor. 15. 47. peculiariter respondemus: Quamvis Antithesis illa, Primus homo è terra terrenus, aliquo schemate videri possit flagitare aliam, quam terrenam originem carnis Christi, tamen falli & fallere Anabaptistas Quia ex collatione verborum illorum Gen. 3. 19. Pulvis es & in pulverem reverteris, & ex iis quæ, antecesserunt de Seminatione corporis mortui in terra vers. 42. 43. 44. apparet esse in Antithesi crypsin, qua reticetur, quod maxime urgetur hoc nimirum τὸ ἀσθενὲς Adami ex terra terreni, post ingressam cum peccato maledictionem, quod ipsi revertendum sit in Terram, ex qua factus est: neque ipse à morte & corruptione possit vindicare, & supra primam animalis vitæ conditionem assurgere, quæ caduca & tandem dissolvenda est: Christus contra, ut Dominus ipse è cœlo, possit etiam carni suæ supra terrenam ejus originem, & vitam animalem, præstare vitam immortalem à cœlis.

11. Pro vera autem & in Scripturis determinata origine Carnis Christi ex carne matris; Anabaptistæ quid definiant, nesciunt, unde, ubi, aut quando originem suam acceperit Caro Christi: An in Cœlo, An extra Cœlum. Pronunciant autem alii cum Mennone, Genitam à Patre ex Patris substantia; & crassius, & Semine sui corporis Menno Apol. cont. Micron. fol. 94. 95. Alii ex semine Verbi æterni, Alii ex Spiritu S.

12. Isthac discordia concordi negant cuncti Mennonitæ, Christum

ſtum eſſe verum Mariæ Filium, aut Mariam Chriſti matrem: Et ſunt, qui cùm hæreſi illa (quam refutavimus Diſp. III.) De Dei tantum in cœlis Præſentia eſſentiali, aſſerunt Chriſtum habuiſſe ſecundum carnem ſuam Patrem in cœlis: ſed in terris fuiſſe ſine Patre & ſine Matre.

13. Cuncti illi Chriſto ipſi non tantum contradicunt, qui paſſim ſe dixit Filium hominis, ſed & Scripturæ Euangelicæ, quæ Virginem paſſim vocat Matrem Chriſti, Matth. 1. & 2. &c. Luc. 1. 43. & cap. 2. & Joh. 2. & 10. Act. 1. 14.

COROLLARIA.

AN *quia Ieſus ex Maria jam Ioſepho maritata re id eſt deſponſata, operatione Spiritus S. genitus eſt: Ieſus ad Ioſephum pertinuerit, non aliter, quam ipſa mater jure matrimonii*, ut quemadmodum Maria vera uxor, ita Jeſus eſſet verus filius Joſephi. Affirmat *Epiſcopius* Dictatis ἀνεκδότοις *in Matthæi cap.* 1. 16. 17.

Nos negamus: & demonſtrabimus diſputatione ſequenti, Quamvis Origo Carnis Chriſti ex Matre ſalva ſit; tamen perimi Originem carnis Chriſti ex Patribus: per Hypotheſes, quibus Affirmatio nixa eſt, ſunt autem iſtæ; *Venter Mariæ & fructus ejus Ioſephi, erat etiam, ſi is nulla ejus opera exiſtat: Deo enim licet gravidare uxorem mariti cujuſlibet pro arbitrio: cujus proinde filium tanquam Dei donum maritus pro ſuo habere debet.*

II. Blaſphema eſt πρόφασις Pontificiæ Mariolatriæ. Mariam habere in Filium Jeſum jus Matris, quo poſſit ipſi jam in cœlis imperare.

Proſa beatæ Mariæ in Communi ſanctorum, ad calcem Miſſalis Pariſienſis 1520. *in* 8. *fol.* 75.

O Felix Puerpera, noſtra pians ſcelera, Jure Matris imperia Redemptori.

Iacobus de Veragine in Mariali Sermone 17. *Edit. Pariſ.* 1503. *fol.* 10.

Quia igitur eſt Mater Imperatoris cœleſtis, ideo ſuper ipſum maternæ auctoritatis imperium habet, & poteſt ſibi, tanquam Mater Filio, imperare.

III.

III. Injurius in Christum Mediatorem & Idololatricus est Sermo *Barnardi* iste. Per unum virum, & mulierem unam omnia restaurantur. Sufficere poterat Christus, sed nobis bonum non erat esse hominem solum: congruum magis, ut adesset nostræ reparationi sexus uterque. Homo Christus Jesus Deus noster ignis consumens est: Quidni vereatur peccator accedere, ne quemadmodum fluit cera à facie ignis, sic pareat ipse à facie Dei? Opus est Mediatore ad Mediatorem istum: nec alter nobis utilior, quam Maria. Quid ad Mariam accedens trepidet humanam fragilitas? age gratias ei qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione providit, in qua nihil possit esse suspectum. *Operum Bernadi Tomo I. Edit. Hervagianæ Basil.* 1552. *pag.* 309. & 310.

DISPUTATIO IX.

De Origine Carnis Christi ex Patribus.

1. Confirmant Orthodoxi veram humanam originem carnis Christi, solide, ex Genealogia Christi, & ad Abrahamum deducta, à Matthæo cap. 1. & ad Adamum usque à Luca cap. 3. Quæ demonstratio in præsens asserenda & vindicanda est à Mennonis & Mennonitarum exceptionibus.

2. Mennonis exceptio in *Confess. contra I. à Lasco* ista est: texuisse Euangelistas Genealogiam Christi ex Patribus, *Non causa carnis, sed causa regenerationis.* Atqui hoc nullo schemate dici potest de Luca, qui patres omnes & ex illis Christum censet in primo Adamo, ut capite & stirpe: Cum in causa regenerationis omnes debuerint censeri in Christo secundo Adamo, ut capite & stirpe illius πατριᾶς seu cognationis, quæ nominatur in cœlis & in terra, Eph. 3. 15.

3. Neque Matthæus dici potest genealogiam Christi texuisse causa regenerationis; quamvis initio facto ab Abrahamo Pater credentium: quia in Filiis Abrahæ, & Patribus, quibus est Christus, recensetur à Matthæo 1. Roboam impius, 2. Chron. 12. 2.

Achaz impius, 2. Regi 16. 2. Chron. 28. Esai. 7. 3. Amon impius, 2. Reg. 21. 20. 4. 50. Jakim & Jechonia impii, 2. Reg. 24.

4. Neque negandum Christum secundum carnem ortum ex Patribus etiam impiis; cum affirmet Scriptura habuisse etiam fratres, qui in ipsum non crediderunt, qui consequenter fratres dicti, non causa regenerationis, sed causa carnis, Joh. 7. 5.

5. Est autem illi, de causâ non carnis, sed regenerationis, contexta genealogia Christi ex Patribus, exceptioni, contraria affirmatio Scripturæ, quæ dictat ex Patribus Christum esse τὸ κατὰ σάρκα secundum carnem, Rom. 2. 5. Excitatumque ex fructu lumborum Davidis τὸ κατὰ σάρκα, Act. 2. 30. Factum ex semine Davidis τὸ κατὰ σάρκα. Rom. 1. 3.

6. Non potest non causa carnis saltem hoc fieri, quod Christus singulariter dicatur ortus ex una, non ex aliis tribubus Israelis: est enim, inquit Apostolus, è tribu Juda exortum esse Dominum nostrum: cujus tribus respectu nihil de Sacerdotio loquutus est Moses, Hebr. 7. 14.

7. Neq; illud negligendum, quod Judæi infideles à gratiâ rejecti, & rejecti à Christo, in causa regenerationis tamen dicunturrami naturales κατὰ φύσιν, causa carnis, in arbore naturalis cognationis: præ Gentibus aliis etiam jam Christo per fidem insitis: ut hæ dicantur rami παρὰ φύσιν præter naturam, Rom. 11. 12.--- 24.

8. Majoris momenti est Mennonitarum excecatio altera: *Omnes, qui satagunt demonstrare, quod ex Patribus originem carnis sumpserit Christus, hoc facere contra id, quod super hac re ab Euangelistis scriptum est: quandoquidem Christus non est ex Iosepho, quem proximum Christi patrem nominant in Genealogia: ex quo consequens est, neque ex aliis Patribus Christum descendisse, Caperus Art. V. §.* 198. Respondemus: saltem Lucam, Mariæ matris Christi genealogiam texuisse.

9. Confirmat nostram assertionem duplex in Genealogia ista indicium, 1. interjecta parenthesis illa, qua Lucas notat Josephum putativum tantum Christi Patrem fuisse, Luc. 3. 23. ad quam recte docuit *Clar. Fr. Gomarus ὁ μακαρίτης*, pertinere integrum illud tmema, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσήφ, hoc Christum (ut existimabatur, seu opinione vulgi, filium Josephi) fuisse revera Heli

filium

filium, hoc est, ex Maria filia nepotem: Quod monetur propter alteram apud Matthæum genealogiam ipsius Josephi, in qua Christus censetur legalis per Josephum nepos Jacobi, Matth. 1. 16.

10. 2. Alterum indicium est, deductio genealogiæ usque ad primum Adamum; qua deductione opus fuit, demonstraretur Christus esse illud primæ mulieri promissum verum semen mulieris.

11. Quamvis autem apud Matthæum genealogia descendat naturaliter ad Josephum, non Mariam, tangit tamen etiam Mariæ, & Christi per Mariam, cum ipso Josepho, cognationem secundum carnem, non in solo Davide, sed etiam in Zorobabele & Salathiele, Matth. 1. 12. cum Luc. 3. 27. Et flagitabat cognationem Mariæ & Josephi in domo & familia Davidis Lex, Num. 36. 8. qua tenebatur unusquisque in sua familia uxorem ducere.

12. Anti-Christiano Anabaptistarum errori de Origine carnis Christi hic velificantur, qui cum *Spalatensi lib. 6. de Rep. Eccles. cap* 1. existimant, *convinci non posse Mariam Dei param pertinuisse ad domum & familiam David, & ex tribu Iuda ortam esse, sed tantum maritum ejus Iosephum: ac per solum illum Patrem Legalem Christum civiliter & tribum Iuda sortitum eße & stirpem David, Euangelistas itaque Matthæum & Lucam generationem Christo per Ioseph totam absolviße, ut qui fuerit verus & proprius Christi pater, quamvis Legalis, non naturalis:* refelluntur ista ex locis indicatis Thes. 5. 6. 7. quæ veram flagitant ex patribus, nominatim Davide, originem carnis Christi; quæ ex hypothesi, nulla erit.

13. Nec minus ex Patribus originem carnis Christi, in tribu Juda & Domo Davidica perimit, sententia *Episcopii ἀνεκδότῳ in Dictatis in Matthæum*; qua vult *per legem & jus matrimonii, quo vir & uxor una caro & unum corpus censentur; & ratione communi, quia venter & uterus uxoris, venter & uterus mariti est,* (quomodo putat *filios dici fructus ventris & uteri patris*) *fructum ventris Mariæ Christum, quamvis illa non fuerit ex tribu Iuda, tamen necessario cedere marito Mariæ Iosepho, & per Iosephum vindicari tribui Iuda.*

14. Existimamus perperam dari istas Josepho vindicias, per legem & jus matrimonii, & rationem illam communem, in fructum illum ventris Mariæ miraculosum, cujus reverentia à matri-

monii illa consummatione, qua vir & uxor fiunt caro una & corpus unum, Josephus abstinuit: Neque sine miraculi offuscatione concedi videtur hic jus patris veri nominis, Josepho & majoribus Josephi quæsitum, in Filium uxoris virginis; ubi nullum ejusmodi jus patris veri nominis statur acquiri marito, in Filium uxoris viduæ, quamvis posthumum.

15. Absque istis Paradoxis, rectius solvitur scrupulus, qui movetur, quod Elisabet mater Johannis Baptistæ, Luc. 1. 5. dicitur fuisse ex filiabus Aaron, atque eadem Mariæ matris Christi *συγγενὴς* v. 36. hac responsione; Quod fuerit Elisabet, ex Patre quidem Sacerdote, sed ex matre è tribu Juda & domo Davidis, consanguinea Mariæ; quia ex tribu Juda Sacerdotes, libere ex aliis etiam tribubus uxores ducebant, non adstrictis Sacerdotum conjugiis ad legem illam indicatam, Thess. 11.

16. Respondendum quoque ad Problema illud de Genealogiæ Christi stirpe prima Adamo primo: An dici possit *Christus fuisse in lumbis Adami*, nec tamen peccasse in lumbis Adami: Respondemus autem, antecedens negari non posse, quin imprudenter negetur vera origo carnis Christi ex Patribus: Non tamen inde consequens esse Christum in lumbis Adami peccasse; magis quam consequens est, in objecto benedictionis Melchisedeci comprehensum fuisse Christum, non minus, quam Levi & fratres ejus ex eo, quod secundum carnem Christus una cum Levi & fratribus ejus fuit in lumbis Abrahami, oriturus ex Juda fratre Levi, Heb. 7. 6.

17. Debuisse autem & voluisse Christum fieri secundum carnem naturali propinqua cognatione ex tribu Juda, confirmat illa Christi affirmatio: *Salus ex Iudæis est, Ioh.* 4. 22.

18. Interim debuisse quoque & voluisse communissima atque universali cognatione totius generis humani, trahere originem ex uno Adamo primo, docet Apostolus *Heb.* 2. 11. *Et qui sanctificantur ex uno sunt omnes, quam ob causam non erubescit fratres ipsos vocare.*

19. Quid sit illud *ex Vno*, explicatur versu 14. Scilicet sicut pueri, quos dedit ipsi Deus, participes sunt inter se carnis & sanguinis, ipse quoque similiter eorundem scil. carnis & sanguis, factus est particeps: Non ergo *ex uno Deo* voluit dictum Apostolus, quæ est *Mennonis* glossa, sed *ex uno sanguine*, ex quo Deus condidit omne genus humanum, Act. 17. 26. Di-

DISPUTATIO X.

DE

Vnione Hypostatica duarum naturarum in Christo.

MEnnonitæ auctores *Confessionis Faukelio opposita pag.* 100. Profitentur cum æqui vocatione, *Quod Christus in una Persona sit Verus Deus & Verus homo*, Inficiantur enim Duarum Naturarum in Christo Unionem hypostaticam istius Confessionis socii, qui affirmant, *Nos jacturam fecisse veræ cognitionis de incarnatione Servatoris Iesu Christi, vel nunquam illam habuisse: & in sententia nostra palliari prætextibus Confessionem de duobus in Christo filiis.* I. O. *Art.* 4. §. 12. 13.

2. Revera ipsi prætextibus agunt, quando distinguunt *Divinam & Humanam in Christo naturam*, *I. O. Art.* 4. §. 19. 20. Interim *negantes vocem Natura Christo expresse in Scriptura tribui*, ut arrodant Confessionem Orthodoxam de duabus in Christo naturis, J. O. Art. 4. §. 20.

3. Affirmamus autem omnino expressam in Scriptura vocem Naturæ, & quidem, ut per illam Christo vindicatur & vera Deitas, & vera Humanitas. Primo enim ipsorum Mennonitarum Confessione Phrasi illa, quæ est Gal. 4. 8. Christus est φύσει Θεὸς Natura Deus. Voce autem & Phrasi ista significari Deitatis essentiam æternam, confirmavimus Disp. 1. *vide I. O. Art.* 4. §. 19. Deinde Vox naturæ Originem carnis Christi tangit, neque ad aliud quid torqueri se patitur, Rom. 11. 21.----24. *vide disp.* 9. *Thes.* 7.

4. Minime autem in Christo Filios duos credimus, sed naturas duas unius Filii, à quarum altera Filius Dei, ab altera Filius hominis denominatur idem Christus. Atque hic jure damnata est à Patribus hæresis *Nestorii.*

5. Monstrosa est Mennonitarum hypothesis, *Christum à Patribus genitum, bis à Patre processisse*: Esse tamen in Christo *unicam tantùm essentiam unicam vitam*: Ex isthac enim hypothesi coaluit monstrose in Christi incarnatione fœtus gemellus, essentiâ & vitâ prioris exstincta, quando cæpit essentia vita alterius. Atque sic bis vivere desiit Christus, non tantum, quando in cruce mortuus est; sed etiam, quando caro factus est. Apage idolum istud Mennoniticum, bis mortuum.

 6.

6. Nos unionem hypostaticam credimus naturarum duarum in Persona una: & ex ea Naturarum κοινωνίαν seu communionem, per quam commune est utriusque naturæ in functionibus Officiorum, & unum ἀποτέλεσμα seu opus perfectum Θεανδρικόν, quia operatur Θεάνθρωπος, qui & Deus ipse est ab æterno vivens, & Homo, qui humanæ vitæ cum natura humana initium habuit in tempore, & à mortuis, revixit.

7. Naturarum autem illam κοινωνίαν cum antiquitate Orthodoxa credimus ἀσύγχυτον, contra veteres hæreticos Eutychen & Monophysitas, Monotheletas, Acephalos, & hodiernos Anabaptistas Mennonitas, nec non Swenfeldium, & Ubiquitarios. Ut in una Christi Persona sit absque confusione naturarum aut proprietatum, vel transfusione attributorum divinorum in carnem seu naturam humanam, ἄλλο καὶ ἄλλο aliud atque aliud: quod paulo fusius confirmandum.

9. De alia quidem atque alia natura probatio evidens est ex Thesi 111. De alia atq; alia voluntate, (supposita Voluntatis divinæ Patris & Filii unitate & identitate) demonstratio manifesta est ex Joh. 6. 38. & Luc. 22. 42. Matth. 26. 39. Marc. 14. 36.

9. Aliam atque aliam Scientiam, (supposita divina Filii Omniscientia) demonstrat, quod dicitur Christus profecisse Sapientia, Luc. 2. 52. item nescivisse diem ultimi judicii, Marc. 13. 32. Ista enim vera esse nequeunt, si communicata fuit carni Christi Divina sapientia & Omniscientia infinita & independens ab institutione aut testimonio alterius, Joh. 2. 24. 25.

10. Aliam atque aliam Præsentiam in cœlo & in terris (supposita Divina Omnipræsentia per Immensitatem) demonstrant loca illa, quæ sic docent, veram ex sepulcro resurrectionem, ut à resurrectione non fuerit amplius in sepulcro, Marc. 16. 6. & veram in cœlos ascensionem, per quam non est jam in terra. Si esset in terra ne Sacerdos quidem esset, Hebr. 8. 4.

11. Aliam atque aliam Potentiam & robur demonstrant (supposita divina Omnipotentia qua potest sibi subjicere omnia, Phil. 3. 21. (& qua, ut unum cum Patre non potest subjici Patri) Infirmitas ex qua crucifixus est, 2. Cor. 13. 4. Tristitia vehemens &

ἀδη-

ἀδημονία, Matth. 26. 27. Marc. 14. 33. propter quam visus est ei Angelus è cœlo ἐνισχύων αὐτὸν corroborans ipsum, Luc. 22. 43. Et ante illum extremum ἀγῶνα, in corpore fames, Matth. 4. 2. Luc. 4. 2. sitis ex lassitudine, Joh. 4. 6. & 19. 28. Lacrymæ, Luc. 19. 41. Joh. 15. 35. Heb. 5. 7. sudor sanguinis, Luc. 22. 44.

12. In ipsa autem glorificatione cœlesti, quamvis mutaris & abolitis infirmitatibus illis: tamen etiamnum manet ἄλλο καὶ ἄλλο sine proprietatum naturalium & essentialium carnis Christi abolitione: quod demonstrat Caro etiam post resurrectionem visibilis & palpabilis, Luc. 24. 39. Joh. 20. 27. 1. Joh. 1. 2. & visibilis in carne Christi, ut ascensio in cœlum, sic adventus ad judicium, Act. 1. 9. 10. 11.

13. Similiter etiam post extremum judicium aliam in Christo à forma Dei, formam servi mansuram in æternum demonstrat, quod ipse Filius subjicietur ei, qui subjecit ipsi omnia, ut Deus sit omnia in omnibus, 1. Cor. 15. 28. Nulla enim est aut esse potest in forma Dei subjectio naturæ Omnipotentis sub Omnipotente.

14. In Officiorum Christi Incarnati Functionibus & Actionibus adhibita in Scripturis denominatio Hominis aut Filii hominis, consignificat cum veritate humanæ naturæ formam servi ad functionem officiorum assumptam. Verum denominatio Filii Dei, nullam habet significationem officii, aut muneris mandati: sed adhibuetur illa emphasi, quam notavimus Disput. VI. Thesi, 19. ex Heb. 5. 8. q. d. καίπερ ὢν υἱός, quamvis esset Filius; ut intelligatur Gratia Christi, qua se exinanivit libere ad Officiorum functiones, ipse Filius Patri æqualis hæres omnium.

15. Ad Officiorum autem Christi functionem publicam cum auctoritate, præstitutus temporis & ætatis Christi articulus, annus circiter tricesimus, Luc. 3. 23. Quamvis exspectarit ἀκμὴν etiam humanæ sapientiæ Christi, successivo ejus incremento, Luc. 2. 52. Tamen per Unionem hypostaticam Persona divina, naturam humanam assumptam imbuit illa dignitate & axiomate: ut etiam infans salutandus fuerit & adorandus Magister & Rex ac Sacerdos summus, ipso Messiæ & Cristi nomine, utpote ad Officiorum istorum functionem conceptus & natus, Johan. 18. 37. Matt. 2. 2.

16.

16. Propter duarum naturarum Unionem hypostaticam Christus, in Muneris Mediatorii functionibus idem est Salutis & bonorum, quæ per ipsum obtinemus, & causa ministra atque instrumentalis, per quam credimus in Deum aut Deum colimus atque adoramus: & primum efficiens, seu primus & supremus auctor omnis boni & salutis, ipse colendus atque adorandus.

17. In officio Prophetico, Christus idem erat Verbi prædicati nec non & miraculorum, Minister & Auctor: ut Minister Verbi & miraculorum, adstrictus ad Legem Scriptam πιςὸς, Joh. 5. 31. Apoc. 1. 5. & 3. 14. Ut ipse Verbi auctor ἀυτόπιςος, Joh. 8. 14. cum 1. Joh. 5. 7.

18. Id sacerdotum functione, quando Immolatus est, ipse Sacerdos offerens & idem victima oblata, Heb. 9. 14. 26. Intercessione autem jam fungens; idem qui per humanæ commiserationis viscera orat pro nobis Patrem; & qui adoratur, & invocatur, ut bonorum, quæ per ipsum postulamus, Collator à Patre per Spiritum S. Heb. 4. 14. 15. 16. qui in se ipse & humanam naturam ad orandum pro nobis excita revelatione divina nostrarum necessitatum: & efficaciam exauditionis præstat, divina omnipotentia.

19. Regnum Christi, quod Essentiale vocant Theologi, quod commune habet cum Patre & Spiritu S. & Regnum Christi Personale quod vocant Mediatorium; si Majestas Regni spectetur: non est in Christo aliud atque aliud Majestatis fastigium; sed est unica illa divina Potentiæ & Potestatis omnis plenitudo, qua sibi potest subjicere omnia, Matt. 28. 18. Phil. 2. 9. 10. 11. & 3. 21. cum Rom. 14. 11. & Esai. 45. 32.

20. Regnum Christi Mediatorium Personale, distinguit in Regno communi Patris & Spiritus S. in Gratiæ salutiferæ dispensatione efficaci divina, ab efficacitate operationis, Personale jus illud filio Dei quæsitum, quo communis etiam gubernatio rerum omnium ordinatur ad Ecclesiæ saltem, 1. Cor. 3. 21. 22. 23. Rom. 8. 28. cum Eph. 1. 22. 23. & Heb. 1. 14. Et notat Regnum Christi à Sacerdotio indivulsum, usque ad finem sæculi.

DISPU-

DISPUTATIO XI.

De Syncretismo Anabaptistarum circa Originem Carnis Christi.

Convicti Anabaptistarum Doctores de Theologiæ suæ gangræna, hactenus detecta, cum Antidoto sanorum sermonum Dei, in Controversia de Origine Carnis Christi: cum de Palinodia cogitandum esset, quam urgere debuissent, qui ex ipsis saniores sunt: Moliti sunt Syncretismum, quinque Articulorum Synodo Amsterodami celebrata, circa annum 1615. Articulus primus iste est.

Non interesse ad Salutem aut Damnationem notitiam Originis Carnis Christi; verum de ea sufficere ad salutem, Confessionem simplicem, secundum Confessiones fidelium nobis propositas in S. Scriptura: & amice ac Christiane tolerandos, qui vel sublimius vel humilius quid super illa re sentiunt. Auctor istius syncretismi olim *Socinus contra Palæologum part. 1. c. 1. pag. 2.* Fautores ex Remonstrantibus, *Poppius Augusta Porta pag. 348. item* 383. 384. *Episcopius in Dictatis* ἀνεκδότοις *in 1. Ioh. 4. 2. 3. Si quis,* inquit *Episcopius. I. Christum esse hominem natum confiteretur, interim modum nativitatis ejus nesciret, & non traderet, aut in eo erraret, non ideo statim ejus doctrina tanquam non divina rejicienda est: & mox. Idem etiam judicium esto de Divinitatis Christi opinione, & de ipsius humanæ naturæ cum divina Unione Personali.*

Nos Syncretismum illum & Mutuam Tolerantiam asserimus esse contra Scripturæ oracula.

1. Verbis Christi Joh. 17. 3. *Hæc est Vita æterna* Cognitionem Jesu Christi à Patre missi, necessariam statui ad salutem, nemo est qui inficiari possit. Missi autem Christi Jesu cognitio nulla est secundum Scripturas, nisi cognoscatur, missus in similitudinem carnis peccati, & factus ex muliere, Rom. 8. 1. Gal. 4. 4.

2. Ratio quam contra urget *Episcopius. Quia cognitio modi nativitatis Christi neque finis est, neque medium, quo quis ad finem videlicet mandatorum ejus observationem adducitur. Potest enim,* inquit, *quis verè Deum colere & Christo obedire, licet hujus rei ignarus sit, imo perperam in ea sentiat:* Ratio inquam ista refellitur, affirmatione Apostoli ista: Sine controversia magnum est Pietatis mysterium, Deus manife-

ſtatus eſt in Carne, 1. *Tim.* 3. 16.

3. Ad damnationem autem intereſſe hic Heterodoxiam; conteſtatio manifeſta eſt Joh. Apoſt. *Quicunque Spiritus non confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo non eſt, ſed hic eſt Spiritus ille Anti-Chriſti,* 1. *Ioh.* 4. 3. vel, ſi lubet ſequi Vulgatam Latinam lectionem, *Omnis Spiritus, qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt*; quia olim in antiquis Græcis exemplaribus lectum ſic tradit *Socrates Hiſtoriæ Eccleſ. lib.* 7. *cap.* 31. ὅτι πᾶν πνεῦμα ὁ λύει τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἔστι. Ex qua lectione Veteres Unionem Perſonalem aſſerebant contra *Neſtorium*, illamque alteratam ipſi imputabant.

4. Quod eodem loco addit *Socrates Neſtorium illum hominem imperitum fuiſſe*, arripit *Epiſcopius*, inquiens, *Quod ut credam facile adducor, eo quod locum hunc (ſi verum eſt quod dicitur) ſibi obſtare putabat: cum Solvere Ieſum nihil aliud hoc loco eſſet, quam non confiteri, negare Chriſtum: An non Solvere Moſem eſt negare Moſem eumque rejicere? &c.* Non facilè adducor, ut credam Epiſcopium imperitum: imperitè tamen videtur illam facere Scripturæ phraſin *Solvere Moſem*: quæ nuſquam exſtat. Exſtat tantum *Solvere legem Moſis, Ioh.* 7. 23.

5. In recepta autem Lectione Græcorum exemplarium: Benè habet quod *Episcopius Participium* ἐληλυθότα *non diffitetur accipi poſſe pro Infinitivo Veniſſe*, collatione loci 1. Joh. 3. 17. *& nullus dubitet etiam* ἐν *pro* εἰς *accipi nonnunquam, & neceßario ſic accipi Ioh.* 5. 4. Quod etiam profiteatur *ſe credere Chriſtum naturam vere humanam eandem nobiſcum ſpecie habuiſſe*, nec non *credere æternam Chriſti praexiſtentiam, & ipſius divinæ cum humana Vnionem perſonalem.* Cui bono ergo cenſet *Confeſſionem iſtam Chriſtum in carnem vel in carne veniße hoc loco intelligi non poſſe?* Cui bono dictavit iſta? *Interim tamen ſubtilitatem illorum non approbo, qui ex Verbo venire Naturæ Chriſti divinæ praexiſtentiam: & proinde ex Venire in carnem. Naturæ ipſius divinæ cum humana unionem Perſonalem concludunt, cum nec in textu diſerte dicatur Chriſtum veniſſe in carnem: nec, ſi diceretur, probari hinc illud poßet:* & mox. *Deinde ſi quid ex hoc loco concludi poſſit, ad ſummum erit ipſius Chriſti praexiſtentia: (ut hanc etiam Arius fatebatur, qui ſtatuebat Chriſtum omnium creaturarum primam creaturam fuiſſe.)* Siccine tolerabilior ipſi Arianæ hæreſios ex loco Scripturæ demonſtratio, quam Fidei etiam ſuæ confirmatio? Næ ille veritatem

amare

amare minime videtur, qui ex veris præmiſſis falſum potius, quam verum cenſet concludendum.

5. Munienda nobis Fidei Orthodoxæ cum Veritate Neceſſitas, Rationibus ex Scriptura deductis: quarum prima eſto: connexio neceſſaria Veritatis de Origine Carnis Chriſti ex muliere, cum Fundamento Euangelii de Gratia Chriſti Salvifica: quod eſt, Chriſti ut Sponſoris noſtri pro nobis ſubſtitutio, qua factus eſt ſub Lege: Quam connexionem neceſſariam dictat Paulus *Gal.* 4. 4. *Factum ex muliere, Factum ſub Lege.* Eſſe autem hoc Fundamentum Gratiæ Chriſti Salvificæ & verba ſequentia demonſtrant verſ. 5. Ut eos, qui ſub Lege erant, redimeret, ut adoptionem acciperemus: & locus illuſtris, 2. Cor. 8. 9. Ubi Cognitionem Gratiæ Chriſti, Paulus definit Cognitione non exaltationis, ſed exinanitionis Chriſti, quâ propter nos pauper factus eſt cum eſſet dives. *Vide diſput. Selectam noſtram III.*

6. Altera demonſtratio ex Scriptura eſt. Quia neceſſaria eſt fuga Idololatriæ, & excluduntur Idololatræ ab hereditate regni cœlorum, 1. Cor. 6. 10. 1. Joh. 5. 21. Idololatriam autem committunt, qui juxta Creatorem creaturam adorant, & Gloriam Dei Carni tribuunt, ac religioſe colunt, quod non eſt natura Deus, Rom. 1. 23. 25. & Gal. 4. 8. cum Jere. 17. 5. Neque ab idololatria libera eſt illorum Adoratio, qui adorant, quod neſciunt, Joh. 4. 22. Neceſſaria ergo eſt, Cognitio Veræ Deitatis Chriſti diſtinctæ à Carne Chriſti, ut Templo, in quo Deitas habitat, & conſequenter cognitio Unionis Hypoſtaticæ ἀσυγχύτως factæ, quando *Verbum Caro factum eſt*: Quia non poſſunt effugere Idololatriæ Categoriam, qui ipſam Carnem Chriſti adorant, vel ſolam vel juxta Deitatem: fingentes vel Chriſtum nudum hominem, vel Θεάνθρωπον, ſed etiam quâ parte homo eſt, ſub illo Formali, Quâ Mediator eſt Adorabilem & Adorandum: Sub quo Formali, ſola à nobis Deitas Chriſti & Deus Filius ὁμοούσιος Patri & Spiritui S. adoratur & colitur, cultu religioſo, *Vide Diſput. Selectam noſtram II.*

7. Vindicandus jam locus Apoſtoli qui Syncretiſmo prætexitur Auctore *Socino*: Eſt autem iſte, 2. Cor. 5. 16. *Quod ſi etiam novimus ſecundum carnem Chriſtum; nunc tamen non amplius novimus (ſecun-*

cundum carnem) Scilicet Cognitio originis carnis Christi si *Socinum*, *Anabaptistas*, & *Remonstrantes* audimus, *respicit Christi cognitionem secundum carnem, ejusque inquisitio propria carnalium Iudaeorum & eorum, qui eis similes sunt, censenda est*. Quod negamus ex verbis Pauli extorqueri posse.

8. Non est idem hoc loco κατὰ σάρκα secundum carnem, quod τὸ κατὰ σάρκα Act. 2. 30. Rom. 19. 5. neque est προσδιορισμὸς adjectus Christo, in enunciatione Apostoli; sed adjicitur nostrae cognitioni; atque illa dicitur κατὰ σάρκα congnitio Christi, quae constat carnali vel oculorum visione, vel consanguinitate, qua beatos se praedicaverunt, vel ab aliis praedicabantur, qui Christum incarnatum, maxime post resurrectionem viderant vel palpaverant: vel beatiores Gentibus exstimabantur Judaei, ut rami naturales. Cui gloriationi, ut temporariae & minime solidae, non autem cognitioni Fidei de Originis Christi nuncium mittit Apostolus. Commentarium itaque verum supeditant Loca Joh. 20. 2. 9, & 1. Pet. 1. 8. & 1. Cor. 9. 1. Gal. 2. 15. cum 2. Cor. 12. 2. & Phil. 3. 3.

9. Cognoscere ergo κατὰ σάρκα Christum: est Christum cognoscere σαρκικῶς Carnaliter, cognitio ejusmodi, quae si destituatur Salvifica cognitione Spirituali, per se vel oculos tantum exteriori inspectione, vel animum tantum temporaria & communi cum impiis gloriatione pascit & oblectat. Quomodo dici possunt etiam impii κατὰ σάρκα cognoscere, Deum aut Christum, qui in mysteriis quibuscunque spiritualibus, peccant haeresi illa, quam inter opera carnis recenset Apostolus Gal. 5. 20.

Pars

DISPUTATIO I.

De Spirituali natura Fæderis Dei in genere.

1. Viam muniemus prima hac Disputatione sequentibus, in quibus persequemur cum bono Deo Gangrænam Theologiæ Anabaptisticæ in doctrina de Fœdere Dei cum homine, primo Legali, deinde Euangelico: Hac disquisitione præmissa ad Fœderis Dei cum homine naturam in genere: possitne homo Deo conciliari Fœdere tali, quod minime sit Spirituale, sed tantùm hominem Animalem attingat, ac spem faciat vitæ tantum animalis beatæ.

2. Anabaptistarum Doctor *V. L.* libro cui titulus est *Defensio ex Scriptura divina*, approbatus à *Carolo van Mander*, 1588. asserit. *Ne quidem in Fœdere Dei cum Abrahamo Gen.* 17. *Spiritualiter accipiendum esse Mandatum Dei.* Item: *In universo negotio cultus exterioris, populi Iudaici, Circumcisione, Paschate, aliisque mandatis Caremonialibus; Deum non flagitasse ab ipsis quicquam præter exteriora illa, neq; verbo attigisse, cordis purificationem, vel quod conscientiam tangat: Quin minime licere mandatis istis connectere, spiritualem* Διάνοιαν. *Quidnam aliud* interrogat auctor, *tempore illo postulabatur à Sacerdotibus, quam bene conformatum corpus, & res externa? part.* 1. *pag.* 48. *& part.* 3. *pag.* 22. 23. 27.

3. Eadem *Defensione, parte* 3. *pag.* 22. 23. 24. statuit idem, istas de Fœderis Promissionibus hypotheses. *In Veteri Fœdere, nullam esse Promissionem rerum Spiritualium: Nec fas esse Promissiones interpretari de aliis rebus, quam temporalibus: quæ umbra tantum erant venturorum bonorum. Neque pœna in Veteri Fœdere comminationem, ita intelligendam esse, quasi Dominus Deus loquutus sit de non obtinenda hæreditate Regni Cœlorum.*

4. Differemus in sequentes Disputationes Examen Historicum Oeconomiæ Fœderis Veteris cum Abrahamo, & Abrahami posteris. Hoc in præsens agemus, ut liqueat, Contradictionem implicare Assertiones istas, cum Fœdere, quod Religionis causa Deus unquam cum homine pepigit, aut jam, aut olim à prima homis Creatione.

5. Primo quidem argumentamur ex loco Apostoli 1. Cor. 6. 17. Qui agglutinatur Domino unus Spiritus est, cum quo conjungimus alterum, Joh. 4. 24. Deus est Spiritus, & qui adorant eum, oportet ut in Spiritu ac veritate adorent: Ex quibus locis hæc efficitur demonstratio: Propter Essentiæ Dei æternæ & immutabilis naturam Spiritualem, esse hoc juris æterni & immutabilis apud Deum: ut qui non sunt ἄθεοι Dei expertes in mundo, Deo agglutinentur Fœderis Spiritualis vinculo, ad Deum spirituali adoratione colendum.

6. Alterum argumentum petimus ex Hominis ad Imaginem Dei Creatione: quæ ultra hominis ψυχικȣ̃ seu Animalis creationem, qua factus est Animal Rationale, dicit principia insita Supernaturalis spiritualis Θεογνωσίας & Θεωσεβείας seu Cognitionis & cultus Dei, quæ in lapsu amissa in Regeneratione restaurantur, Colos. 3. 10. Eph. 4. 14. Sine quibus, quamvis possit esse & sit in homine usus rationis, nulla tamen est in relatione ad Deum, qui Spiritus est infinite sanctus, λογικὴ, λατρεία seu cultus rationalis, Rom. 12. 1.

7. III. Speciatim autem de Mandatis Dei in lege Veteri, quæ νόμος ἐντολῆς σαρκικῆς vocatur seu Lex carnalis mandati, respecta corticis exterioris, & σωματικῆς γυμνασίας, corporalis exercitationis, Heb. 7. 16. sufficit vel unus Apostoli locus, Rom. 7. 14. Οἴδαμεν ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν. Novimus quod Lex Spiritualis sit. Hoc enim efficitur: fuisse præter ista rituum mandata carnalia, etiam in Veteri Fœdere, Legem Spiritualem, secundum quam Deus cultum & adorationem in Spiritu flagitavit, cum carnalis concupiscentiæ abnegatione.

8. Accedit nubes testimoniorum, quibus testatur Scriptura, nec ritus Veteres externos, nec quæ in illis occupabatur σωματικὴν γυμνασίαν corporis exercitationem seu fatigationem, unquam per se, absque fide & spirituali obedientia Fidei, Deo placuisse, 1. Sam. 15. 22. Psal. 50. 13. & 51. 18. Isaj. 1. 11. 14. Jere. 6. 20. & 7. 21. Amos. 5. 21. 22. Mich. 6. 6. 7. 8.

9. Ea propter Pietatem Corporali exercitationi Paulus contradistinguit: ut absque Pietate, illa ne quidem hujus Vitæ promis-

missiones aut jure merito, aut ex Fœdere sibi possit vindicare, 1. Tim. 4. 8. Adeoque ad Religionem, quacunque temporis Periodo institutam, & quibuscunque rituum mandatis vestitam, applicandum illud Apostoli, 1. Tim. 1. 5. Finis mandati est Charitas ex puro corde & conscientia bona, & fide non simulata.

10. IV. Alterum caput Fœderis quod attinet, videlicet Promissiones & Comminationes divinas: De Promissionibus quidem Mosaicis dicemus alio loco: Hic generatim asserimus Promissiones Fœderi divino convenientes, non posse esse vitæ præsentis, absque promissionibus vitæ futuræ: Et quidem principaliter & primo facere ad τὴν διαθήκην Promissionem vitæ futuræ gloriosæ æternæ in cœlis. Vitæ autem præsentis benedictiones tantum esse Fœderis principalis accessionem, τῆς διαθήκης προσθήκην, 1. Tim. 4. 1. Matt. 6. 33. Joh. 6. 27.

11. Consequenter Comminationes quoque divinæ in conventione Fœderis prima, Mortis appellatione adhibita conceptæ: complectuntur, & Vitæ animalis, ex animæ à corpore separatione privationem, significatione propria: & una sequuturam in morte privationem æternæ gloriæ ac lætitiæ cœlestis, cum sensu cruciatuum infernalium, quæ mors secunda dicitur, Apoc. 2. 11. 20. 6. 14. 21. 8. cum Matt. 10. 28.

12. Non esse itaque demum cum nova Euangelica Fœderis œconomia, novam Promissionem vitæ cœlestis æternæ, sed Antiquissimam in primo etiam ante lapsum Fœdere: non firmamus vel hoc uno argumento. Quia promissiones quotquot exstant Legales de danda operanti & imputanda ex debito mercede vitæ æternæ (exstant autem, Levit. 28. 5. Rom. 5. Eccl. 3. 12. Matt. 12. 16. Marc. 10. 17. Luc. 10. 15. Rom. 4. 4.) si non primo illo fœdere cum Adamo ante lapsum, datæ fuerunt, atque addictæ; nullum unquam Fœdus istis promissionibus sancitum est. Quandoquidē post lapsum non est data Lex, quę possit vivificare, Gal. 3. 21.

13. Ne ergo secundum promissiones illas Theologia Legalis, testimoniis illis concepta, statuatur esse Ens fictum ac semper olim & jam impossibile: necessario revocandæ sunt illæ ad Theologiam originalem Adamo ante lapsum re integra traditam & insitam super naturali revelatione; per Mosem autem, ex Veteri cum Ada-

mo fœdere operum, postliminio œconomice repetitam.

14. Historiam autem antiquissimæ ante lapsum promissionis de vita æterna cœlesti eruimus, ex mysterio Arboris vitæ in medio Paradisi, eique expresse attributa per loquutionem Sacramentalem, efficacia ad vitam æternam, Gen. 2. 9. cum. 3. 22.

15. Sacramentalem fuisse loquutionem, non Physicam, de viribus arbori insitis, ac consequenter revocandam ad Verbum supernaturaliter factum de Vita supernaturali cœlesti, demonstrat collatio locorum, Luc. 23. 43. & 2. Cor. 12. 2. 4. & Apoc. 2. 7. ex quibus discitur Rem significatam & adumbratam, atque Adamo, Legali conventione Fœderis promissam, sed qua ipse excidit suo lapsu: Fuisse illam quam Christus nobis quæsivit per Legis perfectam obedientiam? mansionem in Cœlo æternam, & beatam fruitionem vitæ cœlestis.

16. Quamvis sint, qui oscitanter hic existiment, factam fuisse Adamo *promissionem vitæ æternæ, non Spiritualis in cœlo degendæ, sed tantum Animalis in Paradiso degendæ*: minime tamen hæc arma abjicienda feliciter contra Anabaptistas & Socinianos disputaturis.

17. Quin ipsi illi refutantur sua illa hypothesi, quam accipimus lubentes: *Fœderalem quamcunque promissionem, quæ habet restipulationem officii, tantam esse, ut illam non possis imputare Amori illi, qui naturalis est proprietas in Deo: ex quo suapte natura inclinat ad remunerationem aliquam debiti à creatura officii, sed superabundanti, liberrime tantam compensationem decernenti supra exspectationem.*

18. Hinc argumentamur, necessaria consequentia perimi omnem Fœderis naturam, si tollitur promissio vitæ æternæ cœlestis. Quia altera vitæ Animalis æternæ in Paradiso degendæ promissione, nulla est liberalis compensatio obedientiæ Adami, supra exspectationem, & supra id quod Amori Dei ἀμεταμελήτῳ erga creaturam ἀμεταμελήτως ex hypothesi officio perseverantem, imputasset Adamus. *Vide Disput. nostram selectam III. De Christo Novo Legislatore, Thes. 9. 10. 11.*

DISP.

DISPUTATIO II.

De Creatione Hominis ad Dei Imaginem.

1. Fœdus Dei cum homine Spirituale, sancitum promissione vitæ spiritualis cœlestis, quale jam asseruimus superiori disputatione, demonstrat necessaria consequentia, originalem hominis Creationem ad Dei Imaginem: & demonstrationem confirmat à contrario Gangræna Theologiæ Anabaptisticæ ista, quod hic quoque apud ipsos sit *μοδ' ἐν ὑγιὲς* nihil sani.

2. Æquivocationibus ludunt in lingua vernacula: attamen suo indicio se produnt, quomodo admittat phrasin hic receptam, scilicet *Ad Imaginem Dei creatos Adamum & Evam* si dixerint: intelligunt, *Finem ad quem Adam & Eva creati erant, fuisse expressionem Imaginis Dei, Confessione opposita Faukelio pag. 75.*

3. An ergo intelligunt in ipsa Creatione à Creatore impressam imaginem Cognitionis Dei, & veræ Justitiæ ac sanctitatis, Col. 3. 10. Ephes. 3. 24. quæ est Fides Orthodoxa? Minime: Quia auctoritate vernaculæ *versionis Lutheri*, qui verba Pauli, de primo Adamo facto in animam viventem, 1. Cor. 15. 45. transtulit is ghemaeckt in het natuyrlijck leven/ hoc est, *factus est in vita naturali*: orbant primum primi Adami creationem omnibus donis supernaturalibus: Ut fallatur, qui existimet illos loqui de creata in homine Dei Imagine, quando eadem Confess. pag. 86. loquuntur de *Donis, quæ homo creatus à Deo accepit.*

4. Jam olim *Mennonis* Collega *Dietericus Philippi*, *lib. de Baptismo Christi*, loquens *de Infantibus*, pronunciat *illos ex parte similes esse, Adamo & Evæ ante lapsum: in eo, quod rudes & simplices sunt, nec malum intelligentes.* Ergo intellexit, intellectu infantem fuisse Adamum, sine boni aut mali intelligentia spirituali, scilicet creatum, ut audivimus, *in vita naturali* tantum.

5. Hinc pendet, quod *in Christo homine, Imaginem Dei sitam in* Spirituali Integritate, Bonitate & Sanctitate, faciunt *divinam naturam in Humana Essentia Christi*, naturæ humanæ contradistinctam: atque ob hanc essentiæ humanæ Deificationem, monstro-

 sam,

ſam, heterodoxe *negant humanam Chriſti eſſentiam Creaturam eſſe*, vid. diſp. de Gang. 5.

6. Anabaptiſtarum ergo mens eſt: contradictionem implicare, ſi dixerimus cum Creatione prima Adamo inditam fuiſſe Imaginem Dei: quia Creatura non fuit, ſi Imaginem Dei in ſe habuit. Quid ergo? Si illos audimus, non ante monſtroſam iſtam humanæ eſſentiæ Deificationem, attigiſſet Adamus, finem illum ſuæ creationis, Expreſſionem Imaginis Dei.

7. Ex iſtis Hypotheſibus idem D. P. libro eodem Imaginem Dei (ad quam Homo, ut ab initio cratus eſt, ita renovatur in Chriſto,) vocat *Imaginem Patris cœleſtis*, *hoc eſt*, *Chriſtum Ieſum*: & renovationem ipſam vocat *Abnegationem Veteres humanæ eſſentiæ.*

8. Orthodoxa fide Imago Dei, de qua ſermo eſt in Scripturis, Gen. 1. 26. Eph. 4. 24. Col. 3. 10. non eſt Perſonalis Imago Patris Filius Dei, 2. Cor. 4. Col. 5. 15. ſed communis Patri Filio & Spritu S. Bonitatis divinæ imago & ſimilitudo, à creatore creaturæ donata & ſingulariter hominis animæ rationali, (ſupra communia reliquis creaturis divinæ bonitatis veſtigia) ab initio impreſſa; cum Legis obligatione ad ejuſdem expreſſionem in vita & actionibus ſanctis & juſtis: tanquam officium ex beneficio debitum.

9. Verum illam *naturæ* originalis *Legem*; omnium Legum divinatur in Dei cum homine fœdere ſpirituali fontem, adulterant Anabaptiſtæ, quando *Confeſſ. oppoſſ. Faukel. pag.* 94. 95. *Legem naturæ* definiunt, *Dei ordinationem in natura Hominis, qua homo etiam inclinationem habet, ad illa, quæ Lege* (ſpirituali) *vetita ſunt*, quam inclinationem *negant ex ſe malam eſſe*. Atqui contradictionem implicat, ut ſecundùm unam Legem & ordinationem Dei, ſit in homine inclinatio, contra Legem Dei; alteram, quia ſic ſtatuitur in Deo Legiſlatore ναὶ ϰ̀ ȣ̓ Etiam & Non: & ſic ipſe fit in primæva Creatione peccati Auctor.

10. Indocte inclinationem ad ea, quæ Lege ſpirituali vetita ſunt, quæ non poteſt non eſſe ἀνομία, & conſequente; ἁμαρτία peccatum, 1. Joh. 3. 4. confundunt cum principio voluntatis ejuſque affectuum creato: quod antequam à ſua rectitudine deflexit, neque ex ſe, nec per accidens malum fuit, ex quo autem

inclina-

inclinationem habere contra Legem, & sic ex bono malum esse cœpit, orthodoxo sensu negatur ex se malam esse: quia nulli Legi aut ordinationi divinæ in prima creatione accepta ferri potest, aut debet, ejus malitia.

11. Apertior est Anabaptistica hæresis de nulla in Adamo primo Imagine Dei, qua secundum similitudinem & Imaginem Dei fuerit spiritualiter bonus & sanctus: ex collatione hypothesium, *de infantibus* venientibus in mundum: Negant enim in Infantibus *Naturæ corruptionem.* Pelagiana hæresi, *Confess. pag.* 93. 94. ac tribuunt illis inculpatam innocentiam, **Onnooselheyt ende Onschuldigheyt.** Adeo ut *V. L. Defens. part.* 3. *pag.* 55. exclamet, *Vbinam quæso major est Innocentia, quam in recens natis infantibus.*

12. Audiamus tamen, quomodo idem pronunciet de Infantibus, atque consequenter ex Anabaptisticis hypothesibus, de Adamo atque Eva creatis in vita naturali. *Quantumcunque*, inquit in naturali vita, *bonæ indolis & naturæ homo sit, vel optime enutritus; ut abstineatur à via mala, & accedat ad viam bonam vitæ, indiget & opus habet divina institutione, & doctrina, atque exercitatione, quia voluntas & potentia naturalis, hoc præstare nequit, ut nimium debilis.* Atqui negamus tam debilis potentiæ naturali in vita animali creatione, Deum defunctum esse: quando ad sui imaginem hominem bonum creavit.

13. Servata in disputationes sequentes controversia de Infantili natura jam corrupta: hoc etiam in præsens asserimus; non fuisse Infantilem in Adamo primo Innocentiam, sed adultam: hoc est, non fuisse Theologiam illam, qua ipsi cognoscendus & colendus erat Deus creator, tantum in potentia naturali integra, absque ullo actu aut habitu cognitionis & cultus Dei spiritualis: sed gratiæ Dei dono fuisse deductam in actum & habitum Theologiæ Orginalis Legalis: quæ quidem, si spectatur potentia Adamo indita à Creatore, naturalis fuit: spectata autem tota Objecti cogniti latitudine, & illo jam explicato Gratiæ dono, Supernaturalis dicenda fuit. Adeoque quamvis naturalis, non tamen animalis, sed spiritualis, fuit revera.

14. Analogice sentiendum de Omni Lege divina, qua rationali creaturæ imperatur λογικὴ λατρεία cultus rationalis juxta pronunciatum Apostoli Rom. 7. 12. 14. esse illam spiritualem, ac

ſpiritualiter bonam & ſanctam; ſive ſpectetur, ut originaliter habens opus ſuum cordibus inſcriptum cum creatione hominis ad Dei imaginem, Rom. 2. 15. ſive ut relata in tabulas Scriptas, Rom. 2. 12. 13. 14.

15. Adeoque aſſerimus omnem inclinationem Concupiſcentiæ, contra Legem Dei quomodocunque ſpectatam, eſſe peccatum, & argui etiam ab ipſa Naturæ Lege, Rom. 2. 15. & 7. 7.

16. Indocte autem nec ſine impietate cum Naturæ Lege, quæ Deum, naturæ creatorem, auctorem habet, confuderit quis aliam Legem in membris, quam nominat Apoſtolus, Rom. 7. 23. manifeſta catachreſi. Hæc quippe eſt ipſiſſimum Satanæ illegitimum jugum, quo hoc agit ut peccatum regnet & proculcetur legis Dei reverentia: Quæ catachreſis cognata eſt illi qua Diabolus, Deus mundi appellatur, Galat. 4. v. 4.

17. Imprudenter huic indoctæ impietati velificantur, qui poſt Socinum, ita inſtituunt Analyſin capitis VII. ad Romanos à verſu. 7. verſus finem; ut ſcilicet non loquatur Apoſtolus in perſona hominis regeniti, ex ſenſu luctæ inter carnem & ſpiritum: ſed in perſona hominis necdum regeniti, in quo ſcilicet luctetur ratio, cum appetitu inferiori.

COROLLARIA.

I. Inanis argutia eſt, & contradictionem implicat, quod nonnemo aſſerit: Juſtitiam Originalem Lege non mandari, ſed approbari. Item Peccatum Originis Lege non vetari, ſed damnari.

II. Nulla eſſe potuit, nec fuit neque etiamnum eſt in Chriſto ipſo Naturalis Juſtitia & Sanctitas ſine interventu Legis Naturæ.

III. Perperam negatur Naturalis Juſtitia & Sanctitas Chriſti nobis imputata, in noſtri coram Deo Juſtificatione.

DISPU-

DISPUTATIO III.

De Mortalitate Primi hominis.

1. Post assertam Fœderis Dei naturam Spiritualem, & Creationem primi Adami cum Imagine Dei Spirituali, asserenda jam Promissio Imortalitatis illa, qua cautum erat Adamo primo etiam contra mortem corporalem, si perseveranter decurrisset obedientiæ curriculum. Quam assertionem cofirmamus affirmatione Apostoli illa: Mortem in mundum introiisse, per unius primi hominis peccatum, Rom. 5. 12. & ista, Mortem esse stipendium peccati, Rom. 6. 13.

2. Supervacua videri queat contra Anabaptistas hæc disputatio: si sincere loquutus est, *I. O. Arc.* 4. *§.* 31. & si ex omnium sententia *Pati & mori non fuisse ab initio humanam proprietatem: quia homo creatus erat immortalis: ita ut Mors facta sit proprietas humana per peccatum: Et mors non ingressa sit in mundum, quam per peccatum: ut docet Paulus Rom.* 5.

3. Verum non patiuntur nos securos esse hic de Anabaptistarum consensu, quem verba illa præ se ferunt Hypotheses illorum Pelagianæ, de Infantibus morientibus, quos pronuntiant *minimè nasci cum peccato aut reatu*, *Confess. oppos. Faukel. pag.* 94. 95. 96. item *Confess. alia*, auctoribus, *H. d. R. & L. G. Art.* 4. Unde consequens est, quod priori *Confess. p.* 95. profitentur non obscure *Conditionem mortalem & vitæ hujus ærumnas non peccato imputandas, sed divinæ ordinationi in naturâ*, Et quod γυμνῇ κεφαλῇ asserit *V. L. defens. part.* 3. *pag.* 55. 56. *Mortem corporalem non esse stipendium peccati.*

4. Accedit quod idem *v. l.* dictat *pag.* 53. 54. verbis Latinis ad libri vernaculi marginem, *Mors nihil aliud est, quam plena corruptionis consumptio: & Deus mortem permisit, ut ultione prudentior factus homo & melior possit denuo ad immortalitatem duci.* Quod paradoxon vix aliam interpretationem admittit, quam juxta Socini placita, ut non patuerit Adamo primo unquam aditus ad immortalitatem, quam per mortem corporis animalis, quod ipsi datum fuit in prima creatione, *Socinus Disp. cum Puccio habita anno.* 1578.

5. Nullius ponderis sunt, quæ quidem *V. L.* adfert ad erroris

Pelagiani patrocinium V. G. *Corporalem pœnam infligi ad emendationem ne peccemus*: *Abelem, qui primus gustavit mortem corporalem, non mortificatum esse propter peccata sua*, *Ioh.* 3. 12. Ista enim nihil faciunt ad demonstrandum. Quid ex se sit Mors corporalis, seu unde orta moriendi necessitas, in relatione ad Jus vitæ & necis, quod penes Deum est: Sed tantum dicunt, quo loco jam sint apud Deum pii morientes, ut preciosa etiam sit mors ipsorum, & vindicanda à Deo: Nec non quomodo mortem & afflictiones sanctificet Deus, ut cooperentur in bonum: ex quo per Christum morti ablatus est aculeus maledictionis, 1. *Cor.* 14. 54. 55. 56. Alias enim illam in se consideratam Paulus ibidem *vers.* 25. & 26. nominat Extremum hostem, quem in mortuorum resurrectione Christus triumphaturus est.

6. Quin docet Apostolus (contra V. L. qui dictat *mortem nihil aliud esse, quam liberationem à damnatione & pœne extremo*) remoram plenæ liberationis à maledictione & damnatione esse in morte corporali; quia tunc demum, quando in resurrectione carnis mors abolebitur, exspectamus plene consummatam liberationem & adoptionem, Rom. 8. 23. 24. cum *vers.* 1. 2.

7. Socini in hac disputatione Achilles est, in Antithesi, quam facit Apostolus inter Adamum primum, qui factus in Animam viventem, habuit *corpus* ψυχικὸν *Animale*: & Christum, qui factus est Spiritus vivificus, habetque *corpus spirituale*, 1. *Cor.* 15. 45. 46. 47. Urget autem tanquam naturæ corporis animalis descriptionem illa, quæ versibus 40. 42. 44. dicuntur de Seminatione corporis animalis in corruptione.

8. Pelagiano dogmati Socini hic velificantur imprudentes, qui hoc saltem effici putant ex hoc loco, *quia Christus docetur esse vitæ spiritualis primus fons & vita cœlestis, quam jam in cœlis vivit primus auctor*; *Non fuisse factam Adamo promissionem vitæ æternæ spiritualis in cœlis sed tantum animalis in terris degendæ, quod confutavimus Disp. I. Sec. Part.*

9. His quidem respondemus, nihil esse in loco Apostoli, quod vel speciem contradictionis habeat, contra Assertionen nostram, quæ hæc est; Habuisse Adamum primum promissionem vitæ spiritualis cœlestis, æternæ, sed complementum non obtinuisse, quia

quia deseruit justitiam suam, Christum vero & promissionem habuisse & complementum ejus adeptum esse, ob impletam omnem justitiam: atque sic primum hoc præstitisse, ut corpus, quod prius ex creatione erat animale, deinceps factum sit spirituale, atque ita evectum supra conditionem vitæ animalis.

10. Respondemus porro contra Socinum, minime Apostolum dicere Corpus Animale in se esse corruptioni obnoxium. Asserit quidem *Seminari in corruptione*: At hoc non de primæ Creationis lege, seu per Creationem insita moriendi necessitate accipiendum, sed de sepultura corporis, quando terræ mandatur; illam Apostolus sementi comparat, *v.* 36. 37. 38. resurrectionem messi. Ad statum n. sepulturæ pertinet, quam ibidem exprimit, cum *corruptione ignominia, & infirmitas*: quæ notant maledictionem & destructionem creaturæ, qua corpori animali vita animális, & tandem ipsa externa μόρφωσις eripitur.

11. Ex verbis Apostoli ergo nihil ultra efficitur, quam gloriam cœlestem & spiritualem, in qua resurgent corpora nostra nos acceptam non fere prima Adamo, sed tantum originem corporis animalis & terreni, quatenus in ipso creati sumus: ultra autem corporis illius animalis corruptionem ignominiosam, quatenus in ipso peccavimus.

12. Nullis autem fidiculis ex Apostoli verbis exprimi potest corpus Adami animale, (etiamsi Adamus præstitisset obedientiam, quam Deus stipulatus erat) obnoxium futurum fuisse, curruptioni ignominiæ & lethali infirmitati. Optime autem cum mente & verbis Apostoli conveniunt, nostræ contra quoscunque sequentes Hypotheses.

13. Adamum primum corpore quidem Animali, non Sprituali donatum in prima creatione: tamen in Anima habuisse vitam illam spiritualem, quæ principali imagine Dei continetur; Ac porro habuisse ex Veteri operum Fœdere promissionem, vitæ æternæ in cœlis degendæ in corpore glorioso, quod Spirituale vocat Apostolus, si perseverasset in obedientia.

14. Animalis autem vitæ in corpore animali conditionem beatam primorum non censemus illa naturæ necessitate, abrogandam fuisse, perseveranti in obedientia, etiamsi nullum intercessisset Fœdus promissionis.

15.

15. Corruptioni vero ignominiæ & infirmitatibus corporalibus aut ſpiritualibus negamus potuiſſe Adamum obnoxium fieri nedum morti, antequam peccaſſet.

16. Poſtquam vero per peccatum excidit Adamus promiſſione vitæ cœleſtis in corpore ſpirituali; nihil ad nos propagari potuiſſe aſſerimus, quam corpus animale & vitam animalem, & quidem illa lege, ut ipſa illa animalis vita aliquando cum morte commutetur.

17. Hoc pacto conſtare Antitheſin Apoſtoli affirmamus inter Adamum primum & Chriſtum, eventu nimirum diſpari, quod ille corpori Animali ex pulvere facto acceſſiverit neceſſitatem revertendi in pulverem, 1. Cor. 15. 44. 47. cum Gen. 3. 19. Chriſtus autem ſuperinduerit corpori animali gloriam illam merito ſuo quæſitam; à qua eſt corporis Spiritualis denominatio.

18. Corpus Spirituale glorioſum ſeu Chriſti, ſeu Chriſtianorum, in futura reſurrectione vocavit Apoſtolus Spirituale, neutiquam Antitheſi ad naturam corporum inviſibilem palpabilem ac ſuo loco menſurabilem; ſed partim, ad peccatum & opera carnis Lege ſpirituali vetita: partim ad functiones vitæ animalis terrenas, 1. Pet. 4. 1. cum Matth. 22, 30. Marc. 12. 25. Luc. 20. 35.

19. Neque exiſtimandum eſt cum corpore Spirituali glorioſo contradictionem implicare, quod Spiritus non ſit & Carnem atque Oſſa habeat: Nec eo detorquenda Pauli verba iſta, 1. Cor. 15. 50. Caro & ſanguis non poſſunt hæreditaem regni Dei conſequi. Intelligit enim Paulus non naturam carnis & ſanguinis, quæ opus eſt Creationis divinæ; ſed familiari, Scripturæ phraſi, corruptionem naturæ, quam ipſo illo verſu φθορὰν nominat.

DISP.

DISPUTATIO IV.

De Peccato primo Imputato.

1. Fœdere veteri operum ante lapsum, Primus homo cum Eva conjugatus, & factus una Caro, obligabatur non suo solius, sed posterorum etiam omnium (qui naturaliter ex congressu maris & fœminæ nasci turi erant) nomine; ut stirps generis humani, ex ipsis propagandi.

2. Quod ex eventu calamitoso liquet, quia non sibi tantum lapsi sunt primi parentes, sed ita ut secum traxerint ruinam totius humani generis. Quo intuitu Paulus Adamum primum facit τύπον τοῦ μέλλοντος *Typum futuri* Adami Christi, Rom. 5. 14. Quippe ut Christus Legis obligationē sustinuit & implevit & suo & nostro nomine, ut caput & stirps salvandorum omnium, similiter Adamus primus, sed dissimili eventu, eandem sustinuit & suo & nostro nomine: quod si non dictum voluit Apostolus, nihil dixit.

3. Voluisse hoc Apostolum demonstrant antecedentia & consequentia: docet enim omnes homines peccasse in Adamo ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον: Quod non præter usum præpositionis ἐπὶ cum dativo, pluribus interpretum suffragiis exponitur. *In quo omnes peccaverunt*, v. 12.

4. Quamvis illud ἐφ' ᾧ *Pro in quo* flagitaret aliam interpretationem Grammaticam istam *Eo quod* omnes peccaverunt: quomodo Anabaptistæ hærent hic illi versioni Lutheri, Dieweil sie alle gesündiget haben. Tamen non aufertur illa loci διάνοια omnes in Adamo peccasse. Quia aliam non patiuntur antecedentia & consequentia ista: *Per unum hominem peccatum in mundum introiit, & in omnes homines transiit*, hoc ipso versu 12. *Reatus ex una transgressione venit ad condemnationem*, v. 16. *in omnes homines*, v. 18. *Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi*, v. 19.

5. Et expressius contra aliam loci διάνοιαν qua fingatur de Actuali peccato omnium illic loquutus Apostolus, militat, quod cum versu 12. dixit, *Sicut per unum hominem peccatum introiit in mundum & per peccatum mors etiam sic* (ita interpretamur illud Καὶ οὕτως ut nullum sit Anantapodoton) *mortem pervasisse ad omnes homines*;

Illis, ad quos mors, ſicut per peccatum, in mundum introiit, pervaſit, accenſet etiam infantes, *qui non peccarunt ad ſimilitudinem peccati Adami*, id eſt, ad quos mors nulla peccati imitatione, ſed ſola imputatione, & hæreditaria maledictione potuit derivari.

6. Statuendum ergo neceſſario ex mente Apoſtoli in omnibus Adami poſteris naturalibus Peccatum Originis, bipertitum: 1. Primum primi hominis peccatum imputatum. 2. Deinde hæreditaria illa paupertas ſpiritualis, qua propagantur omnes ab Adamo primo ſpiritualiter mortui in peccatis.

7. Contra primum primi hominis peccatum poſteris imputatum, hic maxime arietant Anabaptiſtæ, & quotquot hic velificantur hereſi Pelagii: ſic tamen ut nonnunquam veritas ex invitis pectoribus erumpat: Quam initio ex ipſis lubet audire: *Primo homine in peccatum lapſo, & in indignationem: lapſi, erant in eo etiam poſteri ejus* H. d. R. & L. G. *Confeß. Art.* 4. *Adami peccatum fuißet cauſa ſufficiens, per quam ipſe pro ſe & omnibus poſteris ſuis, foret obnoxius, pœnæ comparatæ ad naturæ corruptionem, adeoque miſeriis variis, nec non iræ Dei, Rom.* 5. 12. 16. *Confeſſ. oppoſ. Faukelio, Art.* 7. *pag.* 93. Item, *Portamus ergo peccatum Adami, V. L. defenſ. part.* 3. *pag.* 54. Item, *Pueris, de quibus Chriſtus loquitur,* Matth. *v.* 14. *hæreditarius erat creatus, cujus participes erant per tranſgreſſionem Adami. I. O. Evidenti Demonſtr. Art.* 1. *§.* 16. Item, *Si Chriſtus ſecundum carnem morti erat obnoxius eo pacto, quo pati & mori, facta ſunt, proprias humana: conſequi debet ipſum juxta Rom.* 5. 17. *morti obnoxium factum, per peccatum ipſi ſecundum carnem hæreditarium: Nam alio pacto Mors non introiit in mundum, quam per peccatum, ut Paulus docet Rom* 5. *I. O. X. Art.* 4. *§.* 3.

8. Huic veritati ex mente ſua obloquuntur Anabaptiſtæ, per inficiationem illam ſeriam. *Neminem poſterum Adami naſci Peccatorem aut Reum*: *Verum* inquiunt: *Homo demum peccator fit libro ſuo aſſenſu, & actuali* 2. *frequentatione peccati: quapropter etiam peccator unuſquiſque non propter Adami, ſed propter propria ſua peccata, Prov.* 9. 12. 2. *Cor.* 5. 10. *Gal.* 6. 7. *non quorum paſſive factus eſt particeps per τὸ peccare Adami, cui proinde nec conſenſit nec cooperatus eſt! ſed quæ ipſe volens & operans patre, ut pati debebit pœnam damnationis, Confeſſ. oppoſ. Faukel. pagina* 96.

9. Repugnat Pelagiana ista hæresis διαῤῥήδην Doctrinæ Apostolicæ capite ad Romanos V. quæ illic munita est ista hypothesi, non fore Infantes morti obnoxios, nisi nascerentur peccatores & rei. Nec non aliis Scripturæ testimoniis: Davidis confessione illa, *Ecce in iniquitate conceptus sum, & in peccato concepit me mater mea*, *Psalm* 51, 7. Pauli affirmatione illa, *Eramus natura Filii Iræ sicut & reliqui*, *Eph.* 2. 3. & altera illa qua pronunciat, citra Fœderis Sanctificationem, liberos utroque parente infideli natos esse *impuros*, 1. *Cor.* 7. 14. Quod etiam Christus confirmat, asserens non patere aditum in regnum cælorum, per primam nativitatem carnis ex carne; non superveniente regeneratione, Joh. 3. 5.

10 Adjicimus hanc quoque demonstrationem ex Scriptura, ad confirmandum hæreditarium peccati primi reatum: Quod peccatum in nobis habitans, appelletur *Vetus homo* exuendus instar veteris indumenti; quando jubemur induere Christum, ut *novum hominem*, *Rom.* 6. 6. *Eph.* 4. 22. *Colos.* 3. 9. Nulla est ratio antitheseos, qua Christo, ut homini novo opponitur peccatum appellatione hominis veteris, quam quod novæ cum Christo unioni ad communionem Justitiæ & Sanctitatis per Justificationem & Sanctificationem, opponatur, Vetus cum primo Adamo unio, qua participavimus & reatu & fructu transgressionis ipsius ad mortem & damnationem.

Collatio Dogmatis Remonstrantium.

11. Remonstrantes vis veritatis fateri cogit: Peccatum Adami à Deo imputatum dici posse posteris ejus, quatenus Deus posteris Adami eidem malo, cui Adamus per peccatum obnoxium se reddidit obnoxios nasci voluit: sive quatenus Deus malum, quod in pœnam Adamo inflictum fuerat in posteros ejus dimanare & transire permisit. Apolog. pag. 84.

12. Dimanationem seu propagationem mali explicant, (hactenus quidem non male) illa naturæ conditione, quam ex Adamo peccatores trahunt, quæ privata bono gratiæ & gloriæ, non aliter quam posteros eodem bono privatos proseminare potest, pag. 57. versa.

13. In istis hypothesibus stabilito consensu facile disputatio de

Imputatione peccati primi abiret in logomachiam: si Adamo in pœnam denunciatum, ad posteros ejus propagatur per conditionem naturæ privatam bono grati non complecti Mortem æternam veram cum pœna sensus: Asserunt enim strenue tantum denunciatum Adamo Mortem corporalem sive dissolutionem animæ & corporis, quam præcedunt mala omnia ad mortem disponentia & quam deinde æterna pœna damni, id est, divinæ visionis sive gratiæ & gloriæ æternæ privatio consequitur. Apol. pag. 57.

14. Si vera est ista Remonstrantium assertio: Omnes Ethnici etiam adulti actualiter peccantes, & in tenebris morientes, quibus non illuxit Euangelium Gratiæ & gloriæ, liberantur, omni æterna pœna sensus post animæ & corporis in morte corporali dissolutionem, quippe non obnoxii illi iræ venturæ, quæ per Euangelium revelata est; sed pœnæ tantum illi, quæ Adamo fuit denunciata.

15. Ex eadem assertione consequens est neminem per Christum erui aut liberari vere ab ira illa ventura, quæ per Euangelium revelata est, 2. Thess. 1. 10. cum Matth. 3. 7. sed tantum ab æterna Pœna damni Adamo ex hypothesi denunciata, atque sic neminem, cui illuxit Euangelium, vere manere in morte & tenebris illis, quibus naturæ conditione, quam ex Adamo traxit, sit obnoxius ut natura filius iræ, super quem ira Dei maneat, contra Scripturas, Eph. 2. 3. cum Joh. 3. 36. 1. Joh. 2. 9. & 3. 14. Sed abolita ex hypothesi, morte illa æterna, quæ habebat pœnam damni, nove per novam comminationem, quæ promissiones Euangelii comitatur, subjiciuntur morti æternæ cum pœna sensus.

16. Latet sub hac assertione etiam aliud arcanum Socinianismi. Non futuram universalem omnium mortuorum resurrectionem, ad adeundam aut vitam aut mortem æternam, quam docet Euangelium, quod Remonstrantes hic mussitant, Apol. p. 57.

DISPU-

DISPUTATIO V.

De Peccato Originis & Servo arbitrio.

1. Partiti sumus disput. præcedenti Peccatum Originis in Peccatum primum primi hominis imputatum, & in hæreditariam illam paupertatem spiritualem, qua propagantur omnes ab Adamo primo spiritualiter mortui in peccatis: Posterius hoc Peccatum Originis inhærens, connexum priori, neutrum absque altero, intelligimus appellatione Peccati originis quod vernacule Erf-sonde h.e. *Hæreditarium peccatū* nominamus, consentanea Scripturis ὀνοματοποιΐᾳ: quæ dictat nos concipi & foveri in matris utero in peccato & iniquitate, Psal. 51. 5. 7. atque hanc conceptionis, & nativitatis impuritatem Spiritualem depingit in Emblemate impuritatis corporalis, à qua purificari opus habent recens in lucem editi ex matris utero, Ezech. 16. 3. 4. &c. atque affirmat, citra fœderis novam sanctificationem, nasci τὰ τέκνα ἀκάθαρτα liberos impuros, 1. Cor. 7. 14.

2. Contradicunt huic veritati Scripturæ Anabaptistæ, quando, nativitati infantium primæ citra ullam regenerationem adscribunt *Innocentiæ puritatem; in qua Creatori suo placere queant* ac asserunt, *actuali demum peccato Hominem fieri peccatorem*: *vide disp. XV. Thes.* 8.

3. Quod porro refellitur ista Scripturæ affirmatione, Nos in carne & sanguine, id est, naturæ corruptione, qua arcemur hæreditate regni cœlorum, nisi regeneremus, gestare imaginem primi Adami, 1. Cor. 15. 49. 50. Quia ille corruptus generavit posteros ad imaginem suam, ad similitudinem suam, Gen. 5. 3. Et sic, quod ex carne genitum est, Caro est, Joh. 3. 6. Qui autem Carnales sunt & Spiritum regenerationis non habent (Judæ 19.) in Carne Deo placere non possunt, neq; regnum cœlorum ingredi, Joh. 3. 3. 5. cum Rom. 8. 8.

4. Esse autem illam hæreditariam naturæ corruptionem vere peccatum, credimus, quia Scriptura expresse nominat etiam illius corruptionis reliquias in regenitis, Peccatum in illis habitans, Rom. 7. 17. 20. Legem peccati in membris ἀντιστρατευόμενον

Militantum contra Legem Dei, Rom. 7. 22. 23.

5. Irregeniti autem dicuntur, Natura filii iræ in peccatis Mortui, Eph. 2. 1. 2. & Coloss. 2. 13. cum Joh. 5. 25. & quatenus serviunt suæ concupiscentiæ, dicuntur Servi peccati, Rom. 6. 17. & 20. & 7. 25. cum Tit. 3. 3.

6. Ad hæreditariæ istius labis, peccati Originalis hærentis in natura, cognitionem pleniorem, facit Controversia *de Libero Arbitrio*, ejusque viribus ad Electionem boni spiritualis: in qua isthæc est Grangræna Theol. Anabaptisticæ: *Adamum non fecisse jacturam potentiæ rationalis ad boni & mali discretionem: nec potentiæ voluntatis ad boni aut mali Electionem, Confess. oppos. Faukel. pag.* 89. *Adamum in statu lapsus non fuisse adeo malum: quin potuerit per usum rationis à Deo concessæ & relictæ auscultare & acceptare bonum ipsi à Deo obveniens per promissionem consolatoriam in Christo ad redemptionem ipsius, ipsi oblatam: Quin Adamum reipsa usum* ista ipsi ad restaurationis usum à Deo concessa relicto libertate & potentia, *Confess. eadem pag.* 92. *& pag.* indicata 89. asserunt, *tantundem servasse etiam posteros Adami, hoc est, liberum arbitrium situm in usu rationis ad boni & mali non tantum discretionem, sed liberam etiam electionem, Deut.* 30. 19. *& Iosue.* 24. 15.

7. Loca Scripturæ, quæ huc torquent infra vindicabuntur: Contradictoria autem sunt ista, illi quam audivimus affirmationi Scripturæ de Homine ante regenerationem mortuo in peccatis & Servo peccati: Cum qua servitute peccati & morte spirituali in peccatis conciliari nequit libera electio boni spiritualis: Quam ibidem Apostolus inficiatur verbis istis: Quum servi essetis peccati liberi eratis à Justitia, Rom. 6. 20. Catachresi manifesta libertatem à Justitia vocans, liberi arbitrii à bono aversionem plenariam, qua Legi Dei nec subjicitur nec subjici potest: propterea quod ipsa intelligentia carnis, *φρόνημα τῆ σαρκὸς* inimicitia est adversus Deum, Rom. 8. 7.

8. Illa autem arbitrii libertas ad bonum salutare eligendum & amplectendum, expressa à scriptura vindicatur Spiritui regenerationis, auferenti velamen cordibus impositum; Ubi Spiritus ille Domini, illic libertas, 2. Cor. 3. 15. 16. 17. cum Joh. 8. 36.

9. Omnem autem illum rationis usum bonum, quo bonum salu-

tare eligat homo per libertatem arbitri relectam à Deo in natura, perimit illa Scripturæ affirmatio, Omne figmentum cogitationum cordis ejus, tantummodo malum omni die, Genes. 6. 5. Figmentum cordis hominis malum מנעריו, *à pueritiis, numero plurali*, hoc est, ab extrema pueritia, ac consequenter ante annos discretionis, Gen. 8. 21. Et Pauli de se ipso confessio, *qua praivit isti Exomologesi Catechesios nostræ Quæst.* 8. *Adeo corrupti sumus, ut ad bene agendum prorsus non simus idonei, 2. & ad omne vitium proclives.* 1. Novi non habitare in me, id est, in carne mea bonum, Rom. 7. 18. 2. Peccatum, occasione sumpta per mandatum, genuit in me omnem cupiditatem, vers. 8.

10 Accedit, quod ad ipsam boni & mali spiritualis discretionem, quæ electioni præit, rationis naturalis lux, sit caligo mera & tenebræ: Ergo si lumen, quod in ipso est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ? Matth. 6. 23. Eratis olim tenebræ, Eph. 5. 8. Sub potestate tenebrarum, Col. 1. 13. Mentem habentes obscuratam ab alienati à vita Dei per ignorantiam &c. Eph. 4. 18. Adeo ut non tantum Euangelium rectum sit, 2. Cor. 4. 4. sed etiam, non percipiatur spiritualis διάνοια Legis, nisi ablato per Spiritum Domini velamine cordis, 2. Cor. 3. 7. 18. cum Rom. 7. 7.

11. Gratiam autem in Christo exhibitam & oblatam tantum abest, ut homo animalis, sapientia animali, recte discernat aut discat, affirmet Apostolus, ipsi stultitiam esse illa, quæ sunt Spiritus Dei, & quæ spiritualiter dijudicanda sunt, 1. Cor. 2. 12. 13. 14. Unde fit, ut qui carnales sunt & Spiritum non habent, quando se ingerunt in mysteria spiritualia, conviciis incessant, quæ non noverunt: quæ vero φυσικῶς naturaliter, ut animantia rationis expertia, sciunt, in iis corrumpantur, Judæ. 10. 19. atque sic Hominis animalis ψυχικοῦ sapientia evadit ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης: terrena animalis, dæmoniaca, Joh. 3. 15.

12. Ad vindicationem locorum, quos torquent Anabaptistæ, dicimus ex verbis quidem Mosis, Deuter. 30. 19. *Proposui vobis vitam & mortem, benedictionem & maledictionem, ut vitam eligatis.* Minime consequens est Anabaptistarum assertio, *Posteris Adami ab Adamo hæreditario in vitam animale relictam potentiam discretionis, nec non electionis liberæ boni & mali.* Sed Mosis sententia ista est; Illorum

qui-

quibus Deus circumcidisset cor, juxte promissionem, quæ præcessit, vers. 6. officium esse, ut eligentes vitam vitæ, h. e. exercentes se in obedientia mandatorum Dei; demonstrent se non amplius esse incircumcisos seu præputiatos corde; atque sic suam ad vitam æternam vocationem & electionem firmam faciant vitæ spiritualis demonstratione: Per cordis ergo circumcisionem vita Spiritualis provenit vitæ æternæ electionem, quæ est officii nostri functio.

13. Mirari autem licet bonam fidem Anabaptistarum: qui ex loco isto disputant pro libero arbitrio, ad electionem & acceptationem Promissionum redemptiones per Cristum: Cum sentiant ipsi *ex promissionibus quæ exstant, Deut.* 28. (quas spectavit Moses, Deut. 30.) *Nihil aliud concludi posse, quam Deum ipsis promittere vitam longævam, requiem bonam, & pacem in Terra, nec fas esse promissiones illas ulterius extendere, V. L. Defens. part. 3. pag. 22. & 24.*

14. Ex loco altero Josuæ 24. 15. dicente Josua: *Sin autem malum vobis videtur, ut Domino serviatis, optio vobis datur, eligite hodie quod placet, cui servire potissimum debeatis: utrum Diis, quibus servierunt Patres vestri in Mesopotamia, an Diis Amorrhæorum, in quorum terra habitatis. Ego autem & domus mea serviemus Domino?* Minime consequens est hoc, quod probandum erat: Vel Josuam vel Populum, sine Spiritu Dei viribus solis naturalibus liberi arbitrii ab Adamo propagatis, elegisse verum veri Dei cultum; Hoc tantum habent verba Josuæ, libero arbitrio eligere suo damno potuisse, qui Deo vero servire nollent, hunc præ illo cultum idolatricum.

15. Altera responsio esto, Electionem istam, qua Josua & populus elegit verum veri Dei cultum: Non factam esse ab omnibus & singulis in populo, pari sinceritate: verum fuisse hanc Publicam cultus professionem! quam frequenter plures eligunt, absque cordis vera ad Deum conversione: quomodo tempore Hamanis metu Judæorum multi Judei facti, sola externa professione, Hester. 8. 17.

DISPU-

DISPUTATIO VI.

De Instauratione Hominis lapsi.

1. ADamo & Evæ lapsis nulla reliqua fuit ex Veteri Fœdere operum Spes aut exspectatio vitæ æternæ: Sed in ipsis omnes naturales posteri, ut natura filii iræ, & spiritualiter mortui in peccatis, Eph: 2. 1,2,3. Col.2. 13. facti sunt obnoxii per omnem vitam servituti illi, qua metuenda est Mors, & animæ & corporis Heb:2. 15. cum Matt:10. 28.

2. Ex hac calamitate facta est Hominis lapsi instauratio per promissionem illam, *Semen mulieris conteret caput Serpentis.* Genes. 3. 15. Cujus promissionis, in qua fundantur reliquæ, *τὸ ναὶ καὶ τὸ Ἀμήν* Etiam & Amen est in Christo: & Paraphrasis ista est, post Christum factum ex muliere, *Ad hoc patefactus est Filius Dei, ut dissolveret opera Diaboli.* 1. Ioh:3. 8. Etenim in Serpente Diabolus Evam seduxit: 2. Cor:11. 3. 14. Et Contritio capitis serpentis, notat devictam & triumphatam *Omnem vim Inimici. Luc.*10. 18,19,20.

3. Ab hac ergo Promissione arcessenda historia Novi Fœderis Gratiæ, quo instauratus est homo in novam spem promissionis vitæ æternæ, quæ, per transgressionem veteris fœderis operum, decollarat: & accepit Adam & Eva per fidem, peccatorum remissionem gratuitam, & salutem in Christo: qui, quamvis olim demum manifestandus in carne, jam tum intercessit ut Novi Fœderis sponsor.

4. Circa hanc primam promissionem Euangelii, *Auctores Confess: oppos. Faukelio* ex vi veritatis confitentur: *Adamum, verbis istis Gen:*3. 15. *accepisse consolationis plenam in Christo promissionem gratiæ ipsius, ad peccatorum remissionem, ad propitiationem Dei irati, & ad fruitionem vitæ æternæ. Pag:* 92. Quod quomodo concilient cum suis de Differentiis Veteris & Novi Fœderis hypothesibus, ipsi viderint.

5. Ab efficacia autem erroris est sequens ipsorum assertio *Pag:* 92. *Adamum acceptatione Promissionis illius, non sibi soli, sed omnibus suis posteris acquisivisse & propitiationem & remissionem reatus:*

Adeo ut nemo ex naturali semine ejus ab ipso instaurato genitus, propagatus, & natus secundum Naturæ cursum, nascatur cum peccato, aut mortis æternæ reatu. Item. *Hominem naturaliter nasci participem Gratiæ Dei in Christo. Pag:97.*

6. Implicant assertiones istæ contradictionem cum Scripturę hypothesi de Regeneratione, Non gigni filios Dei, neque ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri. Joh:1. 13.

7. Nec sibi constant Anabaptistæ, quando in controversia *de Pædobaptismo*, argumentum Orthodoxum, (Quod nascantur Fœderati Fœderatorum infantes, vi Promissionum Fœderis istarum, Ero Deus tuus & Seminis tui Genes:17. 7. Vobis & liberis vestris facta est hæc Promissio Act:2. 39. Liberi vestri sancti sunt. 1. Cor:7. 14.) Sic conantur enervare: *Frustra est* inquiunt, *jam putare Gratiam Dei annexam esse generationi naturali: atque eo torquere sermonem Legis quem Deus loquutus est Abrahamo dicens, Ero Deus tuus & seminis tui Genes:17. Et velle, hanc Gratiam sigillis obsignari, ut Hæreditarium jus Civitatis, aut relictam à parentibus & adnatam Nobilitatem, seu Immunitates & Privilegia. Item. Nihil in Evangelio prodesse Nativitatem secundum carnem. V. L. Defens: part:3. pag:36.*

8. Nos minime naturali carnis generationi imputamus, quod fidelium infantes sint hæredes promissionis; Sed Nativitati in sinu & gremio Ecclesiæ Deo fœderatæ; quod *ut Judaicum* respuit idem V. L. ibidem. Ipsi autem Anabaptistæ illum, velint nolint, errorem errant hic, quem illic rejiciunt, odio Pædobaptismi.

9. Erroris autem Elenchus iste est: Non potitur in negotio Instaurationis per Gratiam Novi Fœderis ex lapsu, Universalem totius generis humani in Adamo & Eva repræsentationem eandem quæ fuit ante lapsum, Repræsentatio Ecclesiæ nova in Christi ut Adamo novo à Paulo expressa Rom:5. 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21. 1. Cor:15. 22. 45. 47. Propter quam Omnis spiritualis cognatio hæredum promissionis in Cœlo & in terra non ex Adamo primo sed ex Christo censetur. Eph:3. 15. cum Heb.2. 13.

10. De-

10. Deinde non patitur illam in Adamo & Eva novam totius generis humani repræsentationem, in hominis lapsi instauratione. Ipsa concepta formula promissionis, qua prænunciatur fore ex Adami posteris Semen aliquod Serpentis, cui futura sit inimicitia ἄσπονδος cum Semine mulieris: Quod evidenter explicat Johannes de hominibus Adami posteris reprobis intelligendum: docens credentes Dei filios, post Abelem, experiri hæreditarias à Caino inimicitias & odia illorum qui manent in morte, quos vocat Filios Diaboli. 1. Joh. 3. 22. 14. qui ut à Mose Semen serpentis, sic à Christo & à Johanne Baptista Serpentes & viperarum progenies dicuntur. Matt. 23. 33. *&* 12. 34. *&* 3. 8. Luc. 3. 7.

11. Mala fide hic ad erroris patrocinium *Auctores Confess. oppos. Faukel. pag.* 94. torquent loca aliquot. 1. *Gen*: 12. 3. & 22. 18. in quibus exstat Fœderis cum Abrahamo sanciti promissio, benedicendas in ipso & semine ejus, omnes cognationes terræ: Etenim, ne quidem omnes qui sunt naturales Abrahæ posteri, sed soli credentes hæredes sunt promissæ Abrahamo benedictionis: Gal. 3. 7, 8, 9. 29. Præpostere ergo, ex Promissione Abrahamo facta, trahitur hæreditas benedictionis ad naturales omnes primi Adami posteros.

12. Malè quoque arripiunt locum Joh. 1. 9. *Hic erat lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum.* Appellatur enim illic Christus Lux illa vera, &c. non consideratione officii Mediatorii quo Deo peccatores reconciliat; sed consideratione æternæ divinæ essentiæ, ut ipse Deus, qui Lux est. 1. Joh. 1. 5. & Pater luminum Jac. 1. 17. adeoque universalis fons Lucis omnis & cognitionis, seu naturalis in vita animali, seu supernaturalis in vita spirituali: quippe creator omnium & singulorum.

13. Neque conciliari possunt cum ista loci illius detorsione ad hæreditariam cum Deo reconciliationem in primo Adamo, & quæsitam per naturæ ex Adamo propagationem hæreditatem Gratiæ Dei, Hypoheses istæ Ja: Outerman: *Christum in corpore suo benedicto fuiße Lucem mundi: Etenim, inquit, verum exem-*

plar fuit unicuique ſancta ſua converſatione ad ambulandam in Luce Spirituali; & ad imitationem ſui in obedientia, ut plena Lucis. X. Art. art. 5. §. 9, 10. Non eſt hujus loci Hypotheſes iſtas enucleare, & refellere latentem Socinianiſmum, de Chriſto Servatore exemplari. Hoc ad præſentem diſputationem facit: Quod non poſſit Chriſtus dici Lux vera mundi illuminans, hæreditaria naturæ per Gratiam illuminatione, Omnes Adami poſteros; hoc quidem loco; ſi Lux illa mundi & vita dicenda eſt ineſſe Carni Chriſti, & illuminare exemplo converſationis, ad imitationem Chriſti.

14. Vindicandus porro unus & alter locus quo pugnant Anabaptiſtæ pro Univerſali in Adamo omnium & ſingulorum reſtauratione ex lapſu; prior eſto Ro:5: 18. *Per unam Juſtificationem, beneficium redundavit in omnes homines ad Juſtificationem vitæ.* Atqui verba illa non patiuntur extenſionem ad alios quam ad multos illos, qui Juſti conſtituentur; de quibus ſermo continuatur verſu 19. Quos etiam verſu 17. dixit Apoſtolus, accipere donum Juſtitiæ, h. e. ex Fide Juſtificandi.

15. Iſtam determinationem Univerſalitatis ſigno Univerſali iſtic & alibi expreſſæ, circumſcriptam Cancellis Eccleſiæ, vocandæ efficaciter per Verbum & Spiritum Fidei, dictat illuſtris locus Act:2. 39. Ubi Petrus τὰ *omnes* interpretatur *Quoſcunque advocaturus eſt Dominus Deus noſter*: Qui Omnes vocati illi ſunt; In quibus ad fidem efficax eſt Verbum prædicatum! Qui ut inter Multos exteriori prædicatione vocatos *Pauci* dicuntur *Electi*. Matt:20. 16: 22. 14. Ita ſoli Antonomaſtice *Vocati* dicuntur. 1. Cor. 1. 24. *Vocati ſecundum Dei propoſitum*. Ro:8. 28. 30. Et quidem, *Multi*, ac *Omnes*, propter Univerſitatem numeroſam multarum Chiliadum & Myriadum ex omnibus Gentibus & Nationibus præter Judæos, Apoc. 12. 4. 9. cum 4. 9.

16. Neque aliam interpretationem flagitat locus 1. *Joh.* 2. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: Nec tantum pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi peccatis*, Habemus Anabaptiſtæ *V. L.* ſed aliud agentis, probam expoſitionem iſtam: *Dicit noſtris, ut qui etiam eſſet ex Judæis. Defenſ, part: 1. pag. 9.* Eſt ſane illa verborum διάνοια:

con-

confer quod Apoſtolus Salutem gentium nominat *Opulentiam Mundi*, & *Reconcilliationem mundi* Ro. 11. verſ. 12. & 15.

DISPUTATIO VII.

De Gratia Mediatoris Christi.

1. TRactavimus in ſuperioribus nonnullis Diſputationibus Gangrænam, quam fecit hæreſis Anabaptiſtica Articulo de Incarnatione Chriſti, circa Naturam Chriſti divinam & humanam, Quando aſſerunt, *Secundum Adamum ſeu Hominem Ieſum Chriſtum non habere ex primo Adamo Carnis ſuæ Originem, ſed ex Cœlo: Adeoque corpoream carnis Chriſti ſubſtantiam eſſe ipſam Vitam & Lucem hominum, & Spiritum vivificum de quo ſermo eſt: Ioh. 6. 63. & 1. Cor. 15. 45. Non Creaturam Dei ſed Deum ipſum Creatorem.* Quæ paradoxa errorum monſtra illic confutavimus.

2. Hæc porro gangrænam faciunt in Fide Officii Mediatorii Chriſti; quandoquidem pervertunt Apoſtoli axioma illud, & qui ſanctificat & qui ſanctificantur ex uno ſunt omnes, Heb. 2. 11. non ſine vertiginis ſpiritu aſſerentes *impoſſibilem eſſe ex uno nobiſcum ſanguine, ſeu ex uno Adamo primo, Carnis Chriſti originem*, hanc ſcilicet ob cauſam, *quod omnes, qui ex Adamo poſt lapſum ejus deſcendunt, non poſſint aliam ab ipſo vitam trahere, quam quæ fuit in ipſo ſpiritualiter mortuo, peccaminoſa & damnabili.* Com. Quper. Art. 5. ſſ. 138, 139, 140.

3. Spiritus vertiginis iſte eſt quod, verbis his intellectis prout jacent, deſtruant ipſi ſuas *de Peccato Originis* Hypotheſes, quibus inficiantur *naſci poſteros Adami Peccatores aut Reos*.

4. Enimvero aliud volunt quam verba præ ſe ferunt, quia hoc eſt ipſorum πρῶτον ψεῦδος. Ne quidem re integra corpus Chriſti potuiſſe originem ſuam trahere ex Animali corpore Adami, cui fini indicatus eſt locus 1. Cor. 15. 45.

5. Et olet ſordes Davidis Georgii & carnalia ejus Emblemata homi-

hominis Spiritualis, quod Mortem Spiritualem definiant impotentia ad generandam carnaliter carnem Christi: Et quod ex hypothesi in cognatione carnis nostræ cum carne Christi fundant vitam Spiritualem. detortis male verbis Christi Joh.6. 63. in quibus ipse à carnali corporis sui substantia nos avocat, ut quę, per se considerata, non prodesset quicquam: vindicat autem vivificam & salvificam vim omnem Spiritui Deitatis in carne sua habitantis per Unionem Personalem: ac de eadem Christi Deitate non de corpore carnis accipiendum πνεῦμα ζωοποιοῦν. 1. Cor. 15. 45. Factus autem dicitur posterior Adam *Spiritus vivificus* per Unionem jam dictam, quia Carni unitus est Spiritus Deitatis.

6. Fidem autem orthodoxam Officii Mediatorii Christi perimunt paradoxa illa, isthac consequentia: Quia, extra naturam humanam creatam, nec potuit Christus fieri sub Lege sponsor seu Fidejussor illius obedientiæ quam juxta Fœderis conventionem Homo debebat Deo: neque potuit pœnam & maledictionem istam sustinere quam Deus creaturæ humanæ denunciaverat. Heb. 7. 22. Gal. 4. 4. Latentem hic Socinianismum de Christo servatore exemplari obiter notabamus ex I. O. X. *Art.* 5. *§.* 9. 10. Disputatione præcedenti *Thesi.* XIII. Item *Art.* 8. *§.* 49. *&* 50. *in* hanc sententiam pronunciat. *Christum pœnam nostrorum peccatorum non bajulasse, per Iustitiam Dei.* Item. *Non necessario fieri debuisse per Dei justitiam, ut Christus moreretur: sed tantum propter integrœas Dei promissiones.*

7. Christum Servatorem exemplarem minime facit indigitamentum Lucis Christo tributum Joh. 8. 12. 12. 46. 1. Pet. 2. 21. Sed notat liberatorem verum, ab ira ventura, qua Deus damnandos abjiciet in Tenebras exteriores Matt. 8. 12. 22. 13. cum 5. 8. Heb. 12. 14. 1. Pet. 2. 9 10.

8. Perperam & sophistice hic I. O. facit ista æquipollentia. *Fieri debuisse per Dei justitiam ut Christus moreretur: & fuisse Christum pro se, secundum Dei justitiam Morti obnoxium seu reum mortis.* distant illa toto cœlo.

9. Thesis orthodoxa illam habet διάνοιαν, Christum, quandoqui-

doqnidem libere se stiterat Sponsorem & Fidejussorem pro nobis, vadimonium explere non potuisse, absque illius naturæ assumtione, ex cujus viribus creatis Deus veteris Fœderis conventione flagitabat cultum spiritualem, & perfectam charitatis obedientiam: & cui infligi poterat pœna mortis homini transgressori denunciata: Atque revera assumpsisse Christum naturam illam, per quam satisfieri poterat divinæ justitiæ. seu quæ ut creatura creatori subjici poterat, sub humanæ obedientiæ Lege, ad eandem officia charitatis, quæ homini imperata erant; & ad pœnæ maledictionis homini debitæ perpessionem.

10. Frustra Thesin hanc, *Per Dei justitiam debuisse fieri ut moreretur Christus*, evertere conatur, I. O. locis jam indicatis. hoc argumento: *Quia mortuus est Christus ex gratia Dei & Charitate magna: Et quia non sit hoc secundum justitiam, ut quis mori debeat, qui non deliquit. Sed quando talis pro alio moritur, est illa demonstratio gratiæ & charitatis magna.* Neque enim asserimus, hoc ex justitia esse ut quis mori debeat qui non deliquit. Sed hoc vindicamus justitiæ, quod is qui peccatum bajulat, etiam pœnam sustinet: qui quidem ultro pro peccatoribus vadimonium obiit, ac in se recepit se Justitiæ satisfacturum.

11. Quamvis ergo Christus per Carnis suæ originem non erat morti obnoxius, ut sanctus conceptus & natus: per finem tamen destinatum Incarnationis istum, ut in carne & anima susciperet in se debitum nostrum, ut sponsor noster; fieri debuit secundum Dei justitiam satisfactio, & non tantum secundum Gratiam & Promissiones antegressas.

12. Est autem argumenti istius ex Antithesi Gratiæ & Justitiæ solutio ista: Conciliari in Mediatoris Christi morte optime demonstrationem Gratiæ & Charitatis summæ, cum *demonstratione Iustitiæ*: Quia Christum tangit hæc, illa nos.

13. Quamvis ergo ad demonstrationem gratiæ & charitatis sommæ Christus pro nobis mortuus est: expresse tamen Apostolus docet *Ad demonstrationem Iustitiæ* constitutum propitiatorium in sanguine Christi Ro. 3. 24, 25, 26. atque idem confirmat alibi dicens Mortem & Sacrificium Christi cruentum necessa-

rium

rium fuisse: quia absque sanguinis fusione non fit remissio peccatorum. Heb. 9. 16---22. Et justitiæ rigorem notat illud: Qui Filio proprio non pepercit Ro. 8. 32. condemnavit peccatum in carne, v. 3. factus est pro nobis maledictio. Gal: 3. 13.

14. Gratiæ autem & Charitatis summæ demonstratio illustris est in eo, quod nobis Deus pepercit, neque de nobis illud statuit, Anima quæ peccavit ipsa morietur: Ezech. 18. 4. adeo ut ipsi non veniamus in judicium: Joh. 5. 24. & nulla nobis sit condemnatio Ro. 8. 1. Quin ultra, quod dignetur Deus nobiscum instaurare fœderis societatem, citra ullius justitiæ, quæ in nobis hæreat intuitum antecedentem. Tit. 3. 5.

15. Illustrior autem hoc ipso est Dei Legislatoris gratia, Quod nobis donarit ipse Filium proprium fœderis sponsorem, eique in nostri gratiam non pepercerit: Deinde quod nos voluerit non tantum liberari per Christum à servitute illa qua metui mortis per omnem vitam eramus obnoxii Heb. 2. 15. sed insuper nos denuo erexit in spem novam, & exspectationem vitæ æternæ cœlestis, quæ est illa gratiæ exuberantia, de qua Apostolus loquitur Ro. 5. 15. 17, 21. & 6. 23. Tertio quod ipse nos confirmet in Christum & obsignet. 2. Cor. 1. 21, 22.

16. Porro in sponsore Christo, Gratiæ Christi demonstratio est, in voluntaria pro nobis exinanitione, qua ipse cum dives esset pauper pro nobis factus est. 2. Cor. 8. 9. Phil. 2. 4.-12. 2. Quod mercedẽ illam quam ipse acquisivit merito suo, nobis Testamento legavit in morte sua. Heb. 9. 15, 16, 17. cum Luc. 22. 29, 30.

17. Ex hac Gratiæ Christi analysi liquet propter *demonstrationem Iustitiæ*, in sponsore Christo pro nobis punito, uberiorem esse demonstrationem Gratiæ & Charitatis summæ: itaque frustra esse quoscunque qui obtentu Gratiæ oppugnant veritatem Satisfactionis Christi, quia scilicet nulla sit gratia, ubi est demonstratio Justitiæ secundum Legis rigorem.

18. Illustrior, inquam, & uberior est misericordis Gratiæ demonstratio, eo nomine, quod non donet nos Deus ejusmodi remissione peccatorum, quæ penitus destituta sit omni gloriatione, quippe non impleta, neque à nobis, neque pro nobis, fœde-

fœderis violati condirione: sed tali quæ conjunctam habet gloriationem contra judicium, titulo dignitatis & meriti Christi nobis imputati Iac. 2. 13. Apoc. 3. 4. Matt. 5. 7. cum Prov. 21. 21. 1. Cor. 1. 31. &c.

DISPUTATIO IIX.

Effectis Unionis Hypostaticæ, in Christo Mediatore.

1. DE Deitate Christi Patientis & Resurgentis actum *Disputatione* VII. in qua asseruimus Deitatem Christo Patienti & Resurgenti illibatam minimeqne imminutam: istius Disputationis Thesis ultima 15. est hujus loci, qua breviter hoc assertum, Apotelesma Redemptionis nostræ non constare sola passione ex infirmitate, sed etiam gloriosa perpessionum victoria: atque hanc ob causam intercessisse Unionem hypostaticam duarum in Christo Mediatore naturarum, ut idem qui secundum carnem sustineret passiones, easdem secundum Deitatem vinceret & triumpharet, sui ipsius ex mortuis excitatione.

2. De Effectis Unionis Hypostaticæ analogis hic dicendum explicatius; ad illustrandam Mediatoris Christi gratiam, quæ nulla esset si, ex Anabaptistarum hypothesibus jam confutatis, Mediator Christus, seu naturâ, seu per Deitatis imminutionem, nihil esset supra hominem mortalem, qui unicam tantum in se habuisset vitam illam quam in mortem tradidit; ac mortuus nequivisset suis viribus se ipsum vivificare.

3. Quamvis ergo ad nostri Redemprionem, debuit Mediator Christus fieri Caro & Frater noster Joh: 1. 14. Heb. 2. 11. &c. Tamen extra Unionem Carnis hypostaticam, cum Spiritu Deitatis Christi vivificante. Caro non prodesset quidquam: Joh. 6. 63. Adeoque quamvis Fratrum primogenitus foret, Donorum Spiritualium & Sanctitatis prærogativa; Tamen ex hypothesi ψιλὸς ἄνθρωπος qui frater tantum esset, destituetur illa perso-

næ dignitate, quæ ad conficiendum redemptionis omnium in morte unius λύτρον necessaria fuit. Psal:49. 8,9. cum Act.20. 26.

4. Deinde considerata sola perpessionis infirmitate, & solo dolorum sensu in carne seu natura humana, de qua loquitur. Apostolus. 2. Cor. 13. 4. Illa quidem Mediatorem miseriæ & maledictioni nostræ implicat; sed neutiquam nos ab illa evolvit, donec ipse nos liberaturus se ipsum liberaverit illa infirmitate, per efficaciam roboris potentiæ suæ.

5. Perabsurda hic est mataeologia (quæ verbis Apostoli, Crucifixus est ἐξ ἀσθενείας ex infirmitate, contradicit,) quando J. Outerman dictat, *Perpessionem mortis fuisse in Christo, magnum assumptum robur divinæ omnipotentiæ.* Art. 7. §. 32.--37. Nos vero credimus fuisse magnam assumptam infirmitatem humanæ fragilis naturæ, supra quam si ædificata esset fides, abnegato omnipotentis naturæ divinæ non assumpto sed æterno robore in Persona Christi, inanis foret & meledicta. 1. Cor:15. 14. cum Jere. 17. 5.

6. Præter geminum effectum illud jam dictum, videlicet Personæ redemptoris axioma tantum, ut Unus pro omnibus præstet sufficiens λύτρον, quippe ipse unus supra omnes Dominus è cœlo, Joh. 3. 31. 1. Cor. 15. 47. 2. Cor. 5. 14. Deinde Robur efficax ad sui ac nostri liberationem, ex omni infirmitate; Meditanda porro sunt sequentia in Christo Mediatore effecta Unionis hypostaticæ, sine quibus salva esse nequit Mediatoris Gratia, qua roborandum fuit Fœdus Novum. 1. Primum esto quod Christus ut θεάνθρωπος nullam habuit indigentiam necessariam, sed tantum voluntario assumptam: adeoque nullo obedientiæ suę merito opus habuerit ad ditandum se ipsum: aut aperiendum humanæ suę naturę introitum in gloriam.

7. Confirmant affirmationem nostram Scripturæ testimonia quibus dicitur ipse ut Filius hæres omnium Heb. 1. 2. atque illam gratiam nobis fecisse, quod Dives existens propter nos pauper factus est, ut nos per ipsum ditesceremur. 2. Cor. 8. 9. Non quæsivisse suum sed nostrum lucrum. Phil. 2. 4,5,6. &c. Nec acquisivisse gloriam quam non habuerit apud Patrem antequam mundus esset. Joh. 17. 5.

8. Tor-

8. Torquet hic locum illustrem. 2. Cor. 8. 9. *I. O. Art. 7. §. 6. 7. & 37.* Quasi non propter permanentem in ipsa incarnatione Deitatem gloriosam & immortalem, Divitem pronunciet Apostolus Christum incarnatum τῇ κτήσει. vero hæreditatis Jure. Quid ergo? Quasi *propter originem carnis ex cœlo, gaudio frui, & cœlum occupare potuerit, ac sibi vindicare regnum cœlorum.* Sunt isthæc Chimæræ.

9. Frustra huc advocat I. O. locum 1. Cor. 15. 45. ubi Christus postremus Adam dicitur *factus in spiritum vivificum.* Nequaquam n. Corpus Christi seu natura humana dicitur facta in Spiritum vivificum: Sed Homo Christus per Unionem hypostaticam Carnis cum Deitate dicitur factus Spiritus vivificus, id est, Vivens omnisque vitæ fons Deus ipse. Atque hoc illud est quod asserimus: potuisse Christum (non minus quam se ipsum mortuum vivificavit, ut ipse fons vitæ,) inde à primo incarnationis momento, carnem suam beare vitæ æternæ & gloriosæ possessione & fruitione, nisi aliud flagitasset nostri redemptio, & introductio in vitam & gloriam.

10. II. Alterum præsentis considerationis effectum Unionis hypostaticæ, qua supra Adamum primum excelluit Homo Christus Jesus, fuitque ad fœdus roborandum dignior, istud est, quod fuerit ipse ἀναμάρτητος impeccabilis, seu nulla peccati tentatione seduci potuerit. quod, siquidem nobiscum vere sentiunt Anabaptistæ, viderint quomodo tueantur solide ex Chimærica hypothesi de *cœlesti materia & origine carnis Christi, per quam scilicet in Essentia humana servarit naturam divinam,* illam quam Justitiæ Sanctitatis & Innocentiæ qualitatibus definiunt, *Conf. oppos. Faukel. pag. 117. vide Disp. V. Thes. 8.*

11. Solide autem ex Unione Hypostatica naturæ Christi humanæ cum divina demonstrari Christum Hominem ἀναμάρτητον, liquet. 1. Quia posita illa propositione. θεάνθρωπος *potest peccare aut* θεάνθρωπος *peccat,* verificaretur blasphemia illa ***Deus potest peccare;*** & consequenter etiam altera illa, ***Deus potest merito suo damnari.*** Quia propter communicationem idiomatum, quod de Persona θεανθρώπου affirmatur fas est enunciare cum ejus

 deno-

denominatione ab utralibet natura. Neque in solo schemate dictionis sita erit impietas blasphemiæ, sed revera redundabit, in suppositum divinum, peccatum humanæ naturæ assumptæ.

12. III. Eatenus quoque contradictionem implicat peccatum cum Unione hypostatica, quia hæc dicit necessario naturæ utriusque Amicitiam intimam, & arctissimum pacis vinculum: ex peccato autem resultat Inimicitia adversus Deum: & peccator qua peccator inimicus Dei est. Ro: 8. 7. & 5. 10.

13. III. Supponitur autem arctissimum illud Pacis vinculum hic indissolubile propter Unionis hypostaticæ τὸ ἀχώριστον, quod non patitur ut ullum fiat naturæ alterius ab altera divortium: Peccatum autem dicit divortium & dissolutionem amicitiæ inter Deum & hominem Esai. 65. 2. Peccante ergo ex hypothesi Christo, vel affirmandum contra fidem Catholicam Christum potuisse excidere Gratia Unionis: vel dicendum mansuram fuisse Unionem hypostaticam, quamvis ingressa naturarum inimicitia.

14. IV. Flagitat quoque necessario ἀναμαρτησίαν impeccabilitatem Christi Mediatoris, ipsa Christi Unctio per Spiritum S. ipsi datum οὐκ ἐκ μέτρου hoc est non dimenso aliquo modulo, quo nobis distribuitur gratia Spiritus S. Joh: 3. 34. Quia enim Unctio illa extra controversiam dicit Infallibilitatem in Doctrina Veritatis & Fidei ac pietatis: absque qua nulla esset Unctio Christi in Prophetam Summum: Consequens est ut Unctio Christi in Regem Spiritualem quâ talis dicat impeccabilitatem, in exemplo Sanctitatis & Justitiæ, quo præiret salvandis salutis ἀρχηγὸς & Dux. Esset enim nimis manifesta Unctio ἐκ μέτρου ista, qua non pariter utrobique esset ἀναμάρτητος Christus & in Doctrina & in Vitæ exemplo. Vide *Disputationem nostram Selectam I. de Christo Deo mentiri nescio & Homine impeccabili contra hypotheses Remonstrantium in Apologia Confess: cap: 17.*

COROL-

COROLLARIA.

I. UNio hypostatica non efficit Carnem seu Humanam naturam Christi Adorabilem.

II. Christus quamvis per Unionem hypostaticam nihil necesse habuit sibi mereri, tamen sine periculo affirmatur sibi & nobis meritus justificationem & glorificationem.

III. Non Justificamur Justitia Christi divina sed humana, atque hæc sola & in solidum nobis imputata nos constituit justos coram Deo.

DISPUTATIO. IX.

De Electione, & Iustificatione gratuita.

1. VIdimus Disput: VI. Anabaptistarum hypotheses de Hominis lapsi instauratione adeo universali, ut scilicet *nemo, ex naturali semine ejus ab Adamo* instaurato *genitus propagatus & natus secundum naturæ cursum, nascatur cum peccato, aut mortis æternæ reus*: Item; *ut Homo nascatur naturaliter particeps gratiæ Dei in Christo*: Quam assertionem asseruimus asserimusque contradictionem implicare cum Scripturæ hypothesi de Regeneratione; & pugnare cum primæ promissionis gratiæ concepta formula: & cum gratiæ œconomia, seu dispensationis experientia.

2. Gangrænam facit ipsorum Theologia in Doctrina de Electione & Justificatione gratuita, de qua in præsens dicendum. De Electione quidem divina, ad μεθοδείαν τῆς πλάνης seu ad deceptionem idiotarum, sic loquuntur *Confess. oppos. Faukel. pag.* 148. ut videri possint contradicere Electioni ex prævisa fide, bonis operibus & virtutibus. Verum isthoc stratagemate jugulant æternam personarum singularium Electionem determinatam ad salutem; quam volunt *demum fieri, quando Christi beneficia credentes amplectuntur, & fideliter servant. pag.* 148, 149. Atque sic *nul-*

lam esse Electionem æternam aut *decretum de danda personis certis à Deo salute, factum alio intuitu quam fidei, & principaliter perseverantiæ in fide præstitæ pag.* 149. 151. Atque sic necessaria consequentia nullos agnoscunt ad salutem electos in infantia morientes, ac nullos ante mortem adultos; nulli enim nisi adulti beneficia Christi fide amplectuntur: nec ante mortem censentur ab adultis beneficia Christi fideliter custodita.

3. Orthodoxa assertio contraria est: Electionem divinam ita gratuitam esse, ut decreta sit salvandis salus & vita æterna, omnibus, seu infantibus, seu adultis, danda non alia pacto quam solo & unico intuitu Meriti Christi ipsis imputandi uniformiter, sive moriantur in infantia, sive sub veræ resipiscentiæ & conversionis initia excesserint ex hac vita, sive regenerationi suæ, cum justi temporis perseverantia, & custodia fideli beneficiorum Christi, supervixerint.

4. Confirmant hanc assertionem Scripturæ testimonia quæ personarum singularium Electionem secundum Dei propositum, & discretionem à damnandis, vindicant Dei misericordiæ soli in solidum. 1. Cor: 4. 7. Eph:2. 8. 2. Tim:1. 9. Psal: 100. 3. cum Matth:25. 34. Luc: 10. 20. & 12. 32. Joh:6. 37. Act: 13. 48. & 18. 10. Rom:8. 29,30. & 9. 23,24. Ephes. 1. 4,5. & 11. Phil.4. 3.

5. Confutant autem difformitatem illam Electionis adultorum, & in infantia morientium; nuper credentium, & justo tempore perseverantium in fide: viventium & mortuorum in fide; confutant inquam difformitatem illam Scripturæ; quæ communem faciunt salutem fidelibus & liberis ipsorum in infantia morientibus. Act. 2. 39. & Genes. 17. 7. asseruntque mortem nihil præscribere solidæ consolationi morientium in vera & seria fide ac resipiscentia; quamvis forte sera. Rom: 14. 7,8,9. 1. Cor: 3. 21,22. Rom:8. 38,39. cum Ezech: 18. 32. 33. & 11. Ac jubent credentes & resipiscentes, ex quo vere resipuerunt & crediderunt, τελείως plene perfecte sperare eam quæ ipsis exhibetur gratiam & salutem 1. Pet:1. 13.

6. De Justificatione gratuita doctrinam Ecclesiarum Refor-

mata-

matarum istis conviriis incessunt Anabaptistæ *Prædicare nos latam viam, quando asserimus* quod Scripturæ usus confirmat, *justificationem esse absolutionem rei, & imputationem justitiæ, qua Deus, absque operum nostrorum intuitu, nobis imputat ac donat justitiam ac indumentum Christi. V. L. Defens: part: 3. pag.48.*

7. Illi autem contra Scripturas dictant *Justificationem esse* (vernaculâ ὀνοματοποιΐα) **een rechtvaerdigh-wordinghe ofte vroom-wordinge**: *formationem ad justitiam & pietatem*, adeoque *acceptionem beneficii, quod sit Iustificationis causa meritoria, non in eo sitam quod homini imputetur justitia Christi: sed quod fidelis homo quando justus efficitur particeps fit justitiæ Christi. V. L. Defens:* ibidem, Explicant se *auctores Confess: oppos. Faukel:* istis hypothesibus: *Gratiam Euangelii non collatam gratiam esse, sed oblatam: qua homines non participant citra suam comperationem pag:*190. 191. *Ita connexa esse in negotio Iustificationis fidem & bona opera; ut in eo unum absque altero nihil sit. pag.*94. *adeo ut etiam bona opera sint media necessaria Iustificationis acquirendæ pag.*195.

8. Refelluntur isthæc, affirmatione Apostoli: Justificari hominem per fidem absque operibus legis Rom:3.28. Sicut etiam David pronunciat beatum eum hominem cui Deus imputat justitiam absque operibus Ro:4.5. atque ea propter ita gratuitam esse Electionem; ut si per gratiam sit, non sit jam ex operibus; alioquin gratia jam non foret gratia. Sin ex operibus jam non ex gratia; alioquin opus jam non est opus. Ro:11.6. Ac pariter gratuitam esse Justificationem, ex fide Christi & non ex operibus legis. Gal.2.16. Atque omnino Deum nos salvare non ex operibus Justis quę fecerimus nos; sed ex sua misericordia Tit. 3: 3, 4, 5.

9. Quare etiam Justificationis objectum, Homo Justificandus coram Deo, definitur ab Apostolo, (ex se, scil. donec censeatur in Christo novus homo) Impius. Ro:4. 5. Deo inimicus Ro:5. 10. Unde recte Justificatio impii dicitur: Quamvis absolute citra Justitiæ Christi imputationem, Deus impium Justificare nequeat, quia Judicium Dei est secundum veritatem. Ro. 2. 2. cum Ex.23.7. 34.7. Num;14. 18

10. Vin-

10. Vindicandus locus ἐναντιοφανὴς Jacobi. cap. 2. v. 24. qui in Anabaptistarum *Confess. opposs. Faukel. pag.* 194. obtenditur: *Videtis igitur ex operibus justificari hominem; & non ex fide tantum.* De cujus loci cum doctrina Pauli conciliatione, quia desperarunt, post Lutherum, nonnulli etiam ex nostris, privata opinione, existimarunt laborare auctoritatem Epistolæ Jacobi Canonicam: sed perperam: & contra communem Ecclesiarum Reformatarum consensum.

11. Conciliatio optima se offert ex totius Epistolæ Jacobi scopo, qui est τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως Probatio fidei in tentationibus, illorum qui jam ex Fide Deum invocant, à Deo regeniti, per sermonem insitum. cap. 1. vers. 2. 3. 6. 18. 21. Quam fidei probationem ex tentatione perseveranter tolerata, Justificationem ex operibus vocat Jac. c. 2. v. 21. 24, 25. exspectandam vere fidelibus, Abrahami & Rachabæ exemplo, quamvis jam Justificatis ex fide.

12. Verba ergo ista *Non ex fide tantum* (quæ ἐναντιοφανῆ sunt seu contraria videntur istis *Ex sola fide*) conciliantur, per distinctionem Justificationis geminæ, ex quibus altera in exemplo Abrahami manifesto temporis intervallo antevertit alteram, tanto nimirum quantum intercedit, inter primam Abrahę vocationem qua ipsi datum est τὸ Credere, in præputio, & oblationem Isaaci. Gen. c. 22. Priori illa vere docet Paulus Abrahamum Justificatum non ex operibus sed ex sola fide: Posteriori illa priorem sequuta, quia Abraham jam ante justus, Justificatus est adhuc: vere pronunciat Jacobus Abrahamum justificatum ex operibus, non ex fide tantum: id est, non tantum priori illa ex fide sola, sed etiam hac ex operibus Justificatione.

13. Est autem prior illa ex Sola Fide, Justificatio ex causa, qua constituimur Justi, sola Justititia Christi in solidum nobis imputata, & Fidei manu ab adultis apprehensa: quia sola illa est causa Judicii divini, quo nos à peccatis absolvit & justos censet Deus, quando ipsi initio conciliamur Fœdere gratiæ.

14. Altera ex Operibus Justificatio est ex effectis Fidei, ut Signis veræ communionis cum Christo & universali justitia ejus:

quæ

quæ consequenter non à priori constituit nos justos, sed justos demonstrat à posteriori: Hanc Justificationem ut in tentatione experti sunt Abraham & Rachab, atque in hac vita præoccuparunt; sic exspectant illam in altera vita, die illo ultimo justi judicii Dei, omnes illi qui, ante mortem ex justitia Christi coram Deo justificati, post resurrectionem ex mortuis, ex vita hic peracta justi pronunciabuntur coram toto mundo per judicem Christum: illud enim extremum judicium Christus ipse salvandorum respectu Justificationem vocat: Matth. 12. 36. 37. Ex sermonibus tuis justificaberis: scilicet ut judicii argumentis, & justitiæ fructibus: Atque sic Jacobo cum veritate; & cum ipsius Christi verborum ὑποτυπώσει optime convenit: salva Pauli affirmatione de Justificatione ex Sola Fide.

DISPUTATIO X.

De Vocatione efficaci.

1. EX hypothesibus heterodoxis de Peccato Originis, & de Instauratione universali hominis lapsi; ac nulla Electione vere gratuita: Hæc consequenter Thesis est Anabaptistarum de Vocatione ad salutem efficaci: *Quando Deus hominem vocat, per Euangelium ex Fide salvandum: Posse homines constitutos adhuc in morte peccati, audire vocem filii Dei, qui Vita est: & alienatos à Deo Patre ipsorum, destitutos pane cælesti & cibo vivificante animas, in mediis porcorum siliquis, sentire famem suam: & derelicto fonte aquæ vitæ, per experientiam sentire sitim suam:* Adeoque *habere non tantum potentiam & libertatem eligendi vitam & amplectendi beneficia oblata: sed posse etiam à Deo precari ad vitam necessaria: Eorum autem non fieri participes, quin potentiam illam sua cooperatione ad Gratiam accipiendam exserant. Confess. opposs. Faukel. pag.* 190. 191.

2. Enunciantur illa fere verbis Scripturæ male detortis: & annotantur ad marginem ac producuntur alia loca: quæ in præsens vindicasse erit Thesin ipsam refutasse: offert se primo locus

Ioh. 5. 25. *Veniet tempus & nunc est, quum mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint vivent.* Verum non magis hinc confirmatur posse mortuos in morte peccati adhuc constitutos, spiritualiter audire vocem Filii Dei: quam ex versu 28. confirmari queat, audituros in sepulcris vocem Filii Dei mortuos, ante corporum vivificationem. Utrobique autem verba Christi accipienda sunt de mortuis quâ spiritualiter quâ corporaliter vivificatis. Neque aliud probant verba illa: qui audierint vivent: qui vivificationem primam ex morte spirituali non exprimunt, sed supponunt ac cumulant promissione consequentis vitæ æternum perennandæ.

3. Frustra quoque huc adducunt locum *Genes.* 3. 8. 10. *de Adamo post admissum peccatum audiente Deum vocantem*: ibi enim nihil expressum est præter vocem auribus corporeis ab Adamo auditam: At quis negat Hominem spiritualiter mortuum posse audire auribus corporis; Interim qui sic pollent auditu non habent aures ad audiendum, istas quibus opus est ad resurrectionem ex morte peccati.

4. Non ex Parabola *Filii prodigi Luc.* 15. 14. 16. 17. hoc habetur; sensisse illum sano sensu miseriam suam, aut desiderasse appetitu ordinato, atque esuriisse panem paternum, quando ipsi vorandæ primo fuere porcorum siliquæ; seu secundum Anabaptistarum glossam *in impia praxi peccati occupatum.* Contrarium affirmant verba illa initio *versus* 17. *Quum autem ad se rediisset.* Et aperte, ante sanatam mentem non paternum panem sed *porcorum siliquas desiderasse dicitur, ut illis ventrem impleret. vers.* 16.

5. *Iere.* 2. 10. verbis illis de *derelicto fonte aquæ vivæ*, ne γρῦ quidem vel præmissum est vel subnectitur, unde exsculpi possit Hominem derelicto fonte aquæ vivę, alienatum à vita Dei, posse sitire salutem & vitam: verum subnectitur versu 19. quæ ipsi maledictio sit exspectanda.

6. Adducunt porro frustra Ps. 107. 5, 6, 7. ubi *de corporali famè & inedia*, atque ex eadem liberatione divina, sermo est: sicut mox vers. 17, 18, 19. de morbis & infirmitatibus lethalibus. A quo sensu literali si veniendum ad allegoricum, aut mysticum, habe-

habebimus pro vera esuritione, *nauseam & cibi fastidium*, in ipsa inedia.

7. Pariter frustra adducunt locum Amos 8. 11. 12. ubi spiritualem *famem & sitim* Deus non promittit in benedictionem, sed comminatur in maledictionem, cui succumbant in mortem. vers. 13, 14. Enim vero probanda erat salutaris & vitæ prognostica fames & sitis, illa quam beatitudinis characterem facit Christus Matth. 5. 6.

8. Notant quoque Deut. 30. 12. de quo respondimus Disp. vi. Thes. 12.

9. Locus porro Joh. 1. 11, 12. nihil facit pro Anabaptistarum Thesi: Dicuntur quidem *Christum accipere* seu amplecti, qui in ipsum credunt: sed non istis viribus, quas reliquas habent adhuc mortui in peccatis. Verum vendicantur vires illæ versu 13. regenerationis dono, exclusa liberi arbitrii cooperatione: dicuntur enim: *Non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti*: Quæ verba habent Antithesin generationis carnalis, & regenerationis spiritualis illam: quod illic intercedat, & benedictionem divinam antecedat, voluntas carnis & voluntas viri generantis liberos: hic autem solus regeneret Deus, nullam voluntatem humanam subsequens: sed ipsam præveniens: Quandoquidem enim voluntati carnis aut viri, soli in solidum, minime vindicari potest generatio carnalis: sed ipsa quoque censetur Dei donum Psal. 127. 3. cum Genes. 30. 2. Antithesis ergo alia esse nequit hic, quam ista: Carnalem generationem nec Deo nec homini soli in solidum tribui posse, quia generantis viri & carnis voluntatem sequitur divina benedictio: regenerationem autem Deo in solidum vindicandam.

10. Nihil porro efficiunt ex illis Capernaitarum verbis Joh. 6. 34. *Domine da nobis semper panem istum*, neque ex istis mulieris Samaritanæ Joh. 4. 10. *Domine da mihi aquam istam, ut non sitiam.* Utrobique subest carnalis ac profana verborum Christi subsannatio: qua carnaliter acceperunt, quæ spiritualiter intelligere non poterant: Ut cum ratione insaniant qui hinc satagunt exprimere salutarem famem ac sitim panis aut aquæ cœlestis in media morte peccati.

11. Ma-

11. Manet ergo inconcussa demonstratio efficacis vocationis divinæ ad salutem absque synergia seu cooperatione humani arbitrii, ex Scripturæ illa affirmatione, Homines esse ante vocationem efficacem Mortuos in peccatis. Eph:2. 1. Col:2. 13.

12. Adulterant autem Scripturæ διάνοιαν Anabaptistæ, quando mortis istius in peccatis istam faciunt periphrasin, *Praxin peccati & impietatis*: Synonyma enim illius sunt *In morte peccati*, & **In de dadelijckheydt haerer ongoddelijcke sonde**: Quo mysterio nullos in peccatis mortuos censent, nisi actualibus peccatis immersos: contra Apostolum qui nos omnes pronunciat naturâ filios iræ Eph: 2.3.13. Atque hoc ipso impudentior est ista de viribus liberi arbitrii assertio: Si etiam in quibuscunque operariis iniquitatis, illa reliqua est libertas & facultas; ut & Æthiops pellem, & Leopardus maculas suas mutare possit: quod Scriptura inficiatur. Jere:13. 23.

13. Perimunt autem συνεργίαν liberi arbitrii seu cooperationem à qua pendeat vocationis divinæ efficacia, infinita Scripturæ testimonia in quibus illustre est illud Eph:1. 18,19. quo Apostolus affirmat ingenerari nobis fidem illa efficacitate fortis roboris ipsius, quam exseruit in Christo quum excitavit eum ex mortuis: ac, in meditatione vocationis nostræ ad salutem, jubet nos meditari, quæ sit excellens illa magnitudo potentiæ ipsius in nos jam credentes, qua scilicet nos cum Christo excitavit ex mortuis Eph:2. 1.5.6.

14. Anabaptistæ verbis quidem profitentur Fidem esse opus Dei in homine & donum Dei: sed operationem divinam circumscribunt his cancellis 1. Dare homini intellectum rationalem, & rationis usum relinquere liberum ad Electionem aut Vitæ aut mortis. 2. Mittere, aut deponere, ac mandare ut prædicetur, verbum suum: ut medium quo ad fidem homo adducatur: 3. Augmento Spiritus, illuminare interiorem intellectum, & fidem in homine confirmare. Homini autem hanc tribuunt cooperationem. 1. Audire Verbum Dei, scrutari, & in aures intromittere. 2. Convictum judicio rationis verbo assentiri, idque fideliter accipere. 3. Precibus flagitare donum

Spiri-

Spiritus S. Confess: opposs: Faukel: pag:202. 203. 204. 205. Faciunt ergo Fidei ἀποτέλεσμα, Opus hominis convicti, judicio rationis, exterius tantum Verbo illuminatæ: quod inficiatur Apostolus 1. Cor. 2. 4, 5. & affirmat Fidem nostram deberi potentiæ Dei, revelantis per Spiritum suum quæ humanitus persuaderi non possunt sapientibus in hoc mundo.

15. Anabaptistæ Confess: opposs: Faukel: pag: 203. ubi Fidem faciunt utriusque & Dei & Hominis Deo cooperantis opus, Si inquiunt *Fides esset Opus solius hominis, immerito quoque appellaretur Opus Dei & donum Dei Ioh:6. 29 & Col: 2. 12.* Ac perperam putant in posteriori quidem loco, ullam homini relinqui cooperationem ubi efficaciæ divinæ nos vivificanti ex mortuis cum Christo vindicatur Fidei donatio.

16. De loco Joh:6. 29. (quamvis soleat etiam à nostris haberi parallelus, atque hoc Anabaptistæ hic admittant) censemus Christum non vocare Fidem opus Dei sensu isto, quod Fidem in nobis operetur Deus; sed quod τὸ Credere sit opus nostrum Deo acceptum. respondet enim Christus ad mentem interrogantium. Quamvis autem credentes operentur opus Deo acceptum: Operari tamen non possunt illi τὸ credere, donec, citra ipsorum cooperationem, Fidem operationis novæ novum principium Deus infuderit.

DISPUTATIO. XI.

De Fide & Imperata & Donata.

1. ANabaptistarum contra Vocationis afficacis gratiam Achilles est, *Necessario per Hominis cum Deo synergiam seu cooperationem, in homine effici Fidem: quia absque illa hominis cum Deo cooperatione inane sit & ridendum præceptum quo Homini mandatur* τὸ *Credere: nec non omnes monitiones exhortationes & comminationes, ac promissiones* quibus munitum est hoc præ-

 ceptum:

ceptum: Quod prolixe urgent *Conf: ß: oppeff: Faukalio. pag.* 202. 203. 204. Hic cum Anabaptistis paria faciunt Remonstrantes; *Episcopius in Collegio Disput: quod edidit Festus Hommius Disp:* XIV. *de Fœdere Novo Thes:* 3. *Conditio quam stipulatur Deus continetur præceptis Fidei & resipiscentiæ. Ineptos autem esse credimus illos, qui hæc duo conditiones* N. T. *esse negant: sed ea aut sub promissis* N. T. *comprehendunt, aut Habituum vel qualitatum infusarum nomine definiunt, cum habitus & qualitates infusa sub præcepto nullo modo cadere possint.* Nos Fidem Spem Charitatem asserimus, non solis actionibus, sed habitibus ut actionum principiis esse definiendas: Esse autem Habitus vere à Deo infusos

2. Habitum merito vocamus Fidem & Analogice Spem & Charitatem, præeunte Scriptura, quæ affirmat nos Fidem habere. Matt: 17. 20. & 21, 22. Marc: 4. 40. & 11. 22. Luc: 17. 6. 1. Tim: 1. 19. Jac: 2. 1. 14. 18. Et quidem arcano habendi modo, ut illam videat in nobis solus Deus: *Tu Fidem habes, penes temet ipsum habe coram Deo.* Ro: 14. 22. Qui habendi modus explicatur Habitatione in nobis ἥ τις ἐνῴκησε *Quæ inhabitavit primum in avia tua Loide & matre tua Eunice, persuasus autem sum, quod etiam in te.* 2. *Tim:* 1. 5. Inhabitat autem Fides in nobis ut χάρισμα Spiritus S: ut æquipolleant Habere Fidem, & habere Spiritum Fidei. 2. Cor: 4. 13. Quare etiam Fides vocatur Unctio in nobis manens nos docens omnia. 1. Joh: 11. 10. 27. Minime ergo univoce dicimur Habere fidem & Habere bona opera. Jac. 2. 1. 14. 18. Nisi per bona opera metonymice intelligamus Charitatis habitum, ex quo manant actiones & opera charitatis.

3. Habitum autem Fidei non acquisitum sed infusum asserimus hoc argumento, quia Spiritus sancti unctio & χαρίσματα ejus quibus renovamur & regeneramur, à Spiritu S. in nos effundi affirmat Scriptura Tit: 3. 6. atque sic charitas Dei effunditur in corda nostra, per Spiritum sanctum, qui donatur nobis. Rom: 5. 5. sic baptizamur Spiritu S. quando Deus per Fidem purificat corda. Matt: 3. 11. Act. 15. 9.

4. Assertio autem illa *Quod Habitus & qualitates infusa sub præcepto nullo modo cadere possunt,* si absit Sophistice, falsa est: Quamvis

vis enim sub præcepto non cadat actus Dei infundentis & ingenerantis habitum, adeoque nec existentia habitus infusi ratione illius originis: Attamen non uno modo sub præcepto cadit; & antequam divinitus infundatur, & postquam infusus est. Antequam Euangelice infunditur, præcipitur à Lege pædagogo ut labore & exercitatione acquirendus; donec experiatur homo τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου impotentiam Legis, quâ per carnem infirmata est. Rom:8. 3.

5. Postquam autem Spiritus sublevans infirmitatem nostram Fidem infudit, rursus sub præceptum cadit habitus Fidei, quatenus conservandus & fovendus est, meditationibus perpetuis & jugi exercitatione, ut applicari possit illud Pauli; Depositum serva. 1. Tim:6. 20. & Ne negligito Donum quod in te est. 1. Tim:4. 14. Hoc modo exserte præcipit Christus ἔχετε πίστιν θεοῦ Habete Fidem in Deum Marc:11. 22. & Jacobus vetat habere Fidem ἐν προσωποληψίαις cum acceptione personarum. Jac:2. 1.

6. Enim vero esto, ipsi habitus & qualitates infusæ nullo modo cadant sub præcepto: an inde efficietur aut non esse infusos habitus; aut si infusi sint, non cadere sub præcepto actiones per quas illi se exserunt? Hoc illud est quod probandum erat, sed minime probatur.

7. Quid? quod ipsa illa opera Fidei Spei & Charitatis puta τὸ Credere τὸ Sperare τὸ Diligere, quibus per nos mandatis Christi obedientia præstatur, merito comprehendantur etiam sub promissis N. T. quia Scripturæ affirmatione etiam Dei χάρισμα seu gratia gratis data est τὸ πιστεύειν, credere: τὸ πάσχειν pati Phil. 1. 29. Et Deus dicitur pro beneplacito suo in nobis ἐνεργεῖν efficere, & τὸ velle & τὸ efficere Phil:2. 13. Et expressæ sunt illæ Novi Testamenti formulæ, quibus ipsa resipiscentia, exercenda in peccati mortificatione & bonorum operum studio, promittitur, tanquam donum Dei, quod ipse operaturus sit in nobis, ut isthoc signo & argumento solida sit consolatio. Jere.32.40. Esai.59.21. 1.Pet.1.4. 2.Pet.1.3. 1.Joh.3.9. & 5.18.

8. Quam-

8. Quamvis ergo Credentes dicamur Operari opus Dei, id est Deo acceptum. Joh.6. 28,29. Neutiquam tamen per nostram cum Deo nos regenerante cooperationem efficimur credentes: Sed, ex quo Deus absquè nobis nos fecit credentes, operamur illo opere Fidei salutem nostram, non per modum causæ principalis sociæ, sed per modum causæ instrumentalis subservientis divinæ operationi, qui, ex quo nos insevit Christo, fruendam nobis donat jugiter consolationem conscientiæ, in donata & imputata Justitia Christi.

9. De Præcepto ergo *πιστεύετε Credite* sic censemus, Legem esse, non Euangelium, quæ operi præscribit normam & modulum, & secundum quam judicatur Fides robusta aut imbecillis: atque hac in parte sitam esse Legis pædagogiam, quæ Euangelio ancillatur: Adeo ut præceptum illud, quatenus urget debitam operis perfectionem, materiam ministret non Spei sed Desperationi; quemadmodum Lex reliqua est Occidens litera: Spem autem gignit, quatenus nos vocat ad propriæ Justitiæ abnegationem, & exhibet ejusmodi objectum operationis Fidei nostræ, in quo præexistit solidum, consolationis fundamentum, etiam contra ipsam Fidei imbecillitatem, & operis Fidei imperfectionem.

10. Euangelice ergo accepta vox illa, *Crede & Fidem habe*, æquipollet consolationi qua datur Fidei *πληροφορία*, ut tuto recumbat in Gratiam Christi anima salutem sitiens, jurta illud *Ne metue solummodo crede Marc: 5. 36.*

11. Ad *ἐπιστομισμὸν* autem, seu ut os obthuretur quibuscunque, qui hæc existimant *ridicula* esse; *Neque posse fieri per Dei sapientiam, ut quod nobis mandatur tanquam opus nostrum idem in nobis efficaciter operetur ac gratis nobis donet Deus, aut se operaturum & donaturum promittat*: abunde sufficit unus ille prælustris locus Marc: 13. 11. ubi sic discipulis suis loquitur Christus: Quum autem vos traditos duxerint, ne ante soliciti estote, quid dicturi sitis, neque meditamini, sed quidquid datum vobis fuerit illo momento, id loquimini: non enim estis vos qui loquimini sed Spiritus Sanctus: Præceptum & Monitio inest verbis istis *Id loquimini:*

mini: Promissio adest tam illustris, ut nihil dici possit ultra, qua iudependenter ab ipsis, in ipsis & per ipsos, operatio Spiritus S. promittitur. Impius tamen sit qui dixerit non loqui Christum *ut sapientem monitorem decet.*

12. Promissio autem illa quamvis restricta foret ad *miraculosam effusionem donorum* illorum quibus Apostoli indigebant ad Apostolatus functionem: Tamen demonstraret, non implicare contradictionem cum Dei aut Christi monitoris sapientia, *Deum hoc quod homini præcipit in homine operari, per determinantem efficaciam.*

13. Enim vero certissimum est; illa miraculosa Effusione Spiritus S. auctam & confirmatam Apostolis consolationem Fidei, ad obeundum intrepide & perseveranter martyrium pro Christo; in quo per ipsos loquutus est Spiritus Fidei, ille per quem omnes credentes ut credunt ita loquuntur 2. Cor:4. 13. Quod confirmat in ipsa Christi promissione repetita, nomen Consolatoris Spiritus Joh.14. 16. 26. & 15. 26. & 16. 7. Consolationes autem Apostolis datas; omnibus credentibus usu communes esse docet Apostolus. 2. Cor. 1. 4.

14. Concludimus, perimi meliores illas promissiones quibus novum Fœdus sancitum est: si tantum imperatur & non donatur Fides & Fidei obedientia. Meliores enim promissiones nullæ sunt in Novo Fœdere, neque certiores quam fuere in Veteri, si per illas non hoc averruncatur, ne confœderati non persistant in Fœdere, aut promissione excidant. Ob hoc enim asserit: Apostolus locum quæsitum Novo Fœderi, quod confœderati non perstiterint in illo fœdere. Heb. 8. 7. 8. 9. cum Rom 8. 1.

DISPUTATIO XII.

De Differentia Legis & Euangelii.

1. COmmunis est Anabaptistarum Theologię, cum Theologia *Dominicanorum & Iesuitarum*, nec non *Socinianorum*, & *Remonstrantium*, gangræna hæc, quod veram Legis & Euangelii differentiam pervertunt, isthac hypothesi; *quod Euangelium sit Nova Lex Novi Legislatoris Christi, quæ successerit Veteri Legi Moysis Legislatoris Veteris.* Cui hypothesi obviam itum est in Ecclesiis Euangelicis, orthodoxa assertione ista: *Nisi nomen Legis generaliter pro doctrina accipias, Euangelium Christi proprie non esse Legem: Nec præcepta Legis quæ continentur in scriptis Apostolicis esse novam legem, sed veteris Legis juxta sententiam Spiritus S. explicationem: Neque ex Christo faciendum esse Novum Legislatorem: Neque ex Euangelio faciendam esse novam Legem.* videatur in *Harmonia Confessionum Confess. Wirtemb. Artic. de Euangelio Christi*, & *Apologia ejusdem Confess. contra Dominicanum Petrum à Soto*: *Lutherus in Epistolam ad Galatas*: *Melanthon in Locis Theol.* passim: & in *Catechesi puerili*: nec non *Catecheses*, *Vrbani Regii*, *atque aliorum*.

2. Missis jam adversariis aliis audiamus Anabaptistas: asserit *V. L. Defens. part. 3. pag. 72. 73. A Christianis flagitari conversationem ejusmodi, qualem à discipulis suis nunquam flagitavit Moses: atque, Christum ad legem adjecisse id quod Legi deerat, in ipsis moralibus mandatis, quæ spectant justitiam pacem ac concordiam & communem honestatem: additione facta suarum Legum, flagitando & docendo multo perfectiorem Charitatem & pleniorem justitiam, quam unquam docuit Moses.* Perperam: ut particulatim ad singula Decalogi præcepta à nobis demonstrabitur in Grangrænæ hujus Collegio III.

3. Hujus loci est hic Elenchus erroris perniciosi; Mosaïcæ Legis Legislatorem Veterem esse ipsum Christum, quippe Mosis servi fidelis Dominum: Heb: 3. 5, 6. Quod imprudenter Pontificii, non sine prævaricatione alii, negare necesse habent cum Anti - Trinitariis, ac consequenter evertunt Unitatem Deitatis in sacrosancta Trinitate. Necessaria enim consequentia, si Novus, Mose posterior, Legislator statuitur Christus, statuitur Novus

Novus Deus, Novum numen, alius à Deo Mosis & Israëlis. Nobis ut Unicus Deus est, solus inde ab initio supremum & independens jus vitæ & necis habens Matth. 10. 28. Sic idem Unicus fuit, est, atque erit Legislator hoc nomine metuendus. Jac. 4. 2.

4. Deinde ipso Mose antiquior est, &, cum ipsa hominis ad imaginem Dei creatione, naturæ inscripta originaliter, Lex perfectæ Charitatis & Justitiæ: ejusque tantum δευτέρωσις seu repetita doctrina Lege Mosaïca morali continetur, cujus ab initio Mose & Prophetis ac Patriarchis antiquior auctor & Magister summus cum Patre & Spiritu S. ipse Christus Dei Filius in Forma Dei existens.

5. Mosaïca illa δευτέρωσις juris divini quæ Lege morali continetur, minime laboravit ulla ejusmodi imperfectione, quæ flagitaret correctionem & interpolationem per Nova & meliora Charitatis & Justitiæ dogmata. Non patitur illam imperfectionem Scripturæ affirmatio, Præcepta Legis moralis Spiritualia esse. Rom: 7. 12. 14. Habere Perfectionem & Sufficientiam plenissimam in instructione ad omne opus bonum 2. Tim. 3. 15, 16, 17.

6. Accedit ipsius Christi protestatio Novam Legislationem perimens: Se non venisse Legis Veteris antiquandæ causa; sed tantum ut Legem impleret; quippe factum sub Lege Sponsorem nostrum ad implendam justitiam omnem à Lege præscriptam, Matt. 5. 17. cum 3. 15. & Gal. 4. 4. & Heb. 7. 22.

7. Confirmat idem Apostolus; ubi negat per Fidem irritam fieri Legem, sed contra asserit illam stabiliri. Rom. 3. 31. Quod conciliari non potest cum versus 27. detorsione ista, quæ hic adversariorum Achilles est, quasi *Legem Operum* & *Legem Fidei* dixerit Apostolus, ex illa hypothesi, quod Legi ueteri operum Mosaïcæ successerit nova Lex Fidei, demum à Christo tradita: Ut scilicet ubi dictum fuit per Mosem, *Hoc fac & Vives*, Christus ut Legislator novus imperet Opus Fidei & Novam obedientiam Fidei, cujus jam intuitu promittat vitam æternam. Conciliantur autem optime versus 27. & 31. observatione illa supra indi-

cata ab auctoribus *Confessionis Wirtebergensis*, ut versu 27. *Nomen Legis generaliter pro doctrina accipiatur. quemadmodum*, inquiunt, *Prophetæ aliquoties nomine Legis usi sunt.*

8. Non fit autem irrita Lex operum, sed stabilitur per doctrinam Fidei hoc pacto: Ut, ubi in Veteri Fœdere operum Legi operum connexus fuit obligationis rigor ille; ut ex viribus propriis Homo ipse justitiam omnem impleret: atque ex hoc rigore accipiendum illud *Hoc fac & Vives*: Jam in novo fœdere Gratiæ Mandatum illud *Crede* non flagitet novum illud opus Fidei; ut illud justitiæ operum Legali substituatur, ejusque operis intuitu Christus donet vitam æternam: sed tantum ut per Fidem & per τὸ Credere agnoscatur donata Christi satisfactio quæ pro nobis ipse & nostro loco justitiam Lege operum mandatam implevit.

9. Perimitur ergo & ipsa Lex operum & Lex Fidei ex mente Apostoli intellecta, quando illi antiquatæ ejusmodi nova Lex operis Fidei & obedientiæ substituitur, ut à Christo novo Legislattore expectanda sit vita æterna, ut merces Fidei nostræ & obedientiæ opere consummato quærenda: Quandoquidem merces illa vitæ æternæ credenda est per Gratiam Christi nobis jam quæsita perfectæ ipsius justitiæ merito, ex quo in ipsum credidimus. Qui credit in eum habet vitam æternam. Joh:6. 40. & 3. 36.

10. In Christo quidem θεανθρώπῳ non implicant contradictionem ista Legislatorem esse, & factum esse sub Lege: Tamen in Gratiæ, quæ per Christum facta est conceptu, sunt ἀντικείμενα contrarie opposita: Ut quandoquidem, fide salvifica de Gratia nobis facta per Christum, ipsum salutamus factum sub lege. Gal:4. 4. cum 2. Cor:8. 9. Non possimus ipsum salutare ut Gratiæ auctorem titulo Novi Legislatoris: Hoc enim pacto Essemus sub Lege, non sub Gratia, ac consequenter per Apostoli affirmationem sub maledictione Gal: 3. 10. 18. cum Rom: 6. 14. 15.

11. Quod hic contra urgetur locus 1. Joh:2. 8. ubi Johannes profitetur se scribere Mandatum novum: frustra est: & ex collatione

latione versus 7. facile solvitur nodus. Vocatur à Johanne versu 8. idem mandatum Novum certo respectu circumstantiarum, quod absolute loquendo versu 7. negat Novum esse. *Fratres*, inquit, *Novum mandatum non scribo vobis sed mandatum Vetus quod habuistis jam inde à principio: Vetus illud mandatum sermo ille est, quem audistis jam inde à principio.* 8. *Rursus mandatum novum scribo vobis, quod verum est, & in ipso & in vobis*: &c. Rem totam explicant verba ista postrema, quorum hæc est διάνοια Novam esse quæ mandato Veteri affulsit Lux, quod per Christum, perfecte impleta Lege charitatis, facta est Gratia & Veritas, quando scilicet Veraces Dei promissiones nactæ sunt suum ναὶ καὶ Ἀμὴν Etiam & Amen. Joh:1. 12. cum 2. Cor:1. 20. Quæ Veritas etiam in nobis per Spiritum Fidei obsignatur: & Nova obedientia ex Fide demonstratur. 1. Joh.2. 3, 7.

12. Breviter Una eademque Lex Charitatis, & Vetus & Novum mandatum appellatur: Vetus quidem, quantisper ex Veteris Fœderis operum conventione Legali homini ὑπεναντίος adversaria est, exigens debitum, atque ut Vis peccati subjiciens hominem servituti ad metum mortis & condemnationis 1. Cor: 15. 56. cum Heb.2. 15. ac vinciens, & in carceris custodia detinens Matt:18. 18 Gal:3. 23. Hoc enim Paulus vocat *Vetustatem Literæ occidentis*: Rom:7. 6. cum 2. Cor:3. 6. Quamvis electis carcer & servitus illa cooperatur in bonum, ut Pædagogia ad Christum compellens. Gal:3. 24.

13. Novum autem Mandatum eadem Lex appellatur, quod *Nove à Novo homine Iesu Christo* impleta ejus justitia, quam frustra extra Christum flagitabat; jam deinceps illis qui in Christo sunt *Nova Creatura* præscribatur ut regula *Vitæ Novæ*: quin per Novam sanctificationis gratiam, quæ *Novitas Spiritus* dicitur, inscribatur tabulis cordis, Ro:7. 6. cum 2. Cor:3. 3. & Jere. 31. 33. Adeoque, ut ante Servitutis, sic nunc *Libertatis* Lex sit, monstrans & dirigens verum usum Christianæ libertatis Jac. 1. 25.

DISPUTATIO. XIII.

De Bonorum Operum Dignitate & Perfectione in hac vita.

1. ADserta & vindicata jam vera Legis & Euangelii differentia, corruit non tantum crassior Pontificiorum hæresis de Merito Operum bonorum dignitate, etiam citra Mercedis liberalem promissionem: Quod Meritum esse Non Ens evincitur tribus illis vulgatis Meriti conditionibus, 1. Ut qui meriturus sit operetur de suo, nihil acceptum ferens illi cui operatur, 2. ut neque opus debitum sit ulla præcedenti obligatione. 3. ut utilitatem illi afferat cui præstatur: Quas ad Meriti destructionem rationes suppeditant testimonia. Luc. 17. 9. 10. Ro: 11. 35. Matt. 20. 15. Job. 35. 7. Ps. 16. 2.

2. Verum corruit etiam, interpolata à Dominicanis & Jesuitis, nominatim *Petro à Soto* & *Gregorio de Valentia*, doctrina de Justificatione ex Operibus Novæ obedientiæ secundum Novam Legem Novi Legislatoris Christi; quæ subnixa est hac hypothesi. *Promissiones Euangelicas sicut promissiones* Legis *Veteris ab observatione mandatorum tanquam à conditione dependere*: pro qua hypothesi dimicat peculiari tractatu de *Differentia Veteris & Novæ legis Greg. de Valentia*, & in *Confutatione Confess. Wirtemb. P. à Soto.*

3. Hac eadem hypothesi nititur Anabaptistarum de Bonis operibus in negotio Justificationis assertio, qua (ut simpliciores decipiant, qui meminerunt secessionis à Papatu causam etiam hanc justam fuisse, Papisticam de Meritis operum bonorum hæresin:) *Christo* quidem *soli* vindicant *Causam Iustificationis Meritoriam* Confess. *opp. Faukel. pag.* 183. 184. 187. Attamen *Dignitatem* tribuunt nostro *operi Fidei*, *pag.* 193. *cum* 203. nec non reliquis *Bonis operibus*, *& Perseverantiæ in Fide & Bonis operibus pag.* 194. ac pugnant isthoc argumento: *Quia Fides istiusmodi præceptis docetur, imperatur & mandatur, quibus promittitur merces vitæ æternæ. pag.* 203. Cujus argumenti nervi jam incisi sunt inde à *Disp.* XI.

4. Eadem est *Remonstrantium* hypocrisis qui in *Necessaria Apologia contra Dan. Heynsium edita*, *a.* 1620. imperito lectori persuadere

dere conantur *à Luthero & Melanthone non fuisse motam Pontificiis controversiam de Iustificatione ex propria obedientia & operibus Euangelicis, sed de bonorum operum opinione imaginaria, aut Meritis ejusmodi operum, quæ tantum sita sint in externis cæremoniis, quæ vel hominibus imperantur ab aliquibus Sacerdotibus, vel quæ ipsi vovent per ἐθελοθρησκείαν, ut sunt Peregrinationes, Supplicationes votivæ, Processiones nudipedes seu discalceatæ.* Atque hac dissimulatione adhibita orthodoxam Lutheri & Melanthonis doctrinam passim in ipsorum scriptis obviam, de justitia Christi imputata, hoc scommate subsannant: *quod similiter dicamus hominem peccatorem à Deo pronunciari justum, ac si album & candidum pronuncies Æthiopem candida veste candidatum aut albis coloribus illitum aut pictum.*

5. Hæc interpolata de Merito bonorum operum hæresis, solide refellitur, tribus (ad Meritum ex Fœderis conventione quacumque stabiliendum necessariis) conditionibus, sine quibus ipsi Legis Euangelicæ Perfectioni derogatur; Sunt autem istæ tres. 1. *Perfectio Graduum*, 2. *Perfectio Partium*. 3. *Perfectio Perseverantiæ sine incisione aut intercisione consummata.* Ex illis tametsi largimur in hac vita Perfectionem Partium & Perfectionem Perseverantiæ sine intercisione; Attamen Perfectionem Graduum, quin Perseverantiæ sine aliquo unquam lapsu, & incisione obedientiæ pernegamus: Ut recte pronunciet *Catechesis Heydelbergensis Quæst.* 62. *Non posse nostra bona opera esse justitiam vel partem aliquam justitiæ coram Deo. Propterea quod oporteat eam justitiam quæ in judicio Dei consistat perfecte absolutam esse, & omni ex parte divinæ legi congruentem. Nostra vero etiam præstantissima quæque opera in hac vita sint imperfecta, atque adeo peccatis inquinata.* Quod posterius membrum responsionis confirmant loca. Ps: 130. 3. Esai: 64. 6. Jac: 3. 2. 1. Joh. 1. 8. Prov: 20. 9. 2. Chron. 30. 19.

6. Anabaptistæ hic in *Conf. oppos. Faukel. pag.* 210, 211. videri possent nobiscum agnoscere continuam in hac vita Graduum imperfectionem: quando profitentur *Nunquam Fidem ad tantam evadere Perfectionem, quin Fidelibus non tantum utile, sed necessarium sit Verbum Dei, quod est Panis spiritualis, quo anima vivit, ad Vitæ Fidei incrementum, confirmationem, & conservationem.* Sed latet

anguis:

anguis : ubi porro, loquuti *de diversis Fidei gradibus*, adnotant loca ista 1. *Ioh.*2. 14. *Deut*:8. 3. *Matt*.4. 4. *Eph*:4. 15. Scilicet Graduum Perfectionem assecutos censent illos quos Johannes prædicat fortes esse, & malum illum vicisse. Hanc enim *V. L. Defens. part.*2. *pag.* 94,95. vocat *Perfectionem Euangelicam divinæ justitiæ & bonitatis, qua malos homines etiam in iis quæ faciunt bonis, vincimus.* Ne autem quis existimet vocare illum *Perfectionem Euangelicam*, quæ aliquam imperfectionis veniam flagitet, explicat se istis hypothesibus : *Minime sub Lege imperatam fuisse tam perfectam justitiam, quam sub Euangelio.* §. *Perfectionem Legalem tantum fuisse Euangelicæ Perfectionis umbram*: Item : *Nunquam in lege fuisse Perfectionem illam, sed sub Euangelio : Sub quo oportet esse plene perfectos Filios Dei* : *Quia, nempe Euangelium flagitat homines dignos cœlesti mercede.*

6. Ad Elenchum erroris dicimus : Nihil ex ista hypothesi Christianis adultioribus in hac vita deesse ad ipsissimam illam Perfectionem, quam homo Christus Jesus attigit in diebus carnis: Nam ipse quoque incrementum cepit sapientiæ & gratiæ apud Deum Luc:2. 52. & vixit Anima ejus, & nutrita est pane spirituali Verbi Dei: Matt:4. 4. cum Joh:4. 32. Et sitiit quoque in animæ angoribus Verbum consolationis, quo etiam Angeli ministerio roboratus est. Luc:22. 43,44. Neque Verbo tantum, sed & Sacramentorum usu pascere animam suam debuit & voluit, ad roborandam fidem suæ vocationis ad munus susceptum. Matt: 3. 15. Luc:22. 15---18. Hoc pacto scilicet Anabaptistarum juvenes illi fortes qui malum vicerunt, Perfecti imitatores Christi, à peccati imperfectione in hac vita liberi tantum Verbo Dei porro vivunt & sustentantur, ad vitæ spiritualis incrementum & corroborationem : qualem si Pontificios audimus cum Christo Conformitatem attigit S. Franciscus.

8. Istam cum Christo ipso Perfectionis Euangelicæ Conformitatem Papistico---Anabaptisticam perimunt præter loca jam indicata Thesi. 5. ista etiam loca, quæ etiam in Sanctissimis, in hac vita, statuunt Luctam illam qua contra Spiritum concupiscit caro, Gal. 5. 17. Ut quando vel maxime promptus est Spiritus, tamen

tamen obrepat Carnis infirmitas vitiosa Matt:26.41. Marc:14. 38. quam Paulus Rom:7. vocat Peccatum in se habitans. vers.20. & Legem peccati in membris suis: vers.23.

9. Hanc Luctam Carnis & Spiritus frustra Anabaptistæ torquent, ad *Luctam mentis cum appetitu ante regenerationem.* Etenim caro in locis quidem jam indicatis, non significat naturam creatam; sed corruptionem & labem peccati, quæ etiam in mente & ratione ipsa habitat, non minus quam in facultate sensitiva. Rom.8. 6. cum Matt.6. 23. Rursum Spiritus locis indicatis contra carnem concupiscens & promptus; significat omnes superiores & inferiores animæ facultates, quatenus imbutas gratia Spiritus Sanctificantis: qui ea propter etiam ipsum corpus & corporis membra inhabitare dicitur. 1. Cor.6. 15. 19. Ro:8. 11. & *ἀναλόγως* regeniti dicuntur corpora sua sistere Deo, hostiam vivam, sanctam, acceptam Deo ad rationalem cultum Dei. Rom. 12. 1.

10. Paulum quidem in Lucta Carnis & Spiritus Carnis maxime intellexisse Peccatum Gratia Spiritus domandum, idque occupans ipsam rationis arcem, evidens est: ex recensione operum carnis, qua in censum veniunt Idolatria & Hæreses. Gal. 5. 20. quæ quidem non possunt dici pullulare ex inferioribus & corpori immersis animæ facultatibus: sed peccata sunt, maxime Spiritualia, Spiritus voce intellecta pro Animæ facultate rationali.

DISPUTATIO XIV.

De Certitudine Salutis, & Perseverantia in Fide.

1. TRansformato in Legem Euangelio, & posita Operum nostræ obedientiæ dignitate & Perfectione in hac vita, ad salutem obtinendam necessaria: non potuit sarta esse doctrina orthodoxa *de Certitudine salutis, & de Perseverantia in Fide.* Hinc est Gangræna illa, de nulla certitudine salutis

lutis & remissionis peccatorum, qua se consolari possit peccator vere resipiscens, qui resipiscentiæ suæ non supervixerit justum tempus ad Novæ operum obedientiæ consummationem. Pronunciant enim *Confess. oppos. Faukel. pag.* 390. *Quamdiu vivit & mentis compos est, admoneri posse ut ad Deum confugiat: erigi consolatione illa, Deum esse benignum & misericordem; qui nolit mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: Verum*, inquiunt, *ut consolationibus istis consolemur quosvis morientes, quantumvis impie vixerint: utque ipsis asseramus, certitudinem remissionis peccatorum, nullam invenimus Dei Verbum quod nobis hic praeat: Quapropter neque illa confidentia ausimus uti; ut quibusvis hominibus in mortis articulo consolationes ejusmodi applicemus: Neque tamen pronunciamus, non posse gratiam aut remissionem peccatorum impetrare peccatorem, qui in fine & termino vita sua vere se ad Deum convertit. Committimus hoc Dei sapientia, ut pote de quo nullam habemus in Verbo Dei plenam certitudinem.*

2. Eadem est hic Theologiæ *Remonstrantium* Gangræna, quam prolixe exhibet *posthumam Ed. Poppii opusculum, Consolatio ægrotorum, primum editum a.* 1625. post Anabaptistarum Confessionem, hanc editam. a. 1624. Censet quidem ille, flagitandum à Deo ægrotis etiam vere conversis, ut ipsis necessarium, justum vitæ tempus quo successive porro operis ipsorum cœpti labor consummetur. Scilicet quia (quod affirmat idem *Augusta porta pag.* 282. *Merces vita æterna dabitur nemini, nisi iis qui laborem obedientia usque ad vita finem consummaverint: neque alio pacto, quam intuitu in illud ipsum plene consummatum opus.*

3. Nos ex vera doctrina de Euangelio, credimus Deum omnibus salvandis Uniformiter daturum vitam æternam, non alio pacto quàm solo & unico intuitu principali Meriti Christi ipsis imputati: Atque ea propter consolationes Euangelii in Verbo Dei universales esse, ut nemo vere conversus, sive sub veræ conversionis & resipiscentiæ initia excesserit ex hac vita, sive regenerationi suæ justo tempore supervixerit, illis consolationibus orbandus sit.

4. Confirmat Universalitatem istam Promissionum & Consolationum Euangelicarum. Christus invitans absque ulla temporis præ-

præſcriptione, aut vitæ brevioris vel longioris limitatione, ſeu præfinitione, Omnes fatigatos & oneratos. Matt. 11. 28. Ac pronuncians beatos indefinita loquutione Pauperes Spiritu, Lugentes, Eſurientes ac ſitientes juſtitiam: Matt. 5. 3, 4, 6. Denique promittens ex iis qui ad ipſum venerint ſe neminem ejecturum foras. Joh. 6. 37.

5. Expreſſe autem contra ſcrupulum de ſera in morte converſione, modo ſeria ſit, Conſolationis Univerſalitati cautum eſt juramento divino, Nolo mortem impii ſed ut convertatur impius à via ſua & vivat, morientibus applicato. Ezec. 18. 32. cum 33. 11.

6. Et mortem nihil hic præſcribere conſolationi morientium in vera & ſeria, quamvis ſera, reſipiſcentia, porro confirmant loca Rom. 14. 7, 8, 9. 1. Cor. 3. 21, 22. Ro. 8. 38, 39.

7. Non eſt hic illud negligendum, contra quoſcunque vel Anabaptiſtas Remonſtrantes: Negata hac vera Gratiæ Univerſalitate, quæ præſtat Conſolationes Univerſales, morientibus in vera converſione; & interdicta ſero quamvis ſerio converſis conſolatione Scripturarum, Nihil eſſe niſi inanem conſolationis πρόφασιν in illa *Gratiæ & Redemptionis per mortem Christi Univerſalitate* quam faciunt ſuæ Religionis ἀκρόπολιν.

8. Accedit quod horrendum & blaſphemum eſt (id quod hic erroris efficacia per neceſſariam conſequentiam, *Poppio* expreſſit, *Anguſtæ Portæ pag.* 229. & in *Ægrotorum conſolatione*,) ablata ex Verbo Dei Certitudine ſalutis, omnium morientium in vera converſione, ſtatui *extra & ſupra Euangelium, inauditam & ἀλλόκοτον Electionem & Reprobationem, qua Deus abſolute libero Dominii jure damnat nonnullos vere converſos & contritos corde, quibus ex hypotheſi veræ converſionis non poteſt juxta Euangelium annunciari exſpectatio damnationis: ac rurſum ſervat nonnullos via per Euangelium non patefacta quibus in nomine Chriſti non poteſt annunciari exſpectatio vitæ æternæ. Ad quam ſcilicet arcanam, in vera converſione morientium, Electionem an Reprobationem, oporteat referre & verba Chriſti Matt.* 20. 16. *Pauci Electi: & verba Apoſtoli Ro.* 9. 18. *Miſeretur cujus vult & indurat quem vult.*

 9. Con-

9. Connexa est heteredoxæ isti de Salutis morientium in vera conversione incertitudine, altera Heterodoxia *de Sanctorum Perseverantia incerta*: Asserunt enim Anabaptistæ *Confess. oppos. Faukel. pag.* 206. 207. sine ullis ambagibus: *Vere Fideles Dei Filios, posse fieri infideles filios Diaboli, ac consequenter jacturam facere salutis suæ: & veram esse assertionem suam* contendunt, quinque argumentorum classibus: Tres quidem priores istæ sunt! 1. *Admonitiones Propheticæ & Apostolicæ, ipsiusque Christi, contra Apostasiam,* 2. *Exhortationes ad Perseverantiam.* 3. *Cura & solicitudo anxia ministrorum Dei, de sua, & fidelium perseverantia.* Reliquæ duæ sunt: 4. *Prædictiones futuræ Apostasiæ.* 5. *Aperta testificatio & querela de Apostasia præsenti.*

10. Ad disputationis compendium, tribus prioribus Classibus argumentorum, opponimus hanc Antithesin: Deum admonitionibus, Exhortationibus, nec non Curæ & solicitudini isti, qua obviam itur Sanctorum Apostasiæ, ita benedicere; ut nulla eveniat vere fidelium filiorum Dei totalis aut finalis Apostasia.

11. Antithesin nostram confirmant tres quoque argumentorum classes. 1. Expresse Fœderis Gratiæ formula illa Jere. 32.40. Pangam cum illis Fœdus æternum: ut non desinam ipsis benefacere: & indam timorem meum cordibus ipsorum, ut non recedant à me. 2. Testimonia Scripturæ expressa; quæ affirmant, fideles etiam se ipsos servare & à Deo servari, ab illa Apostasia, à qua comminationibus absterrentur. Heb. 6. 9. & 1. Joh. 5. 18. 1. Petr. 1. 5. 3. Testimonium conscientiæ fidelium, de sua Perseverantia, quo ipsis Comminationibus contra Apostasiam opponunt clypeum fidei: in quam rem illustris est, illa fidelium Antiphona ad divinas promissiones & comminationes Hebr. 10. 38. 39. justus ex fide vivet: At *si quis se subduxerit*, non probat eum animus meus: At *nos non ii sumus qui nos subducamus ad exitium*; sed qui credamus ad animæ salutem.

12. Ad Classem testimoniorum quartam, in qua sunt prædictiones; & quintam, in qua sunt querelæ de Apostasia; Respondemus, vel non agi de Sanctorum vere fidelium, à fide inte-

interiori vera, ſed de Hypocritarum ab exteriori profeſsione & cultu defectione: vel de vere fidelium defectione, à qua reſurgunt per gratiam Dei, quæ neque Totalis neque Finalis eſt: Totalem enim Apoſtaſiam qua ex Filiis Dei fiant filii Diaboli, non patitur vel unica illa promiſsio divina. Pſ. 37. 24. Et qui à Finali induratione in defectione & lapſu non præſervantur, ut ad querelas & lamentationes divinas flere neſciant Matt. 11. 17. Luc. 7. 32. illos cum Johanne affirmamus nunquam fuiſſe vere ſanctos & fideles filios Dei: Ex nobis exierunt, quia non erant ex nobis: Si ex nobis fuiſſent, utique manſiſſent nobiſcum; ſed hoc factum eſt ut manifeſtum fiat non omnes eſſe ex nobis. Ad loca ἐναντιοφανῆ reſpondebitur particulatim in diſputationis actu.

COROLLARIUM.

AN Senſus ille orthodoxus Petitionis tertiæ in Oratione Dominica: *Iuva nos ut tam prompte & alacriter tibi obediamus in terris quam prompte & alacriter Angeli in cœlo*, aut doctè aut piè impugnetur ab *Episcopio*: Dictatis iſtis ἀνεκδότοις in Matt: 6. 10. *Si res conſideretur, merito quæri poſſet, Ecquis ille gradus promptitudinis ſit qui in Angelis reperiatur, & in hominibus locum habere non poſſet. Anne ulterior gradus promptitudinis dari poteſt, quam quod faciant ſine ulla lucta, cum voluptate & deſiderio gloriæ divinæ, id quod Deo gratum eſt? At vero hic gradus in hominibus regenitis locum habere poteſt. Dicam, inquit, amplius: Eouſque gradus hic in homine intendi poteſt, ut cupere & optare poſſit, mori potius pro alio morte crudeliſſima, quam non obedire præceptis Dei: Hoc in Angelum cadere non poteſt*, N.

DISPUTATIO XV.

De Sancta Catholica Ecclesia.

1. PEr erroris, de Sanctitatis in hac vita Perfectione, efficaciam, Hæc quoque est Anabaptisticæ Theologiæ Gangræna, de Sancta Ecclesia Catholica: ut illam etiam in Terris militantem censeant, aut nullam, aut sine ruga & macula Sanctam esse: Pronunciant enim, *in cœtibus Ecclesiæ per orbem terrarum dispersis, Ecclesiam Dei, quæ proprie in rei veritate talis sit, & actualem cum Deo communionem habeat, sine macula aut ruga esse, hoc videlicet pacto, ut nemo sit in Ecclesia ista vera tali aliqua macula contaminatus: per quam impediri queat, quo minus cum Capite & Servatore corporis istius recipiatur in communionem gloriæ ipsius, & in gaudium æternæ beatitudinis. Confess. oppos. Faukel. pag.*158.159.

2. Palliant hæc verborum ambagibus, quibus incautioribus videri possint eadem nobiscum loqui, (de Ecclesiæ Catholicæ invisibilis & particularis visibilis distinctione:) & fateri, non esse Ecclesiam in his terris visibiliter collectam sine macula aut ruga. Verum intelligentem neminem latere potest, satis explicata ista sententia; in latentibus tantum hypocritis, non in vere credentibus membris visibilis Ecclesiæ, maculas ab ipsis agnosci: atque in eam sententiam ab illis adnotari *locum Eph.*5.27.

3. Enim vero ista sunt verba Pauli: versibus 25,26,27. *Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum exposuit pro ea. Vt eam sanctificaret, ab eo purificatam lavacro aquæ per verbum. Vt sisteret eam sibi gloriosam, Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut quicquam ejusmodi, sed ut sit sancta & inculpata.* Verborum autem διάνοια nequaquam est ista, Ecclesiam, antequam Christus eam sibi sistat gloriosam, esse jam plene sanctam & inculpatam, non habentem maculam aut rugam aut quicquam ejusmodi, in visibili hac Sanctorum communione, *in statu Gratiæ*, quæ purificata est lavacro aquæ per verbum. Sed manifeste *ad statum gloriæ* consummata illa sanctitas refertur; qui à nobis comutabitur cum *statu Gratiæ*; in quo aspiramus quidem ad immaculatam illam Sanctitatem sed necdum illam assequimur: ut suo exemplo testatur Pau-

Paulus: Phil. 3. 12, 13, 14. qui etiam hac vita functos, in animabus separatis demum, vocat Justos consummatos. Heb. 12. 23.

4. Confirmat Sanctificationem Ecclesiæ in terris militantis inchoatam tantum, nec ante vitæ terminum consummandam, Baptismi appellatio attributa morti illorum, qui Christo commoriuntur. Marc. 10. 38, 39. ut nempe intelligatur, Morte Christi acquisita peccatorum nostrorum ablutio, in Morte demum nostra peccati maculas plene eluere. Unde illa hominis regeniti suspiria: Ærumnosus ego homo: quis me eripiet ex isto corpore mortis? Rom:7. 24. Cupio dissolvi & esse cum Christo. Phil. 1. 23.

5. Porro observamus, alio etiam rapere Anabaptistas distinctionem Ecclesiæ visibilis & invisibilis, ut scilicet in terris partiantur Ecclesiam Dei, *in partem Visibilem & partem Invisibilem*, hac notione, ut pars invisibilis sit multitudo etiam aliqua hominum; quæ etsi extra congregationem Ecclesiæ visibilis vixerit, destituta vocatione per Verbum Euangelii; ut censeri nec potuerint nec debuerint, Ecclesiæ in terris membra: tamen *comperientur vera Ecclesiæ invisibilis, quæ corpus Christi est, membra*: Luc. 13. 29. In hanc enim sententiam torquent verba Christi. Matth. 8. 11, 12. *Dico autem vobis multos ab Oriente & Occidente venturos, & accubituros cum Abrahamo & Isaaco & Iacobo, in regno cælorum: Filios vero regni ejectum iri, &c. Confess. oppos. Faukel. pag.* 161. Atque ex hac hypothesi benignius scilicet pronunciant, *meliora se sperare de bonorum Magistratuum, aliorumque plurium bene affectorum hominum, salute*, quamvis illos nolint admittere in partem visibilem Ecclesiæ Christi *pag.* 226. 227.

6. Non diffitemur statuendam esse Ecclesiæ Christi in terris militantis partem aliquam, non adjunctam ad communionem externam cœtus visibilis, per Sacramentorum usum; de quibus illud scite dicitur, *Multos esse ex Ecclesia, qui non sunt in Ecclesia*: At minime istos tales censemus, quales hic ex falsa sua de Centurione hypothesi intelligunt Anabaptistæ, qui, absque verbo vocationis, & fide Euangelii, justitiam operentur in ipso Gentilismo:

mo: & Deo placeant. Intelligimus autem cœtum fidelium, qui vel ordinarie per pastores sunt vocati ut Catechumeni; vel præter hunc ordinem, saltem privata revelatione, seu lectione & auditione Euangelii, ad fidem sunt perducti.

7. De Centurione Gentili Capernaumi, manifestum est, credidisse illum in Christum, ex auditione Euangelii: similiter Euangelii auditione ad fidem perducendos intellexit Christus, illos ab Oriente & Occidente venturos & accubituros in regno cœlorum.

8. De cætero, quos statuimus esse ex Ecclesia at non esse in Ecclesia, Illos tamen negamus accedentes arceri vel excludi posse, eo pacto quo Magistratu fungentes Anabaptistæ ab Ecclesia visibili exclusissimos faciunt. Sed intelligimus accedere prohibitos (non Ecclesiæ judicio illorum initiationem abnuente secundum institutum à Christo ordinem, sed, quia μεμονωμένοι solitarii degunt (inter infideles, aut hostes & persecutores Ecclesiæ,) suam ipsi conditionem dolentes hac in parte, quod à communione externa illorum qui ejusdem vocationis consortes sunt, sejunctis ipsis vivendum sit.

9. Iisdem μεμονωμένοις, seu ab externa communione sejunctis Ecclesiæ membris, accensemus illos in sera sed seria sub vitæ terminum conversione constitutos, de quibus diximus Disputatione antecedenti: quos necesse est ut saltem Catechumenis nondum Sacramentorum usu initiatis ipsi Anabaptistæ annumerent. Catechumenos autem serio conversos an eo loco habituri sunt ut mors inopinata illis auferat Verbum illud consolationis, quod ad externam Ecclesiæ communionem adjunctis conceditur?

10. De ipsa autem externa communione Ecclesiæ in Sacramentorum usu, hic quoque in Anabaptistica Theologia μηδὲν ὑγιές, nihil sani est; quandoquidem rem Sacramentis significatam, nullam censent esse quæ communiter Fidelibus & Fidelium infantibus obsignari possit: Scilicet quia nullus sit institutus divinitus Sacramentorum usus; ut à Deo Ecclesiam obsignante, ipsique confirmante promissiones Fœderis Gratiæ & Fidem roborante;

borante ; ſed ut ab homine ſignificante ſuam in opere Fidei & Sanctificationis ſeu Regenerationis ſuæ , cooperationem cum Deo.

11. Quando autem nobiſcum loqui videntur *de Fidei noſtræ corroboratione in Sacramentorum uſu. Confeß. oppoſſ. Faukel. pag.*296. 319. *&c.* non intelligunt imbecillem & luctantem cum infidelitate Fidem : aut peccati labe inquinatam Fidei obedientiam; neque corroborationis nomine, conſolationes validas de quotidiana & jugi peccatorum remiſſione, & obtectione ; ac ſanctificantis gratiæ incremento : Sed roborationem Fidei intelligunt, quæ vel Chriſto ipſi tribui queat ſine ulla peccati labe : *vide* 1111. *Diſp. Theſ.* 7.. videlicet quæ operis Fidei exercitatione, acquiratur ; exhibita à nobis, in Sacramentorum uſu, Fidei obedientia.

12. Ab hac erroris efficacia eſt quod non ſuſtineat *Menno S.* hodiernorum Anabaptiſtarum, qui *Mennonitæ* dicti, Patriarcha: *Baptiſmum dici Signum Gratiæ:* pronuncians, *exiguo ſui ingenii modulo hoc eſſe* ἀσύςατον *plane. quia* ſcilicet *nobis Gratiæ ſignum ſit ſolus Chriſtus Ieſus*: *Baptiſmus autem*, inquit, *ſignum eſt obedientiæ in Chriſto nobis imperatum. Fundament. pag.* 21. *edit* 1565.

13 Pro vera ergo Sacramentorum re ſignificata, (Gratia Teſtatoris Chriſti nobis obſignanda in legitimo & pio Sacramentorum uſu, à Deo:) ſubſtituitur (inverſa ſerie ſalutis noſtræ) oblatio noſtræ obedientiæ Deo debitæ, ſeu debiti noſtri à nobis exſolutio. Inverſa, inquam, ſalutis ſerie, & Euangelii fundamento everſo, quo recte jacto Chriſtus non ſalutatur Fœderis Gratiæ ſignum, (hoc enim in Antitheſi contra Theſin orthodoxam, ſignificat, nihil ultra poteſt,.quam exemplum cujus imitatione Gratiæ Fœdus obtineri queat:) Sed Teſtator & Sponſor Fœderis Hebr. 9. & 7. per quem ſoluto debito noſtro, nobis facta eſt Gratia. Ioh. 1. 17.

14. Minime tamen à re ſignificata Sacramentorum excludimus obligationem noſtram ad debitum : At ponimus illam divinæ, prævenientis nos, obſignationis in gratiæ Fœdere conſequens, Obſignatio a. divina, ad debitum obligans, admittit ſolutionis debiti Moram. V. G. in Infantibus Fœderatorum: qui

est cardo controversiæ de Pædobaptismo. Similiter in adultis non exigit debiti solutionem Legalis Fœderis rigore: sed condonantur imperfectiones in ipsa gratitudine debita: qui est cardo controversiæ de usu S. Cœnæ: utraque tractabitur infra suo loco.

DISPUTATIO XVI.

De Ecclesia Triumphante.

1. De Ecclesia Triumphante variè gangrænam facit Theologia Anabaptistarum. Nam controversiam movent, 1. de loco seu mansione Ecclesiæ post terrenæ hujus vitæ terminum. 2. de triumpho ipso ante resurrectionem ex mortuis. 3. de ipsa veritate resurrectionis corporum mortuorum.

2. Locum seu mansionem Ecclesiæ, postquam in vitæ hujus termino definit militare, definimus paradisum, id est tertium cœlum, propter Christi ipsius affirmationem illam Lucæ. 23. 43. qua latroni converso pollicetur illo ipso crucifixionis die introitum una secum in Paradisum, quo nomine tertium cœlum intelligere nos jubet Apostolus 2. Cor. 12. 2. 4. De Animæ autem Christi, & Latronis conversi, separatæ à corpore, mansione, id accipiendum, loquitur res ipsa.

3. Ad hanc autem analogiam de mansione & loco aliarum animarum beatarum statuendum esse, confirmant loca illa, ubi Spiritibus justorū consummatorum assignatur civitas Dei viventis Hierusalem cœlestis Heb. 12. 22, 23. & permutatio Domus terrenæ tabernaculi, cum domo non manufacta æterna in cœlis. 2. Corinth. 5. 1. & 8. & mansio cum Christo. Phil. 1. 23.

4. Hic Anabaptistæ interrogati credantne id quod tenent Ecclesiæ Reformatæ *juxta Catechesin Heidelb. q. 57. Animas credentium, postquam è corpore excesserint, è vestigio ad Christum suum caput assumi;* Respondent. *Quod ad locum,* quo migrent animæ, *nusquam*

quam illum in Scriptura perspicuè descriptum. Confess. oposs. Faukel. pag. 495. 496.

5. Et mox pag. 497. obtendunt *Calvini moderationem*; in istis quæ laudant verbis: *Inst. lib.* 3. *cap.* 25. §. 6. quæ plenius exscribenda. *Valde se torquent multi disputando, quem locum occupent & an cœlesti gloria jam fruantur nec ne: Atqui stultum & temerarium est, de rebus incognitis altius inquirere, quàm Deus nobis scire permittat. Scriptura ubi dixit Christum illis præsentem esse & eas recipere in paradisum ut consolationem percipiant.....non ultra progreditur: Quis jam doctor aut magister quod Deus celavit nobis patefaciet? De loco non minus inepta & futilis est quæstio: quando scimus non eam esse animæ dimensionem quam corporis.*

6. Enimvero (collatis antecedentibus Calvini verbis, in quibus ex 2. Cor. 5. 1. asseruit animabus fidelium. *ædificium in cœlis*) apparet noluisse Calvinum præjudicare quicquam assertionis istius veritati, quam tuemur, Locum quo animæ migrant esse Cœlum: sed proscribere tantum curiosas Scholasticorum quæstiones, de Animarum essentiæ commensuratione, ad loci dimensiones corporibus convenientes.

7. Alia est autem huic affinis controversia, *de fidelium in V. T. mortuorum animabus*, An pariter illæ ante Christi in cœlos ascensionem, è corporibus suis dimissæ in Cœlum idem receptæ fuerint, quod jam sub N. T. asseritur secundum Scripturas, animabus fidelium morientium: in qua, etiamsi nolimus pronunciare intolerabilem illorum sententiam; qui verentur illis asserere locum & mansionem in cœlo summo; at de statu illarum beato, & felici lætitia, & in genere de loco convenienti consensum testantur: Attamen censemus neque illos, neque quoscunque vel Anabaptistas vel Pontificios, ulla Scripturæ affirmatione, vel demonstratione ex Scripturis, solide expugnare sententiam illam, quæ etiam illis olim animabus sub V. T. asserit cœlum summum, quod asseritur sub N. T.

8. Atque ut hoc asseramus etiam ad præsentem disputationem interest; Quia omnino ante ascensionem Christi verificari debuerunt testimonia Scripturæ ista, de Reditu Spirituum ad

Deum Eccl. 12. 7. de Regno cœlorum. Matth. 8. 12. de Sinu Abrahæ Luc. 16. 21. de Paradiso. Luc. 23. 43. de Mercede piorum in cœlis Matth. 5. 12. Quibus testimoniis jam sub N. T. morientibus fidelibus Cœlum asserimus.

9. Altera de Ecclesia, ante resurrectionem ex mortuis, in cœlis triumphante, controversia, quam Anabaptistæ movent, est de triumpho ipso; de quo, verba illa Calvini, *An cœlesti gloria jam fruantur nec ne*, & quod pronunciat *stultum & temerarium*, *id velle altius inquirere*, non favent rursum Anabaptistis, qui, *Confeß. oppos. Faukel. ibidem, Quod ad Gaudium seu felicem lætitiam*, contendunt *nihil usquam clare Scripturam testari: quin etiam non videri secundum rationem veritati consentaneum, ut ex corpore excedentes fidelium animæ è vestigio ad Christum suum caput assumptæ participent gaudio cœlesti.* Recte enim *ibidem Calvinus* asserit, *Animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum felici lætitia fruitionem promissæ gloriæ exspectant*: Promissam ergo gloriam cœlestem quam suspensam mavult donec adveniat Christus quam præsentem ejus fruitionem asserere, intellexit Calvinus, non absolute de felici in cœlis lætitia; sed de Fœderis lætitiæ colophone, & gloriæ cumulo, in corporum glorificatione.

10. Quamvis ergo dissentientes de loco felicis lætitiæ, & de Gloriæ cœlestis colophone, sententias, Calvinus pia moderatione censet non debere scindere Ecclesiarum unitatem (*loco laudato, collato cum Inst. lib. 4. cap. 1. §. 12.*) Recte tamen hoc vult contra Anabaptistas immotum esse, Animas fidelium mortuorum *Vivere Domino* cum *felici lætitia*: Ac confutat solide *libro de Psychopannychia* Anabaptisticam animarum dormitionem, qua illi usque ad resurrectionem corporum sopitam volunt omnem actum & operationem intellectualis vitæ; ac perimunt tantisper actum exercitum intelligendi, cogitandi, judicandi, volendi, amandi, gaudendi.

11. Interim profitentur illi scilicet, *deberi illam fidelibus consolationem in tribulationibus & oppressionibus, maxime in agone mortis: Non mori cum corpore animam: & quamvis corrumpatur & occidatur ab hominibus corpus, non posse tamen ab hominibus Animam occidi.* Atqui per se, sine ulla ante diem extremi judicii salutis certitudine aut

con-

conſcientia, in vita aut morte, illa de Immortalitate animæ naturali conſolatio nulla eſt: Si qua autem eſt, in nocte illa una, uſque ad diem judicii dormienda, illa, ex Anabaptiſtarum hypotheſibus, magis facit ad impiorum conſolationem, quam piorum fidelium: his enim præſentes conſolationes & gaudium ſpirituale, dormitio illa auferet, omnem doloris ſenſum: Pronunciant enim: *Chriſtianos ſtatuere poſſe, ſine pietatis jactura: Animas impiorum poſt mortem ſimiliter non è veſtigio in inferno guſtare ſeu experiri cruciatus infernales.*

12. Enimvero refellit, illam in morte jacturam gaudii ſpiritualis fidelium, Apoſtoli illa optio qua lucro illi, quo in hac vita fruebatur, præfert ut πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον multo magis melius, lucrum in morte. Phil. 1. 21. 22. 23. confer illud: Melior eſt dies mortis die nativitatis Eccleſ. 7. 2. Certe inſana fuerit illa optio, ſi non cum feliciori lætitia & ſolidiori conſolatione commutent fideles conſolationes præſentes, per quas hic in carne habent fomitem gaudii, quo ſemper gaudentes Phil. 4. 4. vincunt abunde omnem doloris ſenſum. Jac. 1. 2. Rom. 8.37. 1.Pet. 1.8.

13. *Dormitionem* autem fidelium morientium perperam ad Animas trahunt Anabaptiſtæ: debetur enim illa ſecundum Scripturas non Animabus ſed Corporibus. Hæc enim non illæ reſurgent 1. Cor. 15. 18. & 44.

14. Animarum autem dormitionem perimit Chriſtus, in Parabola hiſtorica Divitis & Lazari, illum conſtituens poſt mortem in inferno ἐν βασάνοις in tormentis ſeu cruciatibus: hunc in ſinu Abrahæ, in conſolatione. Luc. 16. Quam Parabolam, velint nolint Anabaptiſtæ, hiſtorice neceſſe eſt intelligi, de ſtatu Animarum poſt mortem corporis, ante diem extremi judicii; & loco gemino, altero felicis lætitiæ, altero infelicis doloris & cruciatus. Nullo enim ſchemate, alio trahi poſſunt circumſtantiæ illæ, de corporis morte & ſepultura verſ. 22. 23. de ſuperſtitibus mortui agnatis verſ. 27. 28. de ipſis conceſſa & ſufficienti ad converſionis normam & ſtimulum, Scriptura Moſis & Prophetarum: dum interim Dives ille cruciabatur: augente cruciatum etiam anxietate illa de cruciandis olim fratribus. verſ. 29.30.31.

15. Parabolam ergo quamvis agnoſcamus in Dialogo inter Abrahamum & Lazarum; Meram tamen abſque veritate hiſtorica parabolam; & adumbrationem tantum illam quam volunt Anabaptiſtæ, *qua ab oculos ponatur, uterque reſurrectionis futuræ eventus*, non patiuntur indicatæ jam circumſtantiæ.

DISPUTATIO XVII.

De Reſurrectione Carnis.

1. Reliqua eſt ad gangrænam de Eccleſia Triumphante, controverſia quam movent Anabaptiſtę de Veritate reſurrectionis corporum mortuorum: Circa quam initio ſubruunt Beatæ reſurrectionis fidelium è mortuis fundamentum illud ſalutare. Fœdus Gratiæ Dei, quo ita agglutinantur Deo, ex quo crediderunt, ut etiam corpora ipſorum fiant membra Chriſti, ex carne & ex oſſibus ejus 1. Cor. 6. 15. Eph. 5. 30.

2. Subruunt autem fundamentum iſtud iſthac hypotheſi: *Nullum fore in reſurrectione mortuorum diſcrimen inter juſtos & injuſtos, quod quidem reſurrectionem tantum mortuorum ſimpliciter ſpectat: Nullum quoque fore diſcrimen in cauſa efficiente: Sed in hoc, quod diſſimili fine ſint reſurrecturi hi & illi. Confeſſ. oppoſ. Faukel. pag.* 502.-508.

3. Orthodoxa autem fides iſta eſt: Hoc in ipſa reſurrectione & excitatione mortuorum diſcrimen fore: Quod in juſtis excitandis, cum ipſa, mortis ſtimulus & inimicitia, id eſt, maledictio, perimetur & auferetur; in impiis autem minime. 1. Cor. 15. 26. 55. 56.

4. Quod in forma quaſi excitationis diſcrimen, neceſſario ponit alteram in cauſa efficiente differentiam illam, quod Excitationem juſtorum operaturus ſit Chriſtus per Spiritum ſanctum, qui jam in illis habitat. Rom. 8. 11. 23. qui corpora ipſorum vivificata ex mortuis, & animæ πλέιως ſanctificatæ unita, ſiſtet expeditiſſima arma ſanctitatis & juſtitiæ glorioſæ in cœlis. Hac autem Spiritus Chriſti operatione ſanctificante minime efficietur reſurrectio impiorum.

5. Enim-

5. Enimvero laborat quoque in Anabaptiſtarum Theologia Veritas ipſa reſurrectionis corporum mortuorum: quantumvis ſimulent mentem ſaniorem affirmantes; *ſe corde credere, & profiteri ore; Chriſtum ex morte reſurrexiſſe: & eſſe corpus ipſius glorificatum. Atque ipſum, in hoc, non tantum ut caput ſui corporis, præiviſſe membris ſuis, ſed eo quoque perducturum membra ſua, ut gloriæ ipſius conſortes facti, in corporibus ſuis abjectis ſimiles evadant glorioſo & glorificato ipſius corpori. Conf. oppoſ. Faukel. pag.* 507. 508. Hic ipſis dictum eſto, quod ex illis. *Iac.* Outerman *Art.* 6. §. 27. exprobrat Orthodoxis: *Non fit hoc, quod corde credant; ſed ſequuntur ductum verborum quæ in Scriptura reperiunt, quibus mox omni conatu contradicunt.*

6. Primo enim occultant quid credant *de illo glorioſo ſeu glorificato Chriſti corpore quod jam in cœlis eſt,* cui conformabuntur corpora noſtra: Quod nobis eruendum & excutiendum, audita initio illa quam *Artic.* 9. *pag.* 141. edunt confeſſione: *Confitemur, idem corpus quod in Crucis patibulo mortuum, quodque ſepultum fuit, reſurrexiße, ſeu excitatum & vivificatum eße: eumque ſæpius ſe ipſum in corpore illo, corporaliter viſibilem & palpabilem, oculis diſcipulorum ſuorum obtuliße & videndum exhibuiße: atque eo etiam pacto in cœlum aſcendiſſe, Credimus quoque illud glorioſe glorificatum: Verum* (hic latet anguis) *Qua quantitate, aut qualitate, & quo modo, in illo corpore ſedeat ad dexteram Patris: quandoquidem de eo nobis non liquet teſtimonium in Scriptura Sacra; malumus hic ignorantiam noſtram profiteri, quam incerta divinatione uti extra Dei Verbum.* Atque hac hypocriſi detrectant ingenuam reſponſionem, *de ſervatis an abdicatis humanæ naturæ propriis accidentibus.*

7. Verum non eſt illa ſancta ſimplicitas, aut pie docta ignorantia, quando præter analogiam Fidei quam dictat Scriptura de Corpore Chriſti jam à morte excitato & vivificato, fingitur quaſi veriſimilis idea aliqua corporis glorioſi, propter ſcripturæ ſilentium de eo quod in cœlis acciderit: quod debebat contra chimæricam iſtam idæam præſcribere.

8. Et inanis eſt hic Philoſophia Anabaptiſtarum, *de abdicatione naturæ & proprietatum corporearum:* quando cum illa confundunt, *abdicatam Eſuritionem & Sitim, laſſitudinem, mœrorem, paſſibilitatem, & mortalitatem pag.* 142.

9. Vero

9. Vere quidem illud credimus, quod iſtis verbis illi expreſſerunt *pag.* 143. *Nos in adventu ipſius, eo quoque evehendos ut ipſi conformati Phil.* 3. 21. *quoque non amplius eſuriamus aut ſitiamus, neque doloribus aut ærumnis, aut morti ſimus obnoxii.* At perperam has vocat *Humanas ſeu naturæ humanæ proprietates*: quæ enim veræ ſunt naturales proprietates exui nequeunt quin natura ipſa exuatur: Hæ autem calamitates ſunt & maledictiones ad naturę corruptionem comparatæ.

10. Et, quod iſti auctores Confeſſ. æquivocationibus ſuis occultant, jam olim aperte *in Colloquio ſeu Protocollo Francothalenſi, Actor.* 29. §. 7. Colloquutor *Theboldt* profeſſus eſt, ſic interloquens, *Vt vero populum doceamus fore ut reſurgant mortui, cum ſuis manibus & pedibus, pelle, carne & oſſibus, (id non committimus) ita illos non docemus.*

11. Quandoquidem autem, velint nolint, de Veritate carnis Chriſti & oſſium nec non pedum & manuum, poſt reſurrectionem ex mortuis, coguntur manus dare: nobis id hactenus ſufficit, ad carnis noſtræ veritatem nec non oſſium, pedum manuumque aſſerendam in futura mortuorum reſurrectione: quandoquidem uniformem ex mortuis reſurrectionem Carnis Chriſti & noſtræ flagitat Scripturæ analogia; quæ noſtræ reſurrectionis paradigma ad fidei noſtræ arrhabonem conſtituit in Chriſti carnis reſurrectione, qua emphaſi Chriſtum primitias eorum qui obdormiunt vocat Apoſtolus 1. Cor. 15. 20.

12. Neque omnino ſine veritate iſta carnis reſtituta per reſurrectionem ex mortuis, ſtare poteſt veritas reſurrectionis, quæ flagitat ut hominis cadaver (quod à cadendo dictum Latine Græce & Hebraice) à caſu ſuo quo poſtratum eſt erigatur & ſuſcitetur: ut ſit ἀνάστασις ſicut ſcite vocem interpretatur *Damaſcenus* δευτέρα τοῦ πεπτωκότος στάσις, *ſecunda ejus quod ceciderat ſtatio.*

13. Si autem quod ſomniant Anabaptiſtæ in Chriſti exemplo, per reſurrectionem iterata ſtatio corporis Chriſti & erectio, in pedibus & manibus carne & oſſibus, deſtructa rurſus eſt per glorificationem in cœlis, quia ſcilicet non poteſt in pedibus & manibus carne & oſſibus eſſe corpus glorioſum in cœlis: fallet il-

lud

lud Angelorum testimonium, qui ad eundem modum visibilem & palpabilem carnis Christi redhibitionem in ultimo adventu ad judicium promittunt, quo illum videbant Apostoli proficiscentem, in ascensione, è terra in cœlum. Act. 1. 11. Ex quo loco etiam interpretandum censemus de exhibitione visibilis veræ carnis Christi in qua crucifixus fuit: locum illum Apoc. 1. 7. Videbit illum omnis oculus: etiam qui transfixerunt ipsum.

14. Nostrorum autem cadaverum veram, in gloriosis quæ accipiemus corporibus, instaurationem, seu iteratam erectionem & vindicationem ex morte in gloriam cœlestem: flagitat tota series ac ductus disputationis Apostolicæ 1. Cor. 15. & urgent maxime ista, quod ad plenum Christi extremo hoste, videlicet morte, triumphum, vivificationem mortuorum exspectandam affirmet: qua omne mortis dominium in membris Christi aboleatur. vers. 25. 26. cum 54. 55. 56. Atque robur argumentationis in eo situm est inde à versu 13. Quia Christo à morte excitato nullus amplius peccato stimulus relictus est, ne corpora quidem nostra, ut quæ Christi membra sunt, & quorum corruptio est pœna peccati, non sequela naturæ integræ, posse manere sub morte & corruptione.

Hieronymus ad Pammachium, adversus errores Johannis Hierosolymitani.

Ego libere dicam: & quanquam torqueatis labra, trahatis capillum, applaudatis pede, Judæorum lapides inquiratis, Fidem Ecclesiæ apertissime confitebor.

Resurrectionis veritas Catholicæ, sine carne & ossibus, sine sanguine & membris, intelligi non potest. Ubi caro & ossa & sanguis & membra sunt, ibi necesse est ut sexus diversitas sit: Ubi sexus diversitas est, ibi Johannes Johannes, Maria Maria. &c.

Mea rusticitas sic credit, & sic intelligit sexum confiteri sine sexuum operibus: Homines resurgere, & sic eos angelis adæquari. &c.

Similitudo autem ad Angelos, non hominum in Angelos demutatio, sed profectus immortalitatis est & gloriæ.

Collegii Theologici Publici III.

DISPUTATIO I.

De Novo Testamento, in genere.

1. POst detectam Theologiæ Anabaptisticæ Gangrænam 1. de Vero Deo, & de Persona Christi. 2. De Dei cum Homine Fœdere, quâ Legali, quâ Euangelico. 3. Reliqui sunt Anabaptistarum errores qui specialius tangunt Novi Testamenti post Christum exhibitum Ecclesiam.

2. Non possunt quidem illi recte sentire de Ecclesiæ Novi Testamenti Salute & Fide, qui veri nominis Gratiam Christi perimunt, hac erroris efficacia, quod Fœderi Gratiæ revera substituunt Fœdus Legale operum, nobis imperatum à Novo Legislatore Christo: Adeo ut juxta ipsorum Hypotheses nunquam dici possit antiquatum Vetus Legale operum Fœdus per peccati ingressum in mundum: Aut illi antiquato, Novum successisse, sancitum Promissione illa de Semine contrituro caput Serpentis. Gen. 3. 15.

3. Nihil illi quidem censent venire illo nomine Veteris, (quod antiquatum est, & cui successit Novum) præter Legem Cæremonialem Mosaicam. Ut scilicet illa demum antiquata, post Christum exhibitum, initium acceperit Fœdus Novum.

4. Orthodoxa contra assertio ista est: Initium accepisse Fœdus Novum Gratiæ, cum primæva illa promissione jam indicata: cum per Adami & Evæ peccatum antiquatum esset Vetus originale Operum Fœdus.

5. Legislationem autem Veterem Mosaicam, post Christum exhibitum antiquatam, negamus fuisse proprie dictum Vetus Fœdus Legale: sed fuit revera Novi Fœderis Gratiæ exterior & visibilis œconomia Vetus; adeoque per se Fœderis Dei cum Ecclesia spiritualis, non nucleus, sed cortex tantum.

6. Veterem illam Novi Fœderis Gratiæ œconomiam impropria metonymica loquutione vocamus *Testamentum Vetus*, rectius quam

quam *Fœdus Vetus*, posterior enim appellatio catechresin habet ortam ex Græce vocis διαθήκη ambiguitate, quæ & Fœdus & Testamentum pro re nata significat.

7. Catechresi tamen, vel eadem vel affini, præit Scriptura; propter illud Veteris istius œconomiæ temperamentum, quo præit dominans quasi elementum in illa fuit, Legis & Fœderis Legalis operum violati δευτέρωσις seu iterata repræsentatio.

8. Nunquam tamen sola Legis & Fœderis Legalis δευτερώσει illâ, constitit solida conventio Fœderis Dei cum Ecclesia Veteri: sed Verbo promissionis in Christum venturum confirmatum & sancitum fuit Dei Fœdus: Ut solida demum fuerit Theologia & Religio docentium & discentium Salvifica, quando Legis δευτέρωσιν comitabatur Verbum Promissionis, ad Fidem ingenerandam, in venturum Servatorem animarum. Adeoque quidquid in Ecclesia hic gestum fuit schemate Legali; in eo Lex fuit salvandis Pædagogus ad Christum. Gal. 3. 24.

9. Post Christum ergo in carne exhibitum cum Novo Testamento, non initium sed complementum suum accepit Fœdus Novum Gratiæ. Novum autem Testamentum cum dicimus, intelligimus Antiquatum Testamentum Vetus, (id est Veterem illam promissæ salutis adumbrationem, in ritibus Lege Cæremoniali impietatis, quibus fundebatur ad Testamenti obsignationem typicam sanguis pecudum;) Per consummatam salutem animarum, & plene roboratam, in effusione sanguinis & morte Testatoris Christi: Quæ ubi jam adsunt ut verum corpus: umbræ Veteres desierunt, iisque valedicendum fuit in cultu exteriori. Heb. cap. 8, 9, 10.

10. Sub Veteri autem Testamento jam antiquato, complectimur, una cum Veteri œconomia Fœderis Mosaica, etiam vetustissimam ab Adamo ad Mosem, œconomiam Fœderis Dei cum Ecclesia, ante & post diluvium, visibili: Cui cum Mosaïca communis fuit Sacrificiorum λατρεία seu cultus à Deo imperatus: quibus valedixerunt sub Novo T. Christiani, ex Fide unici veri Sacrificii propitiatorii in cruce oblati. Heb. 10. 18.

11. Dissimulant hic suæ Theologiæ Gangrænam Anabaptistæ; & videri possint simplicioribus nobiscum pronunciare *Auctores Confess. Faukelio opposita, Ecclesiam Veteris & N. T. unam facere Ecclesiam Catholicam, Templum Dei viventis: atque omnia utriusque membra pertinere ad unam eandemque Sanctorum communionem pag.* 178. Item: *Fideles V. T. per homogeneam eandemque causam meritoriam Iustificatos cum fidelibus N. T. atque eam accepisse eodem medio, per Fidem nempe, pag.* 198. Item *Habuisse Abelem, Enochum, Noachum, & viros Dei sanctos qui ante Abrahamum fuerunt, sibi & liberis suis, idem Fœdus salutis in Christo, quod habuit Abraham.* Verum ὅμοια λαλοῦντες ἀνόμοια φρονοῦσι: Similia loquentes dissimilia sentiunt.

12. Sub istorum enim verborum cortice latet istud quod *Disputatione XXVI.* aperuimus: Partiuntur scilicet Dei in terris Ecclesiam, in partem visibilem & invisibilem, hac notione ut partem invisibilem faciat Hominum multitudo aliqua, vivens etiam extra congregationem Ecclesiæ visibilis, destituta vocatione omni per verbum Euangelii: qui tamen, secundum ipsos absque verbo vocationis & fide Euangelii justitiam operantur in ipso Gentilismo.

13. Hoc pacto videntur certe omnino nullam agnoscere ab Adamo ad Abrahamum Ecclesiam in terris visibilem congregatam vocatione divina per Verbum supernaturaliter factum: sed censere primos illos Patriarchas salutem adeptos *sola Lege natura*, absque aliquo cum Deo Fœdere, videatur *V. L. Defens. part. 1. pag. 7. & part. 3. pag. 25.*

14. De reliqua autem, post Abrahamum (maxime sub Mosaïca œconomia) Dei in terris Ecclesia ante Christum exhibitum: hoc est inter nos & Anabaptistas τὸ κρινόμενον; An inter vocatos ad Ecclesiam visibilem per verbum Fidei credentes, & non vocatos per verbum, non fuerit apud Deum spirituale discrimen: sed tantum illud in Cæremoniis cultus exterioris; adeo ut & hi & illi, unam potuerint operari Justitiam; illi in visibili Ecclesiæ congregatione, isti in Gentilismo. Hoc quidem asserit aperte satis. Jac. Outerman Confess. jam dictæ socius: in *Necess. Apologia pro vitandis juxta Euangelium excommunicatis, Rom.* 202. & 220. Habet

bet ille *Rat.* 202. *hac formalia; Ethnicis tempore Legis, aque ac nunc prasenti tempore, data erat conversio ad Vitam. Deus Ethnicorum corda purificabat tempore Legis aque ac nunc per Fidem in Gratiam Christi. Æque tunc legitimus & Deo acceptus erat, atque nunc, cultus seu Religio Ethnicorum qui Deum timebant & justitiam operabantur. Ut perspicue & abunde ex Scriptura sacra evinci queat, Non fuisse apud Deum aliud discrimen, aliamve Personarum acceptionem inter Iudaos & Ethnicos: quando parem operabantur justitiam; quam in solis Caremoniis Legis, quas illis temporibus observabant Iudai, alii minime.*

15. Atqui istis assertionibus perimitur non tantum omne post lapsum veri nominis Fœdus novum gratiæ, & veri nominis Gratia Christi, & per illam communis Ecclesiæ Catholicæ Salus & Fides, per efficaciam erroris quam *Collegio* 2. deteximus: Verum etiam, quod hujus loci est, perimitur illustris Novi Testamenti character, in antithesi ad Veteris T. œconomiam Mosaïcam: Novitas vocationis Gentium ad salutem in Novo Testamento: quam affirmat Pauli Doctoris Gentium gloriatio, de prædicato à se Euangelio vel maxime illic ubi non nominatus unquam erat Christus Ro. 15. 20, 21. cum Esai. 52. 15. & manifestissime confirmat idem Apostolus: Prædicans hoc esse Mysterium Christi, quod aliis ætatibus non innotuerat filiis hominum, ut nunc retectum est sanctis ejus Apostolis & Prophetis per Spiritum, Gentes esse cohæredes & concorpores consortesque promissionis ejus in Christo per Euangelium. Eph. 3. 5, 6.

16. Ex contrario autem Anabaptistico Paradoxo, (quo, stante etiam œconomia Mosaïca ante Christum exhibitum, censent nullam fuisse Ethnicorum Rejectionem à spe salutis & justitia Dei, obsignatam Lege Cæremoniali Mosaïca) Omnino consequens est absurdum illud; Non Ethnicorum sed Judæorum tantum conditionem in Novo Testamento mutatam in melius: quandoquidem hi tantum non illi, ex hypothesi, liberati sunt Legis Cæremonialis antiquatæ jugo: Et gratis consequenter Apostolus prædicat Judæorum præ Gentibus sub N. T. olim τὸ περισσὸν seu prærogativam aliquam. Rom. 3. 2.

DISPUTATIO. II.

De Una Ecclesia Veteris & Novi Testamenti.

1. NOvi Testamenti Ecclesiam quamvis à V.T. Ecclesia distinguat Novitas Vocationis Gentium, quam asseruimus Disputatione proxima, unam tamen cum illa facit Una eademque Fœderis Gratiæ conventio principalis: Ut non sit alia Novi Testamenti Ecclesia, quam quæ antiquissimarum Promissionum Benedictionis hæres est.

2. Hæreditatem illam Promissionum Benedictionis communis Ecclesiæ Veteris & Novi Testamenti, nominatim asserit Scriptura inde ab Abrahamo, ex quo ille per justitiam fidei factus mundi hæres Ro:4. 13. factus est Pater omnium credentium vers. 16. cum 24. & Gal. 3. 7, 8, 9.

3. Pervertunt hanc in Novi Testamenti Ecclesia Hæreditatem Promissionum, quæ olim Abrahamo factæ sunt, Anabaptistæ; quando prætextu antiquatæ Circumcisionis contendunt, nihil facere ad Novi Testamenti Ecclesiam Dei cum Abrahamo Fœdus Circumcisionis sigillo obsignatum: quod pariter faciunt Carnale, atque ipsam Carnis Circumcisionem.

4. Hypotheses ipsorum istæ sunt. *Conditionem à Deo imperatam in Circumcisione Genes:17. non posse trahi ad negotium Spirituale, Et quando mandatur circumcisio præputii carnis, in masculis, ex stirpe Abrahami & familia, minime debere intelligi cor masculorum circumcidendum: In toto hoc negotio ne verbo quidem tangi, purificationem cordis, vel quidquam quod conscientiam spectet: sed tantum carnis puritatem & mandata carnalia rerum corporalium. Deum in mandatis istis Circumcisionis, Paschatis, & exterioris cultus populi Iudaïci, nihil ab ipsis flagitare aliud quam res externas: V. G. ut in carne circumciderentur. V. L. Defens. part. 3. pag. 22, 23. Perperam ex sensu Spirituali & Allegorico, fingi præcepta & Leges: quando mandato Legis cæremonialis connectitur significatio spiritualis. pag. 27. Quin nihil perniciosius ad seductionem animarum excogitari potuisse: pag. 28.*

5. Quod autem Deus Judæis mandat Cordis Circumcisionem Jere. 4. 4. & 9. 25. & Ezech. 44. 9. Illud diluere se existimant: ista

ista evasione: *Erant isti quos illic Deus compellat, adulti dura cervicis Israëlitæ, qui Carnem habebant incircumcisam, Cor incircumcisum, & aures incircumcisas: Ea propter, hac admonitione ipsis opus erat.* idem *V. L. Defens. part. 3. pag. 23, 24.* Censent scilicet nullum subesse allegoricæ loquutioni argumentum, pro illa quam urgemus Fœderali obsignatione per circumcisionis signum. Enim vero quamvis compellentur locis indicatis adulti, ac moneantur officii; robur tamen admonitionis situm est in Fœderis signo & sigillo, circumcisione carnis: Quod Fœdus ut habet nexum obligationis ad officium adulta ætate præstandum; ita habet quoque illam communem adultis & infantibus factam promissionem Gratiæ, Circumcidet Dominus Deus tuus Cor tuum & Cor Seminis tui. Deuter. 30. 6.

6. Illi, neglecta hic spirituali illa promissione, pernegant Promissiones spirituales Abrahamo factas, quarum hæres sit Ecclesia Novi Testamenti: atque asserunt: *Etiam additam Circumcisioni instituta promissionem (Deum fore Deum Abrahami & Seminis ejus, ipsique promittere terram Canaan in hæreditatem æternam) dictam esse tantum de rebus exterioribus, & non ultra. Quis*, inquiunt, *aliud quid inde concludat, quam deum ipsis promittere Vitam longam & tranquillitatem ac pacem in terra? Et vitam ejusmodi beatam, ac dies bonos, quibus Deus postea per Mosem populo suo promissiones plenius explicari voluit Ex: 23. Levit. 26. Deuter. 7. 28. Quod*, inquiunt, *debebat satis esse, ut inde intelligatur, exhibita illis tantum umbra futurorum bonorum, & non ipsa substantia Hebr. 8. & 10. 1. V. L. Defens. part. 3. pag. 24.*

7. Ad seductionem autem simpliciorum tantum comparata est, expostulatio *Auctorum Confess. opposita Faukelio: pag. 179. 180.* de male hic aut intellectis aut detortis scribentium verbis: Quidquid enim hic videantur largiri velle in contrarium, Verba dant tantum: donec nuncium mittant, isti contra Orthodoxam assertionem contestationi: *Ubi verba Promissionis facta Abrahamo, & Semini ejus cum instituta Circumcisione, Genes: 17. accipiuntur de aliis quam temporalibus & corporalibus bonis: Hoc esse revera; miscere figuram ipsam rem figuratam, adeoque velle figuram obscurare: quandoquidem*

dem

dem ipsis ostensa fuit tantum umbra futurorum bonorum non substantia ipsa, Item; Nusquam Patribus sub Lege, antequam veniret Fides, imperatum fuisse ut in Iesum Christum crederent; antequam fas esset uti frui Circumcisione, agno Paschali, aliisque Legalibus Caeremoniis. Circumcisionem tantum fuisse signum, ad sigillum justitiae: Non ad certiorationem, qua confirmaretur debilis Abrahami fides (hoc, inquiunt, neutiquam sentiendum de Patre fidei.) sed multo magis in hunc finem obsignatum in Abrahamo; ut justitia veniens ex fide intelligatur tunc necdum reserata, sed Iudaeis solide obsignata & tecta: suo tempore demum, reserato hoc sigillo, revelanda. Ea propter Caeremonialem Circumcisionem merito nominari sigillum, & velamen cordis: Quod justitia fidei esset arcana & occlusa: neque Iudaei justitiam venientem ex fide, in illo Circumcisionis signo ac pluribus aliis figuris & signis typicis intellexerint; sed fuerit illa ipsis obserata: ac demum per Euangelium ipsis sit revelatum, quod antea per sigilla ista obseratum, ac necdum apertum fuerat. Hæc leguntur in eadem *Defens. V. L. & C. v. M. edita a.* 1588. Quis sit V. L. nos quidem latet. alter C. v. M. est **Carel van Mander** Pictor celebris, qui & Epigrammate suo & Symbolo isto *Veritas per se valida* librum commendat.

8. Pessime hic quidem aut intellecta aut detorta sunt Pauli verba de Signo Circumcisionis accepto in Sigillum justitiæ Fidei. Ro.4. 11. Quando illi loco parallelum faciunt istum 2. Cor.3. 13. 16. De Velamine imposito Judæorum cordibus. Velamen quidem istud, notat maledictam cordis Judæorum indurationem, qua Mosem legentes non intelligunt: Accepto autem Circumcisionis sigillo, benedictionem justitiæ, & fidei confirmationem nactus est Abraham.

9. Abrahamum autem Scriptura nusquam Patrem fidei, sed Patrem credentium vocat: quæ Phrases toto cœlo distant. Confirmatione a. & roboratione fidei Abrahamo nulla opus fuisse, sunt Anabaptistarum somnia contra Scripturarum analogiam, de Sanctissimorum etiam virorum in hac vita sanctitate non plene consummata.

10. Id vero est Anabaptisticæ contradictionis πρῶτον ψεῦδος, *Non esse huic fini datam Circumcisionem Familiae Abrahami ad significandum,*

candum, impuram esse nativitatem primam, & ex Adamo vitiatam: Neque celebratam, ad indicandum quod ex carne nostra nasciturus esset Iesus Christus, & amputaturus peccata nostra. Idem: *Neque fuisse signum, quo Deus flagitaret Vitam sanctam & Cor novum.* Atque ex istis hypothesibus *negant fas esse, ex utroque populo unam facere, ex Populo circumciso & Populo Novi Testamenti, ex Iudais & Christianis. V. L. Defens. part.* 3. *pag.* 10. Cui falsæ assertioni opponimus Scripturæ veram affirmationem, quæ asserit Christum utraque unum fecisse Eph. 2. 14. Scilicet ædificium unum, uni angulari lapidi superstructum. vers. 20, 21. &c. Atque omnes, qui ex Fide sunt hodie aut olim fuerunt, unum esse Semen Abrahæ, benedictum in Semine illo quod est Christus. Gal. 3. 7, 8, 9. & 28. 29. Christi autem Gratiam qua ex primæ nativitatis corruptione vindicamur & regeneramur, fuisse Circumcisionis rem significatam: testatur locus Colos. 2. 11. &c.

11. Quæ autem hic verba dant, quibus videri queant nobiscum sentire de communi Abrahami nobiscum salute & Fide in Christum: ut intellexerit umbras & typos esse umbras & typos venturi Christi: Istis nihil ultra largiuntur, quam extra ordinem Abrahamum ac similes aliquos Prophetas, illuminatos fuisse, supra communem Ecclesiæ Veteris Fidem: ut scilicet, tam latuerit illos quod vidit & credidit Abraham, quam nos latent Illa quæ vidit Paulus raptus in tertium cœlum. Atqui Communem Ecclesiæ V. T. cum Patriarchis & Prophetis Fidem, ab ipsis videntibus ex officio traditam & propagatam, flagitat ipsorum officium, & quidem ab Abrahamo fideliter obitum, Deo ipso attestante. Genes. 18. 17, 18, 19. *Vide Disput. nostram de Ecclesia V. T. Communi nobiscum fide & religione.*

DISPUTATIO. III.

De Lege Cæremoniali abrogata in N. T.

1. EXaminandæ jam pressius Anabaptistarum de Lege Cæremoniali abrogata in N. T. hypotheses: quarum princeps illa est, *Non fuisse Vetus ministerium Legis Cæremonialis institutum, ad conscientias convincendas de immunditia spirituali, ejusque expiationem veram typice obsignandam*: Qua hypothesi, ut à nobis indicatum jam est *Disput*: XII. perimunt omne Fœdus Dei Spirituale cum Ecclesia V. T. Judaïca.

2. Brutam ergo faciunt & minime λογικὴν rationalem λατρείαν cultum & religionem Mosaicam, qua discernebantur à Gentibus Judæi: Et, contra Scripturæ analogiam, *nullam*, (*stante œconomia Mosaïca V. T.*) *Gentium Rejectionem* à spe salutis admittunt: sed potiorem faciunt (quod attigimus *Disput*: XXIX.) temporibus V. T. conditionem Gentium quam Judæorum.

3. Lubet hic audire quomodo torqueant locum illustrem *Coloss*.2. 13,14. ubi *peccatorum chirographum* constituit Apostolus in mandatis Legis Cæremonialis, Scribit *V.L. Defens· part*: 1. *pag*.9. *Legem Cæremonialem Colos*. 2. *appellari chirographum, quo scilicet Deo obstrictus erat populus Iudaïcus*: *Illi enim promiserant, quicquid Deus per Mosem ediceret, id se velle audire & facere. Hæc Lex posita erat contra Iudæos*: *Idcirco Paulus scribens Gentibus, non dicit ipsis contrarium fuisse chirographum*: *sed nobis, inquit, contrarium*: *ipse quippe unus ex eorum numero quos stringebat chirographum, nempe Iudæorum*: *Ethnici autem minime illi jugo Cæremoniarum erant obnoxii*: *neque illa Lege convinci poterant*: *quia promissione illa se non obstrinxerant, neque illam ab ipsis Deus flagitarat*: *Nam Ethnicis qui inter Israëlem habitabant, non iniunctum fuit per Mosem, ut Circumciderentur*: *Sed in ipsorum libera optione illud relictum erat in Lege*. Ex. 12. 48.

4. Enim vero, ex isthoc quidem loco Ex. 12. 48. contrarium evincitur, nempe Ethnicos quotquot Deo conciliati fuerunt, ad ejusdem cum Judæis fidei, & cultus contesserationem, obligatos fuisse ad suscipiendum cum Circumcisione Legis Cæremonialis jugum.

5. Quotquot ergo Hierosolymis habitarunt, ex omni populo sub qui cœlo est, *viri εὐλαβεῖς Religiosi*, de quibus sermo est Act:2.5. illos non alios intelligimus, dictante ipso Luca v.11. quam *Iudaos & proselytos*: nullos autem agnoscimus quos hic obtrudunt Anabaptistæ, *pios gentiles, qui sola Lege natura ducerentur: seu qui sine Lege aut Fœdere supernaturali viverent ἐθνικῶς.*

6. Exemplum, quod huc rapiunt Anabaptistæ, *Cornelii Centurionis* ex *Act.*10. nullum est: quia ille vixit, ac pietas ejus commemoratur, post antiquatam jam de jure divino Legem Cœremonialem, ac sublatum intergerinum parietem, qui ab Ecclesia excludebat præputiatos: Ut censeri ille debeat, quamvis neglecto exteriori Judaismo, vixisse non ut Ethnicus, sed ut catechumenus Christianus.

7. In communi autem hoc Anabaptistarum errore, quo divellunt in instituta olim Circumcisione, & reliquo cultu exteriori, à ritibus significantibus, cordis purificationem significatam: dimicant interim ipsi, & sententiis dissident, ubi ad locum *Matth.*18.17. (*Sit tibi tanquam Ethnicus*,) *de vitandis secundum Legem Ethnicis* disputant: Sunt enim qui opinantur, *vera Israëlitarum Religione, non eousque interdictum fuisse Ethnicis praputiatis, ut non censerentur puritatem illam habere, qua ipsis pateret introitus in congregationem Domini, ad sacrificandum Deo*: Aliorum autem potior est sententia: *Debuisse Iudaismo initiari & Proselytos fieri per circumcisionem.* Interim & hi & illi; nullam flagitant (ex institutione publici in congregatione illa cultus sacrificiorum) cordis purificationem, ut jam dictum: Quod refellit locus Ezech.44.9. arcens introitu vel maxime præputiatos corde.

8. Nec patitur se ad mentem Anabaptistarum torqueri locus *Thesi* 3. indicatus Colos.2.13,14. Neque minus Ethnicos quam Judæos intellexit Apostolus, verbis illis *ὁ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, Quod erat nobis contrarium.* Quomodo enim non tangeret hic Ethnicos, Colossenses nominatim ad quos scribit, Apostolus? cum hanc illis gratiam Christi gratuletur inde à v.10. loquutus illis in persona secunda: Ac maseste versus 14. habeat periphrasin istorum verborum, quibus clauditur versus 13. *Condonans vobis omnia peccata.*

9. Ve-

9. Vere ergo asserimus, charactere præputii Ethnicos stante olim Judaïsmo exclusos fuisse ab Ecclesia Judaïca; non tantum ob carnis impuritatem, ritu carnali, sed ut Peccatores ac Dei inimicos; vitandos in convictu, non tam propter ipsam escam aut potum, quàm propter morum corruptelam & contagium vitandum. vide Levit:22. 27. Deut:7. 3,4.

10. Confirmat assertionem nostram: Quod Ethnicos Apostolus antonomastice *Peccatores* vocat Gal.2. 15. in Antithesi ad Judæos: & quod exemplariter facit Ephesios, olim viventes in Gentilismo, *in peccatis mortuos*: sine Deo, sine spe salutis Eph.2. 1---12. Quæ antithesis hoc flagitat inter Judæos olim & Gentes discrimen: vixisse & mortuos fuisse Ethnicos (in Gentilismo alienos à Republica Israëlis) in peccatis suis: sine illa, qua gaudebant in populo Israëlitico fideles, peccatorum remissione.

11. Atque ex toto contextu capitis Eph.2. manifestum est, vocari ab Apostolo versibus 14. & 15. Cæremonias Legis Veteris, Septum intergerini parietis: & Inimicitias; non alio nomine, quam quod vellet Deus exclusos ab Ecclesia Ethnicos, ut inimicos Deo & Ecclesiæ Dei, donec per Circumcisionem ex Ethnicis fierent Proselyti.

12. Neque alius potest esse verus verborum Christi *Matth.* 18. 17. commentarius; quam iste, sicut à Janitoribus Templi, clavium usu legitimo, arcebantur Templi introitu Ethnici præputiati, ut immundi peccatores; sic legitimo usu clavium, quas Ecclesiæ N. T. tradidit Christus, à sanctorum communione arcendos esse, quos ligat in cœlis Deus, & quorum tenentur peccata. Matt.18. 18. Joh.20. 23.

13. Chirographum ergo illud rituum primo & principaliter affirmamus *Ethnicis* contrarium fuisse; inter Judæos autem, *Judæis tantum incircumcisis corde*, *qui* juxta verbum Christi habendi erant *tanquam Ethnici*, quod se Legi non subjicerent cum vera cordis purificatione, quæ mandatorum finis erat. 1. Tim. 1. 5. cum vers.9. Judæis autem circumcisis corde Cæremoniæ legales ministrabant signa & sigilla Justitiæ fidei, quę non ipsis contraria erant, sed tantum *Veteri homini* in ipsis mortificando.

14. Bre-

14. Breviter ergo contra omnem Scripturæ analogiam est: Quod Libertatem Christianam, Legis Cæremonialis antiquatione partam, asserunt non Ethnicis, scilicet jam ante liberis; sed, Judæis, qui scilicet soli miseri erant, ut sub Legis custodia in carcere & servitute constituti.

15. Neque hic illis favet locus Gal.4. 3. Non enim Apostolo in mentem illud venit, quod Anabaptistis placet: ut doceret ex liberatione illa, & assertione in libertatem Christianam *N. T.* hoc consequens, Judæos duriori servitute & carcere olim pressos fuisse sub Lege Cæremoniali, quam Ethnicos extraneos à Rep. Israëlis, Nam διαῤῥήδην contradicit Apostolus isti errori ipso illo capite: quando asserit fuisse Judæorum carcerem & servitutem illam Pædagogicam, qua non obstante ipsi ut filii Dei hæredes erant omnium vers.1. A quo filiorum Dei censu eliminat ut servos, Ethnicos Galatas, quando Deum ignorantes serviebant iis qui natura non sunt Dii. vers.8.

16. Ex illa Anabaptistarum hypothesi, quam notavimus Thesi.3. Qua liberos faciunt Ethnicos sub V. T. à Lege Cæremoniali, hoc nomine quod non eodem quo Judæi voto se obstrinxissent: Porta aperitur Libertinismo, quandoquidem supponitur istud πρῶτον ψεῦδος. Non esse præscriptum divinitus, illis quos Deus vocat ad salutem; cultum rationalem in Ecclesia institutum mandato divino: neque imperatam visibilem aggregationem ad Ecclesiam, & communionis sanctorum consesserationem: Sed relinqui etiam illud arbitrio & optioni liberæ, illorum qui volunt salvi fieri: velint ne communicare per symbola & ritus institutos Ecclesiæ visibili, An vivere segreges. Vide nostram Disput. Select: I. V.

DISPUTATIO. IV.

De Scriptura Sacra Testamenti Veteris & Novi.

1. EOdem Paralogismo quo Anabaptistæ, propter antiquatam & abrogatam in N. T. Legem Mosaïcam Cæremonialem, omnino Novam censent, ac olim in V. T. nullam, religionem & fidem ac cultum spiritualem, quibus jam constat Christianismus verus: existimant quoque ejusdem religionis fidei ac cultus Spiritualis Canonem ἀυτόπιστον, seu per se & propter se credendum & fide dignum, constare sola Novi Testamenti Scriptura, quæ exstat in libris Euangelistarum & Apostolórum, scriptis post Christum exaltatum.

2. De libris autem Biblicis Mosis & Prophetarum, qui metonymice ab Apostolo dicuntur *Vetus Testamentum.* 2. *Cor.* 3. 14. sic censent? non sufficere in N. T. ad dogmatis alicujus de Fide aut Fidei obędientia demonstrationem, Verbum scriptum Mosis aut Prophetarum Veterum, donec habeamus expressum in Novo Testamento verbum scriptum Christi vel Apostolorum, quo idem dogma aperte demonstrari queat. Ut eo pacto Mosi & Prophetis credatur, non propter illam qua ipsi olim scripserunt inspirationem divinam, sed propter consensum Spiritus S. qui dictavit Scripturam N. T.

3. Hæc est explicata post multas tergiversationes sententia, Anabaptistis Colloquutoribus expressa, in *Colloquiis, Francothalensi, anni* 1571. *Artic.* 1. *& Leovardiensi. A.* 1598. *Actione* 11. quam legere est in *Diederici Philippi* (qui *Mennonis S.* Collega ἰσόψυχος fuit) *Præfatione in libellum de Spirituali restitutione*, qua monet simpliciores, ut ab illis, ut deceptoribus ac *falsis Prophetis*, sibi caveant, qui *quod confirmare non possunt ex Novo Testamento, illud probant ex Veteri Testamento, & litera Prophetarum. Hinc*, inquit, *ortæ sunt variæ sectæ; hinc varii falsi cultus instituti, ex hoc fonte præcipue manarunt Cæremoniæ idololatricæ & pompa Ecclesiæ Antichristianæ & deploranda sectarum seditiosarum sphalmata.*

4. Similiter post aliquas verborum ambages pronunciant *Auctores Confessionis præmissæ Martyrologio Anabaptistico, & seorsim* quo-

quoque edita Artic. 11. *Christianos omnes (in iis, quæ ad Fidem spectant) debere se necessario regulare & componere tantum ad Euangelium Christi (in Novo Testamento expressum)* Quibus concinunt *Auctores Confessionis opposita Faukelio: Qui Artic.* 1. *pag.* 37. *ad Interrogationem istam, An capita Christianæ Fidei & Vitæ, pariter possint & debeant confirmari ex libris Canonicis V. T. eo pacto* respondent, ut longum quidem texant Catalogum Dogmatum quæ confitentur *probari posse pariter ex libris Veteris & N. T.* Sed quæ tantum faciunt ad Theologiam Legalem & Fœdus operum, quo illi perperam definiunt Fidem & Religionem, quam communem olim faciunt, cum Judæis, etiam Ethnicis qui in Gentilismo sola rationis luce ducerentur.

5. Quapropter mox excipiunt à censu illorum dogmatum ex Veteri Testamento demonstrabilium: *Modum Obedientiæ, & Res ipsas in quibus Deus à nobis obedientiam flagitat: de quibus in N. T. Christus per se vel per Apostolos loquutus est.* Et alibi, sine ambagibus, sic definiunt in dogmatis Fidei doctrinam inter se collatam Veteris & N. T. ut V. G. *Deus qui se in V. T. revelavit in genere, ut Deum unicum, in N. T. adjecerit revelationem illam, Tres esse in cælo, qui testantur, Confess. oppos. Faukel. pag.*46. Rursus *V. L. & C. V. M. Defens. part.*3. sic pronunciant: *Viam salutis patefactam non fuisse in V. T. pag.*6. *Patres Deo placuisse in obedientia mandatorum Mosaïcarum, ut in primis elementis Doctrinæ cælestis, illius qua pervenitur ad vitam beatam, pag.*16. *Non habuisse Iudæos in Cæremoniis, pariter ut Christianos, Iustitiam Fidei. pag.* 21. Breviter, in eo totus est auctor ille quisquis est *V. L. pag.* 22, 23, 24, 25. *&c.* Ut soli N. T. vindicet *mandata & promissiones rerum spiritualium*; nihil autem relinquat Scripturæ V. T. ut Judæis traditæ, præter *Mandata carnalia, & Promissiones terrenas.*

6. Contra istas assertiones perniciosas erit hujus loci isthoc Antidotum universale: si vindicemus: ex ipsa Novi Testamenti Scriptura, Testamento veteri parem cum Novo, αὐταρκείαν, ad demonstrationem Religionis Christianæ: Ut quamvis non absque novo illo librorum Apostolicorum syntagmate integrum aut completum jam censeamus Canonem Theologiæ Christianæ

largia-

largiamur etiam illud, pleniorem & apertiorem esse in Novo quam in Veteri librorum Biblicorum syntagmate revelationem Euangelii & Gratiæ Christi: Tamen nec absque Mose & Prophetis, eundem Theologiæ Christianæ Canonem censeamus integrum & completum.

7. Sex argumentis orthodoxam assertionem solide confirmavit *in Colloquio Francothalensi*, *P. Dathenus*, ad Anabaptistarum ἐπιςομισμεν quantum ad Fidei negotium. *Primum* fuit petitum, ex Classe illa testimoniorum, quibus Scriptura Prophetica V.T. commendatur ab explorata puritate, instar argenti, septies perpurgati: Psal. 12. 7. ut Immaculata, convertens animas, fidelis seu certa, sapientiam præstans parvulis, Lucida, illuminans oculos, permanens in sæculum sæculi Ps. 19. 8, 9, 10. Cui nihil adjiciendum, nihil auferendum. Deut. 4. 2. & 12. 32. Prov. 30. 6.

8. *Alterum argumentum Datheni fuit*, Quod ad Scripturæ V.T. Canonem regularit Christus ipse & Apostoli prædicationem Euangelii. *Tertium*, Quod juxta Scripturas Propheticas se credere testatus est Paulus ad Christum conversos. Act. 24. 14. *Quartum*: Quod idem Apostolus Euangelio prædicato protestatus est nihil se loquutum aut docuisse extra Mosem aut Prophetas Act. 26. 22.

9. *Quintum* petitum fuit ex loco Ro. 16. 25. & 26. ubi mysterium præconio Euangelii revelatum, dicitur per Scripturas Propheticas, ex imperio æterni Dei ad obedientiam Fidei omnibus Gentibus declaratum.

10. *Sextum* petitur ex loco illustri 2. Tim. 3. 15. ubi Sacris illis Scripturis, quas ab infantia didicerat Timotheus, perhibetur testimonium istius sufficientiæ: ut possent ipsum instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu.

11. Locum illum Argumento V. productum Ro. 16. tacite pro sua sententia torquent Anabaptistæ *Confess. oppos. Faukelio. Art. 9. pag. 124.* ubi à voluntate Dei revelata in V. T. segregant revelationem Euangelii per Christum prædicati, ut *revelationem extremæ voluntatis, quæ usque ad tempus N. T. fuerit mysterium à tem-*

temporibus æternis tacitum. de quo loquitur Apostolus Ro:16.25. Atqui fallunt & falluntur, Quia ex versu sequenti 26. satis liquet intellexisse Apostolum Mysterium, non absolute nec omnino, sed inter Gentes sub Mosaïca œconomia V. T. à multis sæculis tacitum.

12. Argumentum *Datheni* secundum, quoad Christi ipsius prædicationem, regulatam Canone Scripturæ Sacræ V. T. confirmat Christi provocatio ad Doctrinæ suæ examen ex Scripturis: Joh.5.39. Scrutamini Scripturas: nam vos videmini vobis in ipsis vitam æternam habere, & illæ sunt quæ testificantur de me. Cum quo versu hic conjungendi sunt duo ultimi versus 46. & 47. Si crederetis Mosi, crederetis mihi: de me enim ille scripsit: Quod si illius scriptis non creditis quomodo verbis meis credetis.

13.* Accedit quod Sadducæorum hæresin, contradicentium doctrinæ Christi de mortuorum resurrectione, Christus imputat Scripturæ Propheticæ ignorationi: Matth:22.29. Et quando Discipulorum Christi Fides fluctuabat, & sopita videbatur, circa articulos Fidei Euangelicos, de Morte, & resurrectione Christi: ne id imputandum existimetur imperfectioni Scripturarum V.T. non aliunde demonstrationem istius Fidei arcessivit Christus, in itinere Emmauntico, quam ex Mose & Prophetis, cum acri illa increpatione, qua fluctuationem & ignorantiam ipsorum imputat amentiæ & tarditati cordis ipsorum, ad credendum omnibus, quæ loquuti erant Prophetæ. Luc.24. 25.26.

14. De Scripturæ V.T. sufficientia & *αὐταρκείᾳ* in regula vitæ Christianæ omnisque cultus & observantiæ Deo debitæ, hic suffecerit indicasse Apostoli testimonium. 2.Tim.3.16.

15. Et Christi ipsius protestationem illam Matt.5.17.18.19.

DISPUATTIO. V.

De Verbo Dei Interno.

1. COmmunes quidem Anabaptiſtarum hypotheſes habuimus, de Canone Scripro Religionis Fidei ac cultus Spiritualis, quod ille, αὐτόπιςος ſeu per ſe & propter ſe credendus, conſtet ſola Novi Teſtamenti non Veteris Scriptura Sacra. At porro Concordia diſcors eſt, circa Canonem iſtum ſcriptum N. T. An ſecundum illud Verbum ſcriptum ſolum, ut Canonem & Regulam Fidei Salvificæ unicam, fiat omnis Dei ad hominem alloquutio, cui debetur audientia & obedientia Fidei.

2. Tuentur hic alii ſententiam affirmantem veram, non tamen ſincere, nec ſine Socinianiſmi fermento, circa Hominis Regenerationem; quaſi ad illam ſola Verbi foris prædicati gratia, nulla autem interiori efficaci operatione Spiritus S. regenerantis, opus ſit.

3. Contra iſtos alii ſic diſputant, ut prætextu tuendæ efficacis & interioris gratiæ Regenerationem perficientis, ſimilia nobiſcum loquentes, patrocinentur *Swenckfeldio & Enthuſiaſtis*, ac tueantur aliud præter Scripturam S. Verbum Dei internum. Extant ſuper hac controverſia plurima ſcripta polemica, inde ab anno 1625. edita, quando inter *Nitterdum Obbes & Hans de Ries* ſchiſma Amſtelodami exarſit, excuſo contra *H. d. R.* pro *N. O.* libello, cui titulus **Raegbesem**: ſeu *Scopa ad Enthuſiaſticas & Swenckfeldicas Aranearum telas everrendas ex Mennonitarum Synagogis.* Cui libello, H. d. R. ſuum oppoſuit reſcriptum a. 1627. cujus pagina 194. 195. ſuæ diſputationis ſummam complectitur tribus iſtis aſſertionibus. 1. *Eſſe geminum ſeu duplex Verbum Dei, unum Ieſum Chriſtum filium Dei ipſum: alterum Scripturam ſacram, ſeu ſummam librorum Veteris & Novi Teſtamenti.* 2. *Deum intus vel foris hominem alloqui non tantum Verbo ſcripto aut prædicato; ſed* πολυτρόπως *multifariam; maxime vero per ſe ipſum, per Chriſtum, vel per Spiritum S.* 3. *Deum vel Spiritum ipſius S. in homine operari & efficere Fidem & Regenerationem, non per ſolum ſcriptum aut foris prædicatum verbum,*

bum, sed per verbum Dei internum Christum Dei Filium. Atque in his non veretur profiteri suum cum *Swenckfeldio* consensum: *Munzero* autem *Denckio*, *Hetzero* & *Monasteriensibus* videri vult relinquere somnia & Ethusiasmos suos. *pag*. 12. 20.

4. Ad brevem ex instituto controversiæ istius Censuram: notamus primo, ad μεθοδείαν τῆς πλάνης comparatam, malam Enchiresin istam, qua pro Reali Nominalis quæstio arripitur, eaque minime controversa, atque cum Reali controversa quæstione, vel indocte, vel mala fide confunditur. De Nomine enim λόγος Verbum, Sermo, extra controversiam illud est, tributum esse etiam ipsi Deo Filio Joh. 1. 1. Apoc. 19. 13. & aliis locis nonnullis. Atque hujus ambiguitatis observatio Præcognitum tantum est Disputationis realis; quæ ab isthac ambiguitate liberata, relinquit Univocum istud Quæstionis subjectum *Sermonem Christi*, qui *Sermoni Christo* relative oppositus est, ut ab ipso λαληθεὶς λόγος enunciatum Verbum: Heb. 1. 1. & 2. 2. Joh. 12. 48. & 15. 3. Quod determinata magis voce Græca alterius Etymi, quæ ad Sermonem Christum applicari se non patitur τὸ ῥῆμα κυρίου Verbum Domini dicitur. 1. Pet. 1. 25. confer Rom. 10. 17. Joh. 3. 34. & 8. 47. Apoc. 17. 17.

5. Hac interim observatione Grammatica, qua solum nomen Græcum λόγος, minine autem τὸ ῥῆμα: Filio Dei convenienter tribuitur, corruunt evasiones *H. d. R.* quibus non patitur de Verbo scripto accipi elogia ista quod sit *Verbum vitæ æternæ* Joh. 6. 63. 68. *Semen Regenerationis*, *& organum sanctificationis Ecclesiæ* Eph. 4. 26. 1. Pet. 1. 23, 24, 25. *Gladius Spiritus* Eph. 6. 17. Quę tamen loca aut omnino non habent nomen illud λόγος, aut illud per Synonymum ῥῆμα explicant, quod omnino indocte, & non nisi hæretica phrasi, ad Christum ipsum torquetur.

6. Realis ergo controversa quæstio manet de illo tantum proprie dicto Dei verbo, quod solum ῥῆμα Θεοῦ Græcè dicitur: de quo generatim consensus est in Thesi ista, quod Canon sit Theologiæ, & Fidei, secundum quem Deo loquenti debetur audientia & obedientia: controvertitur autem, an habeatur hodie

in sola Scriptura Sacra, ut in illa sola unicus perfecte sufficiens sit Canon Theologiæ & Fidei; an vero, jam quoque juxta Scripturam sacram, sicut olim ante constitutum Scripturæ Canonem πλυτρόπως Deus eloquatur Verbum suum: V.G. etiam per somnia, & spirituales enthusiasmos, ac raptus Propheticos. Hæc enim est contra N. O. sententia *H. d. R.* quem non veretur hic provocare, ac pronunciare *frustra laboraturum ipsum, si probare voluerit, mutatum à Deo ordinem istum, quo olim ante Diluvium per Spiritum, & ante Mosem per Verbum internum non scriptum. Patribus loquutus est. pag.* 153, 154, 155. & ex isthac hyothesi pro *alloquutione in somniis* disputarat pag. 17. ex *Iob.* 7. 14. & 33. 15. Atqui apertissime mutatũ ordinem testatur Antithesis Apostoli Heb. 1. 1. & confirmat denunciatũ Anathema contra quascunque ad Scripturã S. adjectiones, revelationum spiriritualiũ. Gal. 1. 8, 9. Apoc. 22, 18, 19.

7. Atque hic toto cœlo distat ab Orthodoxorum sententia Thesis illa tertia, qua ex parte similia nobiscum loquens asserit, *Deum vel Spiritum ipsius in homine operari & efficere Fidem & Regenerationem, non per solum scriptum aut foris prædicatum verbum, sed per Verbum Dei internum, Christum Dei filium.* Quandoquidem non agnoscit Verbum scriptum aut prædicatum esse *Regenerationis semen*, quod nos affirmamus: Quapropter neque intelligit veram illam in cordibus benedictionem Spiritus S. qua Semini verbi, scripti aut foris prædicati, & auditi ac custoditi, dat incrementum, Scripturæ apographum inscribens cordibus 1. Cor. 3. & 2. Cor. 3. sed altius quoddam (supra Verbum scriptum) Spiritus & Christi intus loquentis magisterium perfectionis spiritualis, quam non præscribit litera.

8. Accedit quod *H. d. R.* suæ isti assertioni in speciem Orthodoxæ, *Vt homo sit Θεοδίδακτος necessum esse ut ad Verbum scriptum seu prædicatum accedat interior efficacia & operatio Spiritus S.* (*pag.* 161. substernit Heterodoxam hypothesin de præpostera illa *Gratiæ Christi Vniversalitate, qua, ne quidem illas in mundo Gentes, quibus ignotum plane & inauditum est adeoque nullum Verbum Dei scriptum; Deus destituat gratia regenerante Spiritus S. & alloquutione Verbi interni, quod ipsi est Christus Filius Dei.* Adeo ut adversarium suum N.O.

urgeat

urgeat hoc absurdo: *Quod ἀδύνατον sit* , (non concessa alia præter Verbum scriptum divina alloquutione interna, qua scilicet illis etiam gentibus intus loquatur Christus λόγος;) *porro tueri Gratiam Universalem, hactenus universali omnium Anabaptistarum consensu propugnatam. pag.* 151.

9. Hinc enatum ipsi Paradoxon illud, Posse esse Fidem in Christum veram Justificantem, etiam absque ulla notitia historiæ Euangelicæ aut Verbi Dei prædicati aut scripti; quod indirecte, satis tamen aperte, asserit, adversario suo moventi hoc problema, & recte neganti ex *Paulo Rom.* 10.14.17. hoc respondens; suis verbis: *Quandoquidem in hisce nostris regionibus Evangelica historia, Verbo Dei scripto comprehensa, abunde prædicatur & docetur: arbitror, Fidem illam de qua me interrogas, ordinarie in hisce regionibus vix* (niet wel) *esse posse sine aliqua notitia Evangelicæ historiæ. pag.* 326.

10. Quod de altiori supra Scripturam magisterio, & sapientia Scripturis minime expressa tangebamus; (quæ perperam & frustra palliatur titulo intus regenerantis gratiæ Spiritus S. (prodit idem *H. de Ries*; quando à *Verbo scripto* secludit, *illa quæ per Spiritum S. die Pentecostes effusum Apostolos suos docuit Christus*: detorquens hic, exemplo Pontificiorum, *locum Ioh.* 16. 12. *Multa habeo vobis dicenda &c.* Hoc scilicet confirmaturus contra N.O. *quæstionem* 26. *non tentari Deum, quando, ubi ad manum est Verbum Euangelii scriptum aut prædicatum, ultra quæritur & exspectatur privatus enthusiasmus seu Spiritus S. illuminatio, operans extra seu absque Verbo scripto* Nos quamvis contra N. O. asseramus pie flagitari, & necessariam esse, intellectus illuminationem ad Scripturarum salutarem intelligentiam: attamen impie Deum tentari dicimus: quando ultra illa quæ nobis dicta sunt in Scripturis, exspectantur alia quæ nobis præter & extra Scripturas, intus dicenda habeat Spiritus S.

DISPUTATIO VI.

De Fine Legis & initio Evangelii.

1. PEr efficaciam erroris, quo nolunt Anabaptistæ pariter αὐτόπιστον Canonem esse Religionis Christianę Scripturam S. Veteris ac Novi Testamenti; ἀδύνατον est ut Unformiter divinam esse patiantur Auctoritatem Doctrinæ etiam illius quæ libris Novi Testamenti consignata est; illam scilicet ante Christum mortuum & exaltatum, à Johanne Baptista, quin à Christo ipso in diebus carnis, prædicatam, non possunt habere eodem loco, quo habent prædicationem Apostolorum in Christi nomine, post Christum exaltatum, & effusum in Apostolos Spiritum Sanctum.

2. De Johannis quidem Baptistæ universo ministerio quid sentiant, in aperto est: quandoquidem Baptismum ab illo ministratum, post Christum exaltatum censent pro nullo habitum; ut novè baptizandi fuerint ab illo olim baptizati: Ex ista quam tuentur hypothesi, *Iohannem minime fuiße Ministrum Novi Testamenti, ac Doctorem Iustitiæ non Evangelicæ sed Legalis: Ac Responsa Iohannis, quæ dedit baptizandis ad normam vitæ & morum, Legalia eße non Evangelica*; Quæ infra excutienda erunt in titulis de *Anabaptismo, & de Bello Christianis licito an illicito.*

3. De ipso Christo prædicante in diebus carnis hanc etiam gangrænam fecit Theologia Anabaptistica: Ut. qui ex ipsis videri possent proximè ad veritatem accedere, in determinatione quæstionis *de Fine Veteris & Initio Novi Testamenti*, quando asserunt, *Non impletam per Christum Legem ante toleratam mortem*: hoc monstri alant: Novæ Legislationis Christi (quæ ipsis est Gratia Evangelii) colophonem demum accessisse, post mortem Christi ab Apostolis prædicato Evangelio, Adeo ut *tam solide stari non possit prædicationi & exemplo Christi nondum exaltati ad fugam pollutionis spiritualis, in Ecclesia Christiana, Evangelio dignam: atque doctrinæ ab Apostolis traditæ*: Quod hoc argumento putat se extorquere posse Jac: Outerman / *Defens. Necessar. Rat.* 397. *Quia Christus non feriit illico excommunicatione neque exclusit Apostolatu Petrum, gladio*

gladio ferientem & mox Dominum abnegantem cum sui excratione: Iam autem similiter lapsum similiter tolerare & Excommunicatione non ferire, indignum esset Euangelio.

4. Orditur ille hanc demonstrationem, seu Thesin suam præmittit istis verbis: *Vt a. scias doctrinam Christi non pariter firmam & ratam habendam esse in omnibus, ante Passionem: atque post Mortem ipsius*: & Antithesin sibi refutandam exprimit Verbis illis: *habendum in omnibus articulis Novum Tastamentum ante mortem Christi quam hoc tempore.* Ut erroris prætextus sit in male arrepto loco Apostoli. Hebr. 9. 15. 16. 17. De Testamento non raro nisi in mortuis, seu intercedente Testaroris morte.

5. Atqui nihil, ad magis vel minus solidam & ratam auctoritatem Doctrinæ prædicatæ seu Legislationis Christi, facit locus ille: in quo Testamenti morte Testatoris demum rati allegoria, perimit illam *de Christo Novo Legislatore* hypothesin, ac Gratiam Christi Evangelicam revocat, ad promissionem æternæ hæreditatis, roboratam ac ratam, per impletam Legem, Christi Sponsoris nostri obedentia, in morte consummata, non autem nova Legislatione.

6. Nil ergo nisi Labyrinthus est, Anabapstarum inter se digladiatio, *de Fine Legis & Initio Evangelii* constituendo, 1, *An in die Nativitatis Christi, quo Evangelium de Christo exhibito ab Angelis prædicari cœptum est. Luc.* 2. 10. 11. 2. *An in anno primo Prædicationis Christi, quod inde Initium Evangelii Iesu Christi Filii Dei ordiatur Marcus cap.* 1. 15. *& quod dixerit Christus Luc.* 16. 16. *Lex & Prophetæ usque ad Iohannem: confer. Hebr.* 1. 1. *&c.* 3. *An demum in Christi morte. Heb.* 9. 15. 16. 17. Quarum sententiarum facilis est conciliatio; si tantum queritur *Chronologica Novi Testamenti Epocha*, qua Veteri Antiquato successit.

7. Plenitudini enim illi temporis in qua Veteri Testamento successit Novum, omnino tribuenda est latitudo aliqua, in qua per prædicationem Evangelii de Christo exhibito, inde à die Nativitatis, usque ad Mortis articulũ, in quo consummavit Christus opus quod Pater ipsi dederat ut faceret, via muniri cœpit Antiquationi Veteris Testamenti; ipsum tamen Antiquatum non fuit

fuit, nec promulgatum Novum, antequam post mortem & resurrectionem atque ascensionem Domini, ab iis qui ipsum audiverunt, prædicata est plene consummata Gratia & Salus per Christum Heb. 2. 3,4. cum Act. 2.

8. Interim quamvis non Antiquato Veteri Testamento, Euangelica fuit non Legalis prædicatio, ut Christi ipsius & discipulorum, sic Johannis etiam Baptistæ præcursoris Christi: videlicet ista: Adesse jam, natum ex muliere, promissum olim Messiam, ad mox tollendum peccata, sui corporis sacrificio, ut verum Agnum Dei, olim adumbratum typo Agni Paschalis aliorumque agnorum & victimarum, quæ mactabantur ad promissionem de ipso venturo obsignandam. Joh. 1. 37. Atque hanc doctrinam Euangelicam, & promissiones Euangelicas Spiritus S. & Remissionis peccatorum in nomine jam exhibiti Christi obsignavit Johannis Baptismus Marc, 1. 4. 8. Quod paulo plenius infra confirmandum erit ubi contra Anabaptismum disputabitur.

9. De Christi autem Prædicatione, per quam in diebus carnis munere Prophetico ipso functus est, Quamvis illam fateantur Euangelicam esse: Hypothesis tamen ista, qua Euangelium Nova Legislatione definiunt, Gangrænam istam facit: Ut si non cum **Jac: Outerman** conspirent, de Fine Legis & initio Euangelii demum post mortem Christi: necesse habeant Christum in functione muneris Prophetici facere *ἄνομον Exlegem*: quippe qui vigente Lege Veteri Mosaïca, illius Canone neglecto, docuerit Novam Religionem & Cultum Spiritualem; cujus Canon Novus demum post Christi Ascensionem in cœlos scripto consignatus est.

10. Atqui non potuit, Christo facto sub Lege Gal. 4. 4. *ἄνομος Exlex* esse Christi prædicatio & functio Prophetici muneris, sed debuit esse *ὑπὸ νόμον Sub Lege*, ad Legis Scriptæ Canonem adstricta. Quòd confirmat apertius Christi provocatio ad Scripturarum scrutationem, & ad testimonium Mosis in doctrinæ suæ examine: adeo ut nollet ratum aut verum haberi suum quantumvis *αὐτόπιστον* de se ipso testimonium, absque Mosis &

Pro-

Prophetarum Veterum testimonio scripto. Confer. Joh. 8. 14. cum Joh. 5. 36. 39. 46. Ac quamvis sibi assereret, ut Legislatori ipsi, Mosis Domino, infallibilem Legis interpretationem, speciatim Legis de Sabbato Matt. 12. Marc. 2. Luc. 6. Tamen se subjiceret severo, citra Personæ suæ acceptionem, judicio, secundum illam quæ legendo disci poterat Legis scripta διάνοιαν. Joh. 7. 24.

11. Hoc pacto non potuit citra peccati ἀνομίαν (quod absit) ἄνομ© *Ex Lex* esse Christi prædicatio: ut scilicet, non secundum communem in Mose & Prophetis revelatum Fidei & Cultus Canonem, sed *Novo Canone qui tantum in mystico & allegorico sensu in Scripturis V. T. velatus fuerit & absconditus*, docuerit Euangelium suum: Istiusmodi enim Novæ nec antea revelatæ Legis Doctori, severo citra Personæ acceptionem judicio, quin etiam patranti Miracula, debebatur capitis supplicium ex Lege Deut. 13. 1.

12. Imprudenter ergo produnt Judæis Apologiam ipsius Christi, & Religionis Christianæ, Anabaptistæ, Sociniani, & quicunque hic *cum initio Novi Testamenti* confundunt *initium Euangelii* ejusmodi, quo fundata sit nova, nova religio; quam ex Mose & Prophetis nec didicerit nec docuerit Christus in diebus carnis; sed ex nove cœlesti revelatione Mosi & Prophetis velata & abscondita. Quam, vel patratis miraculis, qui profiteretur, Legi Mosis obnoxius, secundum Legem jam indicatam, obnoxium se faciebat justæ occisioni, ut docens Apostasiam à Mose: Quæ est Judæorum in Christum crucifixum blasphemia: cujus nullus esse potest ἐπιστομισμός, Ac plane irritus labor omnis, qui in spem conversionis Judæis incredulis impendetur, Si sine τύπῳ διδαχῆς seu Canone doctrinæ expresso in Scriptura V. T. Veritas Religionis Christianæ, ut nova revelata à Christo, & novum habens Canonem scriptum post Christum mortuum demum constitui cœptum, Ex Miraculis, Ex resurrectione, & ex prædicta vocatione Gentium, persuadenda est. Vide Disp. nostram de Fœdere VII. Thesi, 20. & 21. & XI. Thes. 23-30.

DISPUTATIO VII.

De Primo Præcepto Decalogi,

1. PRogredimur ad Legis Moralis Veteris, quæ Decalogo comprehensa & Mosis ac Prophetarum commentario olim illustrata est, particularius examen: Fueritne illi adstricta fundatio Religionis Christianę in prędicatione Euangelii de Christo exhibito: An vero *Exlex*, ita ut (Veteri Lege interpolata, per variam Additionem cultus Spiritualis olim non revelati, adeoque revera antiquata:) censeri debeat Nova facta Legislatio. Quod posterius contra Anabaptistas & alios quoscunque pernegamus: ne faciamus Christum Dominum nostrum justæ occisioni (ex lege Deuter. 13. 1.) obnoxium.

2. Hic primo loco se offert Lex primi præcepti, de non habendo, juxta verum Deum Israëlis, Deo alio. Hic ista est Theologiæ Anabaptisticæ Gangræna, qua Anti Trinitariis Judæis & Pseudo-Christianis produnt arcem Religionis Christianæ: Etenim censent, *Vnicam tantum Personam Patris, intellectam & agnitam fuisse in Veteri Testamento nomine unius veri Dei Israëlis*: ut etiam, qui necdum abnegant *mysterium SS. Trinitatis*, velint saltem illud *minime revelatum sed velatum fuisse in V. T. Vt, religione primi præcepti illius, Ecclesia Vetus unum Deum Patrem cognoverit & coluerit, ut solum Verum Deum.* Quæ summa est *Confessionis Faukelio opposita Artic. 2. à pag. 43. ad* 48. cui prætexunt hypothesin istam: *quod in pluribus Scripturæ locis nomen Deus Patri præcipue & soli appropriatum sit, qui ea propter etiam nominetur solus verus Deus Ioh. 17. 3. & Deus Domini nostri Iesu Christi Eph. 1. 17. Quem & Christus Dei Filius, ut Deum invocavit Matt. 27. 45. & Deum suum agnovit Ioh. 20. 17.* quæ loca in Disputationis actu vindicabuntur.

3. Hinc in censu Articulorum Christianæ Fidei & Vitæ, qui ex Veteri Testamento sunt demonstrabiles, defunguntur hac affirmatione *Esse Vnicum Deum, Paterne affectum erga omnes qui ipsum colunt: &c. pag. 37. & 43. &c.* Pleniori autem novæ revelationi in N. T. adscribunt, ista, *Tres esse in Cœlo qui testantur, &c. pag.* 46. Et ex Collatione Theologiæ Socinianæ, de Ado-

ratione Dei (primo præcepto imperata olim) in Novo Testamento aucta Adorationis modo novo, quo per Filium Pater invocatur; adeoque Filius ipse adoratur & divino honore colitur: cum scrupulosa Anabaptistarum discretione, inter illa, *quæ de Precatione passim præscribit Scriptura*, & *quæ singulariter Christus Discipulos suos docuit*, *de indulta fidelibus invocatione Patris cœlestis in Filii nomine. Attic. 19. Confess. Faukelio opposita*, manifestus est attento lectori Anabaptistarum cum Anti Trinitatriis Socinianis, Christum ψιλὸν ἄνθρωπον merum hominem invocantibus, si non consensus, saltem Syncretismus.

4. Atqui Thesis illa de Adjectione ad legem primi præcepti facta in Novo Testamento, Adorandum scilicet Filium cum Patre Sive nitatur Hypothesi mere Ante Trinitaria de *Nova Filii existentia*; sive altera illa de *Nova cognitione Filii Dei ignoti in V. T.* nondum revelato Trinitatis Mysterio: Perimit præceptum, ejusque Legem solvit, contra Christi protestationem, *Se non venisse solvere Legem, sed implere: Matt. 5. 17.* Quod ut liqueat: observamus aliquo schemate forte dici posse, (quanquam præter mentem Christi,) Legem impleri, per adjectionem aliquam ad Mandatum Legis Affirmativum: Sed nullo schemate id dici posse de Additionibus ad præcepta Negantia. V. G. Præceptum hoc Primum Negans est, in quo sine palpabili contradictione, non potest quidquam adjici, ad illud Adorationis objectum Judæis revelatum: quin Prohibitio illa *Non habebis Deum alium* evertatur, conversa Universali negatione, in oppositam contradictorie particularem affirmationem: *Habebis, præter illum quem hactenus Patres tui adorarunt, ut solum verum Deum, alium pro vero Deo adorando juxta Patrem.*

5. Nec elabuntur qui dixerint se credere Æternam Filii Dei & ὁμοούσιον Deitatem, sed statuere tantum ignoratam, adeoque non adoratam ante tempora N. T. Quia in Religione Judaïca, si ignorata fuit Personæ Filii Deitas, Vetita quoque fuit ejus juxta Personam Patris Adoratio: juxta Personam illam Christi contra Samaritanos pro Adoratione Judæorum contestationem: *Vos adoratis quod nescitis: Nos adoramus quod scimus. Ioh. 4. 22.* Quod

 gratis

gratis dixerit Christus, nomine Judæorum loquens, Si mox in hora illa quam prænunciat venturam, versu 23. veri Adoratores adoraturi erant Filium Dei, quem hactenus nesciebant: adeoque quem non revelatum, citra transgressionem primi præcepti, adorare non poterant.

6. Nos contra quoscunque affirmamus Adorationem Dei Patris per Christum promissum in Dei Filium: Si non eadem evidentia, quæ est in libris N. T. Sufficienter tamen,) demonstrari posse ex libris V. T. Ut sciverint Veteres, juxta Personam Patris, non alium Deum, aliam tamen Personam sibi adorandam & colendam. Mandatum sufficienter expressum censemus illud, quod exstat Exod: 23. 20. 21. *Ecce ego mitto Angelum ante te, ad servandum te in hac via, & ad introducendum te in locum illum quem præparavi. Cave tibi à facie ejus & ausculta voci ejus ne exacerbes eum: quia non feret defectionem vestram, quia nomen meum est in eo: seu in medio ejus*: Quod ultimum Thema recte interpretatur *Tremellius: hoc est, Iehova est, ac non creatus Angelus.* Quam veram esse glossam confirmat collatio locorum Gen: 32. 24. 30. & Hos. 12. 4, 5. nec non Malach: 3. 1. & Esai: 63. 7. 10. quo posteriori loco, inter Patrem & Spiritum medius recensetur Angelus faciei Jehovæ, Servator & Vindex populi Israëlis ex servitute Ægyptiaca: Ut intelligatur necessario idem unus cum Patre & Spiritu S. Jehova, Legislator in Decalogo loquutus.

7. Accedit expresso Filii nomine mandatum alterum *Psalmo 2. versu 12. Osculamini Filium, ut non irascatur & pereatis in via, si exarserit vel minimum ira ejus. Beati omnes qui se recipiunt ad eum.* In utroque loco, & hoc, & Exo. 23 parallela sunt ista, Quod ut magnus Deus Servator populi sui; adversus hostes autem ut Deus fortis & zelotes vindicta armatus repræsentatur, ille Angelus Fœderis, Dei Filius: Cujus olim futuram Missionem in mundum ad Officii Mediatorii functionem in forma servi, notabat Angeli nomen, ipsi tributum.

8. Juxta Mandatum, habemus Adorationis ex Fide praxin: in lucta Jacobi, qui flevit & *supplex oravit eum*, atque sic Benedictionem impetravit Hos. 12. 4, 5. In Sacrificio oblato iis à Manoah Patre Simsonis Jud. 13. 16. 23. Et in Supplicatione illa

Danie-

Danielis, *Propter Dominum. Dan.* 9. 17. Ad quam ex Fide Adorationem Patris (in & per ac propter Filium mittendum) commendandam, fecit Prædictio illa de illustriori olim Adoratione, qua veri Israëlitæ pleniori gaudio colerent Dominum Deum ipsorum, & Christum verum Davidem Regem Jere: 30. 9. Ezech: 34. 23. 24. & 24. 25.

9. Hic una opera nobis asserenda tertiæ quoque Personæ Spiritus S. Adoratio in Veteri pariter & Novo Testamento frequentata: Quam ex Novo quidem Testamento nihil probat evidentius quam Historia Act. 13. 1, 2, 3. qua narratur Spiritui S. cum imperio interpellanti, in liturgia ordinaria occupatos, Prophetas & Doctores Antiochenos, de mittendis Apostolis delectis, obsequutos; ac separasse & stitisse ipsi, cum jejunio & precibus, peracta manuum impositione, Apostolos à Spiritu S. mittendos.

10. In V. T. similiter adoratam Spiritus S. Pesonam, demonstramus, 1. Ex collatione testimonii Esaiæ de irritato ab Israëlitis Spiritu S. cum ipsa irritationis historia, quod illi irritationi Precibus & Adoratione sua intercesserit Moses: Esai: 63. 10. cum Num. 14. 13. &c. 2. probamus idem ex capite ad Hebræos 9. ubi Apostolus loquens de Templi Veteris κατασκευῇ Spiritum S. nominat ut fabricæ illius causam architectonicam, adeoque Dominum Templi in Templo habitantem. versu. 8. 3. Ex Majestate Spiritus S. supra Altare se exserente in victimarum ἐμπυρισμῷ, seu Baptismo ignis: confer. Matt. 3. 11. & Act. 2. cum Matt. 23. 18, 19, 20. quod argumentum illustrabimus in Titulo *de Iuramento.*

COROLLARIUM.

ANabaptistæ, per heterodoxas de Carne Christi hypotheses, aut adoptant Paradoxon Swenckfeldii, *Carnem Christi non esse creaturam*, aut manifesti sunt Idololatræ, ipso *Swenckfeldio* arbitro in *Quæstionibus de Cognitione Christi editis* 1561. *B.* 3. *Non potest ex Scriptura probari, Creaturam seu Creationis divinæ opus ullo pacto adorari*

adorari debere: Quid enim alias in Scriptura vocatur Idololatria? si ista non est idololatria, quando juxta Deum adoratur aut colitur Creatura. Recte: ex Rom. 1. 26.

DISPUTATIO VIII.

De Secundo Præcepto Decalogi.

1. IN Secundo Præcepto Decalogi quamvis nobiscum consentiant hactenus Anabaptistæ, damnatum, non olim tantum in Religione Mosaïca, sed hodie quoque in Christianismo, cultum imaginum Papisticum: Tamen neque hic sincera est ipsorum Theologia, aut ab ipso Papistico fermento libera: Quando quidem ipsis Papistis impurius sentiunt de Essentia Dei Spirituali & Invisibili adeoque luxant hic nervum interdicti de non pingendis divinæ Essentiæ aut S. S. Trinitatis imaginibus: ac destituunt præceptum secundum, illa hypothesi propria, quæ urgetur *Deut.* 4. 15. *Custodite solicite animas vestras, Non vidistis aliquam similitudinem.*

2. Paria hic faciunt Anabaptistæ cum *Anthropomorphitis*: quia profitentur, *externa oculorum inspectione visibilem fuisse, & visam in carne Christi, Deitatis essentiam: sua imagine expressam.* Crasso quoque errore, & magis pudendo, pronunciat Jac: Outerman / *Deo placuisse Iohanni videndam exhibere Essentiam Spiritus S. in forma Columbæ. x. Art. art:* 3. §. 80. 81. Quod si verum est, frustra pudendam Gentilium idololatriam proscribit Apostolus: *Quod mutarint gloriam incorruptibilis Dei in efformatam imaginem, mortalis hominis, & volucrum. Ro.* 1. 23.

3. Quamvis ergo pictas vel sculptas imagines non colant cum Papistis Anabaptistæ, sed nobiscum illis dicam scribant idololatriæ: Tamen prævaricantur hic, assertione ejusmodi, quæ tuendæ Pontificiorum idololatriæ opportuna esset; adeo ut nihil reliquum faciant Pontificii ad mensuram peccati implendam, quam quod isti assertioni non subscribant.

4. In-

4. Interim præ se ferunt Anabaptistæ, auctum secundum præceptum, de idololatrico cultu imaginum cavendo; severiori lege decavenda Christianis omni communione cum idololatris: Quod scilicet evincunt ista antithesi, *Templum Iudaicum mansisse olim Domum Dei, quamvis pollutum cultu idololatrico: Nunc contra impossibile esse ut in una Ecclesia unâ habitent Christus & Anti Christus. V. L. Defens. part. 1. pag. 16. 32.*

5. Disputantur ista inter ipsos, sicut cudatur faba in Ecclesias Reformatas, ipsarumque *à Papatu secessionem*, præsecessione scilicet, quam fecerunt Anabaptistæ, minus sinceram & accuratam; quod *Reformatione* tantum instaurandam & purgandam censuerint Ecclesiam idololatricam, non penitus destruendam; qua *κακοζηλία* ab ipsis ejuratus *Baptismus infantium* in Ecclesia Romana susceptus, atque prædicata necessitas Novæ per *Anabaptismum* initiationis in Ecclesiam nove ab ipsis fundatam.

6. Enim vero ad præsens institutum, observandum est, Quidquid ad accuratissimam idololatriæ fugam, & vitandos idololatras, dictum est in Novo Testamento, id jam ante dictum esse Ecclesiæ Veteris Testamenti. Evincit hoc aperte collatio exhortationis Apostolicæ 2. Cor. 6. 17. cum oraculo Prophetico, Esai. 52. 11.

7. Quod autem ingeritur hic de Templo Judaïco: quod illud, quamvis pollutum cultu idololatrico, manserit domus Dei: Inde non efficitur minus severe aut minus accurate prohibita olim fuga idololatriæ. Sed hinc discendum, discrimen inter illa quæ per se idololatrica sunt, & vetita, & inter res divina institutione ad usum necessarium per se sanctas, ac sola abusione pollutas per accidens & impuratas. Quæ per se idololatrica sunt, ne mundis quidem munda esse possunt: Quæ vero Dei institutione ad necessarios usus sanctificata sunt, quando profanantur & polluuntur ab hominibus immundis, puris tamen pura esse possunt. Atque hoc pacto Templum quamvis pollutum ab idololatris alijsve impuris hominibus: propter divinam tamen in Templo inhabitationem permanentem; cui testimonium perhibet Christus Matt. 23. 21. Templi frequentatio munda erat mundis, qui con-

conſcientiam ſuam apud Deum liberabant, gemitibus ſuis & luctu, ſuperiis, quæ corrigere ipſi & extra Templum eliminare non poterant.

8. Jam quamvis diſſimilis ſit ratio Templi illius unius divinitus ſanctificati in Veteri Teſtamento; & locorum in quibus congregantur Eccleſiæ Chriſtianæ, quæ non pariter ſanctificantur typica & Cæremoniali Dei inhabitatione: Adeo ut Chriſtianorum congregationes non ſint adſtrictæ manſioni ulli viſibili in hoc vel illo quem ſibi legerunt loco; ſed libere Templo vel Synagogæ cuicunque valedicant, prævalente vel Idololatria vel Doctrina Anti-Chriſtiana: Exemplo Pauli. Act. 19. 8. 9. Non tamen, ita poſſunt odiſſe Templorum fabricas congregationi oportunas & commodas; ut illas expurgatas pollutione idololatrici cultus, neceſſariis uſibus vindicare nefas ducant.

9. Atque ex analogia hac, non æque abominari fas eſt, id quod in impurioribus, idololatricis Eccleſiis, obtruditur ſimplicioribus adverſarium inſtitutioni Chriſti, adeoque quod per ſe Anti-Chriſtianum eſt, & Idololatricum: atque id quod ex vera mandati Chriſti conſcientia ibidem obſervatur, & urgetur obſervandum; Hoc enim vinculum, quo adſtricta eſt conſcientia mandato Chriſti cognito, nunquam ſolvi debet, ſed manere debet defæcatum & expurgatum, perejerationem omnis Anti-Chriſtianæ pollutionis.

10. Hoc pacto Eccleſiarum noſtrarum Reformatores, ab idolomania Papiſtica, & ſuperſtitionibus expurgandam cenſuerunt religionem & liturgiam publicam Prædicationis Verbi & Sacramentorum: ſed non pro nulla habendam Nominis Chriſtiani Profeſſionem, Baptiſmo in nomine Patris Filii & Spiritus S. obſignatam, quod illa eſſet Chriſto non autem Anti-Chriſto præſtita obedientia, cujus pœnitere debebat neminem.

11. Sic inſtitutam Reformationem tuentur Eccleſiæ Reformatæ, convictione Eccleſiæ Romanæ de *Apoſtaſia illa* quam prædixit Paulus 2. *Theſ.* 2. juxta quam habuerunt Papam pro *Anti-Chriſto ſedentem in Templo*, *id eſt*, *Eccleſia Dei*; cui ſua ſeceſſione nuncium miſerunt, non autem Dei Templo; ſeu Eccleſiæ

Ty-

Tyrannide ipsius oppressæ. Hic prævaricantur Anabaptistæ in hunc modum *ut inficientur ab Apostolo prædictam illic Apostasiam Ecclesiæ Apostolicæ eventuram, quia scilicet post Apostasiam factam, manere nequeat nomen Templi Dei; ut in Ecclesia Christi sedeat unquam Anti-Christus*: quod magna animi contentione disputat *V. L. Defens. part.* 1. *pag.* 18, 19. qui *pag.* 20. hæc ingerit Problemata *An non Paulus intellexerit Iudæorum Apostasiam tempore Neronis: aut Romani imperii occasum: An non Filium illum perditionis intellexerit Neronem: & pag.* 21. *An Templum Dei à Paulo nominatum, non sit accipiendum pro externo Templo Hierosolymitano, quod tandem à Romanis vastatum est.*

12. Ad præsens institutum non facit demonstratio Anti-Christi Romani, ex loco illo Apostolico: sed tantum prævaricationis Anabaptisticæ detectio; qua, ad majoris scilicet zeli sui in secessione à Papatu demonstrationem; *maximi inter ipsos zelotæ cum Papistis inficiantur Papam esse illum à Paulo prænunciatum, & suis characteribus figuratum ac delineatum, Anti-Christum*. Spiritum porro vertiginis notasse sufficiet, ex eo, quod ipse qui hæc disputat *V. L. pag.* 12. *&*. 21. disputationis suæ nervos incîdit, pronuncians, *ista omnia meras esse suspiciones & conjecturas*: Ut tamen contra nos militent suspiciones & conjecturæ, hæc ipsi est summa summarum, *Traditione aliqua non scripta opus fore, ad prædictionem Apostolicam intelligendam, absque qua de ejus intelligentia certa, frustra laboretur: quia quæ versu 5. interjecta sunt ab Apostolo ipso, obscuritatem pariunt invincibilem nobis, qui quid Thessalonicensibus coram dixerit Apostolus ignoramus.*

13. Enim vero nihil non posset hoc pacto obscurum censeri in Scriptura S. atque eo nomine rejici Scripturæ scrutatio, & collatio cum experientia: per quam fit ut Prophetiæ impletæ planius & plenius intelligantur, quam implendæ: ut consentaneum magis sit: nobis jam vindicare pleniorem intelligentiam, *quam olim Thessalonicensibus.*

14. Interim ad Romanæ Ecclesiæ Apostasiam intrepide asserendam, facit collatio prædictionis Apostolicę de insigni illa Apostasia ventura, cum ipsa Apostoli præmonitione de Apostasia, scripta nominatim ad Ecclesiam Romanam. Rom. 11. 17--24. &

quod non sit ovum ovo similius, quam Romanæ Ecclesiæ Imagines sunt Idolis gentium: ut aperte contra illam quoque militet censura idololatriæ, quæ legitur Rom. 1.23---25.

DISPUTATIO IX.
Ad Tertium Præceptum Decalogi,
DE
Juramento.

1. Succedit ad Tertium Decalogi præceptum Disquisitio, de Juramento in Religione Christiana, licito, an illicito. Absolute quidem illicitum esse illud Christianis popularis est Anabaptistarum Theologia, qua pervertunt doctrinam partim Veteris partim *N.T.* libris expressam. De Veteris quidem Testamenti Religione sic pronunciant: *Ad rei per se bonæ & veræ confirmationem, Patribus in V.T. permissum & concessum fuit jurare per nomen Dei; quo facto tenebatur qui juraverat, jure humano & divino juramentum suum præstare* Deut.6.13.&10.20.*Confess.opposs. Faukelio pag.* 391. 392. *Item. Deus in V.T. permiserat ut affirmationem suam homines Iuramento confirmarent: cui fini docuit & præcepit ut hoc fieret in nomine suo. pag.* 294. Porro se explicant: *Non Iuramentum, sed rectum Iuramenti usum, in V.T. conversionis fructum fuisse, quando eousque descivissent, ut loco Iuramenti per nomen Dei veri, jurassent per Baal: Alias non fuisse opus Spiritus, legitimum juramentum concipere. pag.* 395. 396. 397. Breviter, ubi affirmant ortodoxi, Certo casu, & necessitate id exigente, à Deo Imperatum fuisse Juramentum, quo sancte coli & invocari vellet: Anabaptistæ volunt permissum tantum & Indultum fuisse, ac castigatum.

2. Assertionem Orthodoxam de Juramento, in certo casu imperato confirmat Lex scripta Exod. 22.10.11. Juxta quam, doctrina V.T. reliqua, de Jurando per nomen Dei veri, non est castigatio actionis libere usurpatæ, divina tantum permissione seu indulto: Sed uberior institutio in Lege, ad obedientiæ imperatæ accurationem spiritualem.

4. At-

3. Atque hinc liquet falsa præpostere intercurrens Anabaptistarum assertio ista, *Iuramentum non fuisse opus Spiritus, quia Iuramentum facere potest homo carnalis, & quamvis non gustarit Spiritum Dei, jurare quod in se verum est Confess. pag.* 396. Nititur enim falsa hypothesi, ista, Legem fuisse carnalem, qua non præceperit Deus nominis sui à jurante invocationem in spiritu: quod refellit abunde Psalmi 50. versus 16. & 17. & tota Scripturæ Analogia; & Dei natura Spiritualis, Joh. 4. 24. ac expressa Pauli affirmatio. Rom. 7. 14.

4. Ad præceptum autem tertium negans disquiritur, Vetitumne fuerit solum perjurium, quod affirmant Anabaptistæ, qui hanc inde urgent necessariam consequentiam, *In lege Veteri permissum fuisse quodvis juramentum per nomen Dei, modo caveretur perjurium:* Atque hic prætexunt suo errori verba Christi Matt. 5. 33. *Audistis dictum fuisse antiquis: Non pejerabis; sed reddes Domino juramenta tua:* Quasi nihil ultra docuerint Moses & Prophetæ, Atque ille esset unicus numinis divini abusus tertio præcepto vetitus.

5. Nos asserimus indefinitam loquutionem, de Non assumendo in vanum Nomine Dei, seu juxta vernaculam, Anabaptistis quasi authenticam, versionem de non abutendo nomine Dei (Niet misbruycken) non potuisse nec debuisse adstringi, ad solum perjurium: Neque id à Christo Mosi aut prophetis imputari: Non patitur enim in Legem Mosis, censuram aut castigationem illam de non vetito omni abusu divini nominis, Christi protestatio, versibus 17. 18. 19. 20. expressa: sed stringit Christus hic & alibi Scribarum & Pharisæorum etiam Veterum malam fidem, quod Legis nucleum negligerent, quem Christus vocat τὰ βαρύτερα τȢ νόμȢ. *Ea quæ in lege sunt graviora, seu maximi momenti, Matth.* 23. 23.

6. Jam in secundo præcepto τὸ βαρύτερον seu maximi momenti negotium Spirituale, à Scribis & Pharisæis omissum, hodieque ab Anabaptistis neglectum, (ut scilicet tueantur Novam Legislationem Christi, quam comminiscuntur) illud fuit: Non esse irreverenter habendum Nomen Dei, aut usurpandum temere, ne quidem extra juramentum, Deum invocanti, vel de

Deo loquenti: aut tractanti Verbum Dei: Unde sicut Juramenti ita Verbi Dei metus & reverentia, commendatur ut vera in Deum pietas Esai. 66. 2. & Eccles. 9. 2. Quo posteriori loco Antithesis est pii & impii ista: non ut perperam habet Vulgata Latina versio: *Perjurus, & ille qui verum dejerat*: Sed ut ex Hebræo *Pagninus* vertit: *Qui jurat, & Qui juramentum timet*: Ac bene habet quod, in vernacula versione, posterius saltem illud salvum est ad convictionem Anabaptistarum, (die den eed vreest;) quamvis prius ex Vulgato manserit (de meyneedige.) Textus authentice illud dictat, Pios in V. T. religione præcepti secundi, Juramentum reveritos, non tantum perjurio, sed juramento ipso, extra casum necessitatis, quo à Deo imperatum erat, omnino abstinuisse.

7. Videamus an Doctrinam de Juramento, in N. T. explicatam: ex qua Anabaptistæ urgent illud verborum Christi *Matt.* 23. 37. *τὸ ῥητὸν*: *Ego vero dico vobis, Ne juretis omnino*: & parallelum locum *Iacobi cap.* 5. 12. De quibus verbis Christi & Jacobi, breviter respondemus, ex collatione loci *Matt.* 23. 16. 23. manifestam esse illorum *διάνοιαν*, quæ non præscribit contra Juramentum in Dei nomine reverenter usurpandum, & à piis in V. T. usurpatum, sed tantum contra Judæorũ jurantium hypocrisin; qua scilicet metuentes Iuramentum per nomẽ Dei directum jurabant *per Templum, per aurum Templi, per Altare, per holocaustum, per cælum, per terram.*

8. Si hic præscriptum esset contra id quod mandarat Deus in V. T. de jurando per nomen veri Dei: peccavit, quod absit, Paulus non semel in Epistolis suis affirmationem suam muniens juramento: V. G. *Veritatem dico per Christum, non mentior: attestante mihi simul conscientia mea, per Spiritum sanctum. Rom.* 9. 1. item, *Testem Deum invoco in animam meam.* 2. *Cor.* 1. 13. *Testis mihi est Deus cui servio Spiritu. Rom.* 1. 9. *cum Phil.* 1. 8. Quin docens pium Juramenti usum, ad omnis controversiæ terminationem inter homines. Heb. 6. 16.

9. De Pauli exemplo, non habet quod excipiat *Menno S.* quam illud *distinguenda esse negotia temporalia, quæ Carnem & Sanguinem,*

guinem, Pecunias aut possessiones, spectant: & negotium confirmandæ veritatis, ad Dei gloriam, & salutem ac ædificationem proximi: Hic manus dat: illic autem ἀπαραιτήτως censet veritum omne juramentum. *Summarii. part. 2. pag.* 398. Mirari licet cur hac distinctione, in populari sua Theologia, abstineant Anabaptistæ, proscribentes *Omnem modum jurisjurandi ad confirmationem veritatis*: Maxime cum ipsi *Mennoni* scribenti familiares fuerint illæ jurandi formulæ, quibus, scilicet Paulum imitatus, scripsit: *Deus mihi testis est, Dominus novit, Ecce in Christo sincera hæc veritas est, Coram Deo meo non secus mihi conscius sum, Hoc ita verum esse testis mihi erit N. S. una cum Domino omniscio, cujus manum & punitionem non effugiam, si mentior & veritatem non scribo, Si jam mihi, hoc infitiari velint, deprehendetur ita esse sicut ipsis scripsi, in die justi illius judicis, coram oculis æternæ & magnæ illius Majestatis.* Hypocrisis *M. S.* notanda, qui minime jurat, quod præ se fert, ad confirmandam Deï veritatem, sed ut ipse verax sit, mendax autem *I. à Lasco & M. Micron.* adversarii ipsius, in dictorum & factorum historia.

10. Sed ad discriminis istius prætextum, porro respondemus, ex loco 1. Tim. 5. 8. Quia Fidem abnegare, & infideli deteriorem esse, pronunciat Apostolus, qui vel quæ, domesticis non providet. Consequens est, recusari non posse salva conscientia juramentum à Magistratu delatum, in casu simili in quo Lege Mosaïca fuit imperatum, in quo nisi præstetur, pervertitur substantia ad œconomiam necessaria, qua domesticis providendum est.

11. Ad locum Pauli *Heb.* 6. 16. ista est Anabaptistarum evasio, quæ refutanda restat; illud *Inter homines* intelligendum esse, *inter illos qui adhuc carnales sunt: Tantum credentibus discipulis Christi præceptum esse ne jurent; illos solos hac lege contineri: quemadmodum id Iacobus quoque confirmat; præcipiens fratribus, at non mundo, Ne jurent omnino. V. L. Defens. part. 2. pag.* 76. Ergo si Anabaptistas audimus non peccant Iurantes illi qui extra sunt, sed tantum qui nomen dederunt Ecclesiæ: Similiter pronunciant *de Functione Magistratus, & de bello.* Atqui habet Evasio ista characterem doctrinæ dæmoniorum, & hypocriseos ψευδολόγων quem tradit

 Apo-

Apostolus 1 Tim. 4. 1. 2. Quod hoc pacto prohibetur Christianis usus illarum rerum quas Deus creavit bonas, aut quas sua institutione sanctificavit, Atque sic laqueus injicitur conscientiis contra effatum illud Apostolicum *Mundis omnia munda esse*, Tit. 1. 15.

COROLLARIUM.

AN *Amen Amen sit formula Iuramenti.* N.

DISPUTATIO. X.

Ad Præceptum Decalogi, IV. & V.

1. QUartum præceptum de Sabbato seu Quiete diei septimi, cum Socinianis Anabaptistæ censent penitus à Christo sublatum; ut omnino Cæremoniale, & typicum atque umbratile: Referunt enim ad *Legis Cæremonialis jugum Vetus*, quo *populum suum liberavit Christus* (*juxta ferias & Festa anniversaria Iudaïca*,) *etiam feriationem Sabbati externi. Auctores Confess. opposs. Fauckelio Artic. IX. pag.* 123. In quam sententiam apertius *V. L. Defen. Part.* 2. *Pag.* 95. sic pronunciat *Ne ipse quidem Decalogus expers est earum* (*umbrarum*) *Nam diei Sabbati observationem ad umbras pertinere testis est Paulus Coloss.* 2. 17.

2. Ecclesiæ harum quidem regionum Reformatæ nullos jure divino Festos dies agnoverunt: unde factum, ut in Catecheseos Heidelbergensis Belgica versione, *Quæstione Catech.* 103. nunquam expressum sit in hunc usque diem, quod est in Latino, *Festis diebus*: sed substitutum, **Op den Sabbat/ dat is op den Rustdagh.** Et fuere circa Reformationis Belgicæ initia, etiam susceptę quamvis frustrà, cogitationes illæ, de abolenda omni Festorum dierum extra diem Dominicum observatione, quod testatur *Synodi Nationalis Dordrechtanæ anni* 1574. *Canon* 53.

3. De Sabbato autem seu Quietis die septimo alia atque alia est Doctrina libris V. T. expressa: illa Cæremonialis hæc moralis ista

ista minime. sed hæc, habet τὸ βαρύτερον seu maximi momenti negotium, quod negamus in religione Christiana abolitum: Ad Cæromonialem Doctrinam proprie facit, Judaica Sabbati sanctificatio per appropriatos Sabbato ritus, auctioris Sacrificii.

4. Cæremoniali isti doctrinæ, accensemus sed cum distinctione, *jus* illud *positivum vetus Pædagogicum*, de sanctificanda feria septima, ad recordationem quietis seu Sabbati primi, quo Deus quievit, completo opere Creationis sex dierum.

5. Moralis a. Lex quarti præcepti est, quæ habet convictionem conscientiæ, de necessaria aliqua vacatione à laboribus quotidianis, in determinato temporis articulo quo publice colendus est Deus: breviter de Sabbati externi necessaria ex Dei beneplacito determinatione, quia absque illa, ἀδύνατον esset, tueri sartam tectam Ecclesiæ ἐπισυναγωγὴν seu aggregationem publicam: cum ipsa natura dictet, diffluere cœtus omnes, qui non habent stata tempora congregationis.

6. Substantia ergo seu nucleus Quarti præcepti, permanens etiam in Religione Christiana, est Ascetica externi Sabbati, unoquoque, post sex operarios dies, septimo die, Quies & Sanctificatio, ad cultum Ecclesiæ in unum congregatæ publicum.

7. Asceticam quietem & Sanctificationem diei Sabbati dicimus: quia Exercitationem illam Sabbati externi intelligimus necessariam esse etiam Christianis, non minus quam olim Judæis, ut præparationem ad Spiritualis & sempiterni Sabbati in hac vita exordium. Atque hunc existimamus verum commentarium esse in *Responsionem Catecheticam* 103. Minime a. admittimus hic Anabaptisticas & Enthusiasticas hypotheses, per quas Allegoria tantum Quarti præcepti Veteris Christianis reliqua sit: scilicet absque ullo Sabbato externo, Sabbatum tantùm illud Spirituale; quod Responsionis dictæ themate posteriori expressum est.

8. Quamvis ergo etiam libertati Christianæ acceptam feramus permutationem illam, qua sicut Circumcisioni Baptismus, sic Sabbato feriæ septimæ Sabbatum feriæ primæ in septimana successit. Tamen censemus etiam Christianæ libertatis legem Quarto

Deca-

Decalogi precæpto expressam manere. Ac, (salvo aliorum judicio, qui imprudentes nimium hic Anabaptistis largiuntur) existimamus sic se habere τὸ ῥητὸν Quarti præcepti, ut etiam computo Judaico feriæ septimæ abrogato, non pereat jota aut apex verborum aut sensus literalis: Ut quamvis olim Judaïcum Sabbatum Judæis præscriptum fuerit isthoc præcepto quarto: de verborum tamen litera nihil decedat quantisper post sex dies operarios in Ecclesia dies aliquis septimus numeratur.

9. De cætero: neque per ἐθελοθρησκείαν seu proprio motu Eccelesiæ Christianæ, sed Auctoritate Apostolica divina, factum credimus, quod Sabbato Judaïco successerit Sabbatum Christianum: Habemus enim in Scriptura expressum exemplum & mandatum Apostolicum - Act. 20. 7. & 1. Cor. 16. 1. 2. Ut parum aut nihil referat, *an immediatè à Domino, an mediatè per Ecclesiam institutus credatur Dies Dominicus nominatus Apoc.* 1. 10. Quando quidem non intelligitur hic Ecclesia destituta Apostolis, in quibus per Spiritum S. loquutus est Christus Dominus. 1. Cor. 7. 40. 2. Cor. 13. 3. & 1. Cor. 14. 37. Apostolicam autem Auctoritatem ab Auctoritate Divina sejungere & infra illam depreciare, est Pontificiis prodere Scripturæ sacræ Auctoritatem uniformiter divinam. *Vide Disput. nostram III. De Canone Theologiæ.*

10. Ad præsens institutum, asserimus contra Anabaptistas, Non esse sublatum à Christo aut Apostolis ejus *Sabbatum externum* Quarto præcepto imperatum, neque doctrinâ, neque exemplo. Quia ne quidem Judaïcum Sabbatum vellicavit Christus in diebus carnis suæ, sed hic quoque se exhibuit πληρωτὴν τοῦ νόμου, qui venerat Legem implere: Adeo ut postulatus à Judæis de Sabbato violato, provocarit ad severum sine personæ suæ acceptione judicium. Joh. 7. 24. Et quamvis merito se assereret Dominium Sabbati, id est, Legislatorum ipsum, atque hoc nomine Legis interpretem αὐτόπιστον, tamen judicari vellet secundum illam quæ ex ipso Mose disci poterat Legis scriptæ διάνοιαν, seu sensum literalem, Matt. 12. 6. & 8. Marc. 2. 28. Luc. 6. 5. &c.

11. Et de futuro in posterum Sabbato externo, loquitur Christus ad conscientias, cum inquit *Orate ne fuga vestra fiat in Sabbato.*

Matt.

Matt. 25. 20. Gratis enim hoc dixerit Christus, si nulla foret cura Sabbati externi: vel si religionem Sabbati Judaici ita voluisset abolitam, ut nullum illi succederet Sabbatum Christianum.

12. Ad mandatum autem Apostolicum de Sabbato Christiano diei Dominicæ quod 1. Cor. 16. 1. 2. expressum indicavimus *Thesi* 9. porro observandum, non fuisse illud particulari tantum Corinthiorum Ecclesiæ datum, ad particularum illius eutaxiam, sed Ecclesiæ Catholicæ universæ; quia & aperte locus ipse hæc habet: *Sicut præcepi Ecclesiis Galatiæ sic & vos facite*: & ipsa prioris Epistolæ ad Corinthios inscriptio dicata est *Omnibus invocantibus nomen Domini Iesu Christi in omni loco*. 1. Cor. 1. 2.

Ad Præceptum Decalogi V.

1. Ad Præcepti V. διάνοιαν referimus omnem ordinationem divinam, qua homo homini subjicitur in Regimine Oeconomico, Ecclesiastico & Politico. Luxant hic Anabaptistæ 1. nervos regiminis Oeconomici, ad Christianismi detrimentum: quandoquidem in liberorum educatione, nolunt fas esse Christianis parentibus, severitate eadem qua sibi subjiciunt liberos, eosdem subjicere jugo Christi à teneris unguiculis; aut pædagogos illis dare, qui hoc agant, ut cum lacte quasi imbibant pietatem & adorationem; Ac supervacaneum censent *ut clara voce recitatis precibus domui suæ præeat Paterfamilias*: Scilicet nullum agnoscunt in prima adolescentia Spiritum fidei aut precum, in fidelium liberis, qui domesticis exercitiis excitari aut foveri queat: Nec patiuntur hoc confirmari ex Psal. 8. 3. cum Matt. 21. 15. 16. *Confeß. oppoß. Faukel. p.* 375. 378.

2. Nos ex analogia loci 1. Cor. 14. 34. 35. si uxorum, multo magis liberorum causa, patribusfamilias mandatam credimus domesticam Catechesin: Atque hic etiam liberos respectu parentum obligare exhortationem Apostoli universalem, quæ exstat Hebr: 13. 17: *Parete ductoribus vestris, & obsecundate, excubant enim ipsi pro animabus vestris tanquam rationem reddituri: &c.*

3. 2. Nervos quoque regiminis Ecclesiastici luxant non uno

V modo·

modo: indirecte quidem, quando impugnant, *Publicam in Ecclesia precum recitationem, quæ elata voce fit à Verbi ministro.* Hoc enim contradictionis Spiritu, auferunt ex Ecclesia subjectionem illam quam præscribit Apostolus 1. Cor. cap. 14. vers. 14. 15. 16. jubens ut in Ecclesiæ congregatione, qui ex officio Prophetam agit, sic preces concipiat, ut ab idiota audiri & intelligi queat, atque cum intellectu elicere ex idiota τὸ Amen.

(Reliqua de Regimine Ecclesiastico persequemur ubi de Excommunicatione erit disputandum. Quæ Politicum regimen Magistratus spectant, connexa sunt, cum iis quæ ad Præceptum VI. dicenda habemus.)

DISPUTATIO XI.

Ad Præceptum Decalogi, V. & VI.

DE

Magistratu Politico.

1. DE Magistratus Politici functione Gangræna Anabaptistica, tangit & V. & VI. Decalogi præceptum: Ad quintum præceptum spectat debitam Magistratui politico subjectionem & obedientiam luxant: sua isthac hypothesi, *Christum finem imposuisse, & à populo suo abstulisse, etiam Officium Regium, eique annexa, Regnum temporale, Gladium, Vindictam & Bellum: Confess. opposita Faukelio. pag. 123. 408. 409. atque hic obtendunt loca. Esai. 2. 4. Mich. 4. 3. Zach. 9. 10. cum Ioh. 18. 36.* Hinc istum conscientiis laqueum injiciunt, *nefas esse Magistratibus, servire in bello gerendo aut alias, quia veris discipulis & veris ovibus, duce inermi agno, quotquot se dederunt ad serviendum Christo Iesu pacifico Salomoni, non est retrospiciendum ad serviendum alteri Domino. Iac. Ianss. ad argum. 8. Petri Cornelii de Magistratu,* Ut nil præter verba dent, quando in dicta *Confess. pag. 427.* profitentur, *Magistratibus officio fungentibus obedientiam deberi, ut Dei ministris etiam propter Dominum, ut ordinationi divinæ.*

2. Sub-

2. Subest enim persuasio illa qua falluntur & fallunt, quam *Disput. IX. de Iuramento Thesi* 11. attigimus: *Magistratus officium in se, utpote à Deo institutum & ordinatum, non habere peccatum aut iniquitatem. attamen non esse à Deo permissam Christianis, nedum mandatam, ejus functionem.*

3. Non repetemus hic, quam illic dedimus responsionem. Hoc porro adjicimus, nullum relinqui ab anabaptistis Magistratui Christiano quod nos asserimus, Jus Majestatis circa sacra; quó Leges Christi cumulet suis legibus & mandatis, ad tuendam Ecclesiæ pacem & tranquillitatem, & compescendos turbatores intus, vel arcendos foris hostes & oppressores.

4. Hyphothesis ergo supradicta pressius examinanda: quam illi explicant initio isthac assertione de Republica Mosaïca. *Ante adventum Christi tempore Veteris Testamenti unicum tantum institutum fuisse regimen, ac non nisi unicam punitionem: videlicet à Magistratu exercendam secundum scriptam Legem à Mose traditam: qua luendum erat vel in bonis, vel in corpore; ac sustinenda aut Mors, aut carcer, aut mulcta pecuniaria: quæ omnia Politici erant nõ Ecclesiastici judicii.* Sic pronunciant in libello, de Censur. Eccles: edito. 1592. cui titulus est, *Declaratio divinæ Scripturæ, quomodo se gerere debeat Ecclesia Christi &c, cap.* 2. Inficiantur itaque omne Ecclesiasticũ spirituale regimen Ecclesiæ Veteris Testamenti, à regimine trerreno independens, in directione Ecclesiæ ad cœlestem beatitudinem.

5. In Ecclesiis Reformatis creditur ex verbo Dei, fuisse à Deo jam olim in V. T. institutum duplex Regimen, duplici Officio gubernationis, quâ Politicæ, quâ Ecclesiasticæ, distinctum: Ut quantumvis nonnunquam Officiũ utrumque sustineret Persona una, vel partim vel in solidum: Tamen distinctâ ac geminâ ad id vocatione divinâ opus fuerit: absque qua non magis Regi fas erat invadere Propheticum aut Sacerdotale munus, quam Prophetæ aut Sacerdoti Regnum.

6. Ut nihil hic juvent Anabaptistas singularia exempla, *Melchisedeci, Eli, Samuelis, aliorumque qui fuerint & Sacerdotes & Iudices seu Reges*: non magis *Davidis qui idem Rex & Propheta, & Salomonis qui etiam Rex & Ecclesiastes:* Neutiquam enim inde efficitur

justa, (per nudam vocationem ad Regnum) muneris Prophetici vel Sacerdotii usurpatio: aut vice versa: vel jus hæreditarium, ad munus Propheticum; quo post Salomonem hæredes regni Regis Juda fuerint Prophetæ & Doctores Ecclesiæ.

7. De *Mose* quod ingerunt; quod ipse etiam *fuerit ipsius Religionis Legislator*, alienum est; Fuit enim illud personale Mosis privilegium, faciens per se non ad terreni Regii muneris (quod sustinebat in populo Israelis) axioma, à quo Rex dictus. Deut. 33. 5. sed ad alterum munus Propheticum, in quo extra ordinem gessit, ut Propheta eminens, typum magni eminentissimi Prophetę Christi. Deut. 18. &. Act. 3. Ad Sacerdotium autem (quod non Mosi, sed Aaroni mandatum fuit & filiis ipsius:) spectabat spiritualis ordinaria directio & gubernatio populi in Religione & cultu instituto; Neque minus immediate Deo soli obnoxia erat Aaronis suo munere Sacerdotali fungentis opera; quâ Mosis opera in functione muneris Regii ordinaria: Quantumvis per Mosem ut Prophetam extraordinarium, facta sit Aaronis in Sacerdotem inauguratio, & ipsius Sacerdotii Legislatio.

8. Nec obstat illud, (quod hic occinunt vulgo indocte,) ad Mosem de Aarone dictum Ex. 4. 15. 16. *ipse tibi os erit, & tu ipsi Deus eris* & cap. 7. 1. *Ecce ego te deum constitui Pharaoni: & Aaron frater tuus, erit Propheta tuus.* Non loquitur isthic Deus de Prophetico munere cui tandem inungeretur Aaron: neque fundat jus tale Majestatis Regiæ, ut suo munere fungens & loquens Propheta aut Sacerdos Dei, loquatur ut os Regis, qui ipsi sit vice-Deus. Quid ergo. Res ipsa loquitur, sermonem esse de Mosis (à Deo designati Regis Israeliticæ, quâ Deus moliebatur, Reipublicæ,) Regia ad Regem Pharaonem Legatione, in qua ipsi ut legatus à latere adjungitur Aaron, mandato Mosis loquuturus quæ Moses Dei nomine habebat dicenda. Itaque si quid juris perpetui hinc foret arcessendum haberemus Legem tantum hanc, (quæ nihil ad muneris Prophetici aut Sacerdotii functionẽ faceret: sed Regiis Legationibus præscriberet:) fuisse videlicet adhibendos semper Prophetas aut Sacerdotes, per quorum os Reges Regibus loquerentur.

9. De jure autem divino liquet; distinctas fuisse in V. T. voca-

tiones

tiones & functiones gubernationis Reipublicæ seu regni terreni, & Ecclesiæ Judaicæ: ut Regiæ Majestati, in Republica seu civitate Israelitica, subjicerentur, ac Regi seu Judici obedientiam politicam deberent etiam Prophetæ & Sacerdotes: Sacerdotali autem gubernationi & Censuræ seu disciplinæ, omnes etiam Reges & Judices subessent in spiritualibus. Liquet inquam illa de jure divino distinctio, ex concertatione illa, qua Regi Usiæ ut alieni muneris usurpatori sancto zelo se opposuit, octuaginta Sacerdotibus comitatus, Azarias Sacerdos summus 2. Chron. 26. adfuitque ipsi Deus vindicans peccatum τῆς ἀλλοτριεπισκοπῆς in Rege, per lepram immissam.

10. Quo exemplo munita est illa quæ 2. Chron. 19. 11. expressa est distinctio præfecturæ geminæ: quarum altera suum habet caput in negotiis Regis; altera suum caput in negotiis Dei, id est spiritualibus; in quibus Deo vel invitis Regibus serviendum erat, ac audiendus Sacerdos officium faciens secundum Legem Dei: Quam distinctionem quoque confirmat testimonium Apostoli Heb. 7. 14. qui docet nihil ad tribum Regiam Judæ Deum loquutum de Sacerdotio: sed vocationem ad Sacerdotium peculium fuisse tribus Leviticæ.

11. Anabaptistæ contra ingerunt loca. Deut. 17. 8. 9. & 19. sed frustra sunt: Non enim nos imus inficias, fuisse Summum illud Synedrium in quo uterque & Sacerdos & Judex audiendus erat in Republica Israelis. Non obstante enim Societate ista Judicis, & Judicii, Politici & Ecclesiastici, (quam sæpe flagitabant negotia mixti fori, in quibus comitari debebat censuram Ecclesiasticam, punitio corporalis Lege Dei imperata:) manebat distinctio vocationis & gubernationis ac correctionis Ecclesiasticæ spiritualis, à Politica temporali Jurisdictione, & Regno terreno.

12. Ad hypothesin jam supra Thesi 1. indicatam respondemus: Ab impiis quidem Judæis Sceptrum auferri jam cœptum, tandem omnino ablatum in Urbis & Templi excidio, propter impietatis mensuram cum contemptu Euangelii impletam: Cum demonstratione efficaci per primorum sæculorũ experientiam, absque regni terreni brachio sæculari consistere posse regnũ Christi, quod non est de hoc mundo. At minime inde consequi, Christum in adventu

suo per prædicationem Euangelii, sustulisse jus Regni aut Leges civiles Mosaicas, tanquam minime convenientes pietati & religioni Christianæ, adeoque Christianis impuras: Quamvis necessariâ consequentiâ, illæ Leges civiles quæ attingebant cleruchiam terræ Canaan: ejectis extra Cananæam Judæis, & in aliis extra eandem nationibus, factæ sint inutiles.

Reliqua persequemur Disputatione proxima, de jure gladii,

DISPUTATIO XII.

Ad Præceptum Decalogi VI.

DE

Jure Gladii.

I. HOc effecimus antecedenti disputatione ut nulla sit Anabaptistarum hypothesis; Qua, ut Magistratum Politicum extra Christianismum eliminent, Politiam Civilem cum Ecclesiastica miscent & confundunt in Veteri Testamento. Enimverò quod in Magistratus Politici functione abominantur ut Christianis indignum est, *Ius Gladii*, ad quod præsens instituetur disquisitio. Nos illud Magistratui etiam Christiano asserimus, ut non necesse habeat Christũ induens, regno terreno & jure gladii se exuere. Ac initio censemus non sine impietate rejici ab Anabaptistis in hac ut in aliis controversiis auctoritate Veteris Testamenti, in quo Deus Magistratum populi sui gladio armavit; & pii ac fideles etiam bella gesserunt; ac Spiritus S. instinctu hoc nomine Deum laudarunt, quod manus ad prælia instrueret; brachia confirmaret, corda animaret, heroas; & in illis heroicos motus ad bellum gerendum, excitaret, ac quibus vellet victoriam largiretur. Deut. 32. Ps. 18. & 144. &c.

2. Quamvis enim arguamur *ex locis Esai.* 2. 4. *Mich.* 4. 3. *Zach.* 9. 10. *nec non Ioh.* 18. 36. Non, sicut olim Duce Josua Bella gesta sunt, ad fundationem Reipublicæ Judaicæ in terra Canaan,

gladio aut bello voluisse Jesum Christum fundare in his terris regnum suum, sed armis tantum spiritualibus: ac sublatas per Christum inimicitias illas, quibus tanquam parietis intergerini sepro, arcebantur à communi cum Judæis salute Gentes aliæ; Hoc tamen non ferit Magistratus Christianos, si gladio plectant grassatores, latrones, raptores, atque tueantur subditorum facultates, corpora, honestatem, victum, tranquillitatem, adversus eos qui ista conantur perdere; quin armati obviam eant Ecclesiæ Christianæ hostibus & oppressoribus. Expressit hic vis veritatis *Mennoni S.* hanc *ad Magistratum* alloquutionē, qua ut à suorū cervicibus gladiū averteret, monuit in quos esset convertendus: *Mementote vos ad hoc vocatos esse ut puniatis malos, nempe, fures & latrones, scortatores & adulteros, magos, Sodomitas, stupratores feminarum, homicidas, violentos grassatores & raptores ut exauctoretis, cæcos & falsos Doctores: Et mox; Ad hoc vocati estis, sicut per universa Scripturæ testimonium confirmatur. Ex. 18. 23. 2. Par. 19. Ro. 13. 1. Pet. 2. Hujuscemodi Principes fuere Ezachias, Iosias, David, Iosaphat, Zorobabel aliique plures. Menno S. libro Fundamenti, edit. 1539. fol. 99. versu, & 100.*

3. Ad currentem hodie Anabaptistarum inermium Theologiam refutandam ex Novo Testamento, sufficiunt à M. S. indicata duo illa loca, *Ro.* 13. 13. 14. & *Pet.* 2. 13. 14. Quorum priori Apostolus non tantum de Facto sed de Jure loquens asserit Magistratum, (ut divina ordinatione ministrum Dei, ultorem ad iram ei qui quod malum est fecerit,) gladium gerere non εἰκῇ, non temere; h. e. non sine vocationis divinæ præsidio, in quem sensum hanc particulam illustrat locus Col. 2. 18. ubi dicitur εἰκῇ turgere carnis suæ sensu, qui se ingerit in ea quæ Deus non revelavit. In posteriori autem loco Petrus urget Christianorum subjectionem propter Dominum, sub Regibus & præsidibus, qui officio funguntur ad ultionem maleficorum, & ad laudem recte agentium.

4. Accedunt argumenta ex N. T. sequentia, quæ Magistratui confirmant jus gladii, citra Christianæ fidei aut salutis jacturam. I. Quia Johannes Baptista, cum illum interrogarent & milites, qui ad Baptismum resipiscentiæ accedebant; quid faciemus &

Nos?

Nos? non præscripsit contra Sacramentum militare; quod factum oportebat, si Christianos debuisset ejus pœnitere; sed respondit, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris. Luc. 3. 14. Neque hic aliud reliquum est Anabaptistis effugium, quam quod negent Iohannem fuisse ministrum Novi Testamenti: ac Doctrinam & institutionem Johannis non fuisse Euangelicam sed Legalem: ita ut Ecclesiæ Novi Testamenti non liceat pariter stare responsis Iohannis quæ dedit à se baptisandis, atque mandatis Christi quæ ipse docuit suo Baptismo initiatos: Quod πρῶτον ψεῦδος refellitur hac ex Scipturis demonstratione: Quod à matris utero Iohannes divinitus segregatus, ut Euangelii de Christo exhibito minister, ministerio suo fungens prædicavit, adesse jam natum ex muliere promissum Messiam, ad tollendum peccata sui corporis sacrificio, ut verum agnum Dei olim adumbratum typo Agni aliarumque victimarum mactatarum ad promissionem de ipso venturo obsignandum, Ioh. 1. 37. Atque hoc Euangelium obsignabat Baptismo suo Iohannes: ut suo loco in sequentibus confirmabitur: Disp. *de Anabaptismo*, Est autem falsa hypothesis quæ hic intercurrit altera; quod ex Euangelio Novam Legem faciunt quam confutavimus supra Disp. XXIII.

5. II. Quia Christus ipse & Apostoli Milites habuerunt in censu Fidelium & Piorum qui Deo placuerunt, non exauctorati à militia: ut liquet Matth. 8. & Act. 10. III. Quia non veritus est Paulus, implorare adversus Iudæorum contra se conspirationem, Romanorum militum salvum conductum Act. 21. 23. 24. 25.

6. Sarta ergo tecta est harmonia Veteris & N. T. pro jure gladii, quod Deus Magistratui concessit ad ultionem; à quo non potest excludi belligeratio ad pacis & tranquillitatis publicæ adversus hostes defensionem. Quemadmodum uno ore à Prophetis pariter & ab Apostolis, prohibita fuit, temeraria privata vindicta & vindictæ cupiditas; ut liquet collatione locorum V. T. Deut. 32. 35. & Prov. 24. 22. & 25. 21. 22. cum Ro. 12. 17. & Levit. 19: 18. cum Luc. 10. 29. 37. Et evincit illud quoque quod etiam in Vindictæ publicæ exercitio, Deus noluerit

Magi-

Magistratum indulgere privato odii aut dedignationis affectui, aut φιλανθρωπίαν exuere Deut: 25: 2. 3. Atque jusserit ipsa punitione malorum. consulere aliorum emendationi, & bonorum tranquillitati: Deuter. 21. 21. & 17. 13. 14. & 13. 11. quod ipsum est Charitatis officium, erga plures.

7. Impia ergo contra harmoniam V. & N. T. Anabaptistarum ista est tergiversatio, quando in *Confess. opposita Faukelio pag.* 159. 450. Rogati *an Christianus in functione Magistratus manens salvari possit*, prætextu verborum Pauli. 1. Cor. 5. 13. *De iis qui extra sunt Deus judicat*; responsionem Categoricam detrectant.

8. Nec vacat impietate hypocrisis illa qua isthoc Antidoto quasi castigant Psalmos Davidis θεοπνεύστους, canendos in suis Synagogis (ubi servant idem nobiscum Psalterium Rhytmicum: in ipsorum usus Hornæ 1618. excusum:) *Rectum usum, & Christianam intelligentiam Psalmorum Davidis, qui de Hostibus corporalibus, aut bello aut vindicta, loquuntur, contineri hac institutione: Res istas ta'es esse, ut si secundum literam intelligantur & accipiantur; omnino repugnent & contraveniant Regni Spiritualis Christi affectionibus quod Pacificum est, ac Charitate & Patientia gaudet: Atque ea de causa dicta illa quæ de bello & vindicta loquuntur non esse adoptanda in sensu literali, sed necessario adhibendam anagogen & interpretationem spiritualem. Quia*, scilicet, *juxta locum Eph. 6. 12. Spirituales hostes Regni Christi minime sunt corporales homines.* Est hoc ipsorum effatum & contra experientiam, & præter Apostoli mentem, qui noluit absolutè negare nobis luctam esse cum carne & sanguine, sed hoc voluit, non cum sola carne & sanguine.

9. Psalmi illi, quos sua ista censura perperam notant, flagitant etiam à Christianis meditationem in timore & tremore judiciorum Dei contra desperatos Ecclesiæ. & piorum hostes, quæ illis, non privato affectu abreptus, sed Spiritu Prophetico actus, denunciat David. Neque à Christianis istam judiciorum Dei meditationem & exspectationem ex fide alienam esse persuadent loca. 1. Ioh. 3. 12. 13. 2. Thess. 1. 5. 6. atque alia parallela. Ac privatum affectum carnalis odii Davidem procul habuisse, liquet Psal. 35. 12. 13. 14. Esse autem ex zelo Dei & Christi

 non-

nonnunquam etiam pio & sancto hostium Dei odio (illi quod David profitebatur Psal. 139. 21. 22.) locum, docet Christus ipse. Luc. 14. 26.

10. Pro Epilogo notamus Anabaptistarum hypocrisin in impugnanda omni sine discrimine vindicta, & contra malum resistentia; prætextu mandati Christi Matth. 5. in praxi illa, pro qua disputant. *Confess. oppos. Faukelio p. 492. quod ipsorum multi contra fures & latrones domos & fundos suos muniunt Canis mordacis excubiis: qui sc. si momorderit aut læserit, Dominus Canis non resistit malo.* Contra analogiam legis de Bove cornupeta, qui si noxam fecisset, vindicabatur vel morte Domini negligentia: Exo. 21. 28. 29.

DISPUTATIO XIII.

Ad Præceptum Decalogi VII.

DE

Matrimonio & Divortio.

1 NOn una se offert ad Præceptum VII. controversia Anabaptistica circa Matrimonium, de doctrina Scripturæ, quâ Veteris quâ N. T. In doctrina V. T. imputant Legis Moralis imperfectioni: *Divortium & Repudium nec non Polygamiam* Patribus frequentatam. *V. L. Defens. part. 2. pag. 70. 74.* quam scilicet Veteris Moralis Legis imperfectionem, Nova accuratiori Legislatione sustulerit Christus Novus Legislator. Quod nos inconsequens esse asserimus, ex eo; (quod idem V. L. ibidem pro demonstratione habet) *Quod à Christo restitutus sit accurate Matrimonii ordo, super prima institutionis Fundamentum.* Quomodocunque enim de Veterum Polygamia (de Repudio & Divortio res plana est) libuerit sentire: sive, fuisse annumerandam peccatis Tolerantiæ, seu corruptis moribus populi duræ cervicis, in quibus Deus sua longanimitate ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς, Act. 23. 18. cum Matth. 19. 8. quod nos malumus: sive indultam fuisse

fuisse divina quadam dispensatione, qua libera fuerit à peccato saltem fidelium Patrum conscientia, sicut fuisset à peccato contra VI. præceptum Abrahami conscientia immolato filio. Nihil Legis Moralis (quæ non ex incedente aliqua Dispensatione, sed ex prima Matrimonii institutione æstimanda est) Perfectioni, in V. T. decedit, neque accedit per accuratam antiquissimi juris δευτέρωσιν in N. T. Maxime cum non ita dormierit Lex illa antiquissimi juris, ut non per illam pulsarint conscientias Moses & Prophetæ. Deut 17. 17. & Mal. 2. 13. 14. 15.

2. De cætero adulterant Anabaptistæ doctrinam N. T. per hoc πρῶτον ψεῦδος. Quod statuit *V. L. Defens. Part.* 2. *pag.* 72 *Christi mandata ad neminem alium spectare, quam ad Regenitos, & veros Dei Filios: &c. quorum Conjugium est in Domino.* Ex qua hypothesi per necessariam consequentiam, secundum analogiam hæresios Anabaptisticæ, sicut non est extra Ecclesiam Christianam in mundo peccatum situm in Juramento, & functione Magistratus &c. sic neque ut peccatum extra Ecclesiam damnanda aut vindicanda Polygamia, Divortia & Repudia temeraria, quæ vindicata olim non fuerunt Lege forensi Mosaica.

3. Nos credimus universim de omnibus & speciatim de VII. Mandato, omnem Legis Moralis διάνοιαν à Christo & Apostolis inculcatam ad castitatem animæ & corporis, etiam irregenitos & profanos quosvis tangere: adeo ut, si non adducantur ad peccati agnitionem, judicandi sint gravius hoc nomine, quod lucem Euangelii ipsos arguentem de peccato oderint. Ro. 2. 16. Ioh. 3. 19. Quamvis enim hoc intersit in conscientiæ de peccato convictione, inter regenitos & irregenitos, ut regenitos solos stringant illæ Apostoli, contra fornicationes & pollutiones vetitas, contestationes de non violando Spiritus S. Templo, nec mancipandis scorto membris Christi. 1. Cor. 6. 15. 20. cũ 2. Cor. 5. 14. 15. Tamen una lege idẽ castitatis officiũ Deus exigit ab omnibus.

4. Quam autem Christus tradidit διάνοιαν VII. Præcepti, de ea perperam sic pronunciavit *V. L. Defens. part* 2. *pag.* 73. *Quando Moses vetat committere adulterium: Adjicit Christus non esse aspiciendam mulierem, vel alterius uxorem ad concupiscendum:* ac

affirmat; (*quod nusquam affirmavit Moses*:) *impuram illam concupiscentiam esse Adulterium corde perpetratum*: Nam contra liquet, non ignorasse Veteres illam Legis διάνοιαν de oculorum etiam & cordis Adulterio vetito. Prov. 4. 25. & 6. 21. Iob 31. 1.

5. Est porro hæc Gangræna erroris quem Thesi 2. indicavimus, de Matrimonii religione ex Christi nova Lege penes solos regenitos, quorum Conjugium est in Domino. Quod inducunt, (ex Anabaptistis illi, qui sunt Sectæ Flandricæ dictæ,) per rigorem Excommunicationis, etiam Divortia contra primam Matrimonii institutionem. Sic enim fere αὐτολέξει pronunciant, *Confess. oppos. Faukelio pag. 354. & 352. Non quidem frangi nec tolli per Excommunicationem naturale aut legale vinculum Matrimonii, Attamen Leges quibus tenentur conjugati in matrimonio adstricti per vinculum illud ad conjugalem corporis communionem, hactenus cessare: ut Maritus fidelis ab uxore, & uxor fidelis à Marito Apostata debeant ac teneantur se abstinere: donec Conjux Apostata se convertat ad Preces, quibus à Deo & Ecclesia impetret peccatorum remissionem, & scandali dati abolitionem.*

6. Gangrænæ illius Antidotum est in verbis Apostoli Ro. 7. 2. 3. quibus uxorem non liberat à Lege Mariti antequam mortuus sit maritus, ut frustra Anabaptistæ, non soluto matrimonii vinculo, solvant matrimonii Legem. Quid quod Apostolus de Conjugalis Debiti Lege exserte determinat contrarium. 1. Cor. 7. 3. 4. 5. negans Uxorem habere hic corpus suum in propria potestate, sed esse illud in potestate mariti, & similiter maritum non habere in potestate sua proprium corpus, sed uxorem: ut ne quidem ad tempus alter alterum fraudare queat absque consensu mutuo.

7. Profane ergo Anabaptistæ, Debitum conjugale accensent *liberis mundi negotiis & commerciis*, in quibus nemo alteri est nexu aliquo obnoxius. Eximunt autem è censu *debitorum aliorum*, in quibus fatentur fideles manere Apostatis obligatos propter matrimonii vinculum *Confess. pag.* 358. Arctius omnino adstrictum est à matrimonii vinculo Debitum conjugale, quam aliud quodvis debitum; Quia nulla solutione redimi potest, extra

X cau-

causam Adulterii, Matth. 19. 9. & 5. 32. aut malitiosæ desertionis 1. Cor 7. 14.

8. Evasio Anabaptistarum qua locum Apostoli torquent ista est: *Paulum tantum obviam ire illis qui jam antequam credidissent, in Gentilismo, in infidelitate, eo pacto conjugati essent; ac suggerere illis consilium quomodo Deo placere queant, & absque fidei noxa, matrimonii usum impollutum servare. 1. Cor. 7. Ea propter aliud quid esse divortium ab Excommunicatis, aliud ab infidelibus: Penes Sectas non esse verum matrimonium in Domino: illis qui prævaricatores sunt in Fide, & in ea fecerunt naufragium non esse ultra matrimonium in Domino; quia Matrimonium à Deo institutum est in Ecclesia. Vnde vir typum gerit Christi, & Fœmina Ecclesiæ. Quemadmodum refert Apostolus Paulus ad Ephesios arcanum illud mysterium. Vbi constituitur Viri imago seu figura Christi, Fœmina autem Ecclesiæ Dei &c. Libello de Censur: Eccles. quem indicavimus Disp. 39. Thes. 4.* Verum isthæc evasio nulla est. Quia Matth. 18. ad vitandos excommunicatos, nihil atrocius præscribit Christus, quam illud: Sit tibi tanquam Ethnicus, seu Gentlis infidelis. Quidquid ergo disputant de Matrimonii nullitate cum excommunicatis, id si ipsis demus destruxerint eadem opera & nullum effecerint Matrimonium cum Ethnico infideli.

9 Quod vere ex Scriptura efficitur, de Matrimonio in Domino, illud est, quod lubentes largimur: Vitanda esse Christianis *matrimonia contrahenda*, cum Infidelibus, & cum Apostatis seu Excommunicatis, nec sancte contrahi posse. *De Contracto autem matrimonio* habemus hactenus confitentes Anabaptistas, nec vinculum nec debiti conjugalis nexum dissolvi inter Fidelem & Ethnicum infidelem. Anabaptistis de cætero affirmantibus (*non quidem vinculum matrimonii sed tamen nexum debiti conjugalis dissolvi inter fidelem & Apostatam* **Excommunicatum**,) incumbit probatio, quæ hactenus nulla est.

10. Nos cum Scripturis affirmamus habendos Excommunicatos, ut Ethnicos infideles. Matt. 18. His ergo & illis pariter applicandum Apostoli edictum; quo vetat fidelis ab infideli divortium: si non malitiose ab infideli deseratur. Addita etiam illa consolatione (contra quam hic Anabaptistæ laqueum injiciunt

ciunt conſcientiis fidelium :) ſanctificatum eſſe, ad liberorum ſanctorum generationem, conjugi fideli, conjugem infidelem. 1. Cor. 7. 12. ------ 16.

11. Notamus porro illam erroris gangrænam ; quod illi contra quos diſputamus Anabaptiſtæ, neceſſe habent *Matrimonium* cum Papiſtis facere *Sacramentum novi Teſtamenti* : Quandoquidem aſſerunt illud *à Deo inſtitutum eſſe in Eccleſia* : & quidem in ſignum Myſterii magni Unionis Chriſti cum Eccleſia.

12. Denique iſti dicti rigidi Excommunicatores, ſimili quo Papiſtæ aguntur contradictionis Spiritu, prolabuntur in illam doctrinam Dæmoniorum, quam notavit Apoſtolus 1. Tim. 4. 1. 5. eo ipſo quod, (ut ſcilicet Apoſtatam Excommunicandum uſu rei ſacræ arceant ;) *fideli interdicunt uſu conjugii* ; quod ipſi ſanctificavit Deus, vinculo ut ipſi fatentur indiſſolubili: injicientes conſcientiæ laqueum ſi deſtitus ſit dono continentiæ : ut uri potius debeat quam propria uxore frui : contra divinam inſtitutionem, 1. Cor. 7. 2. & Apoſtoli edictum. ibid. verſ. 9.

DISPUTATIO. XIV.

Ad Præceptum IIX.

1. ANabaptiſtarum cum Socinianis conſenſio de *nullis in V. T. ſpiritualibus ſed Terrenis tantum Promiſſionibus* ; flagitat ut cum iiſdẽ hic ſentiant, *Chriſtũ correxiſſe Decalogi præceptum IIX. prohibita avaritia, per Orationis Dominicæ petitionem IV. qua fas tantum eſt flagitare Panem quotidianum* ; cum olim non impoſita fuerit fibula avaritiæ ſeu cupiditati diteſcendi, ſed foverint illam promiſſiones temporales bonorum terrenorum. Nos Eccleſiæ V. T. aſſerimus, communes cum Eccleſia N. T. promiſſiones ſpirituales, de communi animarum ſalute. Inficiamur autem ullas unquam à Deo profectas promiſſiones hujus vitæ terrenæ, quæ fibulam laxarent avaritiæ.

2. Quamvis non palam adoptent Anabaptiſtæ iſtas circa præceptum IIX. Socinianorum hypotheſes ; Sapit tamen eandem gan-

gangrænam una atque altera quam notabimus decisio casus conscientiæ, qui enascitur inter ipsos ex abominatione & *Iuramenti* & *Magistratus Politici*: Ex juramenti quidem abominatione præpostera, laqueum illum injiciunt conscientiis; *ut pro bonis male partis habeant, quæ legitimo Domino vindicantur per juramentum coram Magistratu præstitum*, quia *in negotiis temporalibus pecuniariis* (secundum Mennonis S. assertionem quã audivimus Dis. 37.) *ἀπεριῶς* præcise nefas est jurare.

3. Quin ultra, in *Querela quadam Epistolica de Calamitatibus suis edita a.* 1570. *ziricaani Anabaptistæ* illi equuleo subjiciunt Mercatorum conscientias, *in Negotiationis seu Marcaturæ examine de Injustitia indirecta & participata*: *Vt male partis accenseant bona illa, ad quorum securitatem, in terris Romani Imperii, intercedunt diplomata de vectigali soluto, aut de jure civitatis quæsito jurejurando firmata: vel literæ salvi conductus.* Quam praxin Mercatorum perstringunt hoc Monito Christiano, *Deo soli fidendum esse, nec quærendam hominum tutelam.* Ac tolerantiam *Crucis Christi* interpretantur, si quis luat secundum constitutiones imperiales debitam mulctam, neglectis munimentis illis jam dictis, quibus personis & mercibus caveri solet. Nos istam quidem Crucis Christi tolerantiam nullam censemus; si quis negotiationis seu mercaturæ causa terram hostilem (in qua propter religionem puriorem exspectanda est persequutio, nisi se impetrato salvo conductu munierit,) ista divini auxilii temeraria persuasione ingrediatur, contemptis auxiliis humanis ordinariis. V. G. literis securitatis aut salvi conductus, *paßeport*,

4. Ex abominatione porro Magistratus Politici, hanc notamus gangrænam circa Præceptum IIX. qua luxant obligationem conscientiæ, in *solutione tributorum & vectigalium ac censuum*: *istis* enim *constitutionibus & ordinationibus Magistratus Politici, de quibus Paulus loquitur Rom.* 13. *proprie nullum in Christiana Republica censent locum esse. sed in mundo tantum, apud eos, qui extra sunt.* Ex quo, quicquid dissimulent, cessante ex hypothesi Republica illorum qui extra sunt, in Christianismo cessabit omnis conscientiæ obligatio ex qua Christiani Christianis solvant vectigal aut tri-

tributum ullum: Et Christiani solventes vectigal aut censum iis sub quibus vivunt Magistratibus; libere tantum solvent; non ultra in conscientia ad illam solutionem vectigalium obligati: quam ut litent tranquillitati suæ: & evitent pœnam aut multam lege constitutam. Hanc ipsis mentem esse liquet ex *I. v. M. de jure belli libello vernacule edito.* 1583. *Sunt opera quædam inquit, in se minime impura, quæ non jubemur vitare: Sic rite intelligas oportet præcepta Dei ista: cum Mundo Edere, Bibere, Negotiari Emptione & Venditione, Vectigalia & Censum solvere, & similia, nusquam Christianis vetita sunt, neque mandatum ut iis abstineant.* Nos ex Ro. 3. 7. solutionem vectigalis & census, negamus accenseri debere istis adiaphoris reliquis: ac pronunciamus vastâ hic conscientiam prodere Anabaptistas: in qua nullus esse potest morsus aut scrupulus iis qui strenue Magistratum fraudant suis vectigalibus: ut præ aliis rem faciant; Nam ex dicta hypothesi qui caute hoc facit, ut à pœna aut mulcta se præstet liberum, judicandus est *vitasse communionem cum Mundo minime necessariam.*

5. Hoc absurdo posito consequetur aliud quod *rigidos excommunicatores* tangit, quis ab ipsis excommunicatus, ipsorum judicio Apostata, evectus fuerit ad Magistratus politici aliquod fastigium: nefas etiam fore ipsi tributum aut vectigal solvere, quod infideli alias in mundo libere solvi posset; ac, potius quàm illa minime de jure divino necessaria communione cum Apostata peccetur: tolerandam crucem Christi.

Ad præceptum IX.

1. Circa præceptum IX. initio peccant Anabaptistæ errore illo, quem ad præceptum III. audivimus, de *Falso tantum juramento vetito vi præcepti III. V. T.* Sic enim ad præcepti III. *διάνοιαν* rapitur, id quod proprie vetatur IX. præcepto, falsum testimonium vetitum: quod per se ad tabulam secundam Decalogi spectat, ac distinguendum fuit, à cumulo peccati in primam tabulam, quando additur falso testimonio contra proximum impia nominis divini invocatio; ad patrocinium falsi testimonii. Indoctum hoc, & *ἀθεόλογον*.

2. Para-

2. Paradoxum porro istud notamus verbis *Brixii* Colloqutoris Anabaptistæ in *Collat. Emb: Artic.* 13. *Act.* 118. *fol. nobis* 348. *Porro tam severa pœna gravis comminatione Christiano vetitum est mentiri; quam Israeli Lev.t. 19. vetitum fuit non jurare falsum juramentum: sicut legi potest Apoc.* 21. *&* 22. *illis qui mendacium faciunt & amant, partem fore in lacu ignis: sicut quoque testatur Euangelista Iohannes cap.* 8. *Verum legitur Levit.* 5. *illum qui pejerasset, potuisse expiari oblato sacrificio pro peccato suo.*

3. Respondemus fallere & falli *Brixium*, si neget pœnam inferni meritos in V. T. qui falso testimonio vel injurati contra præceptum IX. vel jurati contra III. & IX. peccarent: ac si censeat oblato sacrificio typico constitisse solidam & veram in V. T. expiationem perjurii: nulla vero oblatione ne typica quidem simplicis mendacii aut falsi testimonii opus fuisse.

4. Notamus autem inextricabilem ex ista assertione labyrinthum istum: quod 1. videtur consequens, minus esse possibilem illorum qui peccant contra præceptum IX. cum Deo reconciliationem, In Novo, quam olim in Veteri Testamento. 2. videtur & illud statui, non fuisse in oblationibus veteribus sacrificiorum ministerium mortis & condemnationis æternæ, quam se meritos professi sint offerentes victimas pro peccatis. 3. videtur denique consequens, non existimare *Brixium*, mortale peccatum esse, & forte ne peccatum quidem, mendacium quod non actu punitur morte æterna in lacu ignis, sed intercedente reconciliatione & expiatione vera condonatur.

5. Ist hæc omnia repugnant analogiæ Scripturarum, juxta quam asserimus, remitti & remissa fuisse pariter in Veteri & in Novo Testamento, quâ mendacia quâ perjuria, per expiationem à Christo factam, quæ olim typica expiatione fuit obsignata resipiscentibus: intelligi tamen utraque mereri pœnam infernalem, quamvis gradu distinctam: quam si non merebantur olim perjuria, nullum fuisset imperatum holocaustum ad eorum expiationem. Mendacia vero simplicia, si non peculiare sacrificio imperato extra ordinem, expiata tamen fuere morte victimarum, & in jugi quotidiano sacrificio, & in anniversaria expiatione.

Ad Præceptum X.

Revocabimus tantum hic in memoriam Gangrænam quam notabamus *Disp.* XIII. *de Creatione Hominis ad Imaginem Dei Thes.* 9. & 10. Quod contra [illegible] Præcepti X. *negent ex se malam esse, sed Dei ordinationi in natura hominis adscribant, inclinationem quam homo habet ad illa quæ Lege Spirituali vetita sunt. Confess. oppos. Frankello. pag.* 94. 95. Vide illic Censuram nostram; necnon *Disput.* XXIV. & XXVI.

COROLLARIUM.

An peccatum sit *mortale. Cogitare sic apud se; Si peccatum non esset furtum aut adulterium, &c. illud facerem.* Affirmamus contra *Aphorismum* 2. *Emmanuelis Sa Jesuitæ.* Titulo *Peccatum.*

DISPUTATIO XV.
DE
Regimine Ecclesiastico N. T.

1. SUpponimus in hac Disquisitione ex *Disput.* 30. Distinctionem de jure divino perpetuam inter Magistratus Politici functionem, ac potestatem temporalem, jure gladii armatam, & jurisdictionem regiminis Ecclesiastici, tantum armis spiritualibus instructam, ex distincta vocatione divina mandatam Personis Ecclesiasticis, ad Ecclesiæ tanquam Regni Christi quod non est de hoc mundo gubernationem spiritualem: Quam distinctam vocationem in N. T. ostendunt palam praxis Ecclesiæ Apostolicæ, quæ eidem Magistratui civili nec commissam, nec implicitam, nec obnoxiam.

2. Neque illa distinctæ & liberæ vocationis Ecclesiasticæ praxis imputanda calamitati temporum quibus nullus erat Magistratus

Chri-

Christianos: unde quicquid ut Magistratu qui [illegible] esset obnoxium, id etiam Magistratui infideli fuisset deferendum ab Apostolis. Enimvero intercedunt hic & praescribunt, pro distinctione à nobis asserta, Canones illi Apostolici qui 1. excludunt à Regimine Ecclesiastico Fœminas & pueros minorennes, non exclusos à Magistratu civili aut regno 2. vetant προσωποληψίαν illam, quæ non peccatur in electione Magistratus Politici, quando arcentur à Reip. clavo pauperes, atque illis præferuntur & præficiuntur ditiores. 1. Cor. 14. 34. 1. Tim. 2. 11. 12. Jac. 2. 2. 3. 4.

3. Personis illis Ecclesiasticis asserimus suum de jure divino *Synedrium Ecclesiasticum*, quo tractantur res Ecclesiæ spirituales, & exercentur censuræ Ecclesiasticæ; penes quod etiam, ut Ecclesiam repræsentativam, est prima cura vocationis Ecclesiasticæ; sed res geritur sine potestate prætoria; conscia & consentiente in publicis Ecclesiæ negotiis reliqua Ecclesia, cui Personæ Ecclesiasticæ ministrant non imperant, docentes illam servare mandata Christi. Jus illud [illegible] Synedrii Ecclesiæ repræsentativæ N. T. [illegible] verba illa *dic Ecclesiæ* *Matth.* 18. 17.

4. Ministrorum Ecclesiæ quibus mandatum est regimen Ecclesiæ N. T. gradus extra ordinem plures fuere in prima Ecclesiæ fundatione; ut [illegible] qui primi vocati *Apostoli* &c. [illegible] vocatio & missio immediate à Christo ipso facta Matth. 28. 18. 19. Ro. 1. 5. Gal. 1. 1. Eph. 4. 11. 12. Illorum autem fundatione institutum est in Ecclesiis ministerium ordinarium; ordinati ad Ecclesiæ gubernationem illi qui *Episcopi & Presbyteri* dicti; ad curam autem pauperum & ad collectas [illegible] *Diaconi*. Tit. 1. 5. Act. 6.

5. Est ergo illa de jure divino graduum distinctio inter Personas Ecclesiasticas N. T. ut [illegible] sit gradus *Seniorum qui Verbi ministri sunt*, præ illis qui *tantum regimini præsunt*: & inferiores utrisque *Diaconi*. 1 Tim. 5. 17. Act. 6. 2. 3. 4. [illegible] Seniores [illegible] nulla est; neque illos à secundo ordine Seniorum distinguimus [illegible]

cietur

clesiæ gubernatione jurisdictio: Sed utrorumque cæteris paribus est *ἰσοτιμία* & potestas par. Cujus paris dignitatis exemplum præscriptum est in Apostolis Matth. 23. 8. ------ 11. Marc. 10. 43. 44. & exhibitum, quâ inter ipsos solos. 1. Cor. 15. 11. 2. Cor. 12. 11. Gal. 2. 6. 9. quâ inter ipsos, sociatos Senioribus aliis ordinariis primi & secundi ordinis: qui ut *promiscue utrique Episcopi & Prisbyteri dicti, sine ulla Episcoporum eminentia.* Act. 20. 28. cum vers. 17. ita se Apostolus Petrus vocat Presbyterorum Compresbyterum seu Conseniorem 1. Pet. 5. 1.

6. Multiplex hic est Anabaptistarum hallucinatio: 1. Pronunciant, *se duplex tantum in Scriptura reperire principale officium ministerii: unum quod flagitat Prædicationem Verbi Dei, & administrationem Sacramentorum. Alterum curam necessitatis pauperum: Conf. oppos. Faukelio pag.* 217. Et quamvis, vi veritatis cogente, hactenus cedant *pag.* 218. *&* 220. *ut negent se velle superstitiose contendere contra ordinem inferiorem gubernantium*: Pervertunt tamen Scripturas, in quibus pronunciant *Nomina Seniorum Operariorum & Rectorum, communiter & pariter attributa esse, Doctoribus & Curatoribus pauperum*: qua assertione exclusis secundi ordinis Presbyteris substituunt Diaconos: indicatis locis Act. 21. 18. 1. Pet. 5. 1. 1. Tim. 5. 17. 18. Act. 20. 28. 1. Cor. 12. 28. *pag.* 217. 218.

7. 2. *Ibidem pag.* 218. incurrunt in Ecclesiam repræsentiuam, quam penes Synedrium Presbyterorum statuunt nostræ Ecclesiæ Reformatæ: quas hac censura notant, *Gubernationem Seniorum non manere intra limites modestiæ, ubi Presbyterium, constans numero selecto Seniorum, sibi arrogat Iudicium ut Ecclesia repræsentative*: Quia censent ipsi *Iudicium esse penes corpus integrum totius Ecclesiæ*. Sicut alibi, litigantes de verbis illis *dic Ecclesiæ*, praxin nostrarum Ecclesiarum exagitant & rident *ut Iudaicam, in libello de Censur. Eccles. cap. 9. ac neminem ex consessu Ecclesiæ judicantis eliminatum volunt, præter solum peccatorem judicandum.* Nos indoctam & ἀθεολόγον censemus irrisionem illam de Iudaismo, quæ quein Christum ipsum recidit, qui Iudaice loquutus est Iudæis, disciplina exercenda in Ecclesia N. T. verbis etiam illis, *Sit tibi tanquam Ethnicus*; & ipsum *Clavium*

nomen

nomen adhibuit hic, mutuata allegoria ab officio janitorum Templi in V. T. Ezech. 44. 5. & 23.

8. Judaïce autem loquens Christus confirmavit Ecclesiæ N. T. jus vetus divinum Synedrii, & Censuræ Ecclesiasticæ Synedrio exercendæ, quam & seorsim olim, saltem distincte à potestatis civilis judicio exercitam in V. T. asseruimus *Disp.* 39.

9. Enimvero incurrit Anarchia illa Anabaptistica, (qua *jubent sedere omnes in consessu judicii Ecclesiastici, excepto solo peccatore judicando,*) non una ratione in Canonem Scripturæ Apostolicæ: maxime si praxin illorum spectemus, qui ne quidem fœminas eliminant; ad eo ut *libri etiam illorum ab Ecclesiis scripti & editi ad pacificationem mutuam, loquantur,* juxta hoc quod damus Specimen *a.* 1570. *Opusculum hoc prodit à Fratribus & Sororibus Ecclesiæ Zirizeanæ qui se litigationi non immiscent, ad excitationem charitatis, pacis & concordiæ, inter omnes tam mirabiliter divisos, sive Frisii sint, sive Flandri, sive neutri, &c.* Hoc enim contrait aperte illi mandato Apostoli; Mulieres vestræ in conventibus sileant: nec enim permissum est eis ut loquantur sed ut subditæ sint; sicut & Lex dicit. Quod si quid discere volunt; domi suos viros interrogent. nam turpe est mulieribus in conventu loqui. 1 Cor. 14. 34. 35. Manifeste ergo saltem penes sexum masculinum, Apostolus voluit esse, sicut in Veteri sic in N. T. Ecclesiam repræsentativam: sedentem in judicio: Non obstante communi utriusque sexus fide & salute. Gal. 3. 28. cum 6. 3. 4. 5.

10. Enimvero illa ex Lege petita ratio repræsentationis fæminarum in sexu masculino, (quam Apostolus urget, ex imperata fœminis obedientia, ut subditæ sint) non solas fæminas tangit, sed universim cum fœminis etiam mares quoscunque quibus imperatur ut doctoribus seu antecessoribus suis obediant & subditi sint. Heb. 13. 17. Ductorum seu antecessorum autem nomine veniunt Doctores & Seniores in Ecclesia, qui censentur oculi esse in Ecclesiæ corpore, ut ductum illorum membra alia sequantur 1. Cor. 12. 14. 31. & cap. 14. 32. 37.

11. Qui ergo è Christiana Ecclesia, auferunt Ecclesiam Repraesentativam illorum qui Doctores & Ductores sunt Ecclesiae, ii monstrosè faciunt in corpore Christi oculos tot quot membra, & peccant contradictione Korachi, Judae, 11. contra praeceptum Decalogi V. [illegible] obedientia à Deo & Christo imperata. Quam contradictionem cumulant, ad conflandam apud Magistratum Ecclesiis nostris invidiam, isthac cavillatione, *Siquidem ex veteri Judaeorum praxi [illegible] est Presbyterium in Ecclesiam Christianam [illegible] Presbyterium eliminari Magistratum civilem ejusque jurisdictionem civilem.* Ad quam respondemus, minime Magistratum Christianum audiendam hanc interjectionem ab illis [illegible] Ecclesiae [illegible] sed extra Ecclesiam electam omnino eliminant Magistratum: In Ecclesiis autem Reformatis nostris, [illegible] Seniores [illegible], cum illa personarum acceptione, [illegible]

12. [illegible]

DISPUTATIO XVI.

DE

Ministris Ecclesiae N. T.

P[illegible] Presbyteri Ecclesiae [illegible] nostrarum Ecclesiarum, à [illegible]

pro-

præjudicari aut derogari [illegible] Ecclesiæ, [illegible], non congregata reliqua Ecclesia, congregentur [illegible]. Quia similiter præiverunt Apostoli, [illegible] qua reliqua Ecclesia, ac Seniorum ille cum Apostolis congregatorum [illegible], essetne multitudo convenienda [illegible] Act. 21. 18. 22. ac decernebat, quid [illegible] multitudine congregata. v. 25. [illegible] nario Ecclesiæ [illegible].

2. Jam de ministris Ecclesiæ, [illegible] tione Ecclesiastica, dicendum est: Circa [illegible] cant initio Anabaptistæ, quod [illegible] & [illegible], [illegible] tionem. [illegible] negligentia [illegible]: sed vel [illegible] cipiis illorum, quin [illegible] ordinario Verbi ministerio [illegible] tionem procrastinare, justo illo tempore, [illegible] um [illegible] xtera, [illegible] enata in [illegible] Synagoga [illegible] bere & [illegible] quorum [illegible] confirmatos verbi ministros, [illegible] mentum [illegible], in Ecclesia [illegible] tamen, [illegible] Verbum [illegible] omnis Anabaptistis domi Episcopus [illegible].

3. Non diffitemur [illegible] Ecclesiæ [illegible] scilicet aliquos ad [illegible] Diaconos, [illegible] Presbyteri [illegible] ministrorum electionem, [illegible] ministerii [illegible] candidatos ad publice concionandum, ut & [illegible] probentur, ut præparentur ad Sacrum ministerium. Verum ut Ecclesiæ [illegible] non alios habeant Verbi ministros vocatos, [illegible] candidati exerceantur & probentur; [illegible] Ecclesiarum ministri constituti; Id in Ecclesiis bene con-

stitutis

ſtitutis minime probandum cenſemus.

4. Quod jam ſpectat Miniſtrorum Verbi ſtipendia, ſuper quorum ſolutione, à Magiſtratu Chriſtiano præſtanda, traducunt vulgo Eccleſiarum noſtrarum paſtores, ut *mercenarios*. Bene habet quod fatentur auctores *Conf. oppoſ. Faukel. pag.* 238. 239. *Deum ordinaſſe ut ex Euangelio vivant, qui Euangelio miniſtrant.* (1. Cor. 9. v. 14.) *Neque legem latam eſſe Eccleſiæ* N. T. *qua definitus ſit certus ſolutionis ſtipendii ordo: ea propter fas eſſe hic uti ordine illo quem Eccleſia judicabit facere ad ædificationem.* Fruſtra ergo exſpectabunt illi, ut hic ſtent aut cadant ipſorum judicio, qui ſtipendia merentur in Eccleſiis reformatis.

5. Enimvero reſpondeant Anabaptiſtæ planius ad quæſtionem illam ad quam ſilent: *An iis qui Euangelio miniſtrant, fas ſit ex Euangelio vivere, titulo iſto, quod toti vocare debeant ad laborandum in Euangelio, ut ſtipendia capiant labori ſuo debita.* An vero obliget illos exemplum Pauli, etiam extra caſum neceſſitatis (in quo Eccleſiis parcendum eſſe nemo ambiget) ut gratuitum conſtituant Euangelium, ſibi ipſis victum quærentes induſtria vel manibus ſuis. 1. Cor. 9 quantumvis Eccleſia vel penes ſe conſtituere poſſit, vel habeat à Magiſtratu conſtituta abunde ſtipendia honeſta.

6. Nulla enim eſt iſta ipſorum reſponſio ad quæſtionem categorica, quando cavillantur: *Non abſolute ordinaſſe Dominum ut omnino ex Euangelio vivere debeant qui Euangelio miniſtrant: offerre ſe occaſiones & Tempora in quibus miniſter Euangelii perpenſo vocationis ſuæ officio (ſi divina benedictione habeat unde vivens gratuitum poſſit conſtituere Euangelium, ut oneri non ſit Eccleſiæ) tenetur gratis, ſine pacto ſtipendio (juxta doctrinam & exemplum Apoſtolorum) talentum quod accepit impendere proximi ædificationi, ad illum Domino lucrandum.* Gratis iſta dicuntur, quæ noſtrum nemo negat. Quæſtio eſt autem an exemplum Apoſtolorum quenquam obliget, ut (ſi nulla ipſum premat paupertas, vel neceſſitas, ut ad familiam alendam abſque ſtipendiis eſſe nequeat, quin rei familiaris jacturam faciat,) Eccleſia non teneatur ipſi ſtipendium præſtare, ut debitam illi labori qui Euangelio impenditur mercedem: adeoque an nihil debeat miniſtro ditiori, ſed pauperi tantum eleemoſy-

mosynam. Quod si affirmarint destituentur [illegible] ex Scriptura probatione: quas quidem in hanc sententiam [illegible] ut Act. 20. 33. 34. 35. 1. Cor. 9. 15. 16. 17. 18. [illegible] 9. cum maxime contra illam [illegible] 1 Cor. 9.

7. Non [illegible] stipendia [illegible] qui [illegible] sic docentes: [illegible] vel [illegible] paniti debeam pro prædicatione [illegible] [illegible] dus [illegible] clesia Reform[illegible] mercenar[illegible] & censura gravi notandas [illegible] pene se habeant Episcopos plures [illegible] curam exercentes [illegible] [illegible] nibus accedunt [illegible]

8. Nos secundum Scripturam [illegible] ministris stipendia de jure divino, [illegible] cujus [illegible] opera [illegible] esse: Neque [illegible] propriis stipendiis [illegible] ri, quod absolute iniquum esse docet Apostolus, 1 Cor. 9. 7. & confirmat Christi mandatum Apostolis [illegible] ter Evangelium [illegible] riis, quamvis illa [illegible] ut suis nummis [illegible] ad quos profecturi sunt, [illegible] (si non [illegible] esset, cum [illegible] Matt. 6. & Marc. 10.

COROLLARIUM.

I. An pie Menno S. loquatur, trahens ad illos qui furoribus Anabaptistarum Monasteriensium & Amsterodamensium fuere seducti, consolationes Christi, illis dictas qui Christum sequentes reliquerunt omnia.

Ergo [illegible] qui aliquantulum [illegible] [illegible] Dominum, [illegible] possessiones, [illegible] Matrem, Uxorem, [illegible] &c.

[illegible] N.

[illegible] vel [illegible] vel [illegible] N.

[illegible]

[illegible]

S[illegible] [illegible] dicatione [illegible] significandum & obsignandum. Sacramentorum ergo nomine non intelliguntur quævis signa aut symbola, quæ quomodocunque [illegible] habere queant: [illegible] & in Ecclesia universali [illegible] in Novo, sicut [illegible].

2. [illegible] Sacramentorum V. & N.T.

N. T. [illegible] de differentia Legis & Evangelii [illegible] XXIII. & [illegible] XXXI. & XXXII. [illegible] Testamenti *Sacramenta* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

3. [illegible] quæstio principalis est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] illam detrahit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] significant [illegible] monstratione à Deo [illegible].

4. Ad pleniorem & pleniorem [illegible] [illegible] quod [illegible] hypocritis [illegible] *Sacramenta N. T.* [illegible] [illegible] locis (ut aliis [illegible] principalibus Sacramentis [illegible] N. T. V. G. *Matrimonio*, quod [illegible] *Conf.* XII. Tom. 2. & [illegible] & deinde *Pedum lotionem*, quam Anabaptistica secta [illegible] qui Doopsgezinde nominantur, accenset Sacramentis *N. T.*

 Confess.

Confeß. oppoſ. Faukelio. pag. 158. ---- 262. Nobis nec *Matrimonium* nec *Pedum lotio* eſt in cenſu Sacramentorum N. T. Quandoquidem deſtituuntur illa inſtitutione divina, per quam omnibus Eccleſiæ membris imperata ſit vel communio vel contrectatio corporum mutua, ad obſignandam in fide communionem ſpiritualem corporis Chriſti. Non obſtante illa [illegible] in Matrimonii Emblemate illo, quod duo ſint in carnem unam, mediante [illegible] ſignificatione unionis [illegible] inter Chriſtum & Eccleſiam [illegible] Quemadmodum [illegible] illa [illegible] Matrimonii.

[illegible]

[illegible] proſ. [illegible], quod 1. Surrexerit à Cœna 2. Pallium exuerit 3. acceperit [illegible] 7. miſerit aquam in pelvim 8. laverit pedes [illegible] 8. Quod Magiſter ipſe, 9. [illegible] Diſcipulorum [illegible] non habere pro ſufficiente in N. T. præſcripta [illegible] *affirmant proximum illud eſſe, ut ſequantur exemplum* [illegible] *alii alios laviſſent,* [illegible]

[illegible]

vicem se [illegible] Pedum lotionis [illegible] *velint nolint*, [illegible] Sacramentorum N. T. Pedum lotionem eliminato: [illegible] praeceptum Christi coguntur relinquere nobis, [illegible] Christianus est, (adeoque [illegible] Pedum [illegible]) [illegible], quam ubi & quantisper illud [illegible] observationem decori [illegible], [illegible] hospitalitatis [illegible].

7. Erat autem [illegible] in V. T. [illegible] Pedum [illegible] magis [illegible] institutionem [illegible], [illegible] ministerium Eliae [illegible] ab Elisaeo, 2. Reg. 3. 11. [illegible] *solearum* Matt. 3. 11. aut *incurvatus ad* [illegible] Marc. 1. 7. [illegible] indocta sit, & [illegible] in Papam [illegible] Anabaptistarum [illegible] occidentalium, [illegible] humilis fraterna hospitalitatis, [illegible] Christi [illegible] [illegible], quod temperamentum sermonis non ita est [illegible], [illegible] recepta [illegible] analogia, in humili fraterna [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] & explicationem [illegible].

8. Quanquam [illegible] *quae* [illegible] rum pedibus lavandis [illegible] [illegible] praestitit, [illegible] quo suis illa manibus pedes Christi [illegible] 7. 39. 44. de praxi communi [illegible] bile.

9. [illegible] in Lotionis pedum symbolo [illegible] eadem quoque *symbolum* [illegible] *Christi mox fundendum.* Joh. 13. 7 ---- 10. [illegible] Ecclesiae N. T. a Christo imperatus, ad [illegible] publicam obsignationem, sicut imperatum [illegible] &c. Coena.

10. Illud autem Christi Mandatum Joh. 13. 13, 14, 15. (*Si ego* [illegible] *vester dominus & magister*, *vos quoque debetis alii aliorum pedes lavare*; *Exemplum enim præbui vobis*, *ut quemadmodum* [illegible] *& vos faciatis*.) Si obligat præcise Ecclesiam N. T. ad externum ritum Lotionis pedum, in Sacramentum [illegible] saltem ad humilitatis testificationem in quovis loco, [illegible] Quidni etiam habebimus pro Sacramento [illegible] Ecclesiæ N. T. [illegible] Christiana [illegible] significat [illegible] Salutationem suo Osculo [illegible] a Paulo commendatam Ecclesiis? Rom. 16. 6. 1. Cor. 16. [illegible] 5. 26, quod Petrus vocavit *Osculum* [illegible] Cant. [illegible]

[illegible]

E [illegible] Sacramentum [illegible] Coenam Domini [illegible] Pa- [illegible] dicuntur.

[illegible] Christi [illegible] ex Judæis & Genti- [illegible] à Ministro ver- [illegible] communionem [illegible] Spiritus [illegible] acceptionem in [illegible] Christi [illegible]

3. Hi

3. Hic prima exsurgit controversia de *Baptismo Iohannis* quam attigimus *Disp.* XXXIV. *Thes.* 8. qua Anabaptismi viam sternunt Anabaptistæ, istis Hypothesibus. 1. *Demum post Resurrectionem Christi institutum esse Baptismum Evangelicum N. T.* Matt. 28. 19. Marc. 16. 16. *Confess.* [illegible] 2. *In Baptismo Iohannis* [illegible] *fuisse* [illegible] 3. *Neque adhibitam Formulam* [illegible] *Spiritus S.* 4. [illegible]
[illegible]
primum [illegible]
Disput. [illegible]
Legali [illegible]
quorum [illegible]
Euangelicum N. T. [illegible]
perat, in Ecclesia [illegible]
Christi [illegible]
& Gentibus Catholice N. T.

4. Ad secundam [illegible]
Act. 19. [illegible]
diceni [illegible]
hoc est in [illegible]
lum in nomen Domini [illegible]

5. Ad tertium [illegible]
historia *Baptismi* [illegible]
Spiritus S. [illegible]
Christi ascensionem [illegible]
storia Baptismi a Iohanne Domini Iesu [illegible]
lata a Christo ascenso [illegible]
ab apertissima [illegible]
tione, qua confir[illegible]
antis, ut Spiritum [illegible]
iustitiam: vide *Disp.* [illegible]

6. Ex antiopiano [illegible] Act. 19. [illegible]
virtus [illegible] non probat [illegible]
Spiritus Sancti generale, quod [illegible]
tura Prophetica [illegible] non dicitur [illegible]

stotis versus 6. ut explicandum sit non de Nomine aut Personis, sed de miraculoso extraordinarie effuso dono Spiritus sancti; quod qui acceperant, loquebantur linguis & prophetabant.

7. Ad quartum respondemus; non posse id quod asseritur, de repapistatis Baptismo Apostolorum, qui initio baptismum Johannis susceperant, demonstrari ulla Scripturæ affirmatione. Ex loco quidem Act. 19. qui hic urgeri solet nihil efficitur; quando verborum series versu 4. & 5. sine interruptione continuata vindicatur Paulo ad viros illos 12. Ephesios loquenti; non [illegible] Lucæ narranti historiam actorum Pauli [illegible] illa quæ versu 5. leguntur quam loci à Pontificiis & Anabaptistis [illegible] vindicationem, quam D. Marnixius [illegible] in Notis Majoribus & nos [illegible] esse genuinam. [illegible] concedatur [illegible] illos viros 12. à Paulo [illegible] [illegible] Pontificum [illegible] [illegible] 30. [illegible]

8. [illegible] non consistit solum, [illegible] pro nullo censeri debeat Baptismus [illegible] [illegible] ad Cœnam Domini [illegible] nulla istius Baptismi [illegible] quæ esset peculiaris de [illegible] vel maxime initio quæ- [illegible] *baptizandi adulti* [illegible] forte inde originem [illegible] non tamen debue- [illegible] Confessione [illegible] pag. 187. [illegible] praxis quotidiana, ut quoties [illegible] (quæ plures sunt) synagoga, ad [illegible] toties nove baptizetur: simi- [illegible] [illegible] revertitur ad [illegible]

[illegible] controversiam [illegible] propter [illegible] Quod [illegible] Per unum Spiri-

tum

tam nos omnes in unum corpus baptisati sumus 1. Cor. 12. 13. atque ea propter Baptismus appellatur lavacrum regenerationis Tit 3. 4. jam quandoquidem Regenerationis in Christum dona sunt ἀμεταμέλητα, quorum Deum pœnitere non potest. Ro. 11. 29. ut qui regenitus credit & vivit non moriturus sit in æternum: Non convenit ut repetatur nove Regenerationis illius qua corpori mystico Ecclesiæ semel initiati censemur, quasi incisæ & intercisæ, visibile symbolum semel rite administratum, ut nulla censeatur prior quamvis rite facta initiatio in Ecclesia visibili.

10. De non iterando autem Baptismo voluntatem divinam cognoscimus istis porro indiciis, 1. Quia, nec in baptismi dedicatione jam dicta, nec alibi usquam, mandatum habemus de Baptismo iterando. Cum de Sacramento Cœnæ iterando, legamus illud 1. Cor. 11. 25 Hoc facite QUOTIESCUNQUE biberitis: &c Quum nusquam legatur aliquis fuisse rebaptisatus: sed lapsis resipiscentibus consolationes suggeruntur, ex Baptismo semel suscepto 1. Cor. 6. 11. &c. 12. vers. 13. & Gal. 3. 27. Deinque, quia Baptismus successit Circumcisioni, quæ nunquam semel circumciso fuit repetenda.

11. Quæcunque autem hic ingeruntur, de rebaptisandis saltem illis, qui initio fidem simulantes Baptismum perceperunt, & qui mox peccatis conscientiam vastantibus Christo & ejus fœderi renunciarunt: ubi hypocrisi exuta, vere resipuerint & crediderint, Refelluntur & sponte corruunt; Si attendamus naturam Fœderis, quod in Baptismo obsignatur, in quo, quantisper non occlusa est janua gratiæ, sed hodie illud nominatur Heb. 3. 13. si à pacto resiliat homo, semper pacto stat Deus: & consequenter nihil attinet repeti sigillum quod ex parte Dei obsignavit hominem: sed duntaxat opus est ut homo per pœnitentiam redeat ad Deum quo percipiat Fœderis in Baptismo initiati fructum. Quemadmodum maritus, quando uxori adulteræ reconciliatur, non eam novo sibi copulat matrimonio, sed ad prius revocat Fœdus sive illa ab initio animum habuerit adulterum, sive per infirmitatem peccarit fidem fallens. Similiter

sive illi qui Spiritualiter fornicati sunt per resipiscentiam revertantur ad primum suum in Deum charitatis zelum: sive demum posita hypocrisi incipiant vere credere & Deum diligere: redeunt ad ejusdem Sacramenti quod profanarunt religionem semel juratam. Vide Disput. Cl. Vossii de Anabaptismo.

DISPUTATIO XIIX.

De Pædobaptismo.

1. SUperest post illam *de Anabaptismo*, questio controversa *de Pædobaptismo* sed Baptismo Infantium; quem de jure divinio nullum censent Anabaptistæ: atque inde originem accepit *nomen Anabaptistarum*; quod quolvis in infantia Baptisatos, qui ipsis nomen darent, novo Baptismo initiarent suæ Ecclesiæ. Fuitque hæc vox ipsius *Mennonis S. Pædobaptisma nihil differt à Baptismo canianarum; Pædobaptisma est immutatio divini ordinis; abusio nominis, & abominabile idolum: libro Fundam: edit.* 1539. 1540. *fol. mihi* 41. Et nos etiamnum nomine contumelioso *Pædobaptistarum* Papistis accensent Anabaptistæ; Illi-derdoopers Et *Conf. oppos. Faukelii* contra Pædobaptismum disputant. quasi nihil sit quam *signum externum absque re aliqua significata; ac consequenter nihil nisi inanis fabula. pag.* 263 278.

2. Nos infantes fidelium Deo Fœderatorum Baptisandos asserimus hac argumentorum congerie: Quia Promissio Spiritus S. & Remissionis peccatorum facta est Fidelibus adultis, & liberis ipsorum inde à matris utero sanctis: Act. 2. 39. cum 1 Cor. 7. 13. adeò ut ipsorum sit regnum cœlorum. Matt. 19. 14. & ipsi sint Christi per Gratiam Domini Jesu Christi, & dilectionem Dei Patris & communionem Spiritus S. 2 Cor. 13. 13. cum Rom. 8. 9. Supposito illo axiomate Petri Apostoli: Num quis aquam prohibere potest quominus baptisentur isti qui Spiritum acceperunt sicut & nos? Act. 10. 37.

3. Nec ultra quicquam requiritur ad rem Sacramenti significatam demonstrandam; *vid. Disp. XXVI. Thes.* 13. 14. Ut superva-

vacaneum se fatigare in Problemate illo, *An Fides, vel Semen Fidei saltem sit in Infantibus fidelium*, ut res Baptismi significata: Sufficit enim ut sit in Baptismo res significata, Infantium à Deo insitio in Christum, & communio Spiritus S. ipsos custodientis, ad efficiendam in ipsis ubi adoleverint Fidem salvificam. Nos quidem salvo aliorum judicio tuemur Problematis illius Negativam: ac supponimus Infantes Fidelium arcanâ immediatâ operatione Spiritus S. inseri Christo, donec, vel in hac vita, vel in mortis articulo, infantilis ætas finem accipiat: tunc vel hic in carne, vel exuti carne, per Fidem, vel per visionem, agnoscant quæ ipsis gratificatus est Deus, ut & nobis.

4. Quidquid sit de Problemate isto, quidem in adultorum Baptismo principalis res significata est, Opus nostræ Fidei aut resipiscentiæ, sed Opus Dei nos obsignantis & dantis nobis arrhabonem Spiritus sui, & nos obligantis ad Fidem & Resipiscentiam: ut neque pro nullo sit habendus Baptismus, si quis adultus, initio non vere resipiscens, longo post tempore demum hypocrisin exuat, ac vere credere incipiat, ut jam dictum *Disp. de Anabaptismo*.

5. Enimvero pro Pædobaptismo vindicando à contradictione & blasphemiis Anabaptistarum, invicta est hypothesis orthodoxa *Baptismum in N. T. successisse Circumcisioni V. T.* ut ejusdem Fœderis Gratiæ illius signum & sigillum, quod promissione illa cum Abrahamo sancitum fuit, Ero Deus tuus & seminis tui. Geneseos 17: 7. Qua hypothesi stabilita, recidit Mennonis contra Pædobaptismum blasphemia in Circumcisionis infantium institutionem divinam; hac Parodia, Infantium Circumcisio nihil differt à ligni circumcisione.

6. Stabilimus autem hypothesin istam ex Apostoli verbis Col. 2: 11, 12. in quo etiam Circumcisi estis, circumcisione quæ fit sine manibus, dum corpus carnis peccato carne obnoxiæ exuistis per circumcisionem Christi: Consepulti cum eo per Baptismum, &c. Quia verba ἀναντιῤῥήτως confirmant Circumcisionem & Baptismum duo esse, distinctis temporibus, Signa unius & ejusdem rei significatæ: Adeo ut nos qui baptizati su-

 mus

mus jam, habemus rem, olim per Circumcisionem significatam, nobis per Baptismi Sacramentum administratam. Breviter ergo quibus olim Fœdus Gratiæ in infantia per Circumcisionem obsignari potuit & debuit: quid vetat idem iisdem jam obsignari per Baptismum?

7. Hic desperatæ Anabaptistarum causæ imputamus; Gangrænam istam omnem, quam in superioribus Disputationibus attigimus; de Veteris Testamenti Ecclesiæ cum Deo Fœdere minime spirituali, nec spiritualibus promissionibus sancito: Adeo ut *Verbum illud Promissionis Abrahamo dictum, Ero Deus tuus & Seminis tui; non patiantur accipi de communi nobiscum salute & vita æterna V. L. Defens. part. 3. Pag. 24.* Qua contradictione obloquuntur Christo ipsi, qui Deum de Resurrectione mortuorum olim loquutum affirmat verbis illis, quibus se dixit Deum Abrahami, &c. Matt. 22. 29. 32. Luc. 20. 37. Aperta autem est Apostoli affirmatio, In Circumcisionis signo datum esse Abrahamo sigillum Justitiæ Fidei, ut esset Pater omnium credentium, etiam qui in præputio credituri essent: Adeo ut omnes in N. T. credentes censeantur filii Abrahæ; vi promissionis olim Abrahamo factæ benedictionis hæredes, ut unum Spirituale Semen Abrahæ in Christo. Rom. 4, 10--- 17. Gal. 3. vers. 7, 8, 9. & 28, 29.

8. Achilles Anabaptistarum contra Baptismum Infantium iste porro est, *Mandatum esse ut prius doceamus postea Baptisemus: prius ergo docendos infantes, antequam baptisentur. Ita docete omnes Gentes Baptisantes Matt. 28. Nullum autem in sacris inveniri Pædobaptismum & nullam de eo Mandatum vel exemplum.* Resp. Mandatum illud de docendis primo baptisandis, hactenus præscribit contra Baptismum Infantium; si quis Profectus ad Gentes quibus non auditum est Euangelium, prius Infantes baptisare aggrediatur, quam parentes ipsorum per Prædicationem Euangelii adduxerit ad Fidem: At nihil præscribitur contra illorum qui prius edocti fuerit, una cum ipsorum infantibus, initiationem in Ecclesia visibili per Baptismum.

9. Mandatum autem, de baptisandis Infantibus Fœderatorum, totidem verbis quidem expressum in N. T. non exstat:

Atta-

Attamen Nullum esse temere pronunciant Anabaptistæ: cum obliget Lex & mandatum illud, quod continetur in Circumcisione, ut Fœderis gratiæ signaculo, imperata Fœderatis & Fœderatorum infantibus; & confirmata verbo illo promissionis Ero Deus tuus & seminis tui Genes. 17. Quod verbum promissionis à Circumcisione ad Baptismum translatum est ab Apostolo. *Act.* 2. 39. atque ea propter nunc ad Baptismum vocat infantes, sicut ad Circumcisionem vocabat olim: *Vobis facta est promissio & liberis vestris.*

10. Quid quod contra Analogiam Fidei est, à Fœderis Gratiæ œconomia in Sacramento initiationis, auferre in Novo Testamento amplitudinem illam, quam habuit in Veteri Testamento: ut ubi olim visibili Sacramento initiatio fieri debuerit Fidelium, & infantium ipsorum: jam fieri debeat initiatio tantum Fidelium, exclusis ipsorum liberis infantibus. Nos in Fœderis Gratiæ œconomia nunc majori amplitudini Gratiæ, in Sacramento initiationis Fidelium & liberorum infantium, vindicamus illud Quicunque in Christo Baptisati estis Christum induistis: Non est Masculus ac Fœmina, Omnes enim vos unus estis in Christo Jesu: Quod si vos estis Christi, nempe Abrahæ semen estis & secundum promissionem hæredes. Gal. 3. 27, 28, 29. Manifeste Apostolus in N. T. universo semini Abrahæ (cui in V. T. debebatur Circumcisio per repræsentationem in sexu masculo) Baptismum asserit, sublato sexus discrimine, ut amplificet Gratiam N. T. visibilem: Anabaptistæ contra: auferentes Baptismum Infantibus; Gratiam visibilem seu initiationis symbolum palam in N. T. auferunt illis, quibus in V. T. debebatur: quin illis solis, quos Seminis Abrahæ nomine, Abrahamo & domesticis ejus adultis circumcisis, Deus accensebat in Fœdere Circumcisionis Genes. 17. 10--13.

COROLLARIUM.

1. AN Remonstrantes pie fecerint ex Pædobaptismo Articulum mutuæ tolerantiæ: ut illos etiam fratres salutent ac in *functionibus Ecclesiasticis tolerent, qui in conscientiis suis gravari*

se sentiant, si Baptismum infantibus administrarent: & necessitatem sibi incumbere judicent, ut privatim rogati hanc suam de Baptismo infantium sententiam rotunde declarare debeant. Neq; videantur Articuli quos exhibent Theologi Leydenses in Censura ad Præfationem Confessionis Remonstr. ex Actis Synodi ab ipsis habitæ 26. May. 1624.

2. An isti qui circa Articulum de Pœdobaptismo accedunt Anabaptistis, An reliqui, sentiant secundum Analogiam Fidei Remonstrantium. A. prius. N. posterius.

DISPUTATIO. XX.

De Cœna Domini.

ET

Notis Ecclesiæ

1. DE altero N. T. Sacramento Cæna Domini præ se ferunt Anabaptistæ (*Conf. oppos. Faukelio*) *se ignorare, Sitne aliqua notabilis controversia, qua à nobis dissentiant, nisi forte in externa Ceremoniali administratione: ac se non improbare quæ à Calvino hic proponuntur Inst. lib. 4. cap. 14. Sect. 43.* Interim pronunciant, *Nullam esse in Verbo Dei præscriptam formulam ordinis, quam ut necessariam Legem sequi oporteat, in externis Cœnæ administratione.* Ut Calvinus scilicet determinarit Cæremonias administrationis servandas, suo non Scripturæ judicio: *Confess. pag.* 324. 325.

2. Nobis Lex necessaria Verbo Dei præscripta, quam religiose sequimur in Cœnæ Domini celebratione, illa est, quam dictavit Apostolus. 1. Cor. 11, 23. &c. à qua si deflectitur, impuratum & adulteratum censemus Sacramenti usum; adeoque hac Nota etiam vel puriorem vel impuriorem censemus Ecclesiam. Est autem ista; ut celebretur, gemino solennis convivii actione, ex quibus prior est Actio Ministri, qua pani & vino initio

initio benedicit, hoc est & sanctificat & distributioni præparat, solenni gratiarum actione, ac deinde Christi convivatoris nomine & exemplo panem acceptum frangit, edendumque præbet: & vinum similiter poculo infusum, omnibus convivis bibendum porrigit: ac mox, iterata gratiarum actione, convivas dimittit, cunctaque concludit. Altera est Actio convivarum Domini qua Christi & discipulorum exemplo, cum gratiarum actione accepto illo pane edunt & de poculo illo bibunt omnes. Ut non tantum spectetur convivarum communio in perceptione symbolorum, sed vel maxime distributionis ministerium publicum & sacrum, Dei & Christi convivatoris gratiam obsignans.

3. Anabaptistæ hic (quicquid dissimulent) ministerium illud sacrum & publicum inane reddunt, quandoquidem, omnem nomine Dei *certiorationem & obsignationem* per Cœnæ Dominicæ symbola auferunt, & solam relinquunt *significationem corporis & sanguinis Christi* pag. 248. 249. 250. Quin ludentes in æqui vocatione vocum Belgicarum, **ghemeynschap** & **ghemeynsaemheydt** / solidam etiam & realem communionem perimunt, atque illi familiarem accessum ad Deum substituunt; ut intelligatur tantum officii nostri actio religiosa, qua ferimur ad Deum habendum, non autem Dei actio, qua nos Christo insertos in cummunione illa fovet, ac nutrit. *Confess. oppos. Faukelio pag.* 159. Atque hæc officii nostri significatio, ipsis est Cœnæ Dominicæ τὸ ἔργον, seu usus principalis, à qua dependenter *Deus nos consoletur & corroboret in fide.* Adoptant enim hic *Lælii Socini* heterodoxam de Sacramentorum usu sententiam: disputatatam, & à Theologis Tigurinis rejectam a. 1578.

4. Accedit quod cum *Fausto Socino* paria facit **Jac. Outerman** / quando, loquutus *de spirituali manducatione carnis Christi & potatione sanguinis Christi ex Ioh. 6. 34.* Ilico ista subnectit *Christum in corpore suo benedicto fuisse Lucem mundi: Etenim inquit verum exemplar fuit unicuique sancta sua conversatione ad ambulandum in luce Spirituali: & ad imitationem sui in obedientia, ut plenæ lucis. X. Artic. art. 5. §. 9. 10.* Quod etiam à nobis adnotatum fuit *Disp. XVII.*

Thes. 1. Qua hypothesi perimitur Testamentum Fœderis Gratiæ in Christi sanguine confirmatum, adeoque aufertur & Obsignatio & significatio veræ (per λύτρον satisfactionis à Christo in morte consummatæ) Redemptionis nostræ. Quæ si non omnium Anabaptistarum sententia est: Tamen Theologiæ ipsorum Gangræna hic est; quam suo Syncretismo hic fovent.

5. Hinc porro manavit *in Secta Anabaptistarum Flandrica dicta rigida nimis à Cœna Domini Excommunicatio*: Quia enim divinam Fœderis Gratiæ Testamentariam obsignationem auferunt à re significata, & functione officii nostri sola Cœnæ actionem definiunt: censent lapsos in publicum scandalum quodcunque ut *separatos à Christo & omnibus spiritualibus beneficiis*, foras ejiciendos esse: Quos Ecclesiæ reformatæ initio Suspensione sola mulctant, Excommunicatione majori non utentes, nisi ad scandalum datum accesserit pertinax impœnitentia: Quam tamen ipsam majorem excommunicationem, non habent pro peremptoria sed pro interlocutoria tantum sententia, de separatione peccatoris seu abjectione à Christo & spiritualibus ejus benedictionibus. Rigidiorem suam Excommunicationem, quomodo, non sine blasphemia in Christum ipsum Petro Apostolo parcentem propugnent: *vide Disput.* XXXIV. *Thes.* 3. *&* 4. *& Disput. de Fœdere* X. *Thes.* 14. *&* 26. Scilicet contendit J. O. *Non tam solide nos stare posse ad fugam pollutionis spiritualis Christi doctrina & exemplo ante mortem quam post mortem ipsius: Quia Petrum gladio ferientem, mox Dominum abnegantem cum sui execratione, Christus non ferit excommunicatione neque exclusit Apostolatu. Necess. Apol. Rat.* 397.

6. Communis Anabaptistarum (quantumvis à rigidis Excommunicatoribus dissidentium: Rigor nimius iste est quem notabamus *Disp. XLVI. De Anabaptismo*: quod quoties quis ab unius sectæ ipsorum Synagoga ad sectæ alterius Synagogæ transit, toties nove baptisatur, & similiter quisquis semel excommunicatus revertitur postliminio ad Ecclesiæ gremium.

7. Communi quoque errore Donatismo velificantur Anabaptistæ, in Disquisitione ad *Notas Ecclesiæ visibilis*, Ministerium

Verbi

Verbi & Sacramentorum æstimantes, & Ecclesiam judicantes, non ex Verbo Dei vocantis: sed ex auditorum qui Ecclesiæ nomen dederunt pietate vel impietate, ut si non repurgata sit Ecclesia & ob omni scandalo immunis veram illic negent esse & legitimam Verbi & Sacramentorum Baptismi & Cœnæ Dominicæ administrationem.

8. Nos Veram visibilem Ecclesiam, purissimam quidem illam censemus ubi cum pura & sincera prædicatione Verbi Dei, viget minime adulterata Sacramentorum administratio: nec non severa Disciplinæ Ecclesiasticæ praxis secundum Scripturas divinas: impuriores quæ, vel in Disciplinæ exercitio, vel Sacramentorum administratione, plus minusve recedunt a Scripturæ Canone: impurissimas in quibus adulterata est Verbi Dei prædicatio.

9. Interim ubi salva est & integra Verbi Dei secundum Scripturas Veteris & N. T. prædicatio; salvam esse censemus principalem atque essentialem veræ visibilis Ecclesiæ Notam: & legitimam esse consequenter Sacramentorum administrationem, qua obsignantur Fidem professi adulti, & liberi ipsorum infantes. Quantumvis non semper ex voto prædicationi vocationi divinæ per verbum prædicatum, & fidei professioni qui Ecclesiæ initiati fuerunt, respondeat sequens vocatorum vita & conversatio: nec pariter in omnibus & singulis fructificet semen verbi prædicati; & nonnunquam, propter cordis duritiem fuxerunt nervus disciplinæ Ecclesiasticæ. Intercedit enim hic Dei longanimitas, qui vergente etiam ad apostasiam Ecclesia aliqua visibili: non ilico aufert candelabrum suum neque ex ore suo evomit: sed concedit tempus resipiscentiæ; ut testatur historia Ecclesiæ Veteris Judaicæ & Israeliticæ: & Ecclesiarum Asiaticarum septem. N. T. Apoc. 2. & 3.

10. Enimvero de Notis Ecclesiæ visibilis, minime sibi constant Anabaptistæ. Nam *Menno S. Summarii part.* I. *pag.* 252. istas flagitat *Obedientiam Verbi Dei: seu vitam Christianam quæ ex Deo est: Charitatem ex intimo corde ἀνυπόκριτον erga proximum, item, professionem & apologiam perseverantem voluntatis & verbi Christi:*

item,

item, Oppressionem & Crucem propter Veritatem & testimonium Christi, toleramus. Ex quibus, *auctores Cens. oppos. Facultat.* unam & alteram videntur expungere. pag. 166. 167. Nos expungimus ex illarum oculis, quotquot sunt invisibiles characteres [illegible] [illegible] Ecclesiis, vere excedamus [illegible] ab [illegible] [illegible] [illegible] contundi à quibus [illegible] [illegible] Notis, per quos legitima [illegible] [illegible]

Lectori Candido.

C*[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Reverendus, Clarissimus & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*

FINIS.

FRED. SPANHEMII

S. Theol. D. & Professor Leidensis

Dubia Historica

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

varia

variis. Cautiùs tamen & lentiùs ab istis actum, ferociùs verò & impotentiùs à *Thoma Muntzero*, cujus auspiciis funesta illa Rusticorum seditio, qua Germania superiori seculo graviter admodum concussa fuit, in nervam erupit, & cum illa fructus novi istius Euangelii à *Storchio* & *Stubncio* plebejorum animis impressi. Utriusque verò vita reliqua & catastrophe inter incerta habentur. De *Muntzeri* molitionibus & horrendis, qui eam excepêre, moribus sigillatim agendum.

3. *Occasionem* in partes secedendi & Dei Ecclesiam [illegible] arripuêre homines fanatici ex libro *Lutheri* de *Libertate Christiana*, qui habetur *Operum ejusdem* Tomo II. & prodiit primum Anno cIɔ Iɔ. XX. postquam in eo legêre, *Christianum hominem omnium Dominum esse, & nulli subjectum*. Quæ verba sanioris [illegible] Eximio Dei Servo, scripta, & prolixa [illegible] declarata, oppositoque aphorismo, *eundem omnium servum esse, & omnibus subjectum*, exposita, detorta fuêre in sensum sequiorem ab hominibus suæ pariter & alienæ quietis impatientibus, & ea occasione apud plebem in privatis primùm gurgustiis, post ex ambonis etiam cruda Principum imperia traducta, expilationes [illegible] libertas sub regno Christi omnibus parta, jactata, nec tantum de Pontificis Romani tyrannide, verùm etiam [illegible] à primis Reformatoribus in Ecclesiâ [illegible] querelæ [illegible], & sic duæ ordinis publici columnæ labefactatæ, Magistratus dignitas, & ministerii sacri reverentia, [illegible] auctoritas. Inde de nova & perfectiori Ecclesia condenda, nova [illegible] ejus [illegible], & ista occasione cogitationes [illegible] novo Baptismo initianda. Et ne Baptismi [illegible] gio, declamatum in Pædobaptismum, ut vanum, immo [illegible] citum, infantibus quippe ejus haudquaquam capacibus [illegible] tum, quum Sacramentum illud non nisi adultis, & [illegible] ac suæ sponte hominibus debeat conferri. Et ut [illegible] animos [illegible] novitatæ istius Ecclesiæ, quam [illegible] Doctores [illegible] destinatam volebant, [illegible] ferre [illegible] concionum [illegible] ordinaria erant,

dete-

detestandum esse peccatum, carnem macerandam, excitandum spiritum, charitatis officia exercenda, crucem Domini ferendam, jejuniis vacandum, vestitu tenui, victu modico, cultu corporis ad neglectum potius, quam ad elegantiam composito, & parcis admodum verbis utendum esse. Satis vero dici nequit, quantum hac arte [illegible] humani generis hostis se in Angelum lucis formando, & [illegible] sua occultando promoverit, & quam olim [illegible] hommines etiam non malos [illegible] Evangelii [illegible] & sanctitatis schemate.

4. Ita præparatis animis *Thomas Munzerus*, Cygneæ primum, post Alsterini in collibus Thuringiæ & Saxoniæ [illegible] oppido Pastor, ulterius sibi progrediendum [illegible] se obstringi [illegible] animum ad [illegible]. Quum enim animadverteret Lutheri nomen ob *Ecclesiasticam* restitutionem passim inclarescere, & omnium animos in illum converti, se quoque nobili [illegible] omnibus commendandum censuit: [illegible] [illegible] [illegible] liter ausus est. [illegible] aliquoties congressus est, nec [illegible] ab eo increpitus, & [illegible] [illegible] fuisse, [illegible] ri, *Lutherum* æque ac Papam Romanum peccare, [illegible] dem Reformationis opus aliquatenus promovisse, [illegible] adhuc fermento infectum reliquisse: [illegible] deteriorem esse, [illegible] Nec dubitet [illegible] care plebi, [illegible] *Principum æquè ac Pontificis Romani jugum* [illegible] nicis haudquaquam cedens, sed bona & capita [illegible] dini suæ vectigalia esse velint, [illegible] dicendum esse, quod omnium esse Deus voluerit. [illegible] excitato [illegible] libertatis dulcedine periculi pellu-

 [illegible]

plebis funestis se moribus impliciuit. Ad lacum Auernum [illegible]
[illegible]

5. [illegible]

[illegible]

spargi cœperunt, *juramenta* sub Novi Testamenti œconomiâ illicita esse, adeoque ea sive jam præstita, sive præstanda ipso jure invalida esse. His fundamentis in antecessum jactis, passim tribunitiis concionibus velut ad pileum vocata plebs, coitiones factæ, *seditiosi* armati certatim in Principes suos, & funestis ac civilibus armis vastatæ, ac multo sanguine tinctæ florentissimæ Provinciæ fuêre.

9. Harum seditionum tuba & flabellum præcipuum fuit *Munzerus*, qui, conciliatâ sibi apud incautam plebem authoritate, aperte profiteri cœpit, se divino mandato excitum tum Principibus impiis puniendis, tum mutando regimini Politico. Saxoniâ ea de causâ à *Friderico* Saxoniæ Electore pulsus, & hinc inde per Germaniam & Helvetiam [illegible] vagatus, seditionis semina ubique spargens, & tandem Mulhusium, celebre Thuringiæ oppidum, ingressus, eo audaciæ, factiosorum & sibi obnoxiorum hominum ope, processit, ut & Magistratum abrogaret, & Senatum suis Creaturis repleret, immò Politicarum æque ac Ecclesiasticarum rerum cognitionem & judicium sibi vindicaret, hoc dogmate sparso, *Judicia sub Novo Testamento ex solo Dei Verbo constituenda & administranda esse.* Ut verò animos promiscuæ plebis, cui ordinariè exiguus census esse solet, sibi arctius devinciret, non tantum Monasteria prædam publicam esse voluit, & spolium obvium, verum etiam communionem bonorum, exemplo Ecclesiæ primitivæ Apostolicæ, imperavit, & in quibus res suas [illegible], [illegible] vel argumentis persuasit, vel vi metuve pejorum extorsit. Quum nihil in speciem [illegible] plebis vel [illegible] acrius, vel Superiorum [illegible] quocunque [illegible], [illegible], admoveri posset, & *Munzerus* [illegible] seditionis passim per emissarios suos disseminaret, dogma illud unà cum præconio de omnimodâ libertate vulgaret, in compluribus Provinciis motus ingentes sequuti fuêre, in Thuringiâ, Sueviâ & Franconiâ potissimum, ubi rustica plebs maximo numero coacta ad arma ruit, Magistratus [illegible] & [illegible] sternit, arces & fortalitia, [illegible] libertati [illegible], demolitur. *Munzerus* [illegible], [illegible], animos accendit,

[illegible]

metallarios è fodinis Mansfeldicis ad tumultus & prædam vocat, se *Dei servum ad impios exscindendos divinitus constitutum* omnibus denuntiat, & *sibi gladium Gedeonis à Deo commissum* jactat, subscriptione istâ in literis suis ordinariè adhibitâ, *Thomas Muntzer, servus Dei contra impios*, item, *Thomas Muntzer cum gladio Gedeonis.* Furibundi hominis animum accendit magis magisque *Henricus Pfeifferus*, qui ex Monacho rabula factus, & visionem cœlestem mentitus, copias ac factiosos cogit, & aciem educit. Saxoniæ, Brunsvici, & Hassiæ Principes cum Comitibus Mansfeldiæ ad arma à perduellibus compulsi exercitum parant, & post monita varia nequicquam adhibita, agricolarum potius quàm militum manipulos, qui montem Franckenhusio oppido vicinum insederant, adoriuntur, & jam ante pugnam trepidantes, ac frustra tremulâ *Muntzeri* voce ad fortitudinem & constantiam excitatos, fundunt & profligant, Franckenhusium expugnant, & Muntzerum, qui eò se fuga proripuerat, & morbum velut diuturno languore emaciatus simulabat, singulari Dei providentiâ, à servo Nobilis cujusdam, ex literis quibusdam prope lectum decumbentis in pera conditis, agnitum, & è latebris protractum cum socio *Pfeiffero* in custodiam dant. Ubi complicum nominibus per fidiculas & tormenta expressis, scelus suum, & multarum myriadum mortes gladio ultore, prope Mulhusium, unà cum *Pfeiffero* propè Isenacum capto, percussus, desperabundus propemodum sub carnifice luit Anno cIↃ IↃ xxv. Arma victricia alibi etiam in Suevia, Thuringiâ, Franconiâ, Bavariâ, Alsatiâ, Austriâ, & Stiriâ, à Principibus circumferuntur, globi hominum agrestium passim palantes dissipantur, urbes à factiosis hominibus occupatæ vel expugnantur, vel ad deditionem coguntur, & aliquot capitum suppliciis coërcentur multi, terrentur omnes, sistitur malum grassans, & pristina Provinciis istis tranquillitas velut postliminio restituitur.

10. Fanaticis & seditiosis istis hominibus armis in Germaniâ superiore repressis, & perduellionis fomite multo sanguine extincto, recruduit malum istud in Helvetiâ, & Anabaptistica dogmata antea à *Muntzero* istis locis perigrinante, sparsa, & ab aliquot verbi præconibus pronis auribus & animis excepta, plebi

privatis publicisque concionibus inculcata fuêre, è quibus, primipili erant *Felix Mantzius*, & *Conradus Grebelius* Tigurini, quorum ille ad Hebraicam, iste ad Græcam professionem frustra ambiverat, ut & *Balthasar Hubmejerus* Waldshutensis oppidi pastor, qui cùm non voce tantùm, sed libro etiam de Anabaptismo publicato multorum conscientias turbasset, *Huldricus Zwinglius*, strenuus veritatis assertor, hominem turbulentum edito scripto confutavit. Et Tiguri cum duobus prioribus solenni disputatione, post duas alias Anno cIↃ IↃ xxv. Mensibus Januario & Martio prius habitas. Mense Novembri in ipsa Curia publicè triduo integro congressus, eorum contra Pædobaptismum sive argumenta, sive cavilla, quibus eum à *Nicolao* Papa demum institutum contendebant, fortiter cum plena ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως retudit. Disputatione ista triumphato Anabaptismo, *Zwinglii*, *Leonis Iudæ*, & *Casparis Megandri* opera, & veritate in aperto constituta, Senatus Tigurinus solenni edicto Pædobaptismum sancit, & Anabaptismi Doctoribus silentium & quietem imperat.

11. Nec tamen adhuc cessatum à turbonibus, quin potius clandestinis coitionibus non tantùm Anabaptismus multis civium denuo persuasus fuit, verum etiam multa capita, quæ se novis illis patriarchis addixerant, iterùm tincta fuêre. Et rei operam suam commodarunt *Gulielmus Raubli*, *Panicellus Brotlein*, *Georgius Blaurock*, *Iohannes Denckius*, *Andreas Stultzius*, & præ aliis *Hubmejerus*, qui cùm Euangelii doctrinam prius Waldshuti, oppido Helvetiis contermino, docuisset, & postmodum ad Anabaptistas defecisset, adeoque civibus inter se ob divortium istud sententiarum commissis, Austriacorum armis, & idolomaniæ Pontificiæ denuo urbem objecisset, Tigurum confugerat, & ibi clam apud Mystas suos latitabat, donec à Senatu deprehensus, & in Curia causam dicere jussus à *Zwinglio* ex Dei verbo errorum variorum reus perageretur. Ille verò palinodiam publicam ultrò pollicitus in ipsa cathedra errores suos denuò populo occinit. Increpitus hoc nomine, & sibi à Satana isti inspirata fassus, tandem post pollicitationes multas, & ejurata

Ana-

Anabaptistica dogmata urbe dimissus fuit. Ut verò in vetitum niti solent homines, & negata cupere, sic sufflamine isto haudquaquam cohiberi potuit promiscua multitudo, quin fanaticorum istorum placitis, magna arte & eloquentia à Doctoribus Anabaptistarum commendatis, clam faveret, accedente ad dogmatis novitatem vano quodam commiserationis affectu in Euangelistas istos, qui miseri potius esse videbantur quàm mali, & suæ potius tranquillitatis quàm fidei prodigi, pertinaciâ illorum constantiæ deputatâ. Ita ut Senatus Tigurinus severo tandem edicto ei rei intercedere cogeretur Anno cIↃ. IↃ. xxx. capitis pœna in Anabaptistarum Doctores decreta, & gravibus in eorum receptatores mulctis. Dogma *Hubmejeri* inter alia fuit, spiritum Adami non consensisse in peccatum, adeoque integrum mansisse post peccatum, nec libertatem suam amisisse, sed tantùm carnem.

12. Quin & *Basileensis* ager infelici isto lolio consitus, & ibidem ab Anabaptistis turbatum fuit, quibus cum *Oecolampadius* Theologus gravis. Anno cIↃ IↃ xxv & cIↃ IↃ xxvii & cIↃ IↃ xxix Basileæ super articulis *de Pædobaptismo*, *Anabaptismo*, *Magistratu*, *Iurejurando* congressus, causæ quidem abundè satisfecit, actoribus verò pervicacibus non item, ita in Prudentissimi Senatus, & strenui gloriæ divinæ vindicis, in Anabaptistarum sectariis coërcendis authoritate, Ecclesiæ Basileensis tranquillitati simul & puritati consulendum ibidum fuerit.

13. *Bernensis* quoque Reipublicæ quies ab hominibus istis, *Ludovico* præsertim *Hetsero*, *Iohanne Trayero*, & *Ioanne Secklero*, solicitata fuit, & Anabaptistis ad publicam disputationem Anno cIↃ IↃ xxviii admissis, errores revicti, & eorum Antesignani à *Bertholdo Hallero* & *Francisco Kolbio*, verbi Ministris confutati fuêre. Quum tamen nondum sibi satisfactum in angulis mussitarent Anabaptistæ, ne non veritas de errore palam triumpharet, ab Amplissimo Senatu Bernensi solennis denuò disputatio Anno cIↃ IↃ xxxii. Mense Julio Zofingæ in Argovia in agra Bernensi indicta fuit, quæ inter Bernensis Ecclesiæ Ministros & Anabaptistarum Doctores ibidem instituta, & per novendium integrum protracta, à Notariis publicis excepta, & publici

 juris

juris facta, ad multorum animos in veritate confirmandos, alios verò ab errore revocandos, multùm momenti attulit. Et cum sub Annum cIↃ IↃ LXXIX. Anabaptistæ quidam novos in Bernensi agro motus excitarent, Magistratûs vigilantiâ & severis Edictis Sectarii coërciti, & malum gliscens repressum fuit.

14. In *Galli* quin etiam *Fano*, òppido Helvetiorum pagis fœdere juncto, non leves turbæ datæ à *Conrado Grebelio*, ejusque discipulis, & id omnibus machinis, suggestionibus clanculariiis, concionibus publicis, scriptis, & quibusvis illiciis tentatum, ut urbs ista inclyta Pella fieret, & receptus huic hominum generi, sed singulari Dei beneficio *Zwinglii* scriptis, *Ioachimi Vadiani* zelo, & prudentia Magistratûs ei rei intercessum, & turbones urbe, ejecti fuêre. Nec parum Anabaptistis publico bonorum omnium odio in istâ urbe exponendis conduxit horrendum *Thomæ Schuckeri*, discipuli *Melchioris Rinckii* Anabaptistarum Coryphæi, facinus. Is enim confertâ id genus hominum concione aliquando coactâ, raptum & inspirationem cœlestem mentitus, fratre *Leonhardo Schuckero* in genua procumbere jusso, gladium petit. Rogatus à Patre, & Matre, aliisque adstantibus, quid sibi vellet isto apparatu, respondit; bono animo essent nihil se facturum nisi quod à Patre cœlesti sibi revelatum foret. Omnium animis ad novum spectaculum erectis, insanus iste Propheta stricto ense fratris caput à trunco uno ictu recisum in terram provolvit, & ingentem adstantibus terrorem incussit parentibus verò suis cordolium altum expressit & multos gemitus. A Magistratu ob immane istud fratricidium comprehensus, condignas scelere suo pœnas dedit, nullâ tamen flagitii admissi pœnitentia, ductus, sed in pegmate adhuc professus, hanc Dei voluntatem sibi cœlitus revelatam fuisse. Contigit tragicus iste casus in Fano Galli Anno cIↃ IↃ XXVII. qui Magistratûs Christiani animum non parum commovit, & in rabiosos istos Prophetas, Prophetarumque istorum filios concitavit, & ad severa, contra Anabaptistarum in sua urbe & ditione moram, edicta compulit. Hominum verò istorum discessus Urbi quidem Sangallensi quietem, vicino verò *Abbatis Cellensis* agro novos motus peperit, hominibus inquietis hinc inde ad res novandas, & cœptum ibi Reformationis opus turbandum dilapsis.

15.

15. Hoc theatro etiam excussus Sathan aliud in florentissimis multis Germaniæ Urbibus erectum sibi voluit, & *Argentorati* ab *Hofmanno Wormatiæ* à *Cantio*, *Augustæ* à *Iacobo* quodam Pellione, *Vlmæ* à *Kleibero*, ab alliis alibi Anabaptistarum doctrina spargi & disseminari cœpit, quorum conatibus à Magistratu simul & fidis Dei servis obviam itum, homines turbulenti repressi, & pestilentia dogmata publicis congressibus revicta, & edictis solemnibus repressa fuêre, quamvis, sub dolosis semper cineribus latitaret ignis accensus à fanaticis Doctoribus, qui subinde erupit variis in locis.

16. Helvetiâ verò & Germaniâ superiori excusi Anabaptistę multi Moraviam concessêre, & se ibidem adjunxêre factiosis id genus hominibus, qui ad novitates pruriebant. Cœtibus multis, variis artibus, collectis, & emissariis pluribus in Provincias & Regna vicina ablegatis, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Austriam & Silesiam eadem pestis invasit. Quam cum seditiones passim consequerentur & turbæ, quidam ex iis comprehensi molitiones illas capite luêre è quibus fuit *Balthasar Hubmejerus*, qui rebus in Moravia turbatis, Viennam abductus, ibidem exustus fuit. Quod ab Anabaptistis Martyrio deputatum, animos illorum accendit potius quam mitigavit, vel compescuit, nec ob id minus omnes machinę adhibitę *Sectę* firmandę propagandęque, sive quas zelus sine scientia hominibus non malis suggerebat. sive quas Sectariorum Duces callido commento excogitavêre. E quibus non minima fuit publicatio supra commemorati dogmatis de *communione bonorum*, quod pronis auribus & animis exceptum fuit à promiscua hominum colluvie, cui res parva domi, & omnis in alieno spes erat. Id tamen aliquatenus Sectariorum progressus retardavit, quod, ut inquietum est humanum ingenium, in partes ire cœperint Anabaptistæ Moravi, & ex una *Secta* duæ fierent, *Hutterianorum* vna, *Gabrielistarum* altera, à Choragis duobus, *Iacobo Huttero*, & *Gabriele Scherdingo* sic dictæ, qui primi facem Sectariis reliquis in Moravia prætulerunt.

17. Ut verò Germania superior obnoxia fuit Anabaptistarum turbis, sic non immunis fuit à Spiritu isto vertiginis Germania inferior; sed florentissimæ Provinciæ, Westphalia, Frisia & Hollandia per novos Apostolos conturbatæ graviter fuêre, à quibus,

bus, non nisi Dei verbum & revelationes cœlestes crepantibus; & externa quadam vitæ compositæ specie se commendantibus, ingens hominum multitudo corrupta, & fermento illo Anabaptistico infecta fuit. Præcipuè verò *Monasterium* celebris Westphaliæ Urbs à Prophetis novis insessa fuit. Quod quidem certis velut gradibus factum. Cùm primùm *Bernardi Rotmanni* opera Euangelii doctrina in Urbe ista diffundi cœpit, ingens hominum multitudo se ei adjunxit. Pontificiis nequicquam eo nomine tumultuantibus, *Rotmannus* Marpurgo ad se mitti petit Pastores aliquot, quorum consilio & operâ cœptum Reformationis negotium promoveri posset. Submissis *Petro Wirthemio* & *Godefrido Stralen*, *Rotmannus* cum collegis Pontificios Doctores ad Disputationem solennem provocat, errores eorum scripto consignat, & eorum confutationem ex sacris litteris pollicetur. Quum verò Pontificii se impares ad congressum, & dogmatum suorum ex Scriptura defensionem faterentur, submoventur à publice docendi munere, sex templa occupantur ab Euangelicis. Canonici & illorum asseclæ coràm Episcopo de Monasteriensium iniquitate conqueruntur; iste per literas & Legatum præcones novos Urbe ejiciendos, suos verò restituendos monet. Quum tamen nequicquam minis rem ageret Episcopus, & Euangelicorum numerus major esset, quàm ut in arctum cogi possent, Illustrissimi Hassiæ Landgravii interventu negotium istud componitur, Euangelicis præconibus templa certa assignantur, Cathedrale Canonicis, & Episcopo jus suum, illis proventus etiam ordinarii relinquuntur. Quum ex eo tempore mensibus aliquot sine tumultu suis quique sacris operati essent, Monasterium clam confluxêre Anabaptistæ quidem, Anno Domini cIↃ IↃ XXXIII è quorum numero antesignani fuêre *Iohannes Matthias*, Pistor Harlemensis, & *Iohannes Bocoldus* Sartor Leidensis, qui clam à civibus quibusdam excepti nocturnos cœtus cogunt in angulis, novum Catechismum docent, Pædobaptismum damnant, Mystas suos non nova tantùm Baptismi doctrinâ, verum etiam iterato ritu imbuunt, & bonorum communionem urgent. Quum novitii isti Doctores, *Iohannes Leidensis* præsertim, pellaci quadam dicendi vi, & ficto pietatis schemate, habens εἶδος cæteroquin ἄξιοντυραννίδος, in credulorum

rum hominum animos invasisset, in ingentem numerum nova Secta brevi temporis intervallo excrevit, cùm ei se passim adjungerent omnes ii, quos vel æs alienum premeret, vel res angusta domi: immò quibus animus ad facinora & turbas pronus erat. Quibus accessit peregrinorum hominum colluvies eò ab Anabaptistis ex vicinis Provinciis evocata, quorum adventu audaciores facti Prophetæ novi Ministris Euangelicis super Pædobaptismo litem movent. *Rotmannus*, obliquato velo auram popularem secutus. Anabaptistis primò segniter se opponit, postmodum contrà fidem datam latus præbet, & ad eos apertè deficit, ut & *Hermannus Strapeda*, *Henricus Rullius*, *Godefridus Stalen*, aliique. Scissa denuo in partes & factiones Urbe, Senatus Publicam Disputationem indicit super doctrina, congrediuntur Anno cIↃ IↃ XXXIII mense Augusto *Rotmannus* & Sectarii alii cum *Hermanno Buscio*, *Ioanne Glandorpio*, *Petro Wirthemio*, *Ioanne Holtmanno*; & eorum Collegis. Quum & hîc veritas de errore triumphasset, Senatûs consulto Anabaptistis edicitur, ut Urbe excederent. Anabaptistæ discessu simulato, se in suis abdunt gurgustiis, & Civium multorum favore freti clandestinis concionibus causam suam & dogmata nova tuentur, confirmant, diffundunt. Tumultus varii excitantur in Urbe, Viri graves & Orthodoxiæ faventes, vel animo præcipientes secuturam cladem, vel metu fracti Urbe excedunt. A disputationibus devenitur ad pugnam, & qui ante latitare cogebantur, in aciem contra Euangelicos procedunt, Tandem pace & libertate conscientiarum utrimque sancitâ, dissidia componuntur, sed ad tempus duntaxat. Nec enim id vertigiosis hominibus & ad turbas & res novandas erectis satis videbatur, libertatem sibi suisque impetrasse, quin potius ad omnimodam omnia pro arbitrio regendi, versandique licentiam ambiunt. Prophetæ novi *Iohannes Matthias* & *Iohannes Leidensis* ecstases & enthusiasmos fingunt, horrendis clamoribus per circulos & compita emissis omnes ad pœnitentiam vocant, prodigia multa sparguntur in vulgus, *Osnabrugo*, *Wesaliâ*, *Warendorpio*, & vicinis oppidis aliis Anabaptistarum mysteriis imbuti evocantur sub promisso splendido centupli pro relictis bonis accipiendi. Senatores plerique Urbe excedunt, exauthorantur reliqui,

liqui, Urbis facies innovatur, Consules novi creantur à Prophetis, & inter illos *Bernhardus Cnipperdollingh*, homo novandi vetus, manu promptus, & ad turbas factus. Cui adjunguntur Senatores, omnes ejusdem instituti & commatis homines, Ecclesiasticis cœtibus præficitur *Iulius* qnidam *Frisius Rotmannus*, alii: Monasteria & templa diripiuntur, ingens præda convehitur, & communis censetur immò bonorum omnium communio novo Edicto sub capitis etiam pœna à Prophetis novis sancitur, omnes præter Biblia libri flammis abolentur, Scholæ abrogantur, immò & conventus Ecclesiastici publici, Prophetis crebrò ingeminantibus· *beatum illud tempus adesse, quo omnes docendi sint à Deo.* Et cùm ab Episcopo obsideretur Civitas, Prophetæ novi vim parant, munimenta excitant, campanas in machinas bellicas conflant, & distributis operis plebem non tantum fictis locis circumducunt, verùm etiam insanis laboribus atterunt, & authoritatem suam sævitia & crudelitate in contradicentes firmant, *Ioanne Matthia*, qui temerè se ex Urbe in confertum hostium globum cum exigua manu effuderat, paulo post sublato, & turbatis civium animis, *Ioannes Leidensis* rem restituendam ratus, ejus mortem, ut & genus mortis, sibi jam dudum prædicta fingit, omnes ad spes novas & miraculosam ab obsidione liberationem cum *Rotmanno* erigit, & propulsato hostium aliquoties infeliciter muris succedentium impetu prædictionibus suis fidem conciliat. Inde velut in ecstasin raptus, & triduo elinguis, tandem DuodecemViros factiosos, velut jussu Patris cœlestis, *novo Israëli* præficiendos clamat, ipse sibi, ut Dei vates, authoritatem singulis mandata divina edicendi servat, polygamiam, adulteriis & libidinibus suis velandis, sancit, in dissentientes sævit, & multis cædibus tyrannidem suam munit, ita ut ex hominis istius flagitiosi arbitrio non fortunæ solùm, sed capita etiam & vitæ civium omnium penderent, qui Prophetas vel verbo illuderet, Majestatis postulatus hominum nequissimorum libidini victima fieret, & divina humanaque jura omnia proculcarentur. Quin etiam eò usque hominis nefarii prorupit vesania, ut aurifabri cujusdam Warendorpiani, enthusiasmum & revelationem mentiti, ac ab eo subernati, astu, & insanientis populi stupore, in thronum

Re-

Regium terræ filius evaderet, & regnum Histrionicum in oppressa Urbe exerceret, Regium apparatum, supellectilem, ac satellitium sibi compararet, promiscuis stupris, cœdibus, & inaudita tyrannide sæviret, Principatus & Ducatus inter suos pro arbitrio distribueret, & per emissarios suos *Regnum Sionis* promulgaret, passimque ad seditiones & turbas plebejos homines armaret, immò vix fidem aliquando apud posteritatem habitura flagitia moliretur, titulo isto etiam fanatico sibi adscripto, *Ioannes Rex novæ Hierosolymæ, Rex justitiæ super universum orbem.* De quibus prolixè videri possunt *Ioannes Sleidanus* Comment. lib. x. *Lambertus Hortensius Montfortius* libro de Tumultibus Anabaptistarum, & *Ioannes Wigandus* Episcopus Pomezatiensis in volum. de Anabaptismo publicato. Quæ Histrionia, vel Tragœdia potius eousque duravit, donec, Civitate ad summam inediam redacta, & Prophetarum suorum furores ac credulitatem suam serò nimis nequicquam agnoscente, per stratagema expugnata, & *Ioanne Leidensi* unà cum *Cnipperdollingo* & antesignanis aliis comprehenso, post colloquia Anno cIↃ IↃ xxxvi inter illos & *Antonium Corvinum* ac *Ioannem Kymæum* Theologos Hassiacos sine fructu instituta, uterque justissimas horrendorum flagitiorum pœnas cum furoris sui sociis daret ignitis forcipibus disceptus ac variè excarnificatus, ut qui non uno letho dignus esset, & hodieque in caveâ suspensus posteritatem docet, *Discere justitiam & non temnere divos.*

18. Nec tamen sive horrendis istis Anabaptismi fructibus, sive clade Monasteriensi Anabaptistarum animi in diversis Belgii Provinciis fracti fuêre, & quamvis Monasteriensium furores à se damnari multi profiterentur, certum tamen, & Doctores eorum præcipuos à Monasteriensibus Prophetis submissos in Provincias varias fuisse, & *Mennonem Simonis*, utut in Monasteriensibus multa damnaret, eos tamen pro fratribus, quamvis infirmis agnovisse, & professum fuisse, cladem illorum non obstitisse quo minus Deum haberent propitium. Et sanè *Menno Simonis* ex *Vbbonis Philippi*, iste è *Bartholomæi Compactoris* Schola prodiit, cujus Apostolatus ad *Ioannem Matthiam* celebrem Monasteriensium Prophetam refertur, à quo ille primò cum *Theodorico Cuypero Classio Alcma-*

ma-

mariensi, aliisque emissus fuit. Quantoperè verò factiosus ille Spiritus in *Frisia* & *Hollandia* tumultuatus fuerit, quos motus Amstelodami præsertim, & hic Leidæ, immò per Bataviam passim & Frisiam excitatit, & quàm nefarias molitiones in urbium istarum perniciem struxerit, docet prolixe *Lambertus Hortensius* libro citato. Et quamvis tumultus isti in capita Authorum suorum reciderint, & à Magistratu ac verbi divini Ministris furoribus passim occursum fuerit, ita altas tamen in Provinciis istis radices hoc hominum genus egit, & simplicitatis, sinceritatis, humilitatis & charitatis singularis specie,& peculiari erga sacrum Dei verbum religione plebejorum præsertim animos dementavit, & in hodiernum usque diem dementat, ut homines etiam multi non mali, & pietatis studio flagrantes, Prophetarum istorum partibus accedant, & Reformatorum multorum licentiam in Reformatæ doctrinæ præjudicium vertant; Quin etiam Doctores eorum Confessionibus & scriptis partim *Didascalicis*, partim *Apologeticis*, partim *Elenchicis* erroribus suis hodieque patrocinantur, adeò ut omni operâ ei rei intercedendum, & solicitâ curâ providendum sit, qui in errorem abreptæ, vel errori innutritæ conscientiæ Deo denuò lucrifieri possint, & à contage simili præservari illi, quos hactenus pestilens illud sidus nondum afflavit.

19. Ut verò Babelis veteris Architecti linguis inter se confusis, scelus suum pœnamque commeritam ipsi publicavère: sic pari ratione non scotomate tantùm singulari Deus Anabaptistas percussos, verùm etiam linguas eorum divisas voluit, & justissimo judicio permisit, ut non tantùm Sectarii isti à se invicem discederent, & in partes abirent, verùm etiam ut mutuo infestis animis calamisque, velut Madianitæ novi, inter se concurrerent, & anathematismis mutuis in propria viscera sua grassarentur. Nec tantùm Anabaptistæ Moravi à se invicem abeunt verùm etiam Belgæ inter se scissi, alii in aliorum familias fulminant, & ob leves etiam causas in se mutuo anathemata stringunt. In Sectarum omnium, in quas hoc regnum divisum est, nomina, πολιτείας & dogmata, quibus à se invicem discedunt, inquirere, tædiosæ admodum indaginis foret, immò vix ulli ἐφικτὸν, nisi sacris ho-

minum

minum istorum tincto, innutritoque. Id quidem in confesso est, classes multas jam olim numeratas, hodieque adhuc numerari Anabaptistarum, quæ nomen traxêre vel à *Doctoribus*, quorum placita potissimùm sequuntur, vel à *vita genere*, quod profitentur, à *locis* in quibus receptum habuêre.

20. Ad *primam Classem* quod attinet, quidam vocabantur jam olim *Muntzeriani*, qui sub seditioso isto Doctore, immò Duce, nomina sua professi, se impiis ejus dogmatibus, flagitiosis molitionibus implicuêre. *Huttitæ* dicti alii à *Ioanne Hutto*, qui Magistri exemplo, *se corporalem Dei Israëlem* vocabant, *visiones* jactabant & *enthusiasmos*, sed diros & tragicos, *Chananæos omnes gladio exscindendos, judicii diem instare, tubam Angeli audiri*. Hinc multi ex iis facultates suas prodigere cœpêre, ut non profuturam seculo futuro sarcinam. Sed qui postmodum spes inchoare longas jussi, se ad extremam inopiam redactos, & Magistri insaniam suamque credulitatem magno sibi constare, serò nimis animadvertêre. Aliis nomen hæsit *Augustinianorum* ab *Augustino* quodam visione Dei, ante ultimum judicii diem, exclusas & cælum nondum reseratum esse, præterea dogmata alia fanaticis aliis communia, asserebant.

21. Alii vocati fuêre *Hoffmanniani à Melchiore Hoffmanno* homine versatili, & facundiâ populari instructo, qui Argentinæ inclarescere cœpit, & ingentem discipulorum turbam post se traxit. Huic Patriarchæ etiam eorum, qui in inferiori Germaniâ succreverunt, Anabaptistarum tradux adscribi solet. Postquam enim Embdam concessisset Anno cIↃ IↃ XXVIII, & ibidem merces suos multo mangonio, & singulari, quâ pollebat, eloquentiâ fucatas extrusisset, magnus hominum ad novitatis prurientium confluxus, & ingens ad novam Sectam accessio facta fuit, ac tanta Euangelistæ illi conciliata authoritas, ut à discipulis suis haberetur pro Eliâ mittendo in terras ante ultimum judicii diem. Argentoratum, ob vaticinium senis cujusdam Frisii, reversus, & Anabaptismum publicè professus, Ecclesiam Argentinensem non parum turbavit: Synodo super eâ re coactâ Mense Iunio Anno cIↃ IↃ XXXII, ad publicam cum Verbi Ministris Disputationem admissus fuit & dogmata ac somnia hominis fanatici confutata. Quum ne sic quidem quiesceret, & Anabaptistæ Argento-

ratum novam *Hierosolymam* esse jactarent, in qua novum *Christi regnum* erigendum foret, & *Cornelium Poltermannum* velut Enochum Eliæ illi adjungerent, ac res ad turbas spectaret, *Hoffmannus* in carcerem à Magistratu compactus fuit. Ex quo Anabaptistæ eum cum 144000 signatorum egressurum jactabunt, qui terram percussuri essent anathemate, & obices omnes sibi objectos perrupturi, Eliam etiam & Enochum suum *duas faces* futuros & *oleas duas*, quibus nemo possit nocere, & siquidem id molirentur homines, igne ex eorum ore prodeunte, hostes eorum consumendos esse. Quum verò nequicquam exspectassent isti Prophetarum filii sui Eliæ liberationem, tempore à Vatibus aliis prædicto, *Hoffmannus*, ne fides sibi periret, vel suis fiducia, è carcere cœpit, suis per biennium quiescendum esse, exemplo Esdræ & Aggæi, quorum opera templo Dei instaurando impensa pari ratione biennio cohibita fuerit, donec Deus excitârit Spiritum Cyri. Additâ itaque erroribus suis pertinaciâ, tandem in carcere fato functus omnes suorum spes elusit, Dogmata *Hoffmanni* præcipua fuêre: *Verbum non assumpsisse carnem ex Maria Virgine, nec ex carne ejus, peccato quippe infectâ & maledictâ: Christum unam tantùm naturam habuisse. Salutis assequendæ rationem esse ἐφ' ἡμῖν, & eam à libero arbitrio vel perfici, vel excuti. Pædobaptismum ab hoste potius Dei hominùmque quàm à Deo esse.* Ad hanc classem pertinent etiam, *Gabrielitæ* & *Hutteriani* Anabaptistæ Moravi, à Doctoribus suis ante nominatis his nominibus insigniti. Sic *Mennonitæ* alii ex Anabaptistis jam olim dicti, hodieque dicuntur à *Mennone Simonis* celebri Anabaptistarum Apostolo, qui ex quodam Frisiæ pago propè Harlingam ortus, è Papatu quidem emersit, sed Anabaptisticis erroribus immersus. circa ortum humanæ Christi naturæ, Pædobaptismum, Magistratus officium, & alia id genus dogmata, non tantum Hæreses varias amplexus est, verum etiam eas voce, colloquiis, scriptis passim disseminavit, & quamvis cum *Martino Micronio, Wismariæ* Anno cIↃ IↃ LIV solenni Disputatione congressus, nullâ sophistica vim veritatis vel eludere posset, vel declinare, in suis tamen erroribus spargendis & defendendis perstitit, donec Lubecam inter & Hamburgum Anno cIↃ IↃ LIX. vel, ut alii volunt, cIↃ IↃ LXI, Sexagenario major Oldesloæ obiret. Inconstantiam & contradictiones vertiginosi istius Doctoris, & scripta *Mennonis* docent, & Doctores Orthodoxi satis superque demonstrârunt. Ab hoc *Mennone* plerique Anabaptistæ Belgæ *Mennonitæ* vocari vulgò solent, quamvis non omnes ex iis hujus Doctoris placita sequantur. Propriè dicti *Mennonitæ* in partes etiam ivêre, & alii ex iis *Mennonitæ veteres*, *Recentiores & Iuniores* alii, dicti fuêre.

22. His Anabaptistarum classibus, quæ à Doctoribus nomen suum traxêre, accenseri etiam solent à quibusdam I. *Servetiani*, II. *Georgiani*, III. *Swenckfeldiani*, propter Catabaptismum, Anabaptismum, Enthusiasmos, & dogmata multa heterodoxa, quæ cum Anabaptistis communia habuêre. *Servetiani* sic dicti à *Michaele Serveto* Hispano, qui ob execrandas & ἀῤῥήτους in S. Trinitatem, & Dei Filium blasphemias, summâ cum obstinatione effusas, & flagitia alia, non solo *Calvini* summi & sanctissimi Theologi impulsu, quod à quibusdam, ex merâ ærugine, spargitur, sed maturo consilio, & re cum Rebuspublicis & Ecclesiis Helveticis communicatâ, Genevæ exustus, impiam animam

inter

inter blaſphemias in rogo adhuc ſparſas effudit, & Pontificiorum æquè ac Euangelicorum judicio digniſſimus habitus fuit, qui ultricibus flammis periret.

23. *Davidiani* verò à *Davide Georgio* Delffenſi Batavo nomen habuêre, impoſtore famoſo, & horrendarum blaſphemiarum æque ac propudioſarum libidinum Magiſtro, qui euſque audaciæ & impietatis progredi auſus fuit, ut, præter dogmata quædam alia, in quibus cum Anabaptiſtis conſpiravit, ſe pro Chriſto Dei venditare, æterno æterni Dei filio præferre, ſibi vaticinia Prophetica de Chriſto Servatore à Sanctis Dei viris enuntiata applicare, & fanatica ac impia dogmata ſua ſacroſancto Dei verbo anteferre auſus fuerit, homo ἀλητηειώδης, immò portentum & dehoneſtamentum generis humani. Quas blaſphemias cum deliriis aliis in *librum Mirabilium* congeſſit, ubi etiam docet, Doctrinam in Scripturâ ſacrâ traditam, imperfectam, immò puerilem & carnalem eſſe, & velut in infantiâ mundi traditam. Et quamvis blaſphemiæ iſtæ vix ulli mortalium perſuaderi poſſe videantur, dici tamen ſatis non poteſt, quantam hominum multitudinem in partes ſuas pertraxerit flagitioſiſſimus mortalium: duobus potiſſimùm mediis. 1. Externâ vitæ ſanctimoniâ, & aſſiduo ac ardenti in ſpeciem preces ad Deum fundendi ſtudio. 2. Cautâ & verſutâ dogmata ſua diſpenſandi & inſtillandi aliis ratione, ab uno ſenſim ſibi gradum ſtruendo ad aliud, miris modis hominum credulorum animos invadendo, & fidem ac authoritatem ſibi conciliando, nec horrenda iſta myſteria niſi Myſtis jam planè ſibi obnoxiis, & ſecretò quidem, tradendo, quibus artibus, accedente decorâ quadam, & ad Majeſtatem compoſitâ vultus ſpecie, innumeris manum adiit, & per ἐνέργειαν τῆ πλάνης multos per complures annos circumduxit, ſimulque diſcipulos ſuos argento emunxit, donec, blaſphemiarum ſuarum pœnas meritas veritus, cùm & à *Mennone Simonis* & à *Melchiore Hoffmanno* & ab Anabaptiſtis aliis graviter perſtringeretur, ejurato nomine gentilitio, & nomine ſibi novo *Iohannis à Bruck* impoſito, aliò ſibi demigrandum duxit, ubi nec de nomine, nec de facie notus eſſet. Delegit verò ſibi Baſileam, Urbem inclytam, quò rerum ſuarum ſedem transferret, & cùm, perſecutionibus tum in his Belgii Provinciis in Reformatos paſſim graſſantibus, ſe ex eorum exulum numero profiteretur, qui Chriſti cauſa ſolum mutare cogerentur, à pientiſſimo Magiſtratu, & exulibus ob Dei cauſam extorribus favente, receptum impetravit, cùm familia & Sectariis aliquot ſuis. Ubi virus ſuum texit diu homo ſinuoſus, & Magiſtratui fidem obſtringendo, Eccleſiaſticos cœtus frequentando, officiis variis multorum animos ſibi conciliando, & liberali cultu. ſatellitio etiam compoſito, ſuavi quoque ac prudenti converſatione, plebis ſimul, & illorum qui in dignitate erant conſtituti, gratiam occupando, tuto & ſplendidè quidem ſuburbano ſibi ultra amplas in Urbe ædes comparato. vixit, donec Anno Domini CIƆ IƆ LVI circa Menſem Septembrem diris conſcientiæ morſibus, & ſupplicii imminentis metu potiùs, quàm morbo contabuit, quum animadverteret & à peregrinis quibuſdam Belgis Baſileam confluentibus ſivi larvam detrahi, & Sectariorum ſuorum etiam animos nutare. Quod mirum tamen eſſe poſſit, triennio demum poſt obitum iſtius impoſtoris, honeſtè in Æde Leonhardi tumulati, aulæo diducto fabula panditur. Blaſphemiæ hominis ſceleſti deferuntur ad

Sena-

Senatum, Sectarii illius in Curiam accersuntur; quæstio habetur de defuncti nomine, patriâ, vitâ, doctrinâ, *Davidis*, & asseclarum ædes & scrinia excutiuntur, literæ & libri comportantur, Theologis & Jurisconsultis singula discutienda exhibentur. Blasphemiis & fraudibus plani illius detectis, solenni Senatus consulto schedæ & libri ejus omnes flammis ultricibus carnificis manu exuruntur, effigies facinorosi hominis curru ferali per compita circum ducta rogo injicitur, cadaver infame in publicum supplicii locum ferretro inclusum deportatur, & in cineres redactum aboletur. Sectariis isti impostori antea familiaribus, qui se à Magistri blasphemiis alienos fuisse, & esse pertendebant, vitæ gratia fit à Senatu, ejusque prudentiâ & pietate obviam itur hæreseos istius contagi, omnes ejus disseminandæ viæ obstruuntur, & ejuratâ publicè in Templo nefarii Doctoris communione, ac dogmatibus, iidem ad sacra admittuntur. Cætera quæ ad hanc historiam pertinent executi fuêre *Ioannes Wigandus* Episcopus Pomezaniensis, & Author Historiæ *Davidis Georgii* recens à Viro Cl. *Iac. Revio* hic publicatæ.

24. *Schwenckfeldiani* sic dicti fuêre à *Casparo à Schwinckfeld ab Ossigâ*, Equite Silesio, è Ducatu Lignicensi ex nobilissimo genere orto, qui se veræ Religioni docendæ propagandæque divinitus destinatum profitebatur & ob singularem morum gravitatem, vitæ compositæ studium, & precum ardorem multorum animos sibi obnoxios habuit, *Valentinum* præsertim *Crautwaldium*, & *Sigismundum Wernerum* Professores & Pastores Lignicenses, quorum operâ in disseminandis dogmatibus suis usus fuit. Anabap. *Schwenckfeldius* cum sequacibus accenseri solet. ob multas quas sparserunt positiones, Anabaptistis conformes partim, partim affines: Docuit inter alia: *Naturam humanam Christi non esse creaturam, sed deificatam carnem*, vel *absorptam à divinitate*: Contrariam sententiam tuentes *Creaturistas* esse: *Scripturam literam mortuam esse*, secus docentes *Vocalistas* & *Literalistas* esse, *Illuminationes* & *revelationes magnifaciendas esse*: Accedunt dogmatibus illis ea quæ de *Pædobaptismo*, *Magistratu*, *Iuramentis*, & *Missione* Pastorum commentatus est *Schwenckfeldius* LXXX. libris quos de Religione linguâ patriâ publicavit. Quum verò à *Friderico* Lignicensium Duce A. cIↄ Iↄ XXVII. proscriptus fuisset, præcipuas Superioris Germaniæ provincias peragravit, & Noribergæ, Augustæ. Ulmæ, Argentorati, aliisque in locis dogmata sua sparsit, & Nobilitatis vel inprimis animos suadâ suâ, & peculiari quadam sanctimoniâ sibi conciliavit: & adeò occupavit, ut hodieque in multis Germaniæ locis, præsertim in equestribus familiis, dogmatum istorum πατρωπαραδότων memoria, & occulta quædam veneratio hæreat. Obiit tandem septuagenario major in Sueviâ Anno cIↄ Iↄ LXI. eo elogio cohonestatus, *Caput regulatum illi defuisse, cor bonum non defuisse.*

25. A *vitæ genere* & *professione* diversa Sectæ variæ etiam inter Anabaptistas denominatæ fuerunt. Alii enim *Apostolici*, alii *Separati* à mundo, vel *Spirituales* merè, alii *Cathari*, alii *Silentiarii*, alii *Euchitæ*, alii *Adiaphoristæ*, alii *Enthusiastæ*. & *Festatici*, *Libertini* alii, alii *Hamaxarii & Borboritæ* vocari cœperunt. *Apostolici* nomen illud traxerunt ex eo quod se Apostolorum imitatores profiterentur, uxores, liberos, professiones, manuarias artes desererent, absque

calcei

calceis perâ, pecuniâ, hinc inde divagarentur, pedes sibi invicem lavarent (unde & *Podomptæ* dicti) & omnia juberent esse communia. *Separati à mundo* vel *Spirituales* vocati fuerunt, qui nolebant ulla in re configurari sæculo præsenti, sed in vestitu, cibo, somno, incessu sanctimoniam & singularitatem affectabant, conventus publicos, nuptiarum solennitates, convivia, musicam & alia id genus sæculi oblectamenta horrebant, immò risum omnem ex præscripto Sectæ & vitabant ipsi, & perstringebant in aliis. *Cathari* dicebantur, qui non infantes duntaxat à peccato immunes esse, sed etiam suæ sectæ homines adultos tales esse posse & debere, & ex talibus constare Ecclesiam contendebant. *Silentiarii* dicti fuerunt ii, qui non multiloquium tantùm vitandum censuêre, sed & privatas super religione concertationes, nec concionibus publicis locum esse docuêre, eò quod ostium occlusum esset, & tempora mala, nec mundus dignus, cui prædicetur Euangelium. *Euchitæ* dicti, qui vim omnem mala avertuncandi, & bona in se derivandi transscribebant precibus, & illis solis vacandum contendebant, nec media conquirenda ad vitam secularem necessaria, sed à Deo immediate omnia exspectanda censebant. *Adiaphoristæ* illi censentur inter Anabaptistas, qui Pædobaptismum, jus jurandum, Politicorum munerum administrationem, externam verbi prædicationem, sacramentorum dispensationem & usum, fidei confessionem, & alia id genus referebant inter adiaphora, docendo, Spiritum supplere defectum rerum externarum, nec ob fidei professionem ulli de vitâ periclitandum. *Enthusiastæ* & *Ecstatici* dicti illi, qui præ aliis inspirationes divinas, ecstases, & secreta cum Deo colloquia jactant; prophetias suas pro Dei verbo obtrudunt, & eas scripto verbo præferunt, immò istud ex somniis suis dijudicandum contendunt. *Libertini* vocantut illi, qui à divinis & politicis legibus se per Christum exemptos gloriari, & communionem uxorum cum dogmatibus id genus aliis impuris promulgare, & praxi suâ confirmare non sunt veriti. *Hamaxarii* & *Borboritæ* dicti fuêre alii, eò quod, scissione factâ à Mennonitis veteribus ob Anathematis morum severitatem, quosvis excommunicatos à Sectis aliis in communionem suam reciperent, & sic quodvis cœnum conveherent, Hujus sectæ authores fuerunt Anno cIↃ. IↃ LV. *Henricus Naeldemannus & Georgius Heyns*. Quid quod ante annos non ita multos *tres Sectæ* novæ inter Anabaptistas Flandros ortæ reliquarum numerum auxerunt, quæ in se mutuo anathematismis variis grassantur. Occasio divortii istius novi fuit subtilitas *Thomæ Beenckes* Franekeranorum Anabaptistarum Episcopi, qui domo quadam venum expositâ, amici eam sibi destinantis consilium elusit, eique callidus licitator arte prævertit. Hanc emptionem ut legitimam & sine dolo malo factam probârunt ex Anabaptistis multi, vel imprimis *Iacobus Petrus vander Meulen*, Harlemensium Anabaptistarum Episcopus, improbarunt alii, & non solùm contractum illum, ut dolosum, damnarunt, verùm etiam fraudem illam excommunicatione dignam censuerunt. Et hac occasione à multis in partes itum, nec Sectarii defuêre utrisque. His verò inter se litigantibus intercessit Classis quædam tertia *mediorum* vel *neutrorum*, improbantium quidem emptionem illam ut cum fraude conjunctam, censentium tamen peccatum illud tanti non

esse,

esse, ut excommunicationis rigorem mereretur. Interea tres istæ Sectæ; ut ut in præcipuis fidei articulis conformes, dira in se anathemata strinxerunt, & ejusdem communionis contesserationem sibi invicem pertinaciter negarunt.

26. Ad *tertiam Classem* quod attinet à *locis* etiam & *regionibus*, è quibus vel prodiere, vel in quibus nidulari sunt Anabaptistæ, & receptum habuère, distributi jam olim fuerunt in *Germanos*, *Helvetios*, *Moravos*, *Belgas*: *Garmani* itidem in *Suevos*, *Francos*, *Saxones*, *Monasterienses*: *Bergæ*, in *Frisios*, *Flandros*, *Batavos*, *Waterlandos*, *Frisii* itidem in veteres & recentes. Immò & ab urbibus quandoque denominati fuerunt, & vocati *Antverpiani*, *Embdani*, *Franequerani*, *Leovardienses*, *Lierixzeenses*, &c. Istorum omnium consensum vel dissensum sigillatim & accuratè percensere nihil attinet, nec verò id fieri facile potest, quum nihil versatilius sit isto hominum genere, & dogmata Theologica ab iis astragalorum instar hinc inde versentur, ipsi quoque ambiguis admodum phrasibus utantur, & mentem suam cothurnis variis involvant, levissimis etiam de causis, ob *excommunicationis* præsertim *dogma* & *praxin*, à se invicem discedant & in partes eant.

27. His in antecessum expensis liquet quibus Sectarii isti insigniantur *Nominibus*, & quâ de causâ iis insigniti soleant: Sunt verò ea vel *generalia* vel *specialia*: *Generalia* sunt *Catabaptistarum*, *Anabaptistarum*, *Enthusiastarum*. *Fanaticorum* & *Libertinorum*. Patet verò *Catabaptistas* eos vocari, eò quod invehantur in Pædobaptismum, eumque non solùm ut inutilem, sed etiam ut illicitum ex Dei-Ecclesiâ proscriptum velint: *Anabaptistas* verò, quod baptismum vel infantibus in tenerâ ætate, vel adultis extra cœtus suos collatum, repetitum velint, & actu in illis repetant, qui se eorum sectis addicunt. Patet etiam eos *Enthusiastas* vocari ob ἐνθουσιασμοὺς ἐκστάσεις, raptus & alia id genus, quibus & secretas ac divinas inspirationes affingunt, & ob quas somniis istis sive in Scripturæ expositione, sive in dogmatum fidei definitione, sive in specialium vitæ actuum directione non locum tantùm, sed & authoritatem ἀνυπεύθυνον esse, aliqui saltem ex iis, voluerunt. Quâ de causâ etiam *fanaticorum* nomen iis hæsit. *Libertinorum* verò nomen, ut patet, multi ex illis habent, sive à dogmatibus tantùm, quæ supra recensita, sive à *dogmatibus & praxi* simul, unde *Libertini* inter Anabaptistas alii *dogmatici* tantùm vocari potuère, alii *Antitactici*, factiosi & *Epicurei*, quorum aliqui in potestates insurrexèrunt, alii promiscuum conjugum usum, & alia id genus impura & carnalia dogmata praxi suâ expresserunt. Nominibus istis *generalioribus* accedunt etiam *specialia*, alia à *Doctoribus* à *vitæ genere*, vel *professione* alia, alia ab iis, in quibus sedem fixere, *locis*, quæ ex superioribus à nobis recensitis peti possunt.

F I N I S.